

BOFIT

Idäntalouksien viikko

Vuosikirja 2003

Venäjää, Baltian maita ja muita
siirtymätalouksia koskevia keskeisiä
taloustapahtumia vuonna 2003

Suomen Pankki
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos, BOFIT

Sisällys 2003

Idäntalouksien viikko 1/2003

- Venäjän kuluttajahinnat nousivat viime vuonna 15,1 %.
- Venäjän hallitus päätti luonnollisten monopolien tariffeista vuodeksi 2003, investointiohjelmat vielä pääosin auki.
- Venäjän luonnollisten monopolien uudistukset etenevät eri tahtia.
- Venäjän valuutansäätelyä ollaan vapauttamassa.
- Venäjän WTO-jäsenyysneuvotteluja pyritään tiivistämään.
- Viron talouskasvu jatkui vahvana.
- Liettuan BKT kasvoi heinä-syyskuussa 6,8 %.
- Liettuan presidentin valinta siirtyi toiselle kierrokselle.

Idäntalouksien viikko 2/2003

- Venäjän duuma hyväksyi keskuspankin laatiman rahapolitiikan ohjelman vuodeksi 2003.
- Presidentti Putin allekirjoitti duuman vaalilain.
- Venäjän öljy-yhtiöt sopivat alustavasti uuden öljyterminaalien ja kahden uuden putkilinjan rakentamisesta.
- EU:n komissio hyväksyi viljan tuontikiintiöt vuodeksi 2003.
- Ripeä palkkojen nousu jatkui Baltian maissa.
- IMF:ltä positiivinen arvio Latvian talouskehityksestä.
- Rolandas Paksas yllättäen Liettuan presidentiksi.
- Liettuan eläkeuudistus alkaa vuonna 2004.

Idäntalouksien viikko 3/2003

- Venäjän vuoden 2002 federaatiobudjetti säilyi ylijäämäisenä.
- Venäjän ulkomainen velka supistui vuonna 2002.
- Venäjän raakaöljyn tuotanto ja vienti lisääntyivät vuonna 2002.
- Venäjän hallitus määräsi öljytuotteille yhtenäisen vientitulnin vuoden 2003 alusta.
- Venäjä ja Japani tiivistävät taloudellisia suhteitaan.
- Putin allekirjoitti uudistetun presidentin vaalilain.
- Baltian maiden kuluttajahintojen nousu maltillista vuonna 2002.
- Baltian maiden kuljetussektorit vuonna 2002.

Idäntalouksien viikko 4/2003

- Venäjän vaihtotaseen ylijäämä supistui vähän vuonna 2002.
- Venäjän teollisuustuotannon kasvu hidastui vuonna 2002.
- Venäjän osakekurssit nousivat vuonna 2002.
- Venäjä lakkautti ulkomaanvaluutan ostoveron.
- Venäjä perii sosiaaliveron myös ulkomaalaisista.
- Venäjän asevientit vuonna 2002.
- Baltian pörssit vuonna 2002.
- Baltian keskuspankkien varannot kasvoivat vuonna 2002.
- Kiinteiden puhelinpalvelujen monopoli loppui Latviassa ja Liettuassa.

Idäntalouksien viikko 5/2003

- Venäjän talouden kasvu hidastui vuonna 2002.
- Ruolan reaalkurssi heikkeni hieman vuonna 2002.
- Venäläisten tulot jatkoivat nousuaan myös vuonna 2002, nimelliset palkkarästit eivät vähentyneet.
- Venäjän hallitus päätti lihan tuontikiintiöistä.
- Yksityisten eläkerahastojen toiminta laajenee Venäjällä.
- Venäjä alensi öljyn ja öljytuotteiden vientituloja.
- Viroon uusi konkurssilaki.
- Liettua uudisti maatalousmaan myyntiä koskevan lakinsa.
- Liettualaisen laivayhtiön KTL:n yksityistämistä yritetään jälleen.
- Liettua yksityistää lentoyhtiönsä.

Idäntalouksien viikko 6/2003

- Palveluiden hinnat jatkoivat nopeaa nousuaan Venäjällä.
- Venäjän hallitus päätti maataloustuottajien velkasaneerauksesta.
- Venäjä pyrkii vähentämään pienyrityksiin kohdistuvaa tarkastusbyrokratiaa.
- Venäjän hallitus vahvisti metsätalouden kehittämissuunnitelman vuosiksi 2003 – 2010.
- Viron vienti väheni hieman vuonna 2002.
- Latvia myy osuutensa Säästöpankissa.
- Liettua yksityistää neljä alkoholitehdasta.
- Mazeikiu Naftan tappiot pienenevät vuonna 2002.

Idäntalouksien viikko 7/2003

- Venäjän bruttokansantuote kasvoi vuonna 2002 alustavien tietojen mukaan 4,3 %.
- Venäjän vienti kasvoi nopeasti ja länsituonnin kasvu hidastui edelleen vuoden 2002 viimeisellä neljänneksellä.
- Venäjän hallitus haluaa tehostaa valtionomaisuuden hoitoa.
- Venäjän hallitus pyrkii talouskasvun nopeuttamiseen verotusta keventämällä.
- BP:ltä suurinvestointi Venäjälle.
- Venäjän WTO-jäsenyysneuvottelut jatkuivat.
- Baltian maiden teollisuustuotannon kasvu hidastui vuonna 2002.
- Baltian maiden inflaatiot edelleen hitaita.

Idäntalouksien viikko 8/2003

- Venäjä helpottaa käteisvaluutan maastavientiä.
- Venäjän valuuttavaranto jatkaa kasvuaan.
- Euron osuus Venäjän valuuttavarannosta kasvoi.
- EU-maiden osuus Venäjän tuonnista kasvoi vuonna 2002.
- Venäjän patenttilain muutokset hyväksyttiin.
- Latvian vuoden 2003 budjettiesityksessä vaje 3 % BKT:sta.
- Latvian vienti kasvoi 12 % vuonna 2002.
- Liettuan vienti ja tuonti kasvoivat viime vuonna 10 %.
- Viro myy kolme UMTS-lupaa.

Idäntalouksien viikko 9/2003

- Venäjän teollisuustuotannon kasvu nopeutui.
- Venäjä jatkaa valuuttasäännösten liberalisointia.
- Rupla vahvistunut valuuttamarkkinoilla.
- Venäjän keskuspankki laski korkoja.
- Venäjän sähkösektorin uudistaminen etenee.
- Venäjän työttömyys kasvanut.
- Venäjä valmistelee kansallistamislakia.
- Virossa Baltian maiden suurin vaihtotaseen vaje.
- Virossa pidetään parlamenttivaalit sunnuntaina 2. maaliskuuta.

Idäntalouksien viikko 10/2003

- Venäjän inflaatio pysyi nopeana helmikuussa.
- Venäjän ulkomainen lainanotto kasvussa.
- Venäjän hallitus keskusteli vuosien 2002 – 2003 yksityistämisestä.
- Venäjän hallitus antoi duumalle pankkitalletustakuita koskevan lakiluonnoksen.
- Viron parlamenttiin kuusi puoluetta.
- Latvian parlamentti hyväksyi kuluvan vuoden budjetin.
- Latviassa presidentinvaalit jo 12.3.
- Liettua laski 20.2. liikkeelle 10 vuoden euromääräisen joukkovelkakirjalainan.

Idäntalouksien viikko 11/2003

- Venäjän vuoden 2002 federaatiobudjetin ylijäämä supistui selvästi.
- Venäjän vuoden 2002 konsolidoitu aluebudjetti kääntyi alijäämäiseksi.
- Venäjän polttoaineiden vienti ja koneiden tuonti kasvoivat tuntuvimmin vuonna 2002.
- Presidentti Putin lakkautti valtion virastoja.
- Venäjän WTO-jäsenyysneuvottelut jatkuvat tiiviinä.
- Venäjä ja Valko-Venäjä yhteisvaluuttaan vuoden 2005 alusta.
- Baltian maat valmistautuvat kansanäänestyksiin EU-jäsenyydestä.
- Helmikuun inflaatio melko hidas Virossa ja Latviassa, deflaatio jatkui Liettuaissa.
- Latvia perui presidentinvaalien aikaistamisen maaliskuuhun.

Idäntalouksien viikko 12/2003

- Venäjän teollisuustuotannon kasvu kiihtyi.
- Venäjän hallitus haluaa keventää verotaakkaa.
- Venäjän hallitus hahmotteli vuosien 2003 – 2005 velkapolitiikkaa.
- Venäjällä pankkitalletusten kasvu nopeutui ja luottojen kasvu hidastui vuoden 2002 lopulla.
- Venäjän hallitus korotti öljyn vientitululleja.
- Viron vuoden 2002 budjetti ylijäämäinen, Latvian ja Liettuan budjetit alijäämäisiä.
- Luotonanto Baltian maissa kasvaa edelleen ripeästi.

Idäntalouksien viikko 13/2003

- Talouden kasvu nopeutui Venäjällä alkuvuonna.
- Venäjän raakaöljyn tuotanto ja vienti edelleen kasvussa.
- Venäjän keskuksen ja alueiden välisten suhteiden uudistus etenee – jatkosta arvioidaan vaikeaa.
- Laki asuntopolitiikan perusteista hyväksyttiin duuman 2. käsittelyssä.
- Venäjän liittoneuvosto hyväksyi sähkösektorin uudistuspaketin.
- Venäläisten pankkien oma pääoma valvontaan.
- Latvian BKT kasvoi 6,1 % vuonna 2002.
- Transneft ei toistaiseksi kuljeta öljyä Latvian Ventspilsin kautta.

Idäntalouksien viikko 14/2003

- Venäjän vaihtotaseen ylijäämä jatkoi kasvuaan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä.
- Venäjällä muutoksia vuonna 2002 pankkitalletusten ja -luottojen keskittymisessä.
- Venäjän kaasusektorin uudistaminen kesken, Gazpromin enemmistöosakkuus valtiolle.
- Venäjän talousaluehanke Ukrainan, Valko-Venäjän ja Kazakstanin kanssa.
- Viron BKT kasvoi 5,8 % vuonna 2002.
- Liettuan BKT kasvoi 6,7 % vuonna 2002.

Idäntalouksien viikko 15/2003

- Venäjän inflaatio edelleen nopeaa.
- IMF alensi Venäjän talouden kasvuennustettaan.
- Duuma hyväksyi 3. käsittelyssä muutokset lakiin valtion asuntopolitiikasta.
- Venäjän tuotannonjakosopimuslakia muutetaan.
- Venäjän väestö väheni edelleen vuonna 2002.
- Suorien sijoitusten virta Viroon pieni, Latviaan ja Liettuaan kasvoi vuonna 2002.
- Siirtymätalouksien maariskisijoituksissa lievää kohentumista.

Idäntalouksien viikko 16/2003

- Ruplan ulkoisen arvon vahvistuminen jatkuu.
- Venäjän WTO-jäsenyysneuvottelujen tiivistetty kierros päättyi.
- Irakin tilanteen vaikutukset Venäjän talouteen.
- Venäjä karsii budjettimenoja ja uudistaa verotusta.
- Öljyn kallistuminen nosti Baltian maiden kuluttajahintoja maaliskuussa.
- Viroon Juhana Partsin johtama keskusta-oikeistolainen hallitus.
- Latvian Säästöpankista huutokaupataan toukokuussa 25 prosentin osuus.
- Euroopan unioni allekirjoitti 16. huhtikuuta liittymissopimukset 10 tulevan jäsenmaan kanssa.

Idäntalouksien viikko 17/2003

- Venäjän talouskasvu edelleen nopeaa.
- Venäjän hallitus esittää duumalle veroasteen keventämistä.
- Venäjän keskuspankki pyrkii lisäämään pankkien tiedonjulkaisua keskuspankin välityksellä.
- Venäjän tullilakiluonnos duuman käsittelyssä yli kolmen vuoden tauon jälkeen.
- Venäläiset öljy-yhtiöt Jukos ja Sibneft sopivat yhdistymisestä.
- Venäjän osakemarkkinat nousussa.
- Baltian maiden osakekurssit nousseet vuoden alusta.
- Gazprom kasvattaa sijoituksiaan Liettuaan.
- Kaasun hinta nousee Latviassa.

Idäntalouksien viikko 18/2003

- Venäjän tilastokomitea uudisti bruttokansantuotetilastointia.
- Keskipitkän ajan talousskenaariot Venäjän hallituksen käsittelyssä.
- Venäjän vuoden 2002 väestönlaskennan alustavia tuloksia.
- Armeijan uudistaminen Venäjän hallituksessa.
- Duuma hyväksyi lain valtion viroista.
- Liettua aloittaa sähköyhtiöidensä yksityistämisen.
- Liettuan lentoyhtiön yksityistäminen takeltelee.

Idäntalouksien viikko 19/2003

- Venäjän inflaatio yhä nopeaa.
- Venäjä pyrkii jatkamaan kireää budjettipolitiikkaa.
- Venäjän pankkisektorin kasvu keskittyi suurimpiin ja pienimpiin pankkeihin vuonna 2002
- Venäjän yksityisten eläkerahastojen toiminta edelleen käytännössä säätelemättä
- Venäjän ja USA:n maatalousministerit sopivat yhteistyöstä ja hygieniavaatimuksista.
- Venäjän kaasusektorin ja kaasumonopoli Gazpromin uudistaminen lykkääntynee.
- IMF huolissaan Viron vaihtotaseen vajeesta.
- Jälleen lisääaikaa Liettuan kaasuyhtiön myyntiin

Idäntalouksien viikko 20/2003

- IMF kiinnitti huomiota Venäjän talouspolitiikan myönteiseen kehitykseen.
- Fitch korotti Venäjän luottoluokitusta.
- Venäjän vientitulot kasvoivat paljon ja tuonnin kasvu vaimeni vuoden ensimmäisellä neljänneksellä.
- Pakollinen liikennevakuutus otetaan käyttöön Venäjällä heinäkuun alusta.
- Venäjä poisti Latvian offshore-listaltaan.
- Latvian inflaatiovauhti Baltian maiden nopeinta.
- Liettualaiset äänestivät EU-jäsenyyden puolesta.

Idäntalouksien viikko 21/2003

- Teollisuustuotannon nopea kasvu jatkuu Venäjällä.
- Ulkomaiset sijoitukset Venäjälle kasvussa.
- Venäjän presidentin vuotuinen puhe parlamentille.
- Pankkitalletusten kasvu nopeutui Venäjällä edelleen, luottojen kasvu jatkui melko vilkkaana.
- Teollisuustuotannon kasvu jatkui vahvana Baltian maissa.
- Baltian maiden vienti Länsi-Eurooppaan kasvaa edelleen.
- Latvian Säästöpankki yksityistettiin.

Idäntalouksien viikko 22/2003

- Venäjän hallitus hyväksyi energiaministeriön valmisteleman pitkän aikavälin energiastrategian.
- Venäjän budjetti edelleen ylijäämäinen vuoden 2003 ensimmäisellä neljänneksellä.
- Venäjän hallitus pohti hallinnon uudistamista.
- Venäjä, EU ja USA allekirjoittivat 21. toukokuuta sopimuksen Venäjän ydinjäteohjelmasta.
- Venäjän duuma ratifioi rajasopimuksen Liettuan kanssa.
- Viron ja Latvian vaihtotaseiden vajeet kasvoivat, Liettuan vaje supistui.
- EU-jäsenyys tuo muutoksia Latvian perustuslakiin.

Idäntalouksien viikko 23/2003

- Venäjän talouskasvu kiihtyi edelleen.
- Venäjän hallitus vahvisti kaasun, sähkön ja rautatiekuljetusten hintojen korotukset vuodelle 2004.
- Venäjän sähkömonopolin uudistuksesta yhteisymmärrys.
- Venäjän hallitus esittää budjettisektorin palkkoja korotettaviksi lokakuun alusta 33 %.
- Venäjän ja Euroopan unionin huippukokous Pietarissa.
- Venäjän ja Kiinan huipputapaaminen Moskovassa.
- Ventspilsin öljyterminaalien yksityistäminen jatkuu.
- Baltian maiden kuljetussektorit alkuvuonna.

Idäntalouksien viikko 24/2003

- Presidentti Putinin vuoden 2004 budjettipolitiikkalinjaukset.
- Venäjän hallitus hyväksyi vuoden 2004 budjetin pääparametrit.
- Venäjän inflaatio hidastui hieman toukokuussa.
- Venäjän teollisuusinvestointien rakenteessa hieman muutoksia alkuvuonna.
- Venäjän uusi tullilaki voimaan vuoden 2004 alusta.
- G8-ryhmän kokous.
- Baltian maiden inflaatio toukokuussa.
- Latvian BKT:n kasvuvauhti ylitti alkuvuonna ennako-odotukset.
- Puolalaiset äänestivät EU-jäsenyyden puolesta.

Idäntalouksien viikko 25/2003

- Venäjä maksanut suuren osan vuoden 2003 velanhoidomenoista.
- Uudet tuotannonjakoa koskevat säännökset hyväksytyt Venäjällä.
- Venäjän öljynvientit kasvoi edelleen vuoden ensimmäisellä neljänneksellä.
- Duuma hyväksyi tietoliikennelain muutokset toisessa käsittelyssä.
- Palkat kohoavat Baltian maissa, ostovoiman kasvu tukee yhä vähittäiskauppaa.
- Viron parlamentti hyväksyi lisäbudjetin vuodelle 2003.
- Latviassa pidetään presidentinvaalit 20. kesäkuuta.
- Puolan finanssiministeri Grzegorz Kolodko erosi.

Idäntalouksien viikko 26/2003

- Venäjän talous yksi nopeimmin kasvavia maailmassa.
- Venäjän keskuspankki alensi jälleerahoituskorkoa.
- Venäjän Duuma hyväksyi lukuisia muutoksia verolakiin.
- Venäjän Duuma muutti valuuttalakia.
- Venäjällä muutokset pankkitalletusten ja -luottojen keskittymisessä jatkuneet alkuvuonna.
- Venäjä FATFin jäseneksi.
- Latvian presidentti Vaira Vike-Freiberga toiselle kaudelle.
- Latvian parlamentti hyväksyi lisäbudjetin.
- IMF kehui Liettuan talouskehitystä.

Idäntalouksien viikko 27/2003

- Venäjän hallitus hyväksyi valtion ensi vuoden lainanotto-suunnitelman.
- Venäjä suojelee teollisuuttaan nostamalla käytettyjen autojen tuontituloja.
- Venäjän ja Valko-Venäjän rahaliiton eteneminen kangertelee.
- Energiakysymykset esillä Venäjän presidentin valtiavierailulla Iso-Britanniaan.
- Euron asema venäläisten pankkien käteisvaluuttakaupassa vahvistunut.
- Pietarin kaupunginjohtaja Vladimir Jakovlev nimitettiin Venäjän varapääministeriksi.
- Viron BKT:n kasvuvauhti hidastui.
- Liettuan BKT:n kasvu vahvaa alkuvuonna.
- Baltian maissa erilaisia arvioita euron käyttöönottoon aikatauluista.

Idäntalouksien viikko 28/2003

- Venäjän inflaatio edelleen nopeaa.
- Venäjän keskuspankki asetti vientitulojen myyntivelvoitteen 25 prosenttiin.
- Uusia lakeja Venäjälle.
- Venäjän pienviljelijöiden asema tarkentui, palstaviljely verovapaaksi.
- Kotitalouksien tulokehitys Venäjällä tilastoitua hitaampaa.
- Venäjällä pankkitalletusten ja -luottojen maturiteetit ovat edelleen pidentyneet.
- Baltian maiden inflaatio kesäkuussa.
- Baltian maat nousivat YK:n elintasovertailussa.

Idäntalouksien viikko 29/2003

- Venäjän teollisuustuotannon kasvu jatkui vahvana.
- Venäjän WTO-jäsenyysneuvottelut jatkuivat.
- Venäjän eläkejärjestelmän uudistaminen etenee.
- Presidentti Putin hyväksyi muutokset aluehallintolakiin.
- Energiayhtiöiden myynti etenee Liettuassa.
- Monet Liettuan yksityistämishankkeista takkuilevat.
- Latvian sellutehdashanketta arvioidaan.

Idäntalouksien viikko 30/2003

- Venäläisyritysten tulokset paranivat alkuvuonna.
- Epäilyt öljy-yhtiö Jukosin ympärillä täsmentyivät.
- Yritystonttien yksityistämisessä Venäjällä suuria ongelmia.
- Venäjän hallitus hyväksyi teollisuustuotteiden vientitakuukaton vuodeksi 2004.
- Venäläisten pankkien on aloitettava valmistelut kansainväliseen kirjanpitoon siirtymiseksi vuoden 2004 alusta.
- Fitch korotti Latvian luottoluokitusta.
- Baltian maiden osakekurssit nousussa alkuvuonna.
- Korkotaso jatkaa laskuaan Virossa ja Liettuassa.

Idäntalouksien viikko 31/2003

- Venäjän osakemarkkinat nousseet ja rupla vahvistunut alkuvuonna.
- Venäjän hallitus hyväksyi 17.7. yksityistämishojelman vuosille 2004 - 2006.
- Eläkkeitä korotetaan Venäjällä.
- Yritysten toimintaympäristössä suuria eroja Venäjän kaupunkien välillä.
- Venäjän hallitus hyväksyi ohjelman palkka-armeijaan siirtymiseksi; presidentti antoi asetuksen siviilipalveluksesta.
- Venäjän ja Baltian maiden keskuspankkien varannot.
- Standard & Poor's nosti arviotaan Latvian ja Liettuan luokitusnäkömystä.

Idäntalouksien viikko 32/2003

- Venäjän talous kasvoi nopeasti vuoden ensimmäisellä puoliskolla.
- Inflaatio ei osoita hidastumisen merkkejä Venäjällä.
- Venäjän vaihtotaseen ylijäämä kasvoi vuoden ensimmäisellä puoliskolla.
- Kehno sää verottaa Venäjän satoa.
- Presidentti Putin lopetti valtion turvallisuuselinten uudelleenjärjestelyt toistaiseksi.
- Latvian hallituksen esitys vuoden 2004 budjetista valmistui.
- IMF arvioi myönteisesti Viron talouskehitystä, mutta varoitti kasvavasta vaihtotaseen vajeesta.

Idäntalouksien viikko 33/2003

- Venäjän viennin ja tuonnin kasvu vaimeni vuoden toisella neljänneksellä.
- Venäjän tuottajahintojen nousu on hidastunut viime vuodesta.
- Venäjällä ruplatalletusten ja -käteisen kasvu nopeutui vuoden toisella neljänneksellä.
- Venäjän rautateistä osakeyhtiö, rautatieministeriö lopetetaan.
- Baltian maiden teollisuustuotannon kasvu hidastui.
- Baltian maiden inflaatio heinäkuussa.
- Ventspilsin öljyputki edelleen kiinni.

Idäntalouksien viikko 34/2003

- Venäjän hallitus hyväksyi ehdotuksen liittovaltion budjetiksi ensi vuodelle.
- Venäjän luonnollisten monopolien hintoja nostetaan tuntuvasti myös ensi vuonna.
- Venäjän hallitus haluaa kasvattaa osuuttaan keskuspankin voitosta.
- Venäjän hallitus hyväksyi ensi vuoden yksityistämishojelman, teleyhtiön osakkeiden myynti siirtymässä.
- Jukos-Sibneft -fuusio etenee.
- Viron ja Latvian vienti kasvoi, Liettuan vienti väheni.
- Baltian maiden vaihtotaseen vajheet edelleen suuria ennakkotietojen mukaan.

Idäntalouksien viikko 35/2003

- Venäjän teollisuustuotannon kasvu yhä nopeaa.
- Venäjän budjettilyijäämä säilyi tuntuvana vuoden 2003 ensimmäisellä puoliskolla.
- Venäjän hallitus käsitteli talousennustetta vuosiksi 2003 - 2006 ja keskuspankin rahapolitiikkaohjelmaa vuodeksi 2004.
- Energia-alan yritysfuusio hyväksyttiin Venäjällä.
- Virolaisen valtionyhtiön monopoli öljyliuskeen lousinnassa päättyy.
- Liettuan pörssi ja arvopaperikeskus yksityistetään.
- Baltian maat saaneet hieman kiinni EU-maiden tulotasoa.

Idäntalouksien viikko 36/2003

- Venäjän polttoaineiden vienti ja kone- ja laitetuonti kasvussa vuoden toisella neljänneksellä.
- Venäläisten yritysten lainanotto ulkomailta kasvussa – suorat sijoitukset Venäjälle lisääntyvät hitaammin.
- Venäjä korottaa maakaasun vientitullin 30 prosenttiin.
- Venäjän öljysektorilla merkittävä osakekauppa.
- Baltian maiden rakennustoiminta kasvussa.
- Liettuan ja Puolan sähköverkkojen yhdistäminen etenee.
- Baltian maiden palkat 2003 toisella neljänneksellä.

Idäntalouksien viikko 37/2003

- Venäjän talouden kasvu kiihtyi kuluvan vuoden toisella neljänneksellä.
- Venäjän inflaatio hidastui hieman elokuussa.
- Venäjän eläkesäästöjä hallinnoivat yhtiöt valittu.
- Presidentti Putin puuttui valtiiovallan ja yritysmaailman suhteiden selkiyttämiseen.
- Venäjän ja Suomen ulkomaankauppatilastot antavat ristiriitaisen kuvan Venäjän tuonin kehityksestä.
- Baltian maiden inflaatio elokuussa.
- Latvian talouskasvu säilyi ripeänä.
- Viro ja Latvia äänestävät EU-jäsenyydestä.

Idäntalouksien viikko 38/2003

- Investointien rakenteessa hienoisia muutoksia Venäjällä.
- Venäjällä pankkitalletusten ja -luottojen keskittyminen väheni edelleen vuoden alkupuoliskolla.
- Venäjän keskuspankki helpottaa S-tilivarojen kotiuttamista.
- Venäjän duuma aloitti vaalisyksyn istuntokautensa.
- Baltian maiden pankkisektorit kasvavat nopeasti.
- Virossa äänestettiin EU-jäsenyyden puolesta.
- Latvian sellutehdashankkeelle ei valtion tukea.

Idäntalouksien viikko 39/2003

- Venäjän talouskasvu hidastui hieman.
- Venäjän alue- ja paikallisbudjetit tammi-kesäkuussa 2003.
- Venäjän vuoden 2004 federaatiobudjetti läpäisi duuman ensimmäisen käsittelyn.
- Hallitus hyväksyi asetuksen Venäjän rautatiet -osakeyhtiön perustamisesta.
- Viron vuoden 2004 budjetti parlamentin käsittelyyn.
- Latvialaiset EU-jäsenyyden kannalla.
- Liettuan sähköyhtiöt kiinnostavat ostajia.

Idäntalouksien viikko 40/2003

- Venäjä ja Valko-Venäjä pohtivat rahaliittoa ja energiayhteistyötä.
- Venäjä, Ukraina, Valko-Venäjä ja Kazakstan allekirjoittivat periaatesopimuksen yhteisestä talousalueesta.
- Venäjän duuma hyväksyi paikallishallintolain.
- Venäjän hallitus hyväksyi vuoteen 2020 ulottuvan kalastuksen kehittämisstrategian.
- Suomen ja Venäjän talouskomission kokous Helsingissä 24.-25.9.
- Baltian maiden työllisyystilanne parantui edelleen.
- Viron talouskasvu jatkoi hidastumistaan.
- Liettuan BKT kasvoi 6,7 % vuoden toisella neljänneksellä.

Idäntalouksien viikko 41/2003

- Moody's nosti Venäjän luottoluokitusta.
- Venäjän osakemarkkinoita kuvaava RTS-indeksi kohosi 8.10. kaikkien aikojen ylimpään arvoonsa 629 pisteeseen.
- Venäjän inflaatio hidastui edelleen hienoisesti.
- Venäjän vaihtotaseen ylijäämä yhä suuri; pääoman ulosvirtaus kasvoi vuoden kolmannella neljänneksellä.
- Venäjän kaasusektorin uudistusohjelman käsittely lykkääntyi.
- Baltian maiden inflaatio syyskuussa.
- Rahtimäärien kehitys Baltian maiden suurimmissa satamissa.

Idäntalouksien viikko 42/2003

- Venäjän duuma hyväksyi vuoden 2004 budjetin tulo- ja menorakenteen.
- Venäjän duuma ja liittoneuvosto erimielisiä verotuksesta.
- Venäjän valtion ulkomainen velka pieneni ja yritysten velka kasvoi.
- Ruplan reaalkurssi suhteellisen vakaa tammi-syyskuussa.
- Vuoden 2004 budjetti Liettuan parlamentin käsittelyyn.
- Liettuan hallitus hyväksyi Gazpromin tarjouksen kaasuyhtiöstä.
- Euromoney ja Institutional Investor arvioivat maariskejä.

Idäntalouksien viikko 43/2003

- Venäjän talouskasvu edelleen nopeaa.
- Venäjän työttömyys viime vuotta suurempaa.
- Venäjän duuma päätti lisäbudjetista.
- Presidentti Putin kannusti APEC-maita yhteistyöhön Venäjän itäosissa.
- Duuman vaalien ehdokaslistojen jättöaika päättyi.
- Virossa ja Latviassa vaihtotaseen vaje kasvaa edelleen.
- Transparency International listasi maita korruptioindeksin mukaan.

Idäntalouksien viikko 44/2003

- Jukosin pääjohtajan pidätys herättää epävarmuutta Venäjän politiikkaa kohtaan.
- Pörssikurssit laskivat Venäjällä Mihail Hodorkovskin pidätyksen seurauksena.
- IMF:n valtuuskunta kehottaa Venäjää tiukentamaan budjettipolitiikkaa.
- Osittainen kilpailu Venäjän sähkötukumarkkinoilla alkaa 1.11.
- Vähittäiskauppa jatkaa kasvuaan Baltian maissa.
- Sähkön hintaa korotetaan Latviassa.
- Euroopan komissio säilytti ennusteet liittyjämaiden talouskasvusta ennallaan.

Idäntalouksien viikko 45/2003

- Jukosin tapahtumat herättävät ristiriitaisia tulkintoja.
- Venäjän WTO-jäsenyysneuvottelut ehkä päätökseen vuoden kuluttua.
- Venäjän kansainvälinen kilpailukyky heikko.
- EU-komission arviot Baltian maiden jäsenyyskelpoisuudesta positiivisia.
- IMF uskoo Latvian talouskasvun jatkuvan nopeana.

Idäntalouksien viikko 46/2003

- Jukos heiluttaa Venäjän pörssikursseja.
- Venäjän hallitus esitteli korruption vastaisen ohjelman.
- Säännellyt hinnat nousivat Venäjällä muita hintoja hitaammin.
- EU:n ja Venäjän huippukokous käsitteli mm. yhteistä talousaluetta ja energiakysymyksiä.
- Duuman vaalien valtakunnallisilla listoilla 23 ryhmittymää.
- Baltian maiden kuluttajahinnat lokakuussa.
- Teollisuustuotanto kasvaa yhä vahvasti kaikissa Baltian maissa.

Idäntalouksien viikko 47/2003

- Venäjän viennin ja tuonnin kasvu kohtalaista vuoden kolmannella neljänneksellä.
- Duuma hyväksyi budjettikoodeksiin uutta vakautusrahastoa koskevia lisäyksiä.
- Venäjän hallitus käsitteli rahoitusmarkkinoiden kehittämistä.
- Vaalikyselyjen mukaan Yhtenäinen Venäjä -puolue tekemässä eroa kommunisteihin.
- Viron hallituspuolueet erimielisiä tuloveron alentamisesta.
- Baltian maiden vienti jatkoi kasvuaan.
- Latvian parlamentti hyväksyi ensi vuoden budjetin ja kuluvan vuoden lisäbudjetin.

Idäntalouksien viikko 48/2003

- Venäjän talouskasvu jatkui nopeana lokakuussa.
- Venäläisten yritysten lainanotto ulkomailta ja suorat sijoitukset Venäjälle kasvaneet tänä vuonna.
- Venäjällä palkkojen nousu hidastunut viime vuodesta.
- Presidentti Putin hyväksyi verokoodeksiin muutokset.
- Venäjälle perustettiin korruption vastainen neuvosto.
- Baltian maiden vaihtotaseiden vajeet.

Idäntalouksien viikko 49/2003

- Jukos- ja Sibneft-öljy-yhtiöiden fuusio pysähdyksissä.
- Duuma hyväksyi yksityishenkilöiden pankkitalletussuojaa koskevan lain.
- Venäjän valuuttavaranto edelleen suuri.
- Venäjän duuma hyväksyi federaatiobudjetin 2004, vakautusrahasto käyttöön vuoden 2004 alusta.
- Venäjän alueilta poistettiin oikeus verohelpotusten antamiseen.
- Viron tuloveron alentamista lykätään.
- Eläkerahastot suosittuja Liettuassa.
- Liettua aloitti neuvottelut toisen sähköyhtiönsä yksityistämisestä, toisen myynti keskeytettiin toistaiseksi.

Idäntalouksien viikko 50/2003

- Presidenttiä tukeville puolueille voitto duuman vaaleissa 7.12.
- Venäjän inflaatio hidastui.
- Venäjän parlamentti hyväksyi valuutansäätelylain.
- Venäjän öljynviennin kasvu nopeutui vuoden kolmannella neljänneksellä.
- Viron keskuspankki ryhtyy toimiin luotonkasvun rajoittamiseksi.
- Latvian talouskasvu jatkui heinä-syyskuussa vahvana.

Idäntalouksien viikko 51-52/2003

- Venäjän talouskasvu pysyi nopeana kolmannella neljänneksellä.
- Venäjällä pankkitalletusten ja -luottojen kasvu vilkastui edelleen vuoden kolmannella neljänneksellä.
- Venäjän federaatiobudjetin ylijäämä säilyi vahvana tammi-syyskuussa 2003.
- Venäjän hallitus hyväksyi luonnollisten monopolien investointiohjelmat vuodelle 2004.
- Energiakysymykset pääministeri Kasjanovin Japanin-vierailun ykkösaihe.
- Latviassa edelleen Baltian maiden nopein inflaatio.
- Viron vuoden 2004 budjetti tasapainoinen.
- Liettuan parlamentti hyväksyi vuoden 2004 budjetin.
- Luottoluokituslaitos Moody's korotti Liettuan luokitusta.

Venäjän kuluttajahinnat nousivat viime vuonna 15,1 %. Inflaatio ylitti jonkin verran hallituksen hintojen nousulle asettaman 12 – 14 prosentin rajan. Sekä elintarvikkeiden että muiden tavaroiden hinnat nousivat viime vuonna 11 % eli edellistä vuotta vähemmän. Muista tavaroista eniten kallistuivat bensiini (20 %) ja lääkkeet (15 %). Palveluiden hinnat nousivat viime vuonna 36 %, mikä oli suunnilleen saman verran kuin edellisellä vuonna. Eniten kallistuivat asumis- ja kunnallispalvelut (49 %), tietoliikennepalvelut (38 %), lasten päivähoito (34 %), kulttuuripalvelut (33 %) ja terveydenhuolto (31 %). Koulutuksen ja liikennepalveluiden hinnat nousivat 26 %. Asumis- ja kunnallispalveluita lukuun ottamatta kaikkien edellä lueteltujen palveluiden hinnat nousivat vuonna 2002 nopeammin kuin vuonna 2001.

Venäjän hallitus päätti luonnollisten monopolien tariffeista vuodeksi 2003, investointiohjelmat vielä pääosin auki. Joulukuussa pitämässään kokouksessa hallitus päätyi pitämään vuoden 2003 tariffikorotukset kesällä 2002 hyväksymiensä linjausten mukaisina. Vuoden 2003 alusta kaasun tukkuhintaa korotetaan 20 %, rautateiden rahtitariffeja 12 % ja sähköenergian tariffeja 14 %. Rautateiden matkustajaliikenteen hinnat, lukuun ottamatta lähiliikenteen hintoja, nousevat tammikuun 2003 puolivälistä alkaen keskimäärin 12 %. Talousministeri German **Grefin** mukaan tariffeja ei vuonna 2003 enää tämän jälkeen koroteta kuin poikkeustapauksissa. Talousministeriö arvioi, että vuonna 2002 luonnollisten monopolien kahden tariffikorotuksen vaikutus koko vuoden inflaatioon oli noin 4 prosenttiyksikköä.

Hallitus käsiteli kokouksessaan myös luonnollisten monopolien investointiohjelmaa vuodelle 2003. Hallitus hyväksyi pääosin rautateiden neljän miljardin euron investointiohjelman. Gazpromin investointiohjelma on laadittava uudelleen talousministeriön 5,5 miljardin euron ehdotuksen mukaan. Myös energiajätti UES:n 0,7 miljardin euron investointiohjelmaan pyydettiin täsmennyksiä.

Venäjän luonnollisten monopolien uudistukset etenevät eri tahtia. Nopeimmin on edistynyt rautateiden uudistaminen, johon liittyvät neljä lakia hyväksyttiin duumassa joulukuun lopulla. Hallituksen keväällä 2001 hyväksymän ohjelman mukaan rautateiden uudistaminen toteutetaan kolmessa vaiheessa vuoteen 2010 mennessä. Venäjän rautatiet -osakeyhtiö perustetaan huolehtimaan rautateiden operatiivisesta toiminnasta ja myöhemmin muodostetaan useita itsenäisiä tytäryhtiöitä vastaamaan eri sektoreista (esim. rahtiliikenne ja matkustajaliikenne). Ohjelman loppuvaiheessa tytäryhtiöiden osakkeita aletaan myydä, minkä uskotaan tuovan alalle investointeja ja myöhemmin myös kilpailua.

Sähkösektorin uudistamiseen liittyvien kuuden lain toinen käsittely duumassa on siirtynyt useampaan kertaan – viimeksi joulukuussa – eikä toistaiseksi ole päätetty,

koska käsittely pidetään. Hallituksen sähkösektorin uudistamisohjelma on hyväksytty kesällä 2001 ja sen tavoitteena on kilpailun ja investointien lisääminen sekä hintojen vapauttaminen.

Kaasusektorin uudistaminen on edennyt selvästi hitaammin, sillä toistaiseksi edes alan uudistamisohjelmasta ei ole pystytty sopimaan. Ohjelman suunniteltiin tulevan hallituksen käsittelyyn vuoden 2002 lopulla.

Venäjän valuutansäätelyä ollaan vapauttamassa. Hallitus valmistelee parhaillaan valuutansäätely- ja valvontalain kokonaisuudistusta, jolla nykyistä järjestelmää liberalisoidaan merkittävästi. Uudistuksen mukaan juoksevat ulkomaanmaksut vapautettaisiin valvonnasta lähes kokonaan ja pääomanliikkeetkin suurelta osin. Erityistapauksissa keskuspankki voisi rajoittaa pääomanliikkeitä enemmänkin. Duuman on määrä käsitellä lakiehdotusta kevään kuluessa.

Useiden ulkomaisten tahojen vetoamusten jälkeen hallitus jätti duumalle syksyllä esityksen, jonka mukaan ulkomaiset matkustajat voisivat venäläisten tapaan viedä maasta 1 500 dollarin arvosta valuuttaa ilman tosittetta valuutan maahantuonnista tai hankinnasta. Duuma korotti joulukuussa asiaa käsitellessään summan 10 000 dollariin, minkä jälkeen liittoneuvosto hylkäsi lain, koska piti summaa liian suurena. Hallitus pelkää korotuksen johtavan valuutan huomattavaan ulosvirtaukseen maasta. Myös presidentin hallinto ja keskuspankki ovat hallituksen kannalla. Lakiesitys siirtyi nyt duuman ja liittoneuvoston sovittelukomissioon.

Venäjän WTO-jäsenyysneuvotteluja pyritään tiivistämään. Joulukuussa pidettiin sarja Venäjän ja WTO:n jäsenmaiden kahdenvälisiä neuvotteluja sekä 66 WTO:n jäsenmaan muodostaman Venäjän WTO-liittymistyöryhmän kokous, jonka alkuosuuteen osallistui varapääministeri Aleksei **Kudrin**. Kokous ehdotti liittymistyöryhmän seuraavan kolmen kokouksen järjestämistä tiuhaan tahtiin jo vuoden 2003 ensimmäisen neljänneksen aikana. Joulukuun neuvottelukierroksella ei tarkkailijoiden mukaan edistytty oleellisesti.

Venäjän mukaan ensi vuoden alussa ovat edelleen edessä mm. neuvottelut maataloudesta, energiasektorista, tullitariffeista ja palvelujen markkinoille pääsystä. WTO-liittymistyöryhmän puheenjohtajan mukaan keskeisiä neuvottelukysymyksiä ovat energian kaksoishinnoittelu eli Venäjän kotimaisten hintojen hallinnollinen säätely, ulkomaista omistusta koskevat rajoitukset Venäjän rahoitus- ja televiestintäsektorilla sekä Venäjän osin vielä uudistamaton ja WTO-säännösten kanssa yhteen sopimaton lainsäädäntö. Muiden neuvottelukierroksesta raportoineiden lähteiden mukaan joulukuun neuvottelukierroksella esillä olivat myös rautatietariffit, jotka ovat Venäjällä eri suuruiset kotimaisille ja ulkomaisille rahdeille.

Viron talouskasvu jatkui vahvana. Viron reaali BKT oli vuoden kolmannella neljänneksellä 6,7 % suurempi ja tammi-syyskuussa 5,7 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Kasvua ylläpiti sekä vahvana jatkunut kotimainen kysyntä että heinäkuussa alkanut viennin kasvu. Heinä-syyskuussa työllisyyden parantuminen, palkkojen nousu ja lainojen kasvu kasvattivat yksityistä kulutusta 12 %. Kiinteät investoinnit lisääntyivät 20 %. Tavaravienti kasvoi 23 % ja palvelujen vienti 8 % vuoden takaiseen verrattuna.

Kasvu jatkui kaikilla tuotannonaloilla maataloutta ja terveydenhoitoa lukuun ottamatta. Vahvimmin heinä-syyskuussa kasvoi hotelli- ja ravintolasektori (19 %). Rakennussektorilla tuotettu arvonlisä oli 18 % suurempi kuin vuotta aiemmin, kun varsinkin infrastruktuurikohdeiden, kuten katujen ja teiden, rakentaminen kasvoi. Tehdasteollisuus kasvoi 11 %, kauppa 12 % ja rahoitussektori 10 %. Liikenne- ja viestintäsektorin kasvu sen sijaan hidastui 1 prosenttiin.

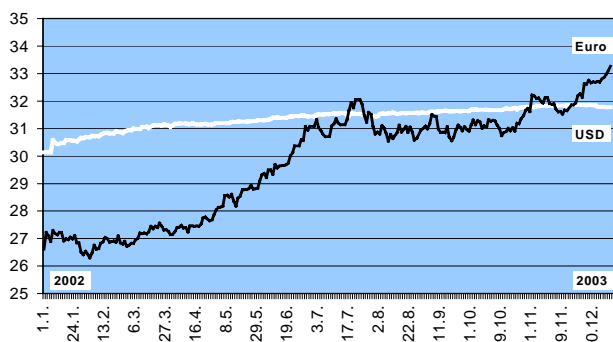
Liettuan BKT kasvoi heinä-syyskuussa 6,8 %. Tammi-syyskuussa Liettuan reaali BKT oli 6,1 % suurempi kuin viime vuoden vastaavana ajankohtana. Vuoden kolmannella neljänneksellä kasvu jatkui useimmilla talouden aloilla. Nopeinta kasvu oli maa- ja metsätaloudessa, jonka tuottama arvonlisä oli 15 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Rakentaminen kasvoi 9 %, kun varsinkin muiden kuin asuinrakennusten tuotanto lisääntyi. Tärkeimmistä palvelusektorin aloista kauppa kasvoi 7 % sekä liikenne- ja viestintäsektori 4 %.

Kysyntäpuolella kasvua ylläpiti niin kotimainen kuin ulkomainenkin kysyntä. Yksityinen kulutus kasvoi 7 % ja julkinen kulutus 6 %. Kiinteitä investointeja vuoden kolmannella neljänneksellä tehtiin 14 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Investoinneista yli 60 % suuntautui rakennusten ja infrastruktuurin hankintaan. Eniten investointeja tehtiin tehdasteollisuudessa ja kuljetussektorilla. Tavaroiden ja palvelujen vienti kasvoi 15 %.

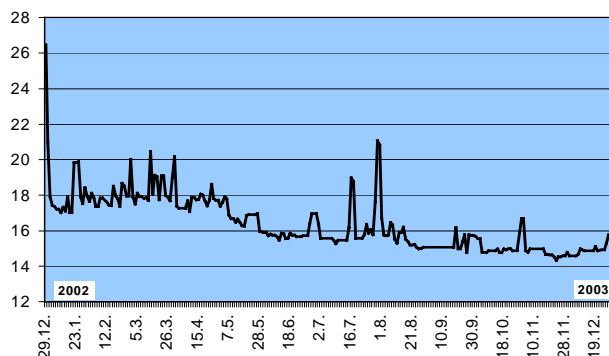
Liettuan presidentin valinta siirtyi toiselle kierrokselle. Joulukuun 12. pidetyissä presidentin- ja kunnallisvaaleissa äänestysprosentti kohosi noin 50:een. Presidentin valinta siirtyi toiselle kierrokselle, kun kukaan ehdokkaista ei saanut äänistä yli 50 prosenttia. Eniten eli 35,5 % äänistä sai nykyinen presidentti Valdas **Adamkus**. Hän saa vaalien toisella kierroksella 5.1. vastaan keskusta-oikeistolaisen Liberaaliliiton puheenjohtajan, entisen pääministerin Rolandas **Paksasin**, joka sai äänistä 19,7 %.

Kunnallisvaaleissa suurimman äänisaaliin keräsi pääministeri Algirdas **Brazauskasin** johtama Sosiaalidemokraattinen puolue. Se sai 332 valtuustopaikkaa yhteensä 1 560 paikasta. Konservatiivinen Isänmaan liitto sai 193 paikkaa ja Maanviljelijöiden ja Uusi demokratia -puoleen muodostama vasemmistolainen ryhmittymä 190 paikkaa. Uusien kunnallisvaltuustojen toimikausi alkaa maaliskuun alkuun.

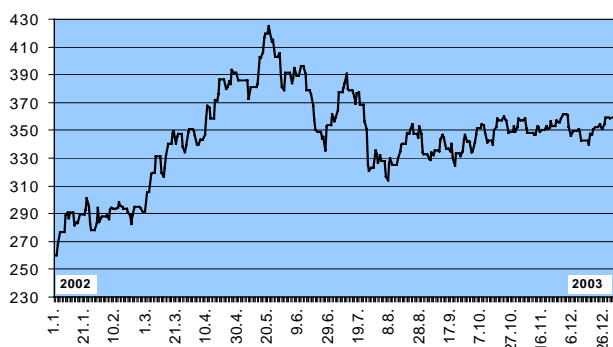
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

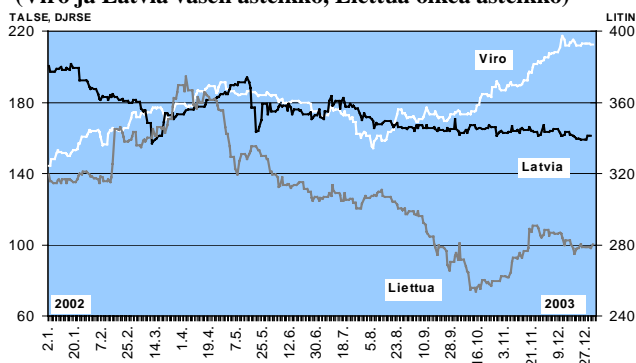
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän duuma hyväksyi keskuspankin laatiman rahapolitiikan ohjelman vuodeksi 2003. Joulukuussa hyväksytty ohjelma perustuu samoihin lähtökohtaoletuksiin talouden kehityksestä kuin vuoden 2003 budjetti. Talouskehityksen ennustetaan jatkuvan kuluvana vuonna suurin piirtein viime vuoden kaltaisena: bruttokansantuote kasvaa 4,0 – 4,2 %, teollisuustuotanto 3,9 – 4,3 %, vähittäiskaupan liikevaihto 8 – 9 % ja investoinnit 2,5 – 3,5 %. Energian maailmanmarkkinahintojen epävarma kehitys aiheuttaa suurimmat epävarmuustekijät Venäjän talouskehitykselle.

Keskuspankin rahapolitiikka jatkuu edellisen vuoden linjoilla. Ruplan ulkoisen nimellisarvon arvioidaan heikkenevän edelleen siten, että kuluvan vuoden keskiкурсiksi muodostuu 33 ruplaa dollarilta, kun vuoden 2002 lopussa kurssi oli 31,8 ruplaa dollarilta. Ruplan reaaliarvon arvioidaan vahvistuvan vuoden aikana 4 – 6 % tärkeimmistä Venäjän ulkomaankaupassa käytettävistä valuutoista muodostuvaa koria vastaan. Keskuspankki pitää Venäjän pankki- ja rahoitussektorin kehittymistä yhtenä tärkeimmistä rahapolitiikan tehostamisen edellytyksistä. Yksityishenkilöiden talletussuojajärjestelmän aikaan saaminen, tiukemmat pankkien perustamisvaatimukset ja rahoituslaitosten kirjanpitoikäntönnön uudistaminen ovat ensisijaisia rahoitussektorin kehittämiskohteita.

Presidentti Putin allekirjoitti duuman vaalilain. Uudistettu laki, joka on nyt linjassa puoluelain ja kansalaisten äänioikeuslain kanssa, tuli voimaan 25. joulukuuta. Suurin muutos koskee valtakunnallisten listojen edustajapaikkoihin oikeuttavaa äänikynnystä: vuoden 2007 vaaleista alkaen äänikynnys on 7 % siten, että edustajia duumaan tulee joka tapauksessa vähintään neljästä puolueesta. Vuoden 2003 vaalit käydään vielä nykyisen 5 prosentin äänikynnyksen mukaan.

Uuden lain mukaan edustajat valitaan entiseen tapaan: 225 valtakunnallisilta listoilta ja 225 yhden edustajan piireistä. Ehdokkaita voivat valtakunnan listoille asettaa rekisteröidyt poliittiset puolueet, joilla on toimintaa vähintään puolessa Venäjän 89 hallintoalueesta, ja vaaliyhitymät, joissa on mukana vähintään yksi poliittinen puolue. Yhden ehdokkaan piireissä ehdokkaaksi voi asettua myös oma-aloitteisesti.

Ehdokasasettelun aiemmista ongelmista on otettu opiksi, ja uusi laki sisältääkin kattavan luettelon perusteista, joilla ehdokkuus voidaan evätä, ja määräyksen, että epäämispäätöksen tekee aina tuomioistuin.

Venäjän öljy-yhtiöt sopivat alustavasti uuden öljyterminaalien ja kahden uuden putkilinjan rakentamisesta. Neljä suurta öljy-yhtiötä JUKOS, LUKoil, Sibneft ja Tjumen Oil allekirjoittivat viime marraskuun lopulla aiopöytäkirjan, jonka mukaan ne rakentavat vuosikapasiteetiltaan 80 miljoonan tonnin terminaalin Murmanskiin, Venäjän ainoaan talvella jäättömänä pysyvään pohjoiseen satamaan. Suunnitelmaan kuuluu 1 500 kilometrin putki-

linjan rakentaminen Siperian öljyntuotantoalueilta Murmanskiin. USA on ollut viime aikoina kiinnostunut vähentämään riippuvuuttaan Lähi-idän raakaöljyntoimittajista, ja kun Venäjän öljyntuotanto on ollut kasvussa ja öljynvientikapasiteetti lähes täydessä käytössä, venäläisyhtiöt katsovat Murmanskin terminaalin avaavan niille sopivasti uusia vientimahdollisuuksia. Uuden öljyputken suunnitellaan olevan valmis vuonna 2007.

Venäjä, Kroatia, Slovakia, Ukraina, Unkari ja Valko-Venäjä sopivat 16. joulukuuta putkilinjan rakentamisesta Venäjän Samarasta Adrian meren rannikolle Kroatiaan. Tämä 3 200 km pitkä linja yhdistäisi Itä-Euroopan Druzhba-öljyverkoston eteläiseen Adria-verkostoon.

EU:n komissio hyväksyi viljan tuontikiintiöt vuodeksi 2003. Joulukuussa hyväksytyt kiintiöt otetaan käyttöön vuoden 2003 alusta, mikäli Eurooppa-neuvosto vahvistaa ne. Komission päätöksen mukaan keski- ja heikkolaatuiselle vehnälle asetettiin lähes kolmen miljoonan tonnin kiintiö, josta USA:lle on varattu noin 19 % osuus ja Kanadalle reilun prosentin osuus. Tuontitulli on 12 euroa ja kiintiöiden yli menevältä osalta 95 euroa tonnilta. Venäjän ja Ukrainan kanssa ei toistaiseksi ole pystytty sopimaan kiintiöistä. Ennen komission päätöstä Venäjä vaati viiden ja Ukraina kolmen miljoonan tonnin kiintiötä. Kiintiöiden tarkoituksena on supistaa viljan tuontia EU:hun, sillä eurooppalaiset tuottajat ovat kärsineet halvan tuontiviljan aiheuttamasta hintojen laskusta. Talousministeri German Grefin mukaan Venäjän hallitus asettaa alkuvuodesta tuontikiintiöt siipikarjan sekä sian- ja nautanlihan tuonnille EU:sta, mitä yleisesti pidetään vastavetona EU:n viljakiintiöille.

Ripeä palkkojen nousu jatkui Baltian maissa. Keski-kuukausipalkka oli viime vuoden kolmannella neljänneksellä *Virossa* 5 900 kruunua (370 euroa), *Latviassa* 170 latia (290 euroa) ja *Liettuassa* 1 100 litiä (330 euroa). Nimellispalkat nousivat edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta Virossa 10 %, Latviassa 7 % ja Liettuassa 8 %.

Virossa korkeimmat palkat olivat rahoitussektorilla, jossa keski-kuukausipalkka oli 12 500 kruunua (800 euroa) ja alhaisimmat eli 3 100 kruunua (200 euroa) kalastuksessa. Eniten palkat nousivat kiinteistö-, vuokraus- ja yritystoiminnan alalla, 27 %.

Latviassa keskipalkka oli 28 % suurempi julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Keskimääräiset bruttopalkat nousivat edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta julkisella sektorilla 10 % ja yksityisellä sektorilla 4 %.

Liettuassa julkisen sektorin keskipalkka oli 2 % suurempi kuin yksityisellä sektorilla. Vuoden aikana palkat nousivat yksityisellä sektorilla 8 % ja julkisella sektorilla 4 %.

IMF:ltä positiivinen arvio Latvian talouskehityksestä. Joulukuussa Latviassa vierailut IMF:n valtuuskunta totesi

Latvian talouskasvun pysyneen nopeana huolimatta kasvun hiipumisesta vientimarkkinoilla. IMF arveli suotuisan kehityksen jatkuvan seuraavina vuosina mm. onnistuneiden rakenneuudistusten sekä EU- ja NATO-jäsenyyksien ansiosta. IMF tukee Latvian suunnitelmaa pitää lati sidottuna SDR-valuuttakoriin EU-jäsenyyteen asti, jolloin ERM II -järjestelmään liittyminen tulee ajankohtaiseksi.

IMF totesi, että suurin uhka Latvian talouskehitykselle on edelleen suuri vaihtotaseen vaje. Vaje olisi pidettävä kurissa tiukan finanssipolitiikan avulla, eikä Latvian julkisen sektorin vaje saisi ylittää kuluvana vuonna 1,8 % BKT:sta. Tämä edellyttää IMF:n mukaan vuoden alkuun suunniteltujen yritysverotuksen ja sosiaaliverotuksen keventämisen lykkäystä. IMF kehotti Latviaa tekemään budjettisuunnitelmat keskipitkälle aikavälille ja lisäämään hallinnon kapasiteettia EU-rahastojen hyödyntämistä varten. IMF painotti liiketoimintaympäristön parantamisen, korruption vastaisen toiminnan ja joustavien työmarkkinoiden säilyttämisen tärkeyttä nopean talouskehityksen turvaamiseksi.

IMF:n ja Latvian 10 vuotta kestänyt yhteistyö talousohjelmien ja valmiusluottojärjestelmän muodossa päättyi, sillä Latvian hallitus ilmoitti lokakuussa, että joulukuussa päättyneet ohjelma jää viimeiseksi. Tästä eteenpäin Latvia jatkaa yhteistyötä IMF:n kanssa kuten muutkin teollisuusmaat.

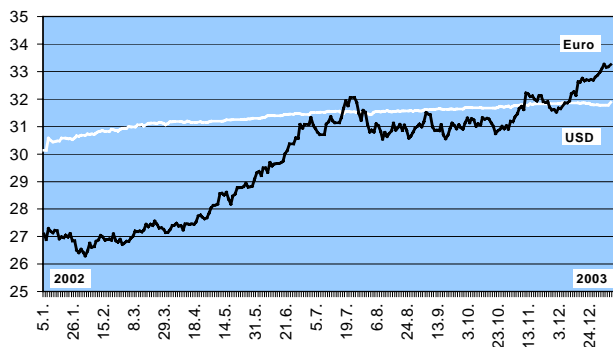
Rolandas Paksas yllättäen Liettuan presidentiksi. Liberaalidemokraattisen puolueen puheenjohtaja, Liettuan

entinen pääministeri Rolandas **Paksas** (46) sai presidentinvaalien toisella kierroksella 55 % äänistä, vaikka istuva presidentti Valdas **Adamkus** (76) oli voittanut ensimmäisen kierroksen varsin selvästi. Äänestysviikkaus jäi toisella kierroksella 52 prosenttiin. Paksas vakuutti vaalituloksen selvittyä, että Liettuan EU- ja NATO-politiikka jatkuvat entisellään. Presidentin helmikuun lopulla alkava virkakausi kestää viisi vuotta.

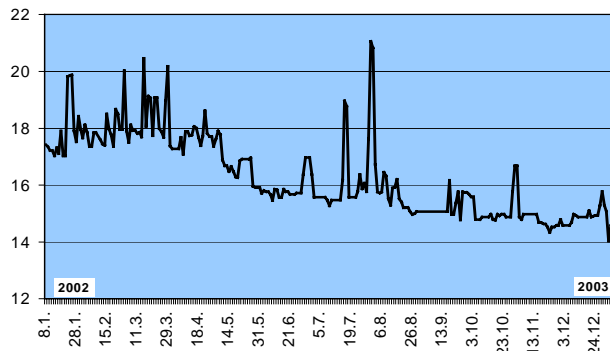
Liettuan eläkeuudistus alkaa vuonna 2004. Liettuan parlamentti on hyväksynyt lain, jolla työntekijät voivat halutessaan maksaa osan eläkemaksustaan eläkerahastoihin vuoden 2004 tammikuusta lähtien. Ensimmäisenä vuonna rahastoihin voidaan maksaa 2,5 % palkasta. Maksua korotetaan asteittain niin, että vuodesta 2007 eteenpäin 5,5 % palkasta voidaan sijoittaa rahastoihin. Liettuan viranomaiset ovat arvioineet, että 6 % työvoimasta liittyy rahastoihin. Uudistuksen arvioidaan tuovan valtiolle lisäkustannuksia ensimmäisinä vuosina noin 20 miljoonaa litin (6 milj. euron) verran.

Tämänhetkisten eläkeläisten edut katetaan Liettuassa työssäkäyvien työntekijöiden maksamilla eläkemaksuilla. Väestön ikääntyessä järjestelmän rahoituspohja ei kuitenkaan ole enää riittävä, ja rahastojen perustamisella pyritään takaamaan eläkejärjestelmän vakaus. Aiemmin hallitus kaavaili pakollisten eläkerahastojen perustamista. Ne olisivat tuoneet valtiolle lisämenoja noin 500 miljoonaa litin vuosittain. Parlamentti kuitenkin hylkysi ehdotuksen viime keväänä.

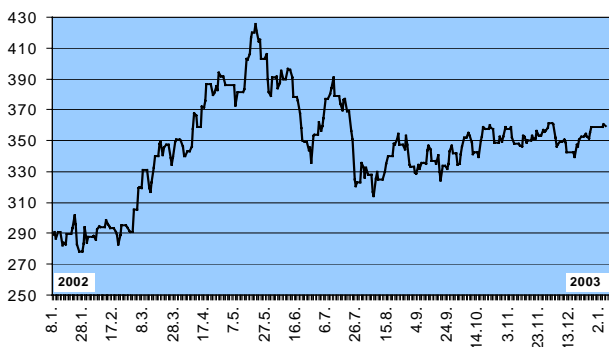
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

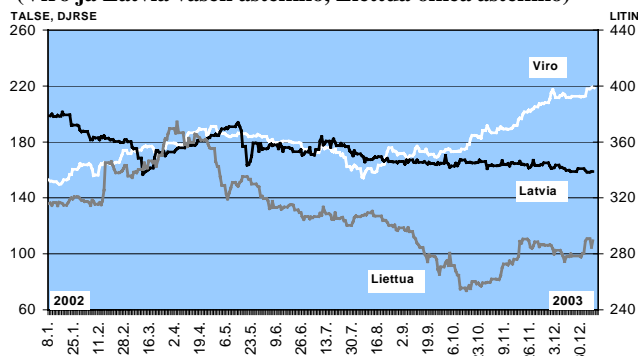
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän vuoden 2002 federaatiobudjetti säilyi ylijäämäisenä. Finanssiministeriön ennakkotietojen mukaan federaatiobudjetin tulot olivat noin 2 200 miljardia ruplaa (65 mrd. euroa) eli 20,1 % BKT:sta ja menot 2 044 ruplaa (61 mrd. euroa) eli 18,7 % BKT:sta. Tuloihin ja menoihin on laskettu mukaan yhtenäinen sosiaalivero, joka tilitetään budjetin kautta Eläkerahastolle. Ilman sosiaaliveroa tulot olivat 17 % BKT:sta, kun ne vuonna 2001 olivat 17,6 %.

Ylijäämäksi muodostui 1,4 % BKT:sta suunnitellun 1,6 prosentin sijaan. Ilman velanhoitomenoja budjetin ylijäämä oli 3,5 % BKT:sta. Federaatiobudjetti on pysynyt ylijäämäisenä vuodesta 2000 alkaen ja vuonna 2001 ylijäämä oli suurimmillaan eli 3 % BKT:sta. Vuoden 2002 loppupuolella budjettilylijäämän arvioitiin jäävän toteutunutta pienemmäksi, mutta joulukuussa muita kuin korkomenoja saatiin supistettua. Lisäksi vuoden 2002 jälkipuoliskolla noussut öljyn hinta lisäsi budjettituloja.

Venäjän ulkomainen velka supistui vuonna 2002. Venäjän keskuspankin mukaan Venäjän federaation ulkomainen velka syyskuun lopulla 2002 oli noin 106 miljardia dollaria. Vuoden 2002 alkuun verrattuna velan määrä supistui 7 miljardia dollaria. Velka koostuu sekä Venäjän aikaisesta (48 mrd. dollaria) että Neuvostoliiton aikaisesta velasta (57 mrd. dollaria). Venäjän aikainen velka on pääosin valtion ulkomaanvaluuttamääräisiä obligatioita ja velkaa kansainvälisille rahoituslaitoksille (mm. IMF ja Maailmanpankki). Neuvostoliiton aikainen, Venäjän hoidettavaksi siirtynyt velka on valtaosin velkaa julkisen sektorin velkojia edustavalle Pariisin klubille. Venäjän finanssiministeriön mukaan Venäjän ulkomainen velka oli syyskuun lopulla 2002 hieman suurempi – 119 miljardia dollaria. Ero keskuspankin velkalukuun johtuu erilaisista ulkomaisen velan määrittelmistä.

Noin seitsemän miljardin dollarin lyhennysten ohella Venäjä maksoi suurin piirtein saman suuruisen summan ulkomaisten velkojen korkoja. Vuonna 2003 ulkomaisen velan hoitamiseen arvioidaan kuluvan 17 miljardia dollaria. Velanhoidon turvaamiseksi perustettuun finanssi-reserviin oli vuoden 2003 alkuun mennessä karttunut noin 200 miljardia ruplaa (6 mrd. dollaria) ja summan arvioidaan kasvavan lähes 8 miljardiin dollariin, kun siihen lisätään 2002 loppuvuoden kahden suuren yksityistämiskaupan tulot.

Venäjän raakaöljyn tuotanto ja vienti lisääntyivät vuonna 2002. Energiaministeriön mukaan raakaöljyä tuotettiin vuonna 2002 lähes 380 miljoonaa tonnia eli 7,6 miljoonaa tynnyriä päivässä. Kasvua edellisestä vuodesta oli lähes 9 %. Suurimmat tuottajat olivat LUKoil (75 milj. tonnia), JUKOS (70 milj. tonnia), Surgutneftegaz (49 milj. tonnia) ja Tjumen Oil (38 milj. tonnia). Viime vuosi oli neljäs peräkkäinen kasvun vuosi, ja asiantuntijat odottavat tuotannon lisääntyvän tänä vuonna edelleen 5 – 8 %.

Venäjä vei raakaöljyä viime vuonna 157 miljoonaa tonnia (eli 3,1 miljoonaa tynnyriä päivässä). Määrään sisältyi Azerbaidzhanissa ja Kazakstanissa tuotettu ja Venäjän kautta kuljetettu öljy. Vienti kasvoi 4 % edellisestä vuodesta. Viennin odotetaan lisääntyvän edelleen kuluvan vuoden aikana, joskin vienti kärsii kapasiteetti-rajoituksista. Venäjän öljyputkistoa hoitava valtiollinen Transneft suunnittelee öljyputkistojen ja -satamien laajennuksia kuluvana vuonna siten, että vienti voisi kasvaa ainakin 16 %. Venäjän hallitus ei vielä ole hyväksynyt laajennussuunnitelmia. Venäläiset öljy-yhtiöt ovat vedonneet Transneftiin, että se tehostaisi kuljetuskapasiteettinsa käyttöä mm. lisäämällä toimituksia Latvian Ventspilsin öljysataman kautta. Primorskin öljysataman valmistuttua viime vuonna Suomenlahdelle kuljetuksia Ventspilsin kautta vähennettiin huomattavasti eikä Transneft ole suunnitellut tämän vuoden ensimmäiselle neljännekselle vientiä Ventspilsin kautta lainkaan.

Venäjän hallitus määräsi öljytuotteille yhtenäisen vientitullin vuoden 2003 alusta. Vuoden alusta kaikkiin raakaöljypohjaisiin tuotteisiin sovellettu vientitulli on 26,8 dollaria tonnilta. Tullia tarkistetaan raakaöljyn vientitullin (tällä hetkellä 29,8 USD/tonni) tavoin joka toinen kuukausi. Aiemmin eri öljytuotteilla oli eri suuruisia vientitulleja.

Venäjä ja Japani tiivistävät taloudellisia suhteitaan. Venäjän presidentti Vladimir **Putin** ja Japanin pääministeri Junichiro **Koizumi** allekirjoittivat Moskovassa 10. tammikuuta toimintaohjelman maiden taloudellisen yhteistyön kehittämiseksi. Päämiehet keskustelivat mm. 4 000 km mittaisen öljyputken rakentamisesta Siperiasta Tyynenmeren rannikolle. Uusi putki vähentäisi Japanin riippuvuutta Lähi-idän öljystä, ja Japani onkin ilmaissut halukkuutensa osallistua arviolta 5 miljardia euroa maksavan putken rahoitukseen. Venäjän öljy-yhtiöille putki avaisi samalla mahdollisuuden toimituksiin USA:n länsirannikolle. Venäjä on jo aiemmin sopinut selvittelevänsä Kiinan kanssa mahdollisuuksia rakentaa 2 500 km mittainen öljyputki Siperiasta Kiinan Mantshuriaan. Molempien putkien rakentamisen ei uskota olevan mahdollista.

Putin allekirjoitti uudistetun presidentin vaalilain. Uudistamisen päätarkoitus oli saattaa presidentin vaalilaki vastaamaan uudelleen muotoiltuja puoluelakia ja kansalaisten äänioikeuslakia. Venäjän presidentiksi valittavan on oltava vähintään 35-vuotias ja hänen on pitänyt asua Venäjällä vähintään 10 vaaleja edeltävää vuotta. Sama henkilö voidaan valita presidentiksi vain kahdeksi perättäiseksi 4-vuotiskaudeksi. Ehdokkaita voivat asettaa ilman kannatusnimien keruuta poliittiset puolueet ja vaaliyhtymät, jotka edellisissä duuman vaaleissa ovat saaneet duuman edustajapaikkoja. Muiden puolueiden ja vaaliyhtymien ehdokkaille sekä itse ehdokkaaksi asettuville on kerättävä kaksi miljoonaa kannatusnimeä.

Baltian maiden kuluttajahintojen nousu maltillista vuonna 2002. Inflaatiouauhti hidastui viime vuonna kaikissa Baltian maissa huolimatta vahvasta kotimaisen kysynnän kasvusta. Joulukuun kuluttajahinnat olivat *Virossa* 2,7 % ja *Latviassa* 1,4 % korkeammat kuin vuotta aiemmin. *Liettuassa* hinnat olivat 1,0 % alhaisempia kuin vuotta aiemmin. Inflaatiouauhtia hillitsi mm. kilpailun koventuminen. Viron ja Liettuan euroon sidottujen valuuttojen arvon nousu suhteessa dollariin hidasti tuontihintojen nousua. *Latviassa* hallinnollisesti säänneltyjä hintoja korotettiin vain 0,6 %.

Virossa säänneltyt hinnat nousivat 7,4 % ja muut hinnat vain 0,8 %. Vuodessa eniten kallistuivat terveydenhuollon (14 %) ja asumisen (9 %) kustannukset terveydenhuoltouudistuksen ja sähkönhinnan korotuksen seurauksena. Elintarvikkeet sen sijaan olivat joulukuussa 1,4 % halvempia kuin vuotta aiemmin.

Latviassa nopeimmin hinnat nousivat koulutuksen ja liikenteen aloilla, molemmissa noin 5 %. Elintarvikkeet kallistuivat *Latviassa* 0,7 %.

Liettuassa eniten nousivat liikennekustannukset (9 %), mutta monilla aloilla hinnat laskivat. Elintarvikkeet olivat joulukuussa 5 % halvempia kuin vuotta aiemmin.

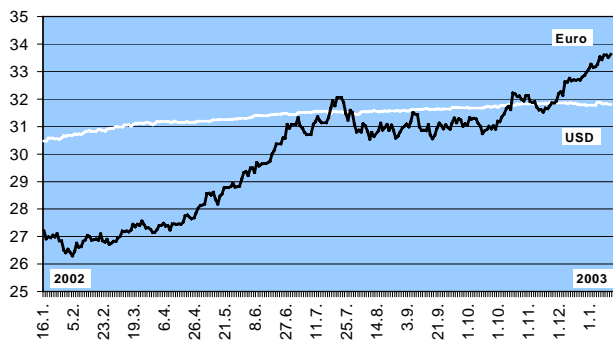
Baltian maiden kuljetussektorit vuonna 2002. *Viron* suurimman sataman, Tallinnan, kautta kuljetetun rahtin määrä oli viime vuonna lähes 38 miljoonaa tonnia eli 17 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Rahdista noin kaksi kolmasosaa oli transitoliikennettä, joka kasvoi 22 %.

Nestemäisen rahtin määrä kasvoi 24 miljoonaan tonniin. *Viron* rautateillä kuljetettavan rahtin määrä kasvoi viime vuonna 42 miljoonaan tonniin eli 14 % vuotta aiemmasta. Eniten (29 milj. tonnia) kuljetettiin öljyä.

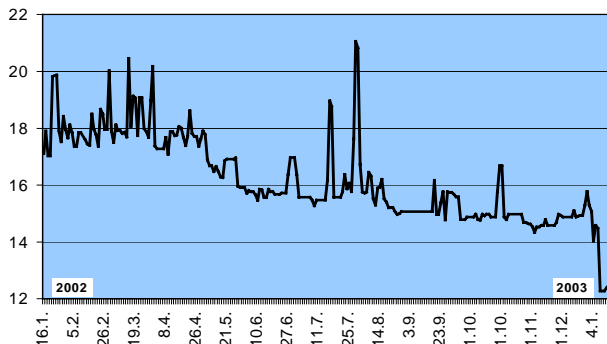
Latvian suurin satama Ventspils kärsi vuonna 2002 öljyn kuljetusten vähenemisestä 38 prosentilla. Venstpiilissä käsitellyn kokonaisrahtin määrä oli 29 miljoonaa tonnia eli neljänneksen edellisvuotta vähemmän. Rahdista 70 % oli raakaöljyä tai öljytuotteita. Raakaöljyn ja öljytuotteiden lisäksi myös metallien, ammoniumin, hiilen ja lannoitteiden kuljetukset Ventspilsin kautta vähenivät. *Latvian* toiseksi suurimman sataman Riian kautta kuljetettiin rahtia 18 miljoonaa tonnia eli viidennes enemmän kuin vuotta aiemmin. Eniten lisääntyivät hiilen kuljetukset. Liepaja käsiteli rahtia viime vuonna 4 miljoonaa tonnia eli kolmanneksen enemmän kuin vuotta aiemmin. *Latvian* rautateillä rahtia kulki 6 % enemmän kuin vuonna 2001 eli 40 miljoonaa tonnia, josta pääosa oli transitoliikennettä.

Liettuan Klaipedan kautta kulkeneen rahtin määrä oli viime vuonna 20 miljoonaa tonnia, eli 15 % edellisvuotta enemmän. Kasvun taustalla olivat varsinkin lisääntyneet öljyn kuljetukset. Rautateillä kuljetettiin viime vuonna rahtia 36 miljoonaa tonnia eli 22 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Klaipedan ja Ukrainan Odessan välillä on määrä aloittaa suora junayhteys helmikuussa. Uuden yhteyden tavoitteena on houkutella osa Mustanmeren kuljetuksista kulkemaan Baltian maiden kautta.

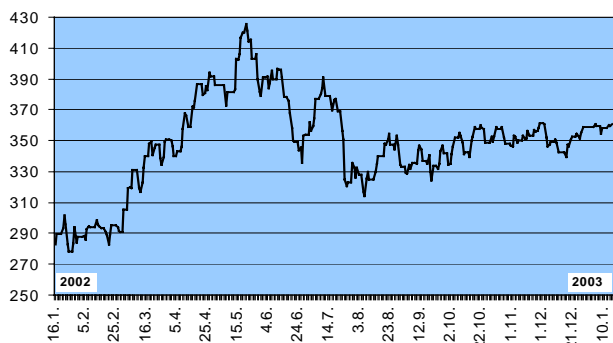
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

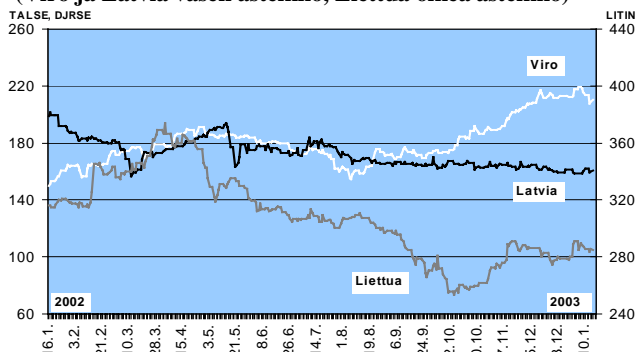

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit

(Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän vaihtotaseen ylijäämä supistui vähän vuonna 2002. Keskuspankin alustavien maksutasetietojen mukaan vaihtotaseen ylijäämä oli vuonna 2002 vajaat 32 miljardia dollaria eli noin 9 % BKT:sta (edellisenä vuonna 35 miljardia dollaria eli 11 % BKT:sta). Tavarakaupan ylijäämä supistui 45 miljardiin dollariin edellisen vuoden 48 miljardista dollarista. Palvelujen kaupan alijäämä kasvoi hieman ja oli vajaat 9 miljardia dollaria.

Venäjän tavaravientitulot lisääntyivät runsaat 4 % (106 mrd. dollariin). Niin raakaöljystä kuin öljytuotteista saadut vientitulot kasvoivat noin 15 %, mutta tulot maakaasun viennistä vähenivät hinnan laskun vuoksi yli 10 %. Muut tavaravientitulot kasvoivat 2 %. Venäjän palveluvienti lisääntyi 20 % (vajaaseen 13 mrd. dollariin). Vuoden viimeisellä neljänneksellä kaikki vientitulot kasvoivat 20 % vuotta aiemmasta ennen muuta öljyn ja öljytuotteiden hinnannousun ja lisääntyneiden vientimäärien johdosta.

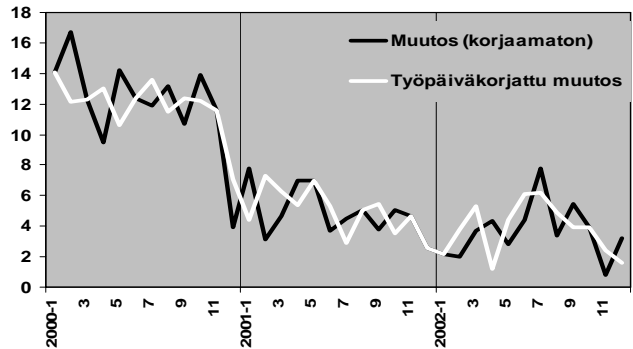
Venäjän tavaratuonnin menot (61 mrd. dollaria) samoin kuin palvelutuonnin menot (vajaat 22 mrd. dollaria) kasvoivat vuonna 2002 – kasvu oli dollareina mitattuna 13 % ja euroina mitattuna 7 %. Matkailumenot kasvoivat yli viidenneksellä (runsaaseen 12 mrd. dollariin). Vuoden viimeisellä neljänneksellä kokonaistuonnin kasvu jatkui dollareissa mitattuna vahvana mutta euroissa mitattuna vaimeni noin 5 prosenttiin.

Rahoitustaseen alijäämä supistui viime vuonna hieman edellisvuodesta ja oli noin 5 miljardia dollaria. Keskuspankin valuuttavaranto lisääntyi yli 11 miljardia dollaria ja oli tämän vuoden alussa 47,8 miljardia dollaria.

Yritys- ja pankkisektorilla pääoman nettoulosvirtaus pieneni alustavien maksutasetietojen mukaan viime vuonna vajaaseen 4 miljardiin dollariin (yli 4 mrd. dollaria vuonna 2001). Tilastoimattomia pääomavirtoja heijasteleva maksutaseen tilastovirhe-erä oli vajaat 9 miljardia dollaria negatiivinen (edellisvuonna 10 mrd. dollaria neg.). Maksutasetilaston mukaan ulkomaiset suorat sijoitukset Venäjän yrityssectorille (pl. pankit) kasvoivat hieman viime vuonna ja olivat 2,6 miljardia dollaria (2,4 mrd. dollaria vuonna 2001).

Venäjän teollisuustuotannon kasvu hidastui vuonna 2002. Työpäivien lukumäärällä korjatun teollisuustuotannon kasvu oli viime vuoden viimeisellä neljänneksellä 2,6 % vuotta aiemmasta ja joulukuussa alle 2 %. Koko vuoden 2002 osalta teollisuustuotannon kasvuksi muodostui 3,8 % (edellisenä vuonna 5 %). Suurista teollisuudenaloista nopeimmin kasvoivat viime vuonna polttoaine- ja elintarviketeollisuus sekä värimetallurgia (6–7 %). Mustan metallurgian, rakennusmateriaalien, metsäteollisuuden sekä kone- ja laitteellisuuden tuotanto kasvoi 2–3 %, ja kemian teollisuus kasvoi alle 2 %. Venäjän raakaöljyn tuotanto lisääntyi viime vuonna lähes 9 %, maakaasun tuotanto kasvoi yli 2 % ja sähkön tuotanto supistui hiukan.

Venäjän teollisuustuotannon %-muutos vuotta aiemmasta, tammikuu 2000 – joulukuu 2002

Venäjän osakekurssit nousivat vuonna 2002. Osakemarkkinoiden kehitystä kuvaava RTS-indeksi oli vuoden lopussa pisteluvussa 359 eli 38 % korkeammalla kuin vuotta aiemmin. Indeksillä on kuitenkin laskenut toukokuussa saavuttamastaan 425 pisteestä maailmanlaajuisesta pörsin laskua noudatellen. Venäjän osakemarkkinoiden hyvä kehitys perustui pitkälti energiayhtiöihin, joiden tuloksia öljyn korkea maailmanmarkkinahinta tuki. Kymmenestä markkina-arvoltaan suurimmasta yhtiöstä seitsemän on energia-alan yrityksiä ja kolme suurinta yhtiötä (JUKOS, Gazprom ja LUKoil) muodostavat liki kaksi kolmasosaa listattujen osakkeiden noin 86 miljardin dollarin markkina-arvosta. Merkittävistä RTS-indeksiin kuuluvista osakkeista eniten nousivat öljy-yhtiö Sibneft (liki 200 %) sekä valtiollinen säästöpankki Sberbank (noin 150 %).

Venäjä lakkautti ulkomaanvaluutan ostoveron. Asiaa koskeva laki tuli voimaan vuoden 2003 alusta. Ulkomaisen valuutan ostovero oli 1 % ostohinnasta. Sen merkitys budjettitulojen lähteenä ei ollut merkittävä, mutta sen keräämiseen liittyi huomattavia kustannuksia.

Venäjä perii sosiaaliveron myös ulkomaalaisista. Venäjä poisti vuoden 2003 alusta verokoodeksin toisen osan määräyksen (§ 239-2), jolla työnantajat aiemmin vapautettiin yhtenäisestä sosiaaliverosta ulkomaalaisten osalta. Vaikka sosiaalivero jatkossa maksetaan myös ulkomaalaisista, he voivat saada eläke-, sairaus- tai sosiaalietuuksia vain poikkeustapauksessa, ja verorupeat (arviolta 400 milj. dollarin arvosta vuodessa) jäävät Venäjän eläkeläisten hyödyksi. Käytännön muuttamista on perusteltu mm. työnantajien työvoimakustannusten yhtenäistämiseksi.

Venäjän asevientit vuonna 2002. Venäjä toimitti viime vuonna aseita vientiin yli 4 miljardin dollarin arvosta eli hieman vähemmän kuin vuonna 2001, jolloin yllettiin neuvostokauden jälkeiseen ennätykseen 4,4 miljardiin dollariin. Suurimmat vientimaat olivat Intia ja Kiina, joille toimitettiin mm. hävittäjälentokoneita, helikoptereita, panssarivaunuja ja ohjuksia. Alan tietotoimiston mukaan Venäjän koko puolustusteollisuuden tuotanto

kasvoi tammi-syyskuussa 2002 vuoden takaisesta lähes 23 %, lentokoneiteollisuuden tuotanto lisääntyi 41 % ja aseiteollisuuden 26 %.

Venäjän hallitus hyväksyi 16. tammikuuta puolustusteollisuuden vuoden 2003 valtiontilauksen arvoksi lähes 110 miljardia ruplaa (3,4 mrd. dollaria), mikä on kolmanneksen enemmän kuin vuonna 2002. Noin puolet summasta käytetään kehitykseen ja tutkimukseen ja toinen puoli aseistuksen ja varustuksen hankintaan.

Baltian pörssit vuonna 2002. Tallinnan pörssissä noteerattujen osakkeiden markkina-arvo oli vuoden 2002 lopussa 2,3 miljardia euroa eli noin 35 % Viron vuotuisesta BKT:sta. TALSE-indeksi nousi vuoden aikana lähes 50 %, kun markkina-arvoltaan suurimpien yhtiöiden – Hansapankin ja Eesti Telekomn – osakkeiden arvot nousivat selvästi. Tallinnan pörssiin on listautunut 15 yhtiötä. Vuonna 2002 pörssissä käytiin osakekauppaa 270 miljoonalla eurolla.

Riian pörssissä listattujen osakkeiden markkina-arvo oli vuoden 2002 lopussa vajaat 700 miljoonaa euroa eli alle 10 % Latvian BKT:sta. DJRSE-indeksi laski viime vuoden aikana 24 %, kun päälistan kaikkien kolmen yhtiön – kaasuyhtiö Latvijas Gazen, varustamo LASCON ja öljy-yhtiö Ventspils Naftan – osakkeiden arvot laskivat. Riian pörssiin on listautunut 63 yhtiötä ja osakekauppaa käytiin viime vuonna 120 miljoonalla eurolla.

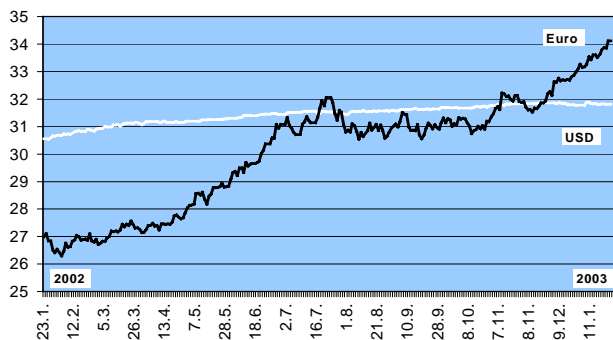
Vilnan pörssissä listattujen osakkeiden markkina-arvo oli viime vuoden lopussa 1,4 miljardia euroa eli noin 10 % Liettuan BKT:sta. Pörssissä on listautuneena 40

yriytystä, joista selvästi suurin markkina-arvo on Lietuvas Telekomasilla. LITIN-indeksi laski viime vuonna 13 %. Osakekauppaa Liettuan pörssissä käytiin noin 190 miljoonan euron arvosta.

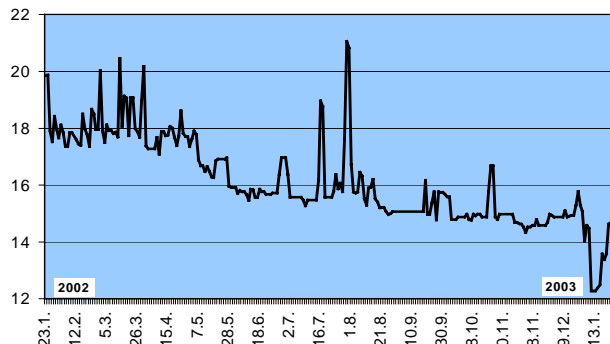
Baltian keskuspankkien varannot kasvoivat vuonna 2002. Viron kulta- ja valuuttavaranto oli viime vuoden lopussa 960 miljoonaa euroa eli 3 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Varanto kattaa vajaan kahden kuukauden tavaroiden ja palvelujen tuonnin Viroon. Latvian varannon arvo oli vuoden lopussa 1,3 miljardia euroa eli dollareina noin 9 % suurempi kuin vuosi sitten. Varanto kattaa kolmen kuukauden tuonnin. Liettuan varanto oli vuoden lopussa 2,3 miljardia euroa eli viidenneksen suurempi kuin vuotta aiemmin. Eniten varantoa kasvatti ulkomaisen valuutan osto liikepankeilta. Varanto kattaa yli kolmen kuukauden tavaroiden ja palveluiden tuonnin.

Kiinteiden puhelinpalvelujen monopoli loppui Latviassa ja Liettuassa. Lattelekom ja Lietuvas Telekomas joutuivat luopumaan monopoli-asemastaan, kun kiinteiden puhelujen markkinat avautuivat kilpailulle EU-säännösten mukaisesti vuoden vaihteessa. Latviassa lupaa puhelinpalvelujen tarjoamiseen haki 22 uutta operaattoria. Liettuassa kahdeksan uutta yhtiötä on ilmaissut halukkuutensa palvelujen tarjoamiseen. Ne eivät ole kuitenkaan päässeet vielä sopuun Lietuvas Telekomasin kanssa korvauksista, jotka uudet yhtiöt maksavat käyttäessään Telekomasin puhelinverkkoa.

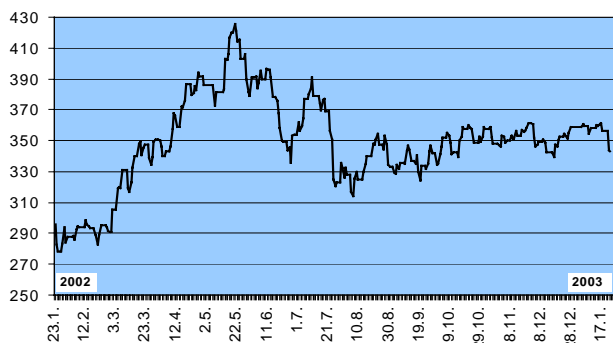
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

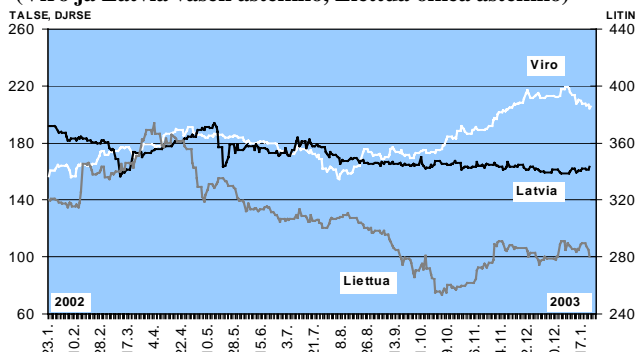
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

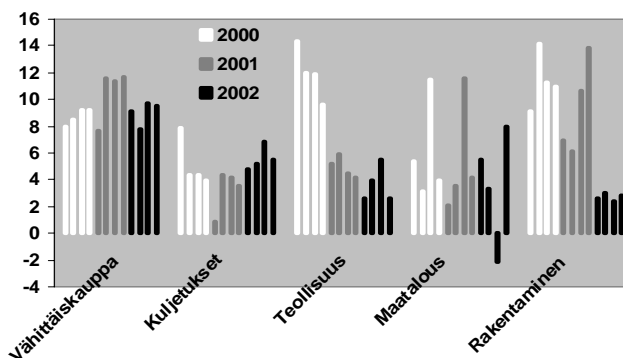
Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän talouden kasvu hidastui vuonna 2002. Venäjän talouden viiden pääsektorin toimintaa kuvaava indikaattori, joka ennakoii BKT:n kehitystä, osoitti viime vuonna 3,9 prosentin kasvua (5,7 % vuonna 2001). Vuoden viimeisellä neljänneksellä kasvu säilyi 3,9 prosentissa. Vähittäiskaupan volyyymi lisääntyi viime vuonna yli 9 % ja kasvu jatkui vahvana vuoden loppuun saakka. Kuljetukset kasvoivat 5 – 6 % niin koko vuonna kuin viimeisellä neljänneksellä. Vuoden viimeisellä neljänneksellä kasvua tuki myös maataloustuotanto, joka kuitenkin kasvoi koko viime vuoden aikana alle 2 %. Rakentamisen kasvu hidastui viime vuonna 2,7 prosenttiin, vaikka kasvu piristyi hieman vuoden lopulla. Myös kokonaisinvestointien kasvu jäi Venäjällä viime vuonna 2,6 prosenttiin.

Talouden pääsektoreiden kasvu Venäjällä 2000 - 2002, %-muutos edellisen vuoden samasta neljänneksestä

Ruplan reaalkurssi heikkeni hieman vuonna 2002. Ruplan nimelliskurssi heikkeni Venäjän keskuspankin viitevaluuttana käyttämään US-dollariin nähden viime vuoden aikana 5,5 % edellisen vuoden joulukuusta. Venäjän USA:ta nopeamman inflaation vuoksi ruplan reaalkurssi dollariin nähden puolestaan vahvistui vajaat 6 %. Dollarin kuitenkin heikennyttyä euroon nähden viime keväästä alkaen ruplan nimelliskurssi euron suhteen laski 17 % edellisen vuoden joulukuusta. Paljolti tästä johtuen ruplan nimelliskurssi Venäjän tärkeimpien kauppakomppanien valuutoista koostuvaan koriin nähden heikkeni runsaat 10 % ja vastaava reaalkurssi runsaat 2 %.

Venäläisten tulot jatkoivat nousuaan myös vuonna 2002, nimelliset palkkarästit eivät vähentyneet. Vuonna 2002 venäläisten reaaliset käytettävissä olevat tulot kasvoivat noin 9 % eli suunnilleen saman verran kuin vuonna 2001. Reaalipalkka nousi 17 %, kun vastaava nousu vuonna 2001 oli 20 %. Vuonna 2002 keskimääräinen kuukausipalkka oli noin 4 400 ruplaa (148 euroa). Korkeimpia palkkoja maksetaan edelleen öljy- ja kaasuteollisuudessa sekä rahoitussektorilla, jossa palkat ylittävät keskipalkan useilla sadoilla prosenteilla.

Vuoden 2003 alussa Venäjällä oli palkkarästejä lähes 31 miljardia ruplaa (0,9 mrd. euroa). Summasta lähes 90 % on yrityssektorin ja loppu eri budjettitasojen palkka-

rästejä, joista puolestaan valtaosa on alue- ja paikallisbudjeteilla. Vuoden 2002 tammikuussa palkkarästejä oli 30 miljardia ruplaa.

Venäjän hallitus päätti lihan tuontikiintiöistä. Hallituksen hyväksymien kolmen asetuksen mukaan naudan-, sian- ja siipikarjanlihan tuontia Venäjälle rajoitetaan huhtikuusta 2003 lähtien. Naudanlihan tuontikiintiö on 315 000 tonnia ja sianlihan 335 000 tonnia. Kiintiön puitteissa tuontitulli on 15 % ja sen ylittävältä osalta naudanlihan tuontitulli on 60 % ja sianlihan 80 %. Siipikarjanlihan tuontikiintiö on 744 000 tonnia eikä kiintiön ylittävää tuontia sallita. Kiintiöiden sisällä naudan-, sian- ja siipikarjanlihan tuonti jaetaan suhteessa kunkin ulkomaisen viejäyhtiön keskimääräiseen vientiin Venäjälle viimeisten kolmen vuoden aikana ja 10 % tuontikiintiöistä huutokaupataan tuojille, jotka eivät aiemmin ole vienet lihaa Venäjälle. Siipikarjan osalta myös tuonnin alkupe- rämaata rajoitetaan siten, että noin 75 % kiintiöstä on varattu amerikkalaisille, 19 % EU-maille, vajaat 5 % brasilialaisille ja alle prosentin osuus kiinalaisille tuottajille.

Maatalousministeri Aleksei **Gordejevin** mukaan uudet tuontikiintiöt eivät ole vastaveto EU:n asettamille viljan- tuontikiintiöille, vaan liittyvät riittävän elintarvikeomavaraisuuden turvaamiseen. Vuonna 2002 elintarvikkeiden tuonti kasvoi 12 %. Tuontikiintiöillä naudan-, sian- ja siipikarjanlihan tuonnin arvioidaan supistuvan 16 – 30 % ja niiden kotimaisen tuotannon kasvavan 5 – 20 %. Lähi- aikoina harkitaan kiintiöiden asettamista myös Venäjälle tuotavalle riisille ja joillekin maitotaloustuotteille.

Yksityisten eläkerahastojen toiminta laajenee Venäjällä. Yksityisiä eläkerahastoja koskevaan lakiin tehtyjen muutosten myötä yksityiset eläkerahastot pääsevät vuoden 2004 alusta kilpailemaan eläkkeen ns. säästöosan sijoittamisesta. Lainmuutokset antavat yksityisille eläkerahastoille oikeuden sijoittaa sekä koti- että ulkomaisiin arvopapereihin. Venäjän valtion eläkerahaston johtaja Mihail **Zurabov** arvioi, että enintään 20 % säästöosaa maksavista venäläisistä siirtyy ensi vaiheessa yksityisten eläkerahastojen asiakkaiksi. Työministeriön mukaan Venäjällä on tällä hetkellä lähes 300 yksityistä eläkerahastoa, mutta näistä vain 11 täyttää lainmuutosten asettamat vaatimukset, jotka oikeuttavat ne toimimaan säästöosan sijoittajana. Vaatimukset koskevat mm. toiminnan pituutta yksityisillä eläkemarkkinoilla sekä asiakkaiden ja pääoman määrää.

Venäjän uudistettu eläkejärjestelmä tuli voimaan vuoden 2002 alusta, mutta ei ole toistaiseksi toiminut täysipainoisesti. Säästöosan sijoittamista koskevat muutokset parantavat tilannetta olennaisesti. Uuden eläkejärjestelmän mukaisesti eläke koostuu kolmesta osasta – perusosa maksetaan kaikille eläkeläisille valtion budjetista samansuuruisena. Työntekijä maksaa itse ns. vakuutusosan, jonka suuruus vaihtelee tulojen ja työvuosien mukaan.

Tämän lisäksi työntekijä maksaa säästöosaa prosentuaalisesti sitä vähemmän, mitä lähempänä eläkeikää on. Tähän saakka säästöosaa on hallinnoinut ainoastaan valtion eläkerahasto, joka on sijoittanut sen valtion obligaatioihin. Hallituksen päätöksen mukaan jatkossa säästöosan sijoittamisen kuitenkin hoitaa valtion omistama Vneshekonombank siinä tapauksessa, ettei sijoittajaksi ole valittu yksityistä eläkerahastoa.

Venäjä alensi öljyn ja öljytuotteiden vientituloja. Raakaöljyn alkutalven 2002 maailmanmarkkinahintojen muutosten seurauksena Venäjän hallitus päätti alentaa öljyn vientitullia nykyisestä 29,8 dollarista 25,9 dollariin tonnilta. Alennus tulee voimaan helmikuun alusta ja koskee vientiä helmi-maaliskuussa IVY-tulliliiton ulkopuolelle. Raakaöljypohjaisten öljytuotteiden vientitullia alennetaan 26,8 dollarista 23,3 dollariin tonnilta. Venäjällä on vuoden alusta ollut voimassa käytäntö, jonka mukaan öljytuotteiden tulli on 90 % raakaöljyn kulloisestakin tullista.

Viroon uusi konkurssilaki. Viron parlamentti hyväksyi 23.1. uuden konkurssilain. Lain tavoitteena on nopeuttaa konkurssimenettelyä ja tehostaa pesänhoitajien valvontaa. Uusi laki parantaa myös mahdollisuuksia saneerata maksukyvytön yhtiö niin, ettei se joutuisi selvitystilaan.

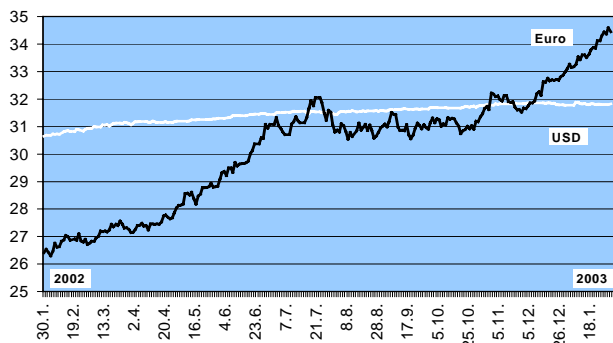
Liettua uudisti maatalousmaan myyntiä koskevan lakinsa. Liettuan parlamentti hyväksyi perustuslakiin 23.1. muutoksen, jolla maatalousmaan myynti ulko-

maalaisille vapautetaan seitsemän vuoden kuluttua siitä, kun Liettua on liittynyt EU:n jäseneksi. Liettualle, kuten muillekin nykyisille EU-hakijamaille, myönnettiin jäsenyysneuvotteluissa seitsemän vuoden pituinen siirtymäaika maatalousmaan myynnille. Siirtymäaika ei koske ulkomaalaisia, jotka ovat asuneet ja viljelleet maata ko. maassa vähintään kolmen vuoden ajan ennen EU-jäsenyyttä.

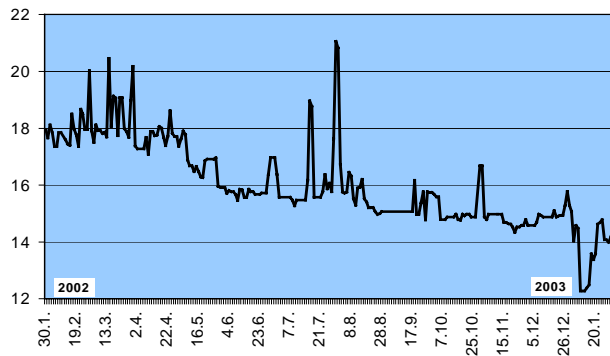
Liettualaisen laivayhtiön KTL:n yksityistämistä yritetään jälleen. Merikuljetuksia ja laivojen vuokrausta harjoittavan Klaipedos Transporto Laivynasin (KTL) yksityistämistä yritetään kolmannen kerran. Yksityistämisviraston mukaan määräaikaan mennessä yhtiöstä tehtiin yksi tarjous, jonka jättäjää ei kuitenkaan ole kerrottu julkisuuteen. Minimihinnaksi 81 prosentin omistusosuudelle on määrätty 49 miljoonaa litia (14 milj. euroa). Yhtiön viimeisin yksityistämisyrittäminen kaatui ostajien puutteeseen, ja ensimmäisellä kerralla tarjouskilpailun voittaja ei suorittanut maksua yhtiöstä.

Liettua yksityistää lentoyhtiönsä. Ensivaiheessa Lithuanian Airlinesta myydään 34 %. Ostajan on kahden vuoden kuluessa ostettava 32 prosentin lisäosuus yhtiöstä, jolloin valtion haltuun jää 34 prosentin osuus. Koko 66 prosentin omistusosuuden nimellisarvo on 12,3 miljoonaa litia (3,6 milj. euroa). Ostajaehdokkaiden on ilmoitettava tarjouskilpailuun helmikuun alussa.

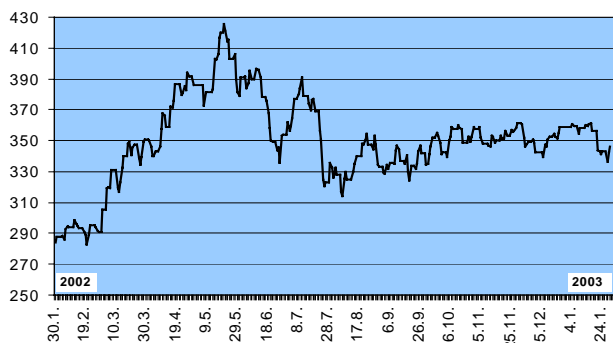
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

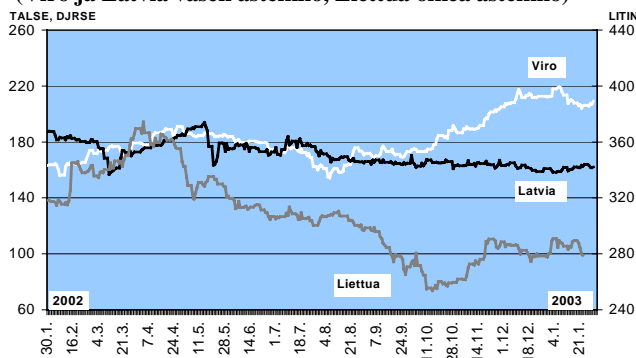
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Palveluiden hinnat jatkoivat nopeaa nousuaan Venäjällä. Kuten yleensä vuoden alussa, kuluttajahintojen nousu nopeutui Venäjällä tammikuussa, jolloin kuukausinflaatio oli 2,4 %. Tämä johtui suurelta osin vuoden alussa voimaan astuneista vuokrien, kunnallispalveluiden ja joukkoliikenteen hintojen korotuksista. Inflaatio ylitti viranomaisten odotukset, vaikkakin se oli hitaampaa kuin viime vuoden tammikuussa. Viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana kuluttajahinnat nousivat 14,3 %. Viranomaiset odottavat vuosi-inflaation hidastuvan 10 – 12 prosenttiin kuluvan vuoden lopulla.

Valtion tilastokomitea julkaisi nyt ensimmäistä kertaa myös ns. pohjainflaatioluvun, joka kuvaa kuluttajahintojen kehitystä, josta on poistettu kertaluonteisista hallinnollisista päätöksistä ja kausiluonteisista tekijöistä johtuva hintojen nousu. Tammikuun pohjainflaatioon, joka oli 1,2 %, eivät siten sisälly edellä mainitut palveluiden hinnankorotukset.

Venäjän hallitus päätti maataloustuottajien velkasaneerauksesta. Päätöksen mukaan tuottajat jaetaan taloudellisen tilanteen perusteella viiteen ryhmään, joille kullekin laaditaan oma tervehdyttämishjelmansa. Ohjelma takaa velan kuolehtumisen lykkääntymisen vähintään viidellä ja enintään seitsemällä vuodella. Tämän jälkeen laina kuolehdetaan osamaksuin seuraavien 5 – 6 vuoden aikana. Päätös koskee maataloustuottajien velkoja eri hallintotasojen budjetteihin ja tavaroiden ja palveluiden tuottajille. Maatalousministeriö arvioi, että maataloustuottajilla on velkaa 340 miljardia ruplaa (noin 10 mrd. euroa), josta puolet on erääntynyt. Tuottaja pääsee tervehdyttämishjelmän piiriin, mikäli hän on suorittanut vero- ja maksuvelvoitteensa täysimääräisinä kolmen kuukauden ajan ennen ohjelmaan hyväksymistä.

Maatalousministeri Aleksei **Gordejevin** mukaan nyt hyväksytyt maatalouden tukitoimet ovat kaikkein merkittävimpiä Venäjän talousuudistuksen aikana. Hän uskoo Venäjän pystyvän lähivuosina kasvattamaan viljasatoaan nykyisestä noin 85 miljoonasta tonnista 100 – 110 miljoonaan tonniin, jolloin maan viljanvienti voisi kasvaa noin 20 miljoonaan tonniin. Vuonna 2002 Venäjä vei viljaa 12 miljoonaa tonnia. Tavoitteen saavuttamiseksi Gordejev korostaa tervehdyttämishjelmän lisäksi kuljetusinfrastruktuurin kuntoon saattamista ja maataloustuottajien vakuutusjärjestelmien kehittämistä. Viljantuotantoa voidaan hänen mukaansa kasvattaa myös lisäämällä viljelyalaa, joka viime vuosina on supistunut.

Venäjä pyrkii vähentämään pienyrityksiin kohdistuvaa tarkastusbyrokratiaa. Venäjän talousministeriö on selvityksissään todennut, että vuosina 2001 – 2002 voimaan tulleet yritystoiminnan hallinnollisten esteiden vähentämiseen tähtäävät lait eivät vähentäneet tarkastusbyrokratiaa. Kymmenien tarkastuselinten toiminnassa on

paljon päällekkäisyyttä, ja monia tarkastuksia tehdään puhtaasti ansaitsemistarkoituksessa. Eniten tarkastuksia tekee miliisi. Talousministeriö katsoo, että yrittäjien taakkaa on kevennettävä: viranomaisten tarpeettomat tarkastukset ja maksulliset selvitykset on kiellettävä ja päällekkäiset tarkastukset lopetettava.

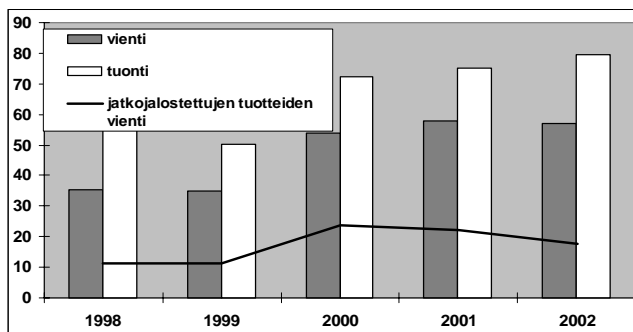
Venäjän hallitus vahvisti metsätalouden kehittämishjelmän vuosiksi 2003 – 2010. Kesällä 2002 pääpiirteissään hyväksytty ohjelma (kts. Idäntalouksien viikko 28/02) on nyt saanut lopullisen muotonsa. Ohjelma on luonteeltaan yleinen. Siinä määritellään mm. metsätalouden kehittämisen tavoitteet ja tehtävät, toimenpiteet alan hallinnon tehostamiseksi. Ohjelmassa käsitellään myös rahoituskysymyksiä ja kansainvälistä yhteistyötä. Tavoitteena on kestävä ja taloudellisesti kannattava metsätalous. Venäjän roolia maailman metsäteollisuudessa pyritään vahvistamaan. Ohjelman mukaan metsät on tarkoitukseenmukaista säilyttää valtion omistuksessa vuoteen 2010. Metsien vuokrauksessa pyritään siirtämään kilpailuperiaatteella solmittaviin pitkiin, enintään 49 vuoden vuokrasopimuksiin.

Hallitus hyväksyi marraskuussa 2002 myös erillisen metsäteollisuuden kehittämishjelmän, joka ulottuu vuoteen 2015. Lisäksi hallituksen käsiteltäväksi luovutetaan maaliskuun 2003 loppuun mennessä luonnos vuoden 1997 metsälain korvaavaksi laiksi.

Viron vienti väheni hieman vuonna 2002. Tilastokeskuksen mukaan Viron vienti oli viime vuonna 2 % pienempi kuin vuonna 2001 huonon alkuvuoden seurauksena. Viennin väheneminen johtui tärkeimmän tuoteryhmän koneiden ja laitteiden (lähinnä matkapuhelimien ja niiden osien) viennin vähenemisestä noin viidenneskellä. Muista tärkeimmistä tuotteista puun ja puutuotteiden sekä metallien ja metallituotteiden vienti kasvoi viime vuonna reilut 10 %, mutta tekstiilien ja tekstiilituotteiden vienti vain 2 %. Noin kolmanneksen Viron viennistä muodostavat ns. jatkojalostustuotteet. Näistä tärkeimpiä ovat matkapuhelimet, vaatteet ja metallituotteet. Viron viennistä lähes 70 % meni viime vuonna EU-maihin. Suomeen viennistä suuntautui neljännes (34 % vuonna 2001), Ruotsiin 15 % (14 %) ja Saksaan 10 % (7 %). Venäjän osuus Viron viennistä nousi vajaaseen 4 prosenttiin (3 %).

Tuonti Viroon kasvoi viime vuonna 6 %, vaikka jatkojalostettavien tuotteiden tuonti Viroon vähenikin vuoden 2002 ensimmäisinä kuukausina. Eniten Viroon tuotiin koneita ja laitteita, tekstiilejä ja metalleja. Liikennevälineiden tuonti kasvoi selvästi ja niiden osuus Viron tuonnista oli yli 10 %. Suomi, Saksa, Ruotsi ja Venäjä olivat Viron tärkeimmät tuontimaat. Tuonnin kasvun myötä Viron kauppataaseen vaje kasvoi viime vuonna selvästi ja oli yli 20 % ennakkoidusta BKT:sta.

Viron ulkomaankauppa, miljardia kruunua

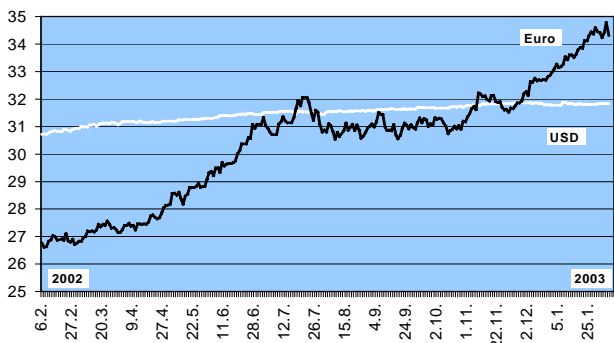
Latvia myy osuutensa Säästöpankissa. Latvian hallitus hyväksyi 4.2. talousministeriön ehdotuksen valtion 32 prosentin omistusosuuden myynnistä säästöpankki Krajbankasta. 25 % pankista huutokaupataan. Osakkeen lähtöhinnaksi päätettiin 1,81 latia eli osuuden lähtöhinta on 4,1 miljoonaa latia (6,7 milj. euroa). Lisäksi vajaan 7 % pankista myydään säästöpankin nykyisille ja eläkkeellä oleville työntekijöille, joille osakkeen hinta on 1 latia. Krajbanka on Latvian yhdeksänneksi suurin pankki ja sen taseen loppusumma oli vuoden 2002 lopussa 170 miljoonaa latia (280 milj. euroa). Pankin voitto viime vuonna oli noin 2 miljoonaa latia. Runsaan kolmanneksen Krajbankasta omistavat ventspilsiläiset kuljetusyritykset Ventbunkers, Ventamonjaks ja Kalija Parks. Loppuosan pankista omistavat yksityiset sijoittajat.

Latvia on Baltian maista ainoa, jossa valtiolla on vielä omistuksia pankkisektorilla. Krajbankan omistusosuuden lisäksi valtio omistaa Latvijas Hipoteku un zemes bankan.

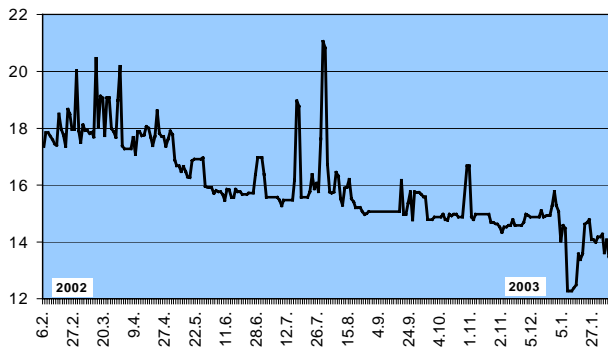
Liettua yksityistää neljä alkoholitehdasta. Liettuan hallitus päätti 3.2., että enemmistöosuudet neljästä alkoholitehtaasta – Stumbras, Alita, Anyksciu Vynas ja Vilniaus Degtine – myydään julkisessa tarjouskilpailussa. Yhtiöt on tarkoitus kaupata ennen heinäkuun alkua, jolloin valtion monopoli vahvojen alkoholijuomien valmistajana loppuu. Yhteenlaskettu lähtöhinta on 172 miljoonaa litia (50 milj. euroa).

Mazeikiu Naftan tappiot pienenevät vuonna 2002. Liettualainen öljy-yhtiö Mazeikiu Nafta kirjasi viime vuodelta yhdysvaltalaisen GAAP-kirjanpitoikäntöön mukaan 123 miljoonan litin (36 milj. euron) tappion. Tappio jäi siten selvästi pienemmäksi kuin edellisvuonna, jolloin tappiota tuli 270 miljoonaa litia. Viime vuoden viimeisellä neljänneksellä yhtiö tuotti voittoa 52 miljoonaa litia, kun öljytoimitukset Venäjältä kasvoivat. Lisääntyneiden öljytoimitusten taustalla ovat viime kesän ja syksyn omistajavaihdokset, joiden seurauksena venäläisellä JUKOSilla on hallussaan enemmistöosuus Mazeikiu Naftasta. Viime vuonna Mazeikiu Naftan öljynjalostamo käsitteli raakaöljyä 6,6 miljoonaa tonnia, kun sen vuosikapasiteetin arvioidaan olevan 12 miljoonaa tonnia. Mazeikiun omistaman Butingen öljyterminaalien kautta kuljettiin viime vuonna öljyä 7,3 miljoonaa tonnia.

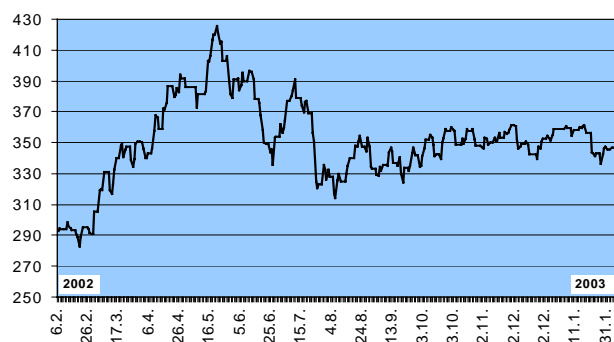
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

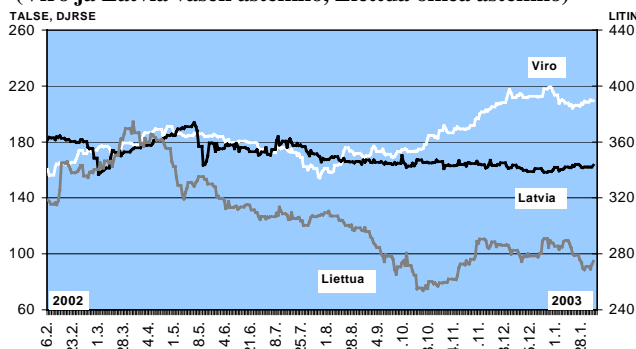
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

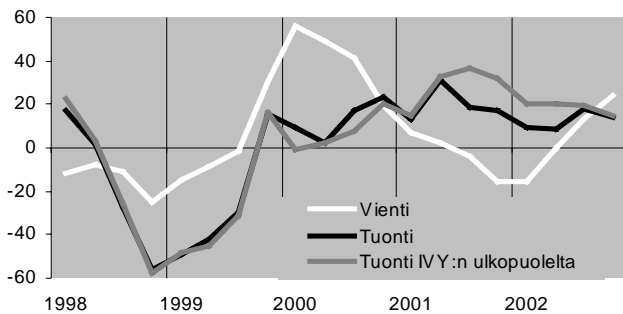

Venäjän bruttokansantuote kasvoi vuonna 2002 alustavien tietojen mukaan 4,3 %. Kasvu hidastui hieman vuodesta 2001, jolloin se oli 5 %. Palveluiden merkitys taloudessa lisääntyi edelleen, sillä viime vuonna 60 % BKT:sta muodostui palveluista ja 40 % tavaratuotannosta, kun vastaavat luvut vuonna 2001 olivat 57 ja 43 %. Myös BKT:n käytössä tapahtui muutoksia: kulutuksen osuus kasvoi viime vuonna kolmella prosenttiyksiköllä 68 prosenttiin, mikä tapahtui sekä investointien että nettoviennin kustannuksella. Kiinteiden investointien osuus BKT:sta oli 18 %, varastojen muutoksen 3 % ja nettoviennin 11 %.

Venäjän vienti kasvoi nopeasti ja länsituonnin kasvu hidastui edelleen vuoden 2002 viimeisellä neljänneksellä. Keskuspankin tietojen mukaan Venäjän tavaraviennin kasvu kiihtyi viime vuoden viimeisellä neljänneksellä 24 prosenttiin. Tämä johtui etupäässä öljyn maailmanmarkkinahinnan noususta ja kasvaneista vientimääristä. Venäjän tavaratuonti kasvoi viimeisellä neljänneksellä 14 % eli hieman hitaammin kuin kolmannella neljänneksellä. Tuonti IVY-maista, joka kääntyi kasvuun kolmannella neljänneksellä, lisääntyi 10 %. Tuonti IVY-maiden ulkopuolelta kasvoi viimeisellä neljänneksellä 15 % eli hieman alkuvuotta hitaammin. Euroina kasvu hidastui 3 prosenttiin.

Venäjän tavaraviennin ja -tuonnin kehitys, dollariarvon %muutos edellisen vuoden samasta neljänneksestä

Venäjän hallitus haluaa tehostaa valtionomaisuuden hoitoa. Valtionsektori tuottaa talusministeri German Grefin mukaan yhä puolet maan bruttokansantuotteesta. Valtion organisaatiot toimivat kuitenkin tehottomasti ja vaativat toimintaansa huomattavia budjettivaroja. Nyt hallitus pyrkii valtion roolin selvään supistamiseen jättämällä valtion omistukseen vain välttämättömien julkisten tehtävien hoitamiseksi tarvittavan omaisuuden. Tällä hetkellä valtio hallitsee 37 000 virastoa, lähes 10 000 liikelaitosta ja yli 4 000 avointa osakeyhtiötä. Jatkossa valtion omistukseen jätetään vain strategisten intressien, puolustuskyvyn tai kansalaisten oikeuksien turvaamiseksi tarvittava omaisuus, jonka hoitamista pyritään tehostamaan.

Venäjän hallitus pyrkii talouskasvun nopeuttamiseen verotusta keventämällä. Verouudistusta käsittelevässä hallituksen kokouksessa pääministeri Mihail Kasjanov totesi, että valtiontalouden liikkumavaraa tulisi lähivuosina käyttää enemmän verotuksen keventämiseen. Tarkoituksena on talouskasvun kiihdyttäminen. Vuosina 1999 – 2002 verojen osuus BKT:sta on ollut 32 – 34 % ja osuus on tarkoitus laskea kuluvana vuonna alle 31 prosenttiin.

Venäjän finanssi-, talous- ja veroministeriöt ovat yhdessä laatineet laajan ehdotuksen lähivuosien veromuutoksista ja hallitus on suhtautunut siihen pääpiirteissään myönteisesti. Luonnoksen mukaan yhtenäistä sosiaaliveroa alennetaan 35,6 prosentista noin 30 prosenttiin ja arvonlisäveroa leikataan nykyisestä 20 prosentista 15 – 17 prosenttiin. Omaisuusveroista kaavailaan entistä tärkeämpää tulonlähdettä alue- ja paikallisbudjeteille. Vuonna 2002 omaisuusverot (ml. maavero) muodostivat noin 13 % konsolidoidun aluebudjetin tuloista. Investointeja pyritään lisäämään antamalla yrityksille mahdollisuus vähentää verotuksessa neljännes pitkäaikaisten investointien arvosta. Ehdotuksessa painotetaan myös mm. luonnonvaramaksujen uudistamista. Hallituksen on tarkoitus käsitellä verouudistusehdotuksia uudelleen helmikuun lopulla.

BP:ltä suurinvestointi Venäjälle. Brittiläinen öljy-yhtiö BP on sopinut venäläisen Alfa Group & Access-Renovan kanssa yhteisen energia-alan yrityksen muodostamisesta. Kaupassa uudelle yritykselle siirretään venäläiset öljy-yhtiöt Tjumen Oil (TNK) ja Sidanco, joista viimeksi mainitun BP on jo aiemmin omistanut osittain, sekä mm. öljynetsintäoikeuksia ja jalostuskapasiteettia Venäjällä. BP:n ilmoituksen mukaan uusi yritys tuottaa noin 1,2 miljoonaa tynnyriä öljyä päivässä. Yrityksestä tulee siten Venäjän kolmanneksi suurin raakaöljyn tuottaja.

BP:n omistusosuudeksi uudesta yrityksestä tulee 50 %, josta 3 miljardia dollaria maksetaan rahana ja 3,75 miljardia dollaria BP:n osakkeina kolmen seuraavan vuoden kuluessa. Kauppa on suurin Venäjälle koskaan tehty ulkomainen investointi. Toteutuakseen kauppa vaatii vielä EU:n ja Venäjän kilpailuviranomaisten hyväksynnän.

Venäjän WTO-jäsenyysneuvottelut jatkuivat. Tämän kuun alussa päättyneellä neuvottelukierroksella käytiin aiempaan tapaan kahdenväliset neuvottelut, ja myös Venäjän WTO-liittymistyöryhmä oli koolla. Venäjän pääneuvottelijana toimivan varatalousministeri Maksim Medvedkovin mukaan eräiden WTO:n jäsenmaiden vaatimukset Venäjän kotimaisten energianhintojen nostamisesta ovat vahvistuneet, ja Venäjän valuuttasäännökset, mm. vientituloina saatavan valuutan osittainen myyntipakko, ovat myös nousseet esiin neuvotteluissa. WTO-neuvottelujen tiedottamista hoitavan venäläisen tietotoimiston mukaan työryhmässä käytiin läpi myös verojärjestelmään, yksityistämiseen ja kaupan teknisiin esteisiin liittyviä kysymyksiä sekä niitä vapaakauppa- ja tulliliit-

tojärjestelyjä, joissa Venäjä on osapuolena. Seuraava neuvottelukierros käydään maaliskuun alussa.

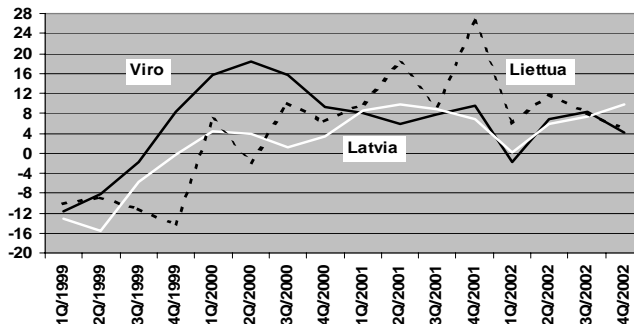
Baltian maiden teollisuustuotannon kasvu hidastui vuonna 2002. Viron teollisuustuotanto kasvoi viime vuonna 4,5 % (7,8 % vuonna 2001). Vuoden viimeisellä neljänneksellä tuotanto kasvoi 4,2 %. Suurimmalla alalla eli elintarviketeollisuudessa tuotanto kasvoi viime vuonna vain 0,4 %, kun kala- ja meijerituotteiden tuotanto supistui. Kasvu oli melko hidasta myös mekaanisessa puunjalostuksessa (4 %) ja huonekaluteollisuudessa (4 %). Metallien (37 %) ja tekstiilien (14 %) tuotanto kasvoi ripeästi. Pienistä aloista nopeimmin kasvoivat paperin ja paperituotteiden (20 %), sähkökoneiden ja -laitteiden (20 %) sekä toimistokoneiden (24 %) valmistus.

Latvian teollisuustuotanto kasvoi 5,8 % vuonna 2002 (6,9 % vuonna 2001). Kasvu kiihtyi viime vuoden loppua kohti ja oli viimeisellä neljänneksellä 10 %. Tärkeimmän alan, elintarviketeollisuuden, tuotanto kasvoi kokonaan 7 %. Muista tärkeistä aloista huonekalujen tuotanto kasvoi 8 %, mekaanisen puunjalostuksen – lähinnä sahatavaran – tuotanto 6 % ja tekstiilien tuotanto 3 %. Nopeinta kasvu oli melko pienillä aloilla kuten sähkökoneiden ja -laitteiden, rakennustarvikkeiden sekä kemiantuotteiden tuotannossa.

Liettuan teollisuustuotanto oli myynnillä mitattuna 7,5 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Kasvu hiipui selvästi edellisvuodesta, jolloin tuotanto kasvoi 16 %. Viimeisellä neljänneksellä tuotannon kasvu hidastui 4,8 prosenttiin. Öljynjalostus vähentyi viime vuonna 7 %, kun

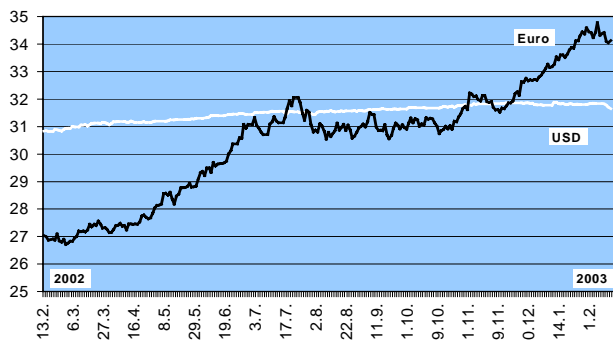
öljytoimitukset Mazeikiu Naftan jalostamolle supistuivat vuoden alussa. Elintarvikkeiden tuotanto kasvoi 6 %, tekstiilien tuotanto 10 %, mekaaninen puunjalostus 23 %, kemiallisten tuotteiden – lähinnä lannoitteiden – tuotanto 20 % ja huonekalujen tuotanto 31 %.

Baltian maiden teollisuustuotannon vuosimuutos, %

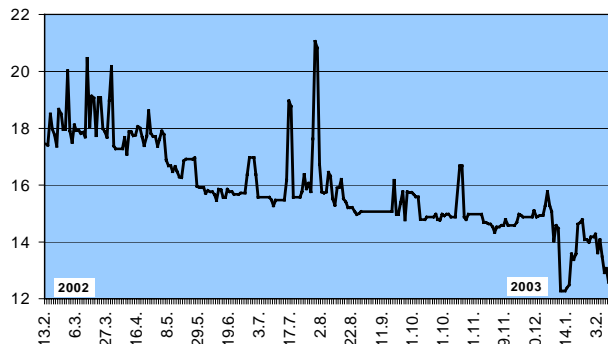

Baltian maiden inflaatiot edelleen hitaita. Kuluttajahinnat olivat tammikuussa Virossa 2,6 % ja Latviassa 1,4 % korkeammat kuin vuotta aiemmin. Liettuassa jatkui deflaatio, ja hinnat olivat 2 % alempia kuin tammikuussa 2002. Tammikuussa hinnat nousivat Virossa 1,1 %, kun puhelujen hinnat kallistuivat peräti 12 %. Latviassa hinnat nousivat tammikuussa 0,9 % ja Liettuassa ne pysyivät muuttumattomina.

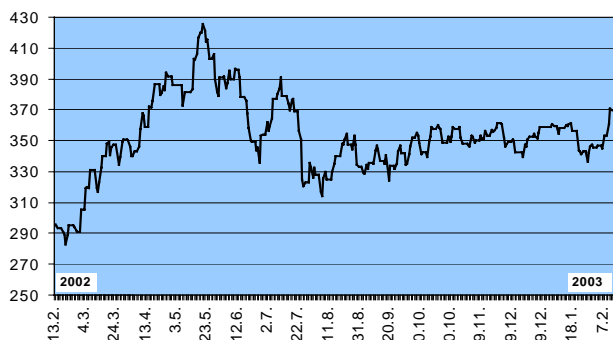
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

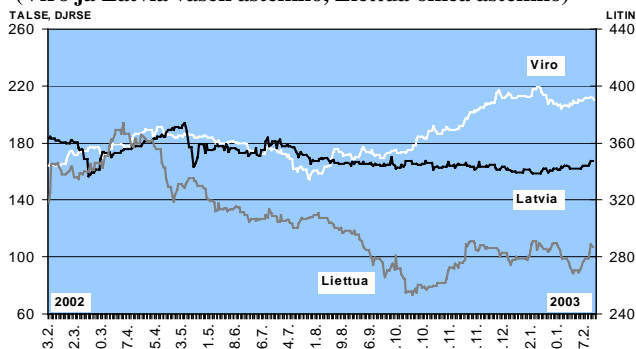
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjä helpottaa käteisvaluutan maastavientiä. Duuma hyväksyi 7. helmikuuta kolmannessa ja lopullisessa käsittelyssä valuuttalain muutoksen, joka sallii käteisen ulkomaanvaluutan maastaviennin ilman tulliselvitystä kolmeen tuhanteen dollariin asti. Maasta voi lisäksi viedä enintään 10 000 dollarin arvosta käteisiä ulkomaisia valuuttoja ilmoittamalla ne tullissa. Tätä suuremmat summat on siirrettävä pankin välityksellä tai niiden alkuperä on osoitettava maasta vietäessä. Muutokset koskevat sekä venäläisiä että ulkomaisia fyysisiä henkilöitä. Lainmuutos oli toistamiseen duuman kolmannessa käsittelyssä; joulukuussa duuma hyväksyi edellisen version, jonka mukaan Venäjältä olisi saanut viedä 10 000 dollarin arvosta ulkomaanvaluuttoja ilman tulliselvitystä. Liittoneuvosto kuitenkin hylkäsi muutoksen. Nyt duumassa hyväksytty versio syntyi duuman ja liittoneuvoston välisen sovittelukomission työn tuloksena. Liittoneuvosto hyväksyi uuden version 12. helmikuuta.

Tähän asti venäjällä asuvat ovat voineet viedä maasta 1 500 dollaria ilman tulliselvitystä, kun taas ulkomaalaisten on täytynyt esittää kaiken vietävän valuutan alkuperästä tositate, esimerkiksi valuutan maahantuonnin todistava tulliselvitys.

Venäjän valuuttavaranto jatkaa kasvuaan. Kulta- ja valuuttavarannon arvo saavutti tähänastisen huippunsa 51,4 miljardia dollaria 14. helmikuuta. Kasvu perustui Venäjän suuriin öljyvientituloihin raakaöljyn korkeiden maailmanmarkkinahintojen seurauksena ja siihen, että venäläiset yritykset ovat alkuvuoden aikana ottaneet aiempaa enemmän lainoja kansainvälisiltä pääomamarkkinoilta. Venäjän valuuttavaranto vastaa noin 7 kuukauden tuonnin arvoa, mitä kansainvälisesti katsottuna pidetään hyvänä tasona. Varannon suuruus yhdessä budjettilyijäämän kanssa on vakauttanut Venäjän talouden näkymiä, ja maa pystyy huolehtimaan ulkomaisen velkansa hoidosta kuluvana vuonna vaikka öljy halpenisi-kin.

Euron osuus Venäjän valuuttavarannosta kasvoi. Valuuttavarantoa hoitava Venäjän keskuspankki on kuluneen vuoden aikana muuttanut varannon koostumusta pienentämällä dollarin osuutta. Viime vuoden alussa noin 90 % valuuttavarannosta oli dollareina ja noin 10 % euroina, mutta tämän vuoden alkuun mennessä dollarin osuus oli pienentynyt 75 prosenttiin ja euron osuus kasvanut noin 20 prosenttiin. Myös Englannin punnan ja Sveitsin frangin osuutta on kasvatettu. Keskuspankin mukaan varannon koostumusta on muutettu vastaamaan paremmin Venäjän ulkomaisen velan ja ulkomaankaupan valuuttarakennetta. Valuuttavarannon hajauttaminen pienentää yksittäisen valuutan kurssimuutoksiin liittyvää riskiä.

EU-maiden osuus Venäjän tuonnista kasvoi vuonna 2002. Venäjän tullin tietojen mukaan EU-maiden osuus

tuonnista nousi 40 prosenttiin (37 % vuonna 2001). EU:n osuus viennistä supistui hieman ja oli 35 %. Vuoden 2004 keväällä EU:n jäseniksi tähtäävien maiden osuus Venäjän tuonnista kasvoi yli 7 prosenttiin ja osuus viennistä supistui 13 prosenttiin. IVY-maiden osuus tuonnista puolestaan pieneni tuntuvasti ja oli 22 %. Niiden osuus viennistä pysyi 15 prosentissa. Venäjän suurimpia tuontimaita olivat viime vuonna Saksa (osuus koko tuonnista 14 %), Valko-Venäjä, Ukraina, Yhdysvallat ja Kiina. Suurimpia vientimaita olivat Saksa, Italia, Hollanti, Kiina, Ukraina, Valko-Venäjä ja Sveitsi. Venäjän tullin rekisteröimästä kokonaistuonnista puuttui keskuspankin tietoihin verrattuna lähes neljännes, mikä oli pari prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2001. Keskuspankin ja tullin tilastojen ero johtuu siitä, että keskuspankki lisää lukuihin arvionsa rekisteröimättömästä tuonnista.

Venäjän keskeiset kauppakumppanialueet ja -maat vuonna 2002 (alue- ja maatiedot Venäjän tullin mukaan)

	Tuonti, mrd. USD	Tuonnin kasvu, %	Vienti, mrd. USD
Yht. (keskusp.)	60,5	13	106,9
Yht. (tulli)	46,0	10	105,8
EU-maat	18,2	18	37,4
Saksa	6,6	13	8,0
Italia	2,2	29	7,4
Ranska	1,9	23	2,6
Suomi	1,5	17	2,9
Iso-Britannia	1,1	11	3,7
Hollanti	1,1	24	7,2
Ruotsi	1,0	39	1,0
EU:n uudet 2004	3,3	24	13,6
Puola	1,3	34	3,7
3 Baltian maata	0,6	29	4,1
IVY-maat	10,2	-9	15,6
Valko-Venäjä	4,1	2	5,8
Ukraina	3,2	-16	5,8
Kazakstan	1,9	-4	2,4
Muut maat	14,2	13	39,2
Yhdysvallat	3,0	-9	4,0
Kiina	2,4	45	6,8
Brasilia	1,3	41	0,2
Japani	1,0	12	1,8
Etelä-Korea	0,9	27	1,3
Turkki	0,7	39	3,3
Sveitsi	0,4	6	5,3

Venäjän patenttilain muutokset hyväksyttiin. Presidentin helmikuun alkupäivinä allekirjoittamalla lainmuutoksella Venäjän vuoden 1992 patenttilaki harmonisointiin kansainväliseen käytäntöön sopivaksi. Talousministeri German Grefin mukaan loppuosa henkisen omaisuuden suojaa koskevasta lakipaketista pitäisi saada hyväksytyksi kuluvan vuoden aikana.

Latvian vuoden 2003 budjettiesityksessä vaje 3 % BKT:sta. Vaje on suurin sitten vuoden 1999, jolloin se oli 4 % BKT:sta. Hallituksen tavoitteena on supistaa

vajetta ensi vuodesta alkaen niin, että se vuonna 2007 on alle 1,5 % BKT:sta. Ennakoarvioiden mukaan vuoden 2002 julkisen sektorin vaje oli 2,5 % BKT:sta. Vaje ylitti siten IMF:n kanssa sovitun tavoitteen 1,8 % BKT:sta. Hallituksen mukaan ennakoitua suurempi vaje johtui Riian kaupungin suuresta budjettialijäämästä sekä edellisen hallituksen kertaluonteisista sitoumuksista, joita olivat mm. maanviljelijöille maksetut korvaukset kuu- vuudesta ja tuet Eurovision laulukilpailun järjestäjille.

Kuluvalla vuodelle laaditun budjetin tulot ovat 1,7 miljardia latia (2,7 miljardia euroa). Menot ovat lähes 200 miljoonaa latia tuloja suuremmat. Viime vuodesta julkisen sektorin menot kasvavat 11 % ja tulot 8 %. Valmistautuminen NATO- ja EU-jäsenyyteen kasvattaa valtion menoja lähes 60 miljoonalla latilla. Budjetin käsittely parlamentissa aloitetaan 20.2. ja tavoitteena on saada budjetti hyväksytyä parlamentissa 28.2.

Latvian vienti kasvoi 12 % vuonna 2002. Viennin kasvu piristyi selvästi vuoden toisella puoliskolla, kun vienti EU-maihin alkoi jälleen kasvaa. Viime vuoden viennistä EU-maihin meni 60 % ja IVY-maihin 10 %. Tärkeimmät vientimaat olivat Saksa, Iso-Britannia ja Ruotsi. Eniten Latvia vei mekaanisen puunjalostuksen tuotteita, joiden vienti kasvoi 11 %. Muista tärkeimmistä vientituotteista perusmetallien vienti kasvoi 16 % ja elintarvikkeiden vienti 39 %, mutta tekstiilituotteiden vienti vain 2 %.

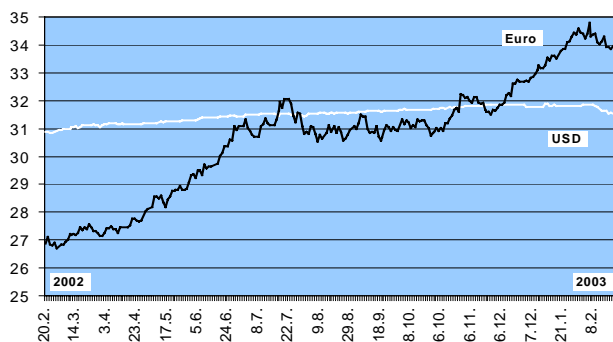
Tuonti Latviaan kasvoi 10 %. Kauppataseen vaje kasvoi 6 % huolimatta siitä, että vienti kasvoi tuontia

nopeammin. Eniten Latviaan tuotiin koneita ja laitteita, liikennevälineitä, kemikaali- ja metallituotteita sekä öljyä, maakaasua ja sähköä.

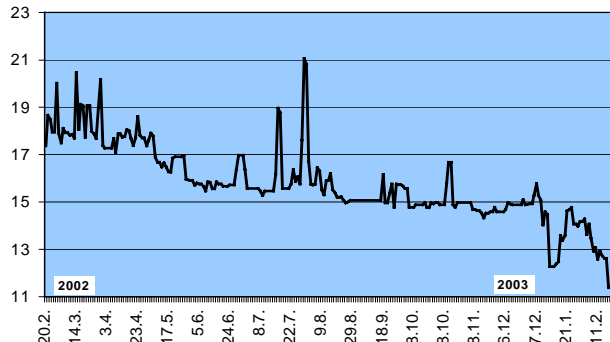
Liettuan vienti ja tuonti kasvoivat viime vuonna 10 %. Kauppataseen vaje kasvoi 12 %. Viennin kasvuvauhti kiihtyi vuoden viimeisellä neljänneksellä EU-maihin suuntautuvan viennin ansiosta. Tärkeimmistä vientiartikkeleista liikennevälineiden ja niiden osien vienti lähes kaksinkertaistui vuonna 2002. Siitä noin puolet oli käytettyjen autojen välittämistä Keski-Euroopasta Venäjälle. Myös metallituotteiden vienti kasvoi ripeästi (41 %). Koneiden ja laitteiden sekä tekstiilien vienti kasvoi sen sijaan vain 2 %, ja tärkeimmän vientituotteen jalostetun öljyn vienti väheni 10 %. Liettuan viennistä puolet meni EU-maihin ja vajaa viidennes IVY-maihin, lähinnä Venäjälle. Liettuan tuonnista 45 % tuli EU-maista, joista tuotiin varsinkin koneita ja laitteita sekä autoja. Venäjän osuus tuonnista oli 21 %, josta yli puolet oli öljyä.

Viro myy kolme UMTS-lupaa. Viron parlamentti hyväksyi esityksen, jonka mukaan kolmelle nykyiselle matkapuhelinoperaattorille (EMT, Tele2 ja Radiolinja) myydään kolmannen sukupolven matkapuhelinverkkoluvat (UMTS) 70 miljoonan kruunun (4,5 milj. euroa) kappalehintaan. Neljäs lupa huutokaupataan myöhemmin.

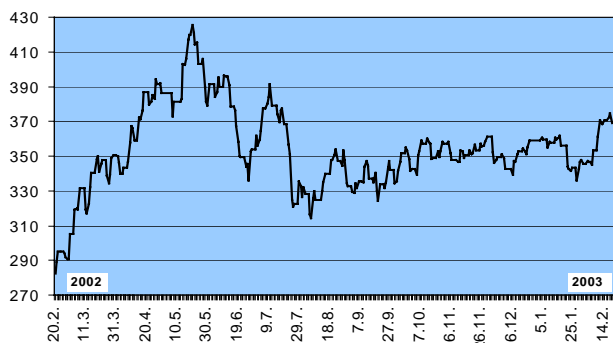
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

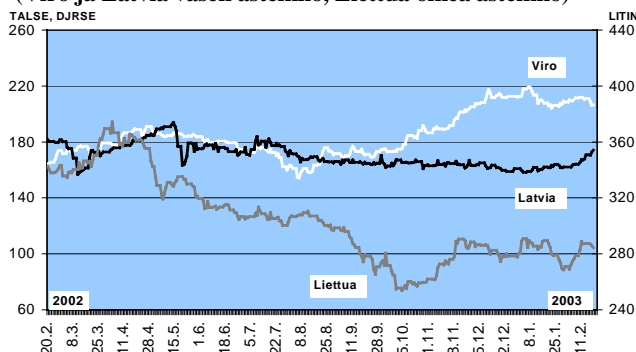
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän teollisuustuotannon kasvu nopeutui. Työpäivien määrällä korjattu teollisuustuotanto oli tammikuussa 4,9 % suurempi kuin vuotta aiemmin, kun joulukuussa kasvunopeus oli vajaan 2 %. Teollisuudenaloista nopeimmin viimeisten 12 kuukauden aikana ovat kasvaneet vieniin suuntautuneet alat: värimetallurgian ja rautametallurgian aloilla tuotanto kasvoi 13 – 15 % ja polttoainesektorilla kasvua oli 9 %. Pääasiassa kotimarkkinoita palvelevilla koneenrakennuksen ja kevyen teollisuuden aloilla tuotanto on pienentynyt 2 – 3 %.

Huolimatta vuositasolla tapahtuneesta kasvusta tammikuun teollisuustuotanto oli 4,5 % pienempi kuin joulukuussa. Tammikuun aikana tuotantoaan kasvatti ainoastaan värimetalliteollisuus, joka lisääntyi 11 %.

Venäjä jatkaa valuuttasäännösten liberalisointia. Venäjän keskuspankki pienensi 10. helmikuuta lähtien tavaratuojien ennakkotalletusvelvoitetta 100 prosentista 20 prosenttiin tavararvosta. Ennakkotalletusvelvollisuus otettiin käyttöön vuoden 1998 valuuttakriisin seurauksena ja sen tarkoituksena on vähentää fiktiivisten tuontisopimusten avulla tapahtuvaa valuutan siirtoa Venäjältä. Kaupoissa, joissa tuontitavara maksetaan ennakolta, on tuojan valuuttaa ostaessaan tehtävä ennakkotalletus, joka vapautetaan, kun tavara on tullattu maassa.

Samalla kun keskuspankki pienensi ennakkotalletusta se myös helpotti määräyksiä, jotka koskevat talletuksen palauttamista tapauksissa, jos kauppa ei jostakin syystä toteudu. Uudistukset helpottavat tuontia vähentämällä tuojien kustannuksia. Odotettavissa on, että koko tuontitalletusjärjestelmä lakkautetaan, kun valmisteilla oleva valuuttasääntelyjärjestelmän kokonaisuudistus hyväksytään duumassa. Lakiehdotuksen mukaan keskuspankilla ei enää olisi oikeutta määrätä tuojille ennakkotalletuksia.

Rupla vahvistunut valuuttamarkkinoilla. Ruplan arvo dollaria vastaan on vahvistunut sen jälkeen kun Venäjän keskuspankin pääjohtaja Sergei Ignatjev pari viikkoa sitten ilmoitti, että keskuspankki alkaa rahapolitiikassaan painottaa enemmän inflaation hillintää ruplan ulkoisen arvon ohjauksen kustannuksella. Tavoitteena on saada inflaatio hidastumaan 10 – 12 prosenttiin kuluvan vuoden lopussa, kun se viime vuoden lopussa oli 15 %. Samalla ruplan reaalisen arvon annetaan vahvistua Venäjän pääkaupunkumppanien valuutoista muodostettua koria vastaan 4 – 6 %. Viime vuonna rupla heikentyi valuuttakoria vastaan reaalisesti runsaat 2 %.

Yksi syy nopeaan inflaatioon ovat Venäjän suuret vientitulot, jotka kotiutettaessa kasvattavat kierrossa olevien ruplien määrää. Keskuspankki ei muuttuneen politiikkansa mukaisesti enää yritä aiemmassa määrin hillitä ruplan vahvistumista ostamalla viennistä ansaittuja dollareita, vaan antaa markkinatilanteen vaikuttaa ruplan kurssin muodostumiseen entistä enemmän. Tämän seurauksena rupla on vahvistunut jonkin verran dollaria vastaan. Ruplan kurssi oli 27. helmikuuta 31,6 ruplaa dollarilta,

mikä on suunnilleen sama taso kuin viime vuoden syyskuussa.

Venäjän keskuspankki laski korkoja. Keskuspankki alensi 17. helmikuuta viitekorkonsa 21 prosentista 18 prosenttiin. Viitekorolla ei juurikaan ole käytännön rahapolitiittista merkitystä, sillä sitä sovelletaan vain määriteltävässä viivästyskorkoja ja joitakin verotusarvoja. Keskuspankki alensi samalla myös eräitä rahapolitiikassa aktiivisemmin käyttämiään korkoja: liikepankkien keskuspankkiin tekemien yön yli -talletusten korkoa alennettiin yhdellä prosenttiyksiköllä yhteen prosenttiin ja viikon talletusten korkoa kahteen prosenttiin. Yön yli -luottojen ja valuuttaswapien korot säilyivät 18 prosentissa.

Venäjän sähkösektorin uudistaminen etenee. Duuma hyväksyi viime viikolla kuusi sähkösektorin uudistamiseen liittyvää lakia tai lakimuutosta, jotka tulivat duuman käsittelyyn keväällä 2002. Uudistuksen keskeisenä ajatuksena on lisätä alan kilpailua ja investointeja pilkkomalla sähkömonopoli UES pienemmiksi, yksityisiksi sähköntuotantoyrityksiksi ja luopumalla hintojen säännöstelystä. Runkoverkko ja sähkön siirto on kuitenkin tarkoitus säilyttää valtion enemmistöomistuksessa. Uusi lakipaketti lisää hallituksen valtaa päättää uudistuksen ajoituksesta ja yksityiskohdista. Sähkön tukkumarkkinoiden hintasääntelyä jatketaan ilmeisesti ainakin vuoden 2005 heinäkuuhun ja yksityisten kuluttajien sähkön hintoja säädelään vuoteen 2008 saakka. Ennen hintasääntelyn purkamista kokeillaan vapaata hinnanmuodostusta tietyillä alueilla.

Venäjän työttömyys kasvanut. Venäjän tilastokomitean tietojen mukaan vuoden 2002 alusta suhteellisen tasaisesti vähentynyt työttömien määrä alkoi syyskuussa kasvaa. Työttömyystilastoja on syyskuusta 2002 lähtien tarkennettu erillisen tutkimuksen tuloksilla, jonka yksityiskohdista tilastokomitea ei ole antanut selvitystä. Elokuussa 2002 työttömiä oli Kansainvälisen työjärjestön ILO:n määritelmän mukaisesti laskettuna 5,2 miljoonaa, mutta työttömien määrä nousi 6,2 miljoonaan vuoden 2002 loppuun mennessä. Virallisesti rekisteröityneitä heistä oli vuoden 2002 joulukuussa 1,3 miljoonaa. Työttömyysprosentti oli noin 9 %.

Venäjä valmistelee kansallistamislakia. Venäjän hallitus hyväksyi 20. helmikuuta esityksen kansallistamislakiksi, jonka tarkoituksena on säädellä tilanteita, joissa yksityistä omaisuutta siirretään valtion omistukseen. Kansallistamisen kohteena voi olla vain maan puolustuskykyyn ja turvallisuuteen liittyvää ns. strategista omaisuutta – maa-alueita, rakennuksia, koneita, laitteita, kalustoa, raaka-aineita ja valmiita tuotteita. Omistajalle maksetaan käypä korvaus omaisuudesta ja muista mahdollisista menetyksistä. Lunastamisvarat on varattava etukäteen ko. vuoden budjettiin omana salassa pidettävänä momentti-

naan. Myös tiedot kansallistettavaksi aiotusta omaisuudesta on pidettävä salassa. Kansallistamisperusteiden oikeellisuuden vahvistamiseksi käytetään tarvittaessa tuomioistuinta. Lopullisen kansallistamis päätöksen tekee aina maan hallitus.

Varaomaisuusministeri Aleksander Bravermanin mukaan kansallistamislaki parantaa Venäjän investointi-ilmapiiriä, kun perustuslaissa olevien kansallistamispykälien toteuttamiseen saadaan selkeät ohjeet. Hallitus toimittaa lakiesityksen duumaan maaliskuun aikana, ja lain on suunniteltu tulevan voimaan vuoden 2004 alusta.

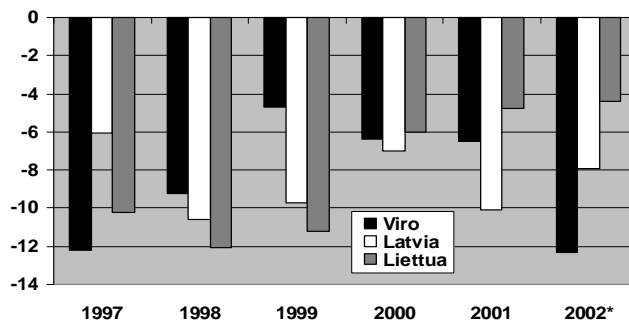
Virossa Baltian maiden suurin vaihtotaseen vaje. Viron vaihtotaseen vaje kasvoi viime vuonna yli 12 prosenttiin ennakoitusta BKT:sta. Vajetta kasvatti kauppataaseen vajeen selvä suurentuminen. Huolimatta kuljetus-sektorin menestyksestä palvelutaseen ylijäämä väheni hieman, kun ulkomaanmatkailu lisääntyi. Viroon tehtyjen suorien ulkomaisten sijoitusten määrä supistui 5,6 miljardiin kruunuun (360 milj. euroa) ja ne kattoivat vaihtotaseen vajeesta 43 %. Virossa ulkomaille tehtyjen sijoitusten määrä oli 2,5 miljardia kruunua.

Latvian vaihtotaseen vaje supistui alle 8 prosenttiin BKT:sta, kun vastikkeettomat tulonsiirrot (lähinnä EU-tuet) kasvoivat selvästi. Kauppataaseen vaje kasvoi hieman, samoin palvelutaseen ylijäämä. Latviaan tehtyjen suorien sijoitusten arvo oli 270 miljoonaa latvia (440 milj. euroa) eli 68 % vaihtotaseen vajeesta.

Liettuan vaihtotaseen vaje oli noin 4,5 % BKT:sta. Kauppataaseen vaje kasvoi 12 %, mutta siitä osan kattoi

palvelutaseen kasvanut ylijäämä. Kuten muissakin Baltian maissa, tuotannontekijöiden tase oli alijäämäinen, mikä johtui mm. ulkomaisten suorien sijoitusten tuottojen katoamisesta. Suorat ulkomaiset sijoitukset Liettuaan kattoivat vaihtotaseen vajeen täysin ja niitä tehtiin 2,4 miljardin litin (690 milj. euroa) arvosta.

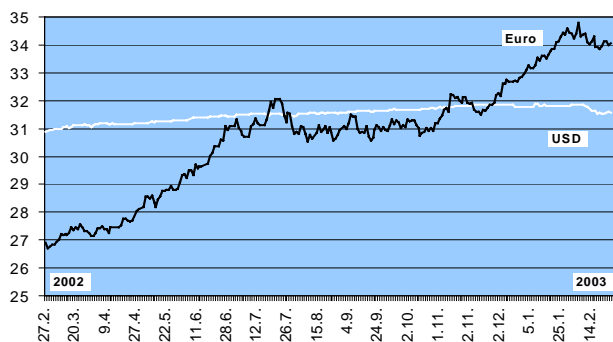
Baltian maiden vaihtotaseiden vajeet, % BKT:sta

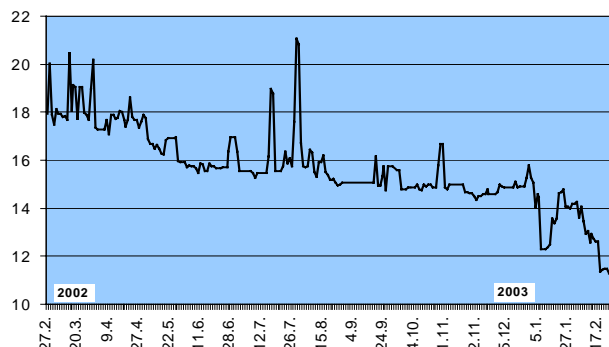
*) ennakkotieto

Virossa pidetään parlamenttivaalit sunnuntaina 2. maaliskuuta. Vaaleissa valitaan edustajat 101-jäseniseen riigikoguun. Ehdokkaita on 963, joista suurin osa 11 poliittisen puolueen listoilla. Vuoden 1999 parlamenttivaaleissa eniten ääniä sai Keskustapuolue, jolla on parlamentissa 28 edustajaa. Mielenpidetiedustelujen mukaan Keskustapuolue on vahvin ehdokas suurimmaksi puolueeksi myös tämänkertaisissa vaaleissa.

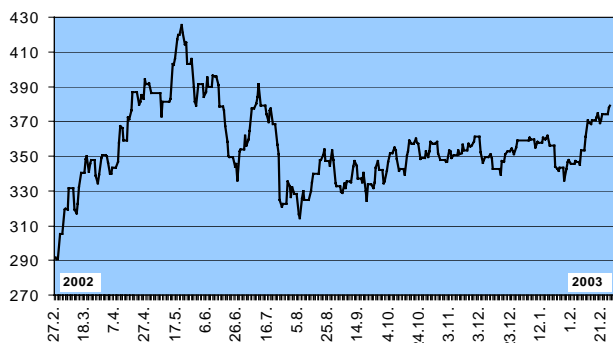
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

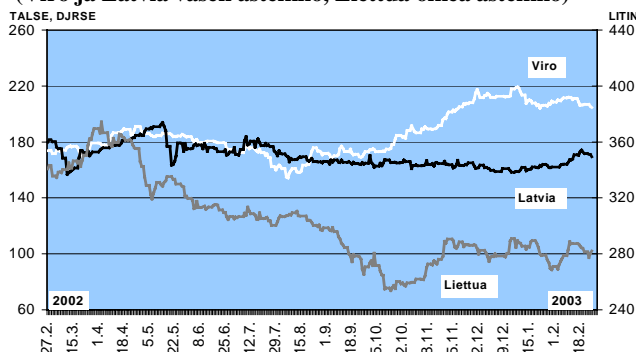
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän inflaatio pysyi nopeana helmikuussa. Kuluttajahinnat nousivat edellisestä kuukaudesta 1,6 %. Inflaatiiovauhtiin vaikuttivat jälleen eniten asuinkustannukset ja kunnallispalveluiden hinnat, joiden nousu oli 7,3 %. Vuositasolla kuluttajahinnat nousivat 14,8 %.

Pohjainflaation kuukausimuutos oli helmikuussa 0,9 %. Pohjainflaatioluvusta on poistettu hallinnollisesti asetettujen ja kausiluonteisten hintojen nousun vaikutus.

Venäjän ulkomainen lainanotto kasvussa. Valtion tilastokomitean tietojen mukaan Venäjälle tehtiin vuonna 2002 ulkomaisia sijoituksia 19,8 miljardin dollarin arvosta, mikä oli 39 % enemmän kuin vuonna 2001. Pääosa sijoituksista eli 15,3 miljardia dollaria oli luottoja, ja ne kasvoivat 56 % edellisestä vuodesta. Erityisesti lisääntyivät yli 180 päivän luotot, joiden arvo yli kaksinkertaistui, kun taas lyhyempiaikaiset luotot vähenivät. Kauppaluotot kasvoivat 22 %. Suoria ulkomaisia sijoituksia Venäjä sai saman verran kuin vuonna 2001 eli 4 miljardin dollarin arvosta. Portfoliosijoitukset kasvoivat vain hiukan edellisestä vuodesta ja olivat yhteisarvoltaan vajaat 500 miljoonaa dollaria.

Venäläisyritysten saamien lainojen kasvu ja niiden maturiteetin piteneminen kertovat maan kohentuneesta luottokelpoisuudesta ja kansainvälisten sijoittajien Venäjää kohtaan tuntemaan luottamuksen lisääntymisestä. Lisäksi kansainvälisen talouden epävarmojen kehitysnäkymien vuoksi Venäjän suhteellinen houkuttelevuus sijoituskohteena on kasvanut. Kaasumonopoli Gazprom laski helmikuun lopussa Lontoossa liikkeelle kymmenen vuoden joukkovelkakirjalainan, joka sai ennätyksellisen suuren suosion. Alun perin lainan oli määrä olla yhden miljardin dollarin suuruinen, mutta sijoittajien kiinnostuksen vuoksi lainasumma korotettiin 1,75 miljardiin dollariin. Kyseessä on yksi suurimmista lainoista, jonka minkään ns. emerging market -maan yritys on ottanut kansainvälisiltä rahoitusmarkkinoilta. Lainan koroksi muodostui 9,6 %.

Venäjän hallitus keskusteli vuosien 2002 – 2003 yksityistämisestä. Helmikuun lopulla pitämässään kokouksessa hallitus hyväksyi pääpiirteissään finanssiministeriön esittämät muutokset vuoden 2003 yksityistämishjelmaan ja keskusteli yksityistämisen etenemisestä vuonna 2002. Elokuussa 2002 hyväksytyä vuoden 2003 yksityistämishjelmaa täydennettiin listoilla uusista yksityistettävistä yrityksistä. Mikäli hallitus hyväksyy listat lopullisesti, vuonna 2003 tarjotaan myyntiin noin 2 000 osakepakettia ja yksityistetään noin 1 000 valtion liikelaitosta. Omaisuusministeriön mukaan yksityistämistä arvioidaan saatavan 60 – 70 miljardia ruplaa (noin 2 mrd. euroa), kun vuonna 2002 yksityistämisestä saatiin 35 miljardia ruplaa.

Vuoden 2002 suurimmat yksityistämiskaupat olivat Slavneftin 75 % osuuden ja Lukoilin noin 6 % osuuden myynti. Vuonna 2003 aiotaan myydä 25 % Svjazinvestistä ja 26 % vakuutusyhtiö Rosgosstrahista. Hallitus

pyrkii kuluvana vuonna pääsemään eroon erityisesti pienimmistä ja suhteellisen arvottomista valtion omistusosuuksista. Valtiolla on omistusosuuksia yli 4 000 osakeyhtiössä ja niistä yli puolessa osuus on alle 25 %. Lähes 400 yrityksessä valtion omistusosuus on alle 2 %. Myös valtion suoria tai välillisiä omistusosuuksia pankeissa halutaan vähentää.

Venäjän hallitus antoi duumalle pankkitalletustakuita koskevan lakiluonnoksen. Hallituksen jo viime marraskuussa käsittelemä lakiluonnos koskee yksityishenkilöiden tilejä Venäjällä olevissa pankeissa. Tileillä olevat varat kussakin pankissa korvataan lakiluonnoksen mukaan tiettyyn ylärajaan asti siinä tapauksessa, että pankin toimilupa peruuntuu tai keskuspankki asettaa pankeille maksukiellon. Korvaus on täysimääräinen 20 000 ruplaan (noin 600 euroon) saakka. Tämän ylittävistä osasta korvataan 75 % siten, että enimmäiskorvaus on 95 000 ruplaa (noin 3 000 euroa) eli 120 000 ruplan ylittävää osaa tilivaroista ei korvata. Korvaus maksetaan talletustakurahastosta, jota ryhtyy hoitamaan pankkien uudelleenjärjestelyjä vuoden 1998 rahoituskriisin jälkeen hoitanut valtion virasto ARKO. Takuujärjestelmään osallistuvat pankit pitävät rahastossa ARKOn määräämän rahasumman, joka on normaalioloissa korkeintaan 0,15 % takuun kattamalla pankkitileillä olevista varoista. Lisäksi ARKOn on määrä siirtää rahastoon alkupääomaa. Rahaston mahdolliset vajheet voidaan kattaa valtion budjetista.

Takuujärjestelmään osallistuminen edellyttää pankin toimintaa ja todellista omistustaustaa koskevien kriteerien täyttämistä, josta keskuspankki päättää tekemänsä tarkastuksen pohjalta. Takuujärjestelmän ulkopuolelle jääminen vie pankilta oikeuden talletusten vastaanottamiseen (joskin aiempien tilien pitäminen on mahdollista ilman järjestelmään osallistumista). Keskuspankin enemmistöomistama Sberbank, jossa on kaksi kolmasosaa yksityishenkilöiden talletuksista, osallistuu takuujärjestelmään. Kuitenkin vuoden 2007 alkuun saakka nykyinen valtion Sberbankille antama talletustakuu kattaa pankissa olevat yksityishenkilöiden tilit täysimääräisesti ilman ylärajaa.

Viron parlamenttiin kuusi puoluetta. Vaikka Edgar Savisaaren johtama Keskustapuolue säilyttikin vaaleissa 28 edustajanpaikkaansa, se menetti suurimman parlamenttiryhmän asemansa, sillä ensimmäistä kertaa parlamenttivaaleissa mukana ollut Juhan Partsin johtama oikeistolainen Res Publica sai myös 28 edustajaa riigikoguun. Res Publica pyrki vaalikamppailussa olemaan vaihtoehtona vanhoille puolueille ja korosti kampanjassaan taistelua korruptiota ja rikollisuutta vastaan. Res Publica pärjäsi hyvin jo lokakuisissa kunnallisvaaleissa, jolloin sitä kannatti 15 % äänestäjistä. Keskustapuolueen kanssa hallitusvastuussa olleen Reformipuolueen edustajapaikat lisääntyivät yhdellä 19 paikkaan. Kansanliitto, jonka vahvinta kannatusaluetta on maaseutu, sai 13 paikkaa (+6 paikkaa). Vaalien suurimmat häviäjät olivat

Isänmaa-liitto ja Maltilliset, jotka molemmat menettivät 11 edustajanpaikkaa. Niillä on nyt 7 ja 6 edustajaa. Presidentti Arnold **Rüütel** nimittää pääministeriehdokkaan viimeistään kahden viikon kuluttua vaaleista neuvoteltuaan ensin suurimpien puolueiden kanssa.

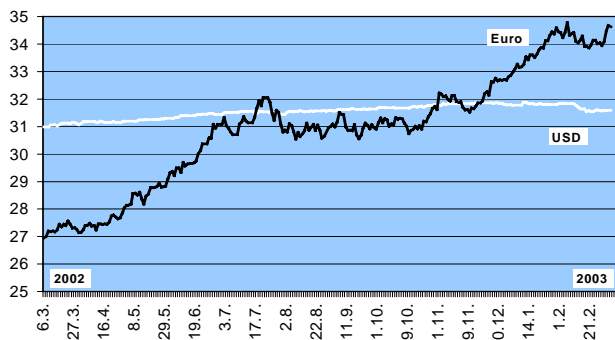
Latvian parlamentti hyväksyi kuluvan vuoden budjetin. Budjetin mukaan julkisen talouden alijäämä kasvaa tänä vuonna 3 prosenttiin BKT:sta. Budjetti perustuu BKT:n melko optimistiseen 5,5 prosentin kasvuarvioon. IMF ja Latvian keskuspankki ovat arvostelleet hallitusta suuresta budjettivajeesta. Vajetta kasvattavat yhtiöiden voittoveron alentaminen 22 prosentista 19 prosenttiin sekä työnantajien sosiaaliturvamaksun alentaminen 26 prosentista 24 prosenttiin. Valtion menot kasvavat ensi vuonna 135 miljoonalla latilla (220 milj. euroa) 1,8 miljardiin latiin (3 mrd. euroa). NATO-jäsenyys lisää menoja 36 miljoonaa latia. EU-jäsenyyteen valmistautuminen kasvattaa mm. ympäristö- ja oikeusministeriöiden budjetteja yhteensä 21 miljoonalla latilla ja julkishallintoa tehostetaan 15 miljoonalla latilla. Liikenneministeriön budjetti kasvaa 19 miljoonalla latilla ja poliisien palkkoja korotetaan 11 miljoonalla latilla. Terveys- ja sosiaalimenot kasvavat lähes 30 miljoonaa latia, kun mm. minimipalkkoja ja perhetukia korotetaan.

Latviassa presidentinvaalit jo 12.3. (TK) Latvian parlamentti päätti toimittaa presidentinvaalin poikkeuksellisesti jo maaliskuussa. Perinteisesti parlamentti on valinnut presidentin kesäkuussa. Nykyisen presidentin Vaira **Vike-Freibergan** toimikausi kestää kesäkuun loppuun, ja hän on tähän mennessä ainut vaaleihin ilmoittautunut ehdokas. Hallituspuolueet ja suurin oppositiopuolue ovat ilmoittaneet tukevansa Vike-Freibergan uudelleenvalintaa. Muut ehdokkaat voivat ilmoittautua 11.3. saakka. Tullakseen valituksi ehdokkaan on saatava taakseen yksinkertainen enemmistö Latvian 100-jäsenisessä parlamentissa.

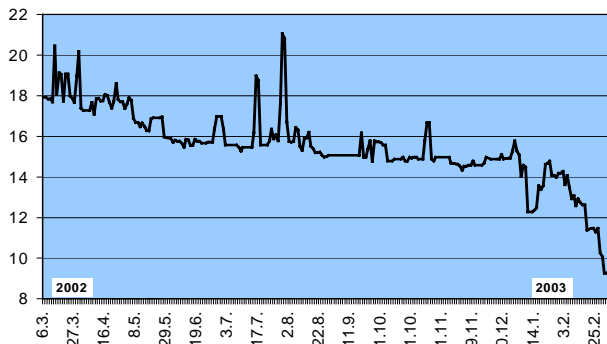
Liettua laski 20.2. liikkeelle 10 vuoden euromääräisen joukkovelkakirjalainan. 400 miljoonan euron arvoisen lainan vuotuinen korko on Liettuan kaikkien aikojen alhaisin, 4,5 %. Laina ylimerkittiin selvästi. Kiinnostuneimpia olivat saksalaiset ja itävaltalaiset sijoittajat.

Luottoluokituslaitos Standard & Poor's nosti 17.2. Liettuan pitkäaikaisten valuuttalainojen luokituksen luokkaan BBB+ aiemmasta BBB-luokasta. Liettua on S&P:n mukaan parantanut julkisen talouden tasapainoa ja pystynyt vaikeissa olosuhteissa säilyttämään viennin kasvuvauhdin ripeänä. S&P odottaa Liettuan talouskasvun jatkuvan vahvana kotimaisen kysynnän ansiosta, jota mm. luotonannon ja kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvu tukevat.

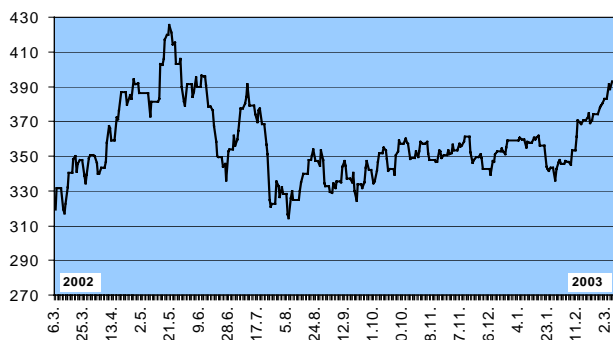
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

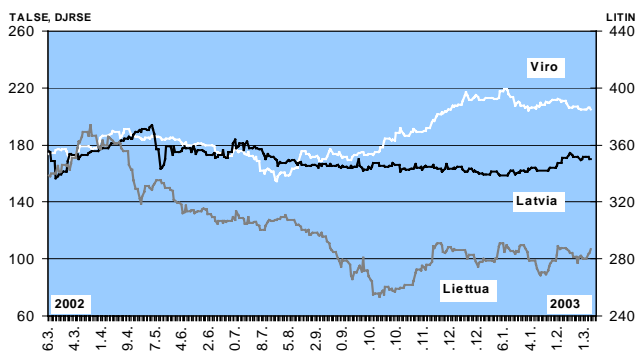
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän vuoden 2002 federaatiobudjetin ylijäämä supistui selvästi. Budjetti on ollut ylijäämäinen vuodesta 2000 alkaen. Tilastokomitean mukaan vuonna 2001 ylijäämää kertyi 3 % BKT:sta ja viime vuonna ylijäämä oli 1,5 % BKT:sta (tulot 20,3 % ja menot 18,8 % BKT:sta). Vuoden 2003 budjetin ylijäämäarvio on 0,5 % BKT:sta. Ylijäämän supistuminen vuodesta 2001 johtuu sekä tulojen pienenemisestä että menojen kasvusta suhteessa BKT:hen.

Federaatiobudjetin suurin tulonlähde, arvonlisävero, muodostaa yli kolmanneksen kaikista tuloista ja on yhtä suuri kuin budjetin kolme seuraavaksi suurinta tulonlähdetä (tullit ja ulkomaankaupan maksut, luonnonvarojen käyttömaksut sekä valmisteverot) yhteensä. Vuoteen 2001 verrattuna tuloista supistuivat eniten voittovero sekä tullit ja ulkomaankaupan maksut. Luonnonvarojen käyttömaksuina saatavat tulot puolestaan moninkertaistuivat. Eniten varoja käytettiin siirtoihin alue- ja paikallisbudjetteihin. Siirtojen osuus kaikista menoista oli lähes 16 %. Puolustukseen käytetyt varat pysyivät vuoden 2001 tasolla ja muodostivat 14 % menoista. Sosiaali- ja kulttuurisektorin osuus kasvoi 14 prosenttiin. Eläkerahastolle tilitettävän sosiaaliveron osuus oli sekä tuloista että menoista noin 15 %.

Venäjän vuoden 2002 konsolidoitu aluebudjetti kääntyi alijäämäiseksi. Konsolidoitu aluebudjetti, jolla tarkoitetaan alue- ja paikallistason yhdistettyä budjettia, oli vuonna 2002 alijäämäinen 0,4 % BKT:sta (tulot 14,8 % ja menot 15,2 % BKT:sta). Vuonna 2001 budjetti oli tasapainossa ja vuonna 2000 ylijäämäinen 0,5 % BKT:sta.

Vuonna 2002 konsolidoidun aluebudjetin suurimmat tulonlähteet olivat tulovero (22 % kaikista tuloista), siirrot federaatiobudjetista (19 %) ja voittovero (18 %). Lähes kaikkien verotulojen osuudet kasvoivat vuoteen 2001 verrattuina. Suurin poikkeus oli voittovero, jonka osuus pieneni vuoden 2001 23 %:sta. Menot kasvoivat vuonna 2002 tuloja nopeammin, mutta menorakenne ei juurikaan poikennut totutusta. Kolme suurinta menoerää olivat koulutus, asuminen ja terveydenhoito, joiden osuus kaikista menoista oli noin 50 %. Lähes kaikki menoerät kasvoivat, eniten kuitenkin koulutusmenot.

Venäjän polttoaineiden vienti ja koneiden tuonti kasvoivat tuntuvimmin vuonna 2002. Venäjän vientitulojen kasvu viime vuonna (5 %) johtui ennen muuta siitä, että raakaöljyn vientimäärä lisääntyi 14 % (yli 10 % vuonna 2001) ja öljytuotteiden vientimäärä kasvoi 19 % (13 %). Myös maakaasun vientitoimitukset kasvoivat (2 %) pienennyttyään kahtena edellisenä vuonna. Raakaöljyn ja öljytuotteiden keskimääräiset vientihinnat nousivat vain hiukan vuodesta 2001 ja maakaasun vientihinta laski toistakymmentä prosenttia. Metsäteollisuuden eräiden perustuotteiden ja joidenkin metallien vientimäärät kasvoivat. Vehnän vienti Venäjältä kuusinkertaistui. Raaka-

öljyn osuus Venäjän tavaraviennistä kasvoi viime vuonna 27 prosenttiin ja öljytuotteiden osuus 10 prosenttiin. Maakaasun osuus supistui 15 prosenttiin. Metallien, metallituotteiden ja jalokivien osuus viennistä säilyi 19 prosentissa. Koneiden ja laitteiden osuus laski alle 10 prosenttiin ja kemiallisten tuotteiden osuus 7 prosenttiin. Metsäsektorin osuus viennistä nousi hieman, mutta oli edelleen alle 5 %.

Venäjän tavaratuonnin lisääntyminen (13 % dollareina mitattuna) painottui Venäjän tullin tietojen mukaan koneisiin ja laitteisiin, joiden tuonti (pl. henkilöautot) kasvoi 16 %. Elintarvikkeiden ja niiden raaka-aineiden tuonti lisääntyi 13 % ja metsäsektorin tuotteiden tuonti noin 20 %. Vaatteiden tuonti kaksinkertaistui. Koneiden ja laitteiden osuus (pl. henkilöautot) nousi viime vuonna kolmannekseen Venäjän tullin kirjaamasta tuonnista. Elintarvikkeiden ja niiden raaka-aineiden osuus pysyi 22 – 23 prosentissa. Tuonnin todellisen rakenteen hahmottamista vaikeuttaa edelleen se, että iso osa tuonnista jää kirjaamatta Venäjän tulliilta. Keskuspankin tuontitietoihin verrattuna kirjaamaton osuus oli viime vuonna lähes neljännes koko tuonnista.

Presidentti Putin lakkautti valtion virastoja. Kuluvalla viikolla ilmoitetut uudelleenjärjestelyt ovat osa jo aiemmin julkistettua pyrkimystä tehostaa julkisen sektorin toimintaa ja vähentää viranomaisten päällekkäistä työtä. Presidentin asetuksilla lakkautettiin veropoliisi ja sen tehtävät siirrettiin sisäministeriölle, rajavartiosto siirrettiin valtion turvallisuuspalvelun FSB:n alaisuuteen ja lakkautetun federaation tiedustelulaitoksen FAPSIn tehtävät jaettiin turvallisuuspalvelun ja puolustusministeriön kesken. Samalla presidentti päätti huumevalvonnasta ja puolustusteollisuuden valtioneuvoston perustamisesta. Presidentti ilmoitti jättäneensä duumalle uudelleenjärjestelyjä koskevat lakialoitteet. Presidentti päätti myös useista henkilövaihdoksista valtionhallinnossa. Sosiaalikyömyksistä vastannut ensimmäinen varapääministeri Valentina **Matvienko** nimitettiin presidentin edustajaksi Luoteis-Venäjän alueelle.

Venäjän WTO-jäsenyysneuvottelut jatkuvat tiiviinä. Helmi-maaliskuun vaihteessa pidetyllä neuvottelukierroksella käytiin jälleen kahdenvälisiä neuvotteluja, joiden aiheena olivat tavaroiden ja palvelujen pääsy Venäjän markkinoille sekä monenkeskisiä keskusteluja, joissa käsiteltiin maataloutta, energiasektoria ja Venäjän hiljattain asettamia lihantuontikiintiöitä. Lisäksi Venäjän WTO-liittymisryhmän kokouksessa käytiin läpi Venäjän lainsäädäntöä ja liittymistyöryhmän raporttiluonnosta. Venäjän pääneuvottelijana toimivan varatalousministeri Maksim **Medvedkovin** mukaan kierroksella saavutettiin tiettyä edistystä. Neuvottelujen on määrä jatkua maaliskuuhun aikana mm. monenkeskisillä keskusteluilla, joissa aiheina ovat kaupan tekniset esteet, maatalous,

tuontikiintiöt sekä terveys- ja kasvinsuojelutoimet. Seuraava liittymisyöryhmän kokous pidetään huhtikuun alkupuoliskolla.

Venäjä ja Valko-Venäjä yhteisvaluuttaan vuoden 2005 alusta. Jos valtioliiton muodostaminen sujuu poliittisten sopimusten ja julistusten mukaisesti, Valko-Venäjän rupla sidotaan Venäjän ruplaan vuoden 2004 alusta. Marraskuussa 2000 sovitun mukaisesti Venäjän ruplasta tulee maiden yhteinen rahayksikkö vuoden 2005 alusta, jolloin Valko-Venäjän ruplat vaihdetaan Venäjän rupliksi yhteisesti sovittavaan kurssiin. Venäjä toimittaa aluksi rupliaan Valko-Venäjälle korottomana luottona noin 300 miljoonan dollarin arvosta.

Vaikkeimpia neuvottelukysymyksiä on ollut rahan liikkeellelasku: toimiiko emissio pankkina Venäjän keskuspankki, maiden keskuspankit yhdessä vai perustetaanko uusi yhteinen emissioviranomainen.

Yhteisvaluuttaan siirtymisen edellytyksenä on maiden lainsäädäntöjen laaja yhtenäistäminen ja talouksien syvälinen integrointi.

Baltian maat valmistautuvat kansanäänestyksiin EU-jäsenyydestä. Euroopan unioniin liittymisestä äänestetään *Liettuassa* 10. – 11.5., *Virossa* 14.9. ja *Latviassa*

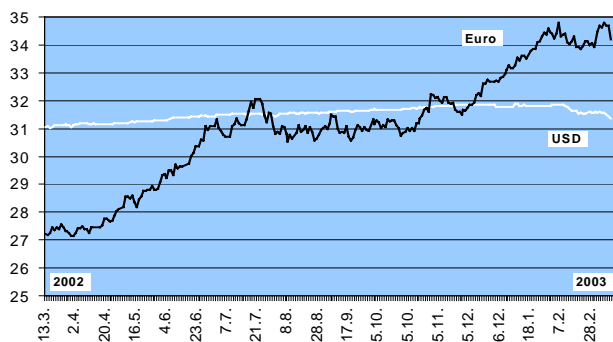
20.9. Liettuassa ja Latviassa kansanäänestys on sitova, ja äänestysprosentin on oltava vähintään 50. Virossa kansanäänestys ei ole sitova, eikä äänestysaktiivisuudelle ole vaatimuksia. Viimeisten mielipidetiedustelujen mukaan EU:ta kannattaa 68 % liettualaisista, 57 % virolaisista ja 52 % latvialaisista.

Helmikuun inflaatio melko hidas Virossa ja Latviassa, deflaatio jatkui Liettuassa. Helmikuun vuosinflaatio oli *Virossa* 2,4 % ja *Latviassa* 2,1 %. *Liettuassa* viime elokuussa alkanut deflaatio jatkui edelleen, ja helmikuussa kuluttajahinnat olivat 2 % alempia kuin vuotta aiemmin.

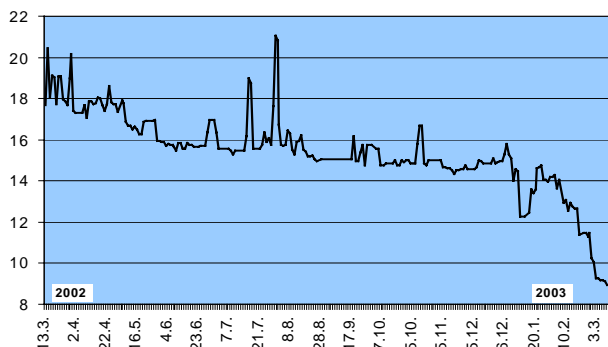
Tammikuusta helmikuuhun hinnat nousivat sekä Virossa että Latviassa 0,3 %, mutta laskivat Liettuassa 0,3 %. Kaikissa Baltian maissa liikennesektorin hinnat nousivat polttoaineen kallistumisen myötä. Liettuassa deflaatiota vauhditti elintarvikkeiden sekä vaatteiden ja kenkien hintojen lasku.

Latvia perui presidentinvaalien aikaistamisen maaliskuuhun. Latvian hallitus perui vaalien aikaistamisen, kun kävi ilmi, että siirto saattaisi olla perustuslain vastainen. Näillä näkymin vaalit pidetään aiempaan tapaan kesäkuussa.

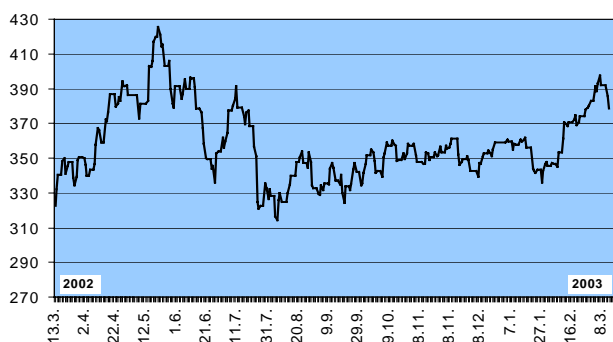
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

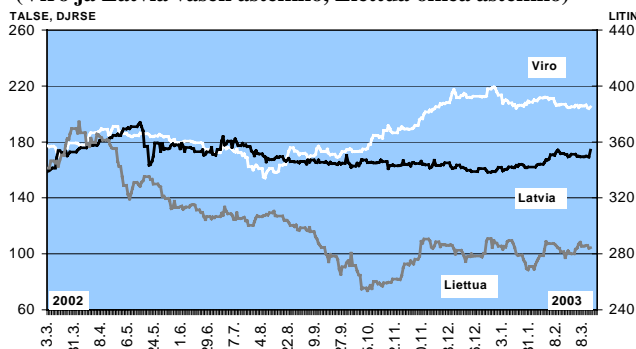
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettuva oikea asteikko)

Venäjän teollisuustuotannon kasvu kiihtyi. Työpäivien lukumäärällä korjattu teollisuustuotanto oli helmikuussa 6,5 % suurempi kuin viime vuoden helmikuussa. Tammi-kuussa vastaava lisäys oli 4,9 %. Kasvu jatkui edelleen nopeimpana vientiin suuntautuvilla aloilla eli energian tuotannossa ja metallurgiassa. Myös koneenrakennus lisäsi tuotantoaan keskimääräistä enemmän. Nopeasti kasvoivat mm. raakaöljyn tuotanto, joka oli helmikuussa 11 % suurempi kuin vuotta aiemmin, sekä kivihiilen (13 %) ja rautamalmin (15 %) louhinta. Suurin supistuminen tapahtui henkilöautojen tuotannossa, joka oli 27 % pienempi kuin helmikuussa 2002.

Venäjän hallitus haluaa keventää verotaakkaa. Hallitus käsittelee 13.3. vuosien 2003 – 2005 verouudistustoimenpiteitä. Pääministeri Mihail Kasjanov ei pitänyt finanssiministeriön ehdotuksia riittävän perusteellisina ja ministeriö sai huhtikuun alkuun saakka aikaa täsmentää ehdotuksiaan ja esittää tarkat laskelmat niiden talousvaikutuksista. Kasjanovin mukaan pyrkimys on alentaa etenkin jalostavan teollisuuden veroja, mikä edellyttää federaatiobudjetin muiden kuin korkomenojen pitämistä vuonna 2004 korkeintaan kuluvan vuoden tasolla. Raaka-ainesektorin osalta verorasite säilyy ennallaan tai kasvaa. Tärkeimmistä veroista ainakin arvonlisäveron ja yhtenäisen sosiaaliveron alentamisesta on keskusteltu.

Venäjän hallitus hahmotteli vuosien 2003 – 2005 velkapolitiikkaa. Maaliskuun alussa pidetyssä kokouksessaan hallitus hyväksyi pääpiirteissään finanssiministeriön esityksen asiasta. Valtion velan määrä on viime vuosina supistunut merkittävästi ja esityksen mukaan jatkossa on keskityttävä velan rakenteen parantamiseen. Vuoden 2003 alussa valtion velkaa oli finanssiministeriön mukaan noin 145 miljardia dollaria (43 % BKT:sta), josta ulkomainen velka oli lähes 124 miljardia dollaria (83 %) ja kotimainen velka 21 miljardia dollaria (17 %). Lähivuosien tavoitteena on kotimaisen velan osuuden kasvattaminen siten, että vuoteen 2006 mennessä sitä on noin 30 miljardia dollaria. Määrä vastaa 27 % arvioidusta valtion velan määrästä (113 mrd. dollaria) vuoden 2006 alussa. Finanssiministeriön mukaan kotimaisen velan suosiminen ulkomaisen kustannuksella alentaa valuuttakurssiriskejä ja auttaa steriloidaan ylimääräisiä ruplia markkinoilta, kun maahan virtaa runsaasti ulkomaista valuuttaa.

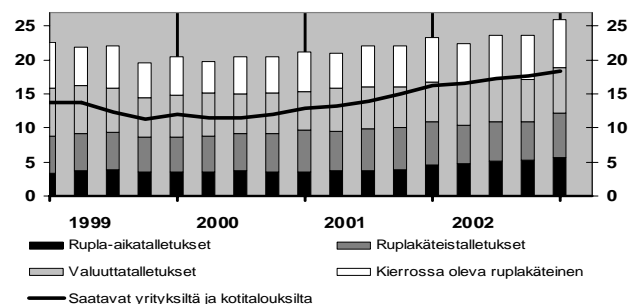
Venäjä ehdottaa velkaohjelmassa myös velkakonversiota julkisia velkoja edustavalle Pariisin klubille. Kysymys on Neuvostoliitolta Venäjän vastattavaksi siirtyneestä noin 40 miljardin dollarin suuruisesta velasta. Varafinanssiministeri Sergei Kolotuhinin mukaan useat Pariisin klubin maista ovat jo ilmoittaneet suhtautuvansa myönteisesti enintään 10 % velkaosuuden eli noin 4 miljardin dollarin konvertoimiseen valtion velkakirjoiksi. Hanketta ovat vastustaneet mm. Saksa, USA, Englanti ja Ranska. Pariisin klubi ei ole kommentoinut asiaa.

Venäjällä pankkitalletusten kasvu nopeutui ja luottojen kasvu hidastui vuoden 2002 lopulla. Talletusten kanta Venäjällä olevissa pankeissa oli vuoden lopussa reaalisesti lähes 18 % suurempi kuin vuotta aiemmin (vuoden 2001 lopussa kasvu oli 13 %). Ruplatalletusten kasvu vuotta aiemmasta oli 16 %, mikä johtui ruplamääräisten määräaikaistalletusten nopeasta kasvusta (32 %). Myös valuuttatalletusten kasvu vilkastui tuntuvasti vuoden viimeisellä neljänneksellä ja oli yli 20 % vuotta aiemmasta. Ruplatalletusten määrä nousi 12 prosenttiin BKT:sta (40 mrd. euroon) ja valuuttatalletusten määrä vajaan 7 prosenttiin BKT:sta (22 mrd. euroon). Kierrossa olevan ruplakäteisen määrän vastaava kasvu oli vuoden lopussa yli 13 %. Ruplakäteisen määrä nousi viime vuoden aikana 7 prosenttiin vuotuisesta BKT:sta (23 mrd. euroon).

Venäjän kotimaisten pankkiluottojen kasvu hidastui edelleen vuoden viimeisellä neljänneksellä. Pankkien saatavat yksityisyrityksiltä ja kotitalouksilta olivat vuoden lopussa reaalisesti 17 % suuremmat kuin vuotta aiemmin, kun ne vielä vuoden puolivälissä olivat kolmanneksen suuremmat kuin vuotta aiemmin. Pankkien saatavat julkisomisteisilta yrityksiltä, jotka ovat 6 – 7 % verrattuna saataviin yksityiseltä sektorilta, kasvoivat sen sijaan 33 %. Pankkien saatavat yksityiseltä sektorilta kasvoivat viime vuoden aikana 17 prosenttiin BKT:sta (57 mrd. euroon).

Keskuspankin rekisteröimien pankkien lukumäärä pieneni vuonna 2002 ja oli vuoden lopussa alle 1 800. Toimivien pankkien määrä kasvoi hiukan ja oli vajaat 1 300.

Venäjällä toimivien pankkien talletuskanta ja saatavat yrityksiltä ja kotitalouksilta sekä kierrossa oleva ruplakäteinen 1.1.1999 – 1.1.2003, % vuotuisesta BKT:sta

Venäjän hallitus korotti öljyn vientitulleja. Huhtikuun alusta toukokuun loppuun IVY-maiden ulkopuolelle vietävän raakaöljyn tulli on 40,3 dollaria (tällä hetkellä 25,9 USD) ja öljytuotteiden tulli 36,3 dollaria (23,3 USD) tonnilta. Vientitullit määritellään kahden kuukauden välein Urals-öljyn maailmanmarkkinahinnan perusteella.

Vuoden 2003 alusta lähtien öljytuotteiden tulli on ollut 90 % raakaöljyn kulloisestakin tullista. Pääministeri Mihail Kasjanov on kuitenkin antanut talousministeriön tehtäväksi selvittää mahdollisuudet poistaa öljytuotteiden

tullin riippuvuus raakaöljyn tullista ja antaa se hallituksen erikseen päätettäväksi. Pääministerin mukaan hallitus voisi tällöin ottaa päätöksissään paremmin huomioon kotimaan suhdannetilanteen.

Viron vuoden 2002 budjetti ylijäämäinen, Latvian ja Liettuan budjetit alijäämäisiä. Viron julkisen sektorin ylijäämä viime vuonna oli 1,2 % ennakoitusta BKT:sta (0,4 % vuonna 2001). Valtion budjetin ylijäämä oli 1,9 % BKT:sta, kun taas kuntien yhteenlaskettu alijäämä oli 0,7 % BKT:sta. Valtion ylijäämää kasvattivat sosiaalirahaston ylijäämä ja ennakoitua suuremmat verotulot. Varsinkin tulot arvonlisäverosta ja yritysten voittoverosta ylittivät odotukset. Valtion menot jäivät ennakoitua hieman pienemmiksi. Ylijäämä siirretään vakautusrahastoon.

Latvian julkisen sektorin alijäämä vuonna 2002 oli 2,6 % ennakoitusta BKT:sta (1,4 % vuonna 2001) eli selvästi enemmän kuin IMF:n kanssa kesällä sovittu 1,8 % BKT:sta. Valtion budjettialijäämä oli 2 % BKT:sta, mutta julkisen sektorin alijäämää kasvattivat myös paikallistason, mm. Riian kaupungin, budjettivajeet. Valtion menot kasvoivat selvästi viime vuoden lopulla, kun syksyllä kautensa päättänyt hallitus lisäsi kertaluonteisia menoja.

Liettuan julkisen sektorin vaje oli ennakkotietojen mukaan viime vuonna 1,2 % BKT:sta (1,9 % vuonna 2001). Vaje jäi IMF:n kanssa sovitun ylärajan (1,5 % BKT:sta) alle. Kuntien tulot olivat 4 % ennakoitua suuremmat, mutta valtion tulot jäivät hieman suunniteltua pienemmiksi. Arvonlisäveron ja yritysten voittoveron

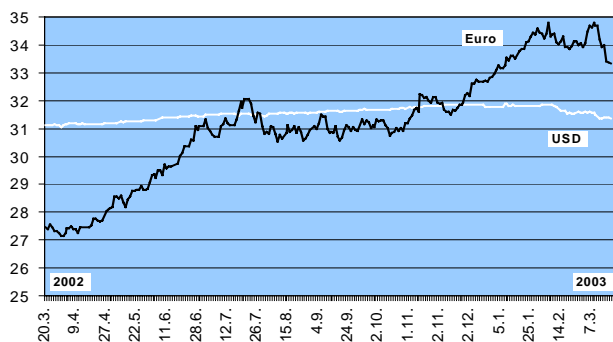
tuottojen jääminen odotettua pienemmiksi kulutuksen ripeästä kasvusta huolimatta osoittaa Liettualla olevan edelleen ongelmia veronkannossa.

Julkisen sektorin velka vuoden 2002 lopussa oli Virossa 5 %, Latviassa 15 % ja Liettuassa 26 % BKT:sta.

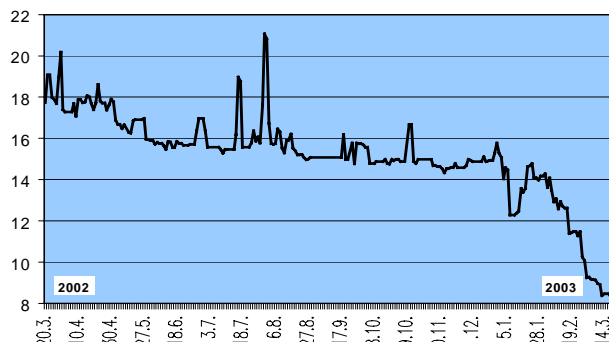
Luotonanto Baltian maissa kasvaa edelleen ripeästi. Nimellinen lainakanta oli tammikuun lopussa Virossa 24 %, Latviassa 33 % ja Liettuassa 23 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Lainakannan kasvu johtui pääosin yksityiselle sektorille myönnettyjen luottojen ripeästä kasvusta. Nopeimmin lisääntyivät asuntolainat. Tammikuun lopussa kotimaisten luottojen kokonaismäärä oli Virossa 51 miljardia kruunua (3,3 mrd. euroa), Latviassa 2 miljardia latia (3,2 mrd. euroa) ja Liettuassa 12 miljardia litia (3,4 mrd. euroa).

Viime vuonna korkotaso laski nopeasti kaikissa Baltian maissa. Euriboria seurailleen korkojen lasku lähes pysähtyi tammikuussa, mutta alkoi taas uudelleen maaliskuun alussa. Kolmen kuukauden interbank-antolainauskorko oli 19. maaliskuuta Virossa 3,22 %, Latviassa 3,68 % ja Liettuassa 3,46 %. Luottojen korot ovat alentuneet vuodessa keskimäärin 2 prosenttiyksikköä. Ulkomaanvaluuttamääraisten luottojen korot ovat edelleen noin 2 prosenttiyksikköä alempia kuin kotimaanvaluuttamääraisten luottojen korot. Ulkomaanvaluuttamääraisten luottojen osuus on Virossa noin 80 % sekä Latviassa ja Liettuassa yli 50 %.

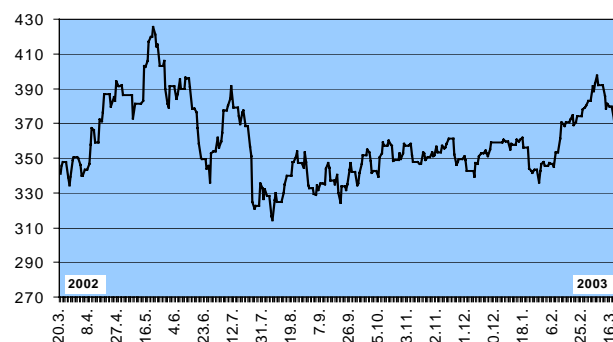
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

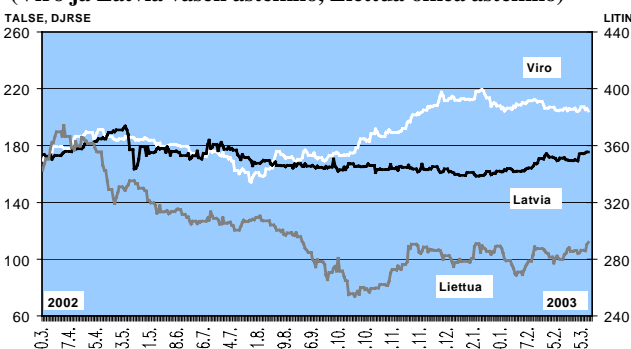
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettuua oikea asteikko)

Talouden kasvu nopeutui Venäjällä alkuvuonna. Viiden perustuotannonalan (teollisuus, rakentaminen, maatalous, kuljetukset ja vähittäiskauppa) yhteenlaskettu tuotanto oli tammi-helmikuussa runsaat 6 % suurempi kuin viime vuoden vastaavana aikana. Teollisuustuotanto lisääntyi tammi-helmikuussa 6 %, rahtikuljetukset 7 %, vähittäiskauppa 8 % ja rakentaminen 14 % edellisen vuoden vastaavasta ajasta. Maataloudessa kasvua oli runsas prosentti.

Tuotannon kasvun perustana olivat edelleen väestön nopeasti lisääntyneet tulot – reaali-palkat olivat tammi-helmikuussa 10 % korkeammat kuin vuotta aiemmin – sekä investoinnit, jotka nekin kasvoivat lähes 10 %. Investointien kasvu on nopeutunut huomattavasti, sillä viime vuoden aikana investoinnit kasvoivat vain vajaat 3 %. Nopeaan alkuvuoden kasvuun vaikuttaa kuitenkin osaltaan viime vuoden alun matala vertailutaso.

Venäjän raakaöljyn tuotanto ja vienti edelleen kasvussa. Venäjä tuotti tammi-helmikuussa raakaöljyä 11 % enemmän kuin vastaavana aikana vuotta aiemmin eli 65 miljoonaa tonnia (ml. kaasukondensaatti). Öljyn päivä-tuotanto oli 8,1 miljoonaa tynnyriä. Hallitus odottaa öljyn tuotannon kasvavan koko vuonna 8 – 10 %.

Venäjä vei raakaöljyä tammikuussa 6 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Öljyn tuottajat olisivat olleet valmiita viemään enemmänkin, mutta viennin nopeaa kasvattamista rajoittaa putkien kuljetuskapasiteetti. Jonkin verran raakaöljyä kuljetetaan myös rautateitse, mikä kuitenkin on putkikuljetuksia kalliimpaa. Vientisatamien toimintaa puolestaan häiritsevät alkuvuonna vaikeat sääolosuhteet Suomenlahdella ja Mustallamerellä.

Talousministeriön arvioiden mukaan öljyn vienti kasvaa kuluvana vuonna 13 – 14 %. Öljyputkistoa hoitava valtiollinen Transneft kuljettaa valtaosan Venäjän öljystä, ja hallitus hyväksyi viime viikolla suunnitelmat investoinneista, joilla putkikapasiteettia lisätään. Pumpausasemien uudistaminen lisää putkien kuljetuskapasiteettia jo kuluvan vuoden aikana. Lisäksi hallitus päätti, että Länsi-Siperian korkealaatuista Siberian Light -öljyä kuljettavaa putkistoa pitkin aletaan huhtikuussa kuljettaa myös tavallista Urals-laatua, mikä lisää vuosittaisia vientimääriä noin 5 %. Samojen putkien käyttäminen kuitenkin merkitsee sitä, että kalliimpaa Siberian Light -öljyä tuottavat yhtiöt saavat öljystään alemman hinnan kuin normaalisti. Latvian Ventspilsin öljysatamaan, jonne putkikuljetukset lopetettiin kokonaan vuoden alussa, ei edelleenkään aiota toimittaa öljyä.

Merkittävin kapasiteetin lisäys lähitulevaisuudessa tulee Suomenlahdella sijaitsevan Primorskin sataman ja sinne johtavan putkiston laajentamisesta. Vuoteen 2005 mennessä sataman kapasiteetin on määrä kasvaa nykyisestä 240 000 tynnyristä päivässä (12 milj. tonnia vuodessa) 600 000 tynnyriin päivässä (30 milj. tonnia vuodessa). Venäjällä käsitellään parhaillaan myös useita muita suunnitelmia uusien öljyputkien rakentamiseksi.

Venäjän keskuksen ja alueiden välisten suhteiden uudistus etenee – jatkosta arvioidaan vaikeaa. Vaikka duuma hyväksyi helmikuussa ensimmäisessä käsittelyssä kaksi alue- ja paikallishallinnon uudistamiseen liittyvää lakia, vastustetaan uudistuksen joitakin periaatteita etenkin aluetasolla. Lakiehdotusten mukaan ylempi hallintotaso ei voi puuttua alemman tason varojen käyttöön muuten kuin siltä osin, kun se on siirtänyt alemmalle tasolle varoja tiettyä tarkoitusta varten. Näiden varojen käyttöön liittyvissä rikkomustapauksissa hallintotason johtohenkilöt voidaan kuitenkin erottaa. Ylempi hallintotaso voi lisäksi ottaa väliaikaisesti hallintaansa alemman, mikäli sen velat ovat liian suuret.

Uudistusta valmistelevalle Dmitri Kozakin johtaman komitean on määrä julkistaa yksityiskohtainen ehdotus verotulojen jakautumisesta eri hallintotasoille huhtikuun alkuun mennessä. Ehdotus on yksi uudistuksen keskeisistä ja kiistanalaisimmista kysymyksistä. Uudistuksen tavoitteena on, että kunkin hallintotason tulonlähteet riittävät kattamaan sille delegoitujen tehtävien aiheuttamat menot. Alkuperäisten suunnitelmien mukaan uusi järjestelmä otetaan käyttöön vuoden 2005 alusta, mutta jo nyt valmistelutyö on jäljessä aikataulusta.

Laki asuntopoliitiikan perusteista hyväksyttiin duuman 2. käsittelyssä. Jo pitkään valmisteilla olleen ja monia muutoksia kokeneen asuntosektorin uudistuksen vaikeudesta kertoo se, että muutokset hyväksyttiin vasta toisen käsittelyn neljännessä äänestyksessä. Hyväksymistä kannatti vain yksi edustaja enemmän kuin sitä vastusti. Parlamenttivaalivuonna erityisesti asuntouudistuksesta on tehty vaaliase ja useat puolueet ovat pyrkineet vesittämään uudistusta. Nyt hyväksytyt muutokset jättävät aiempaa enemmän asuntosektorin uudistamiseen liittyvää päätösvaltaa alueille, mikä käytännössä tarkoittaa uudistuksen etenemistä eri tahtiin eri alueilla. Se saattaa tarkoittaa myös sitä, että uudistuksen alkuperäinen tavoite – asumiskustannusten täydellinen siirtäminen asukkaiden maksettavaksi – toteutuu eri tavalla eri alueilla. Muutokset on hyväksyttävä vielä duuman kolmannessa käsittelyssä.

Venäjän liittoneuvosto hyväksyi sähkösektorin uudistuspaketin. Parlamentin ylähuone hyväksyi 26.3. viimeisenkin lain sähkösektorin uudistamiseen tähtäävän kuuden lain paketista. Kyseessä oli laki energian säästämisestä, jonka liittoneuvosto oli helmikuussa hylännyt. Sovittelukomission ehdotuksesta laista poistettiin kohta, jonka mukaan erityiset energiansäästörahastot olisi siirretty hallituksen vastuulle. Nyt hyväksytyyn lain mukaan niiden käytöstä päätetään alueilla.

Venäläisten pankkien oma pääoma valvontaan. Keskuspankin uudet säännökset velvoittavat pankit tarpeen vaatiessa puhdistamaan omasta pääomastaan ne osat, jotka on saatu keinotekoisesti muiden osapuolten avulla

käyttäen pankin näille myöntämiä varoja tai takuita. Säännökset astuvat voimaan maaliskuun lopussa. Keskuspankin pankkivalvontaosaston johtajan Aleksei **Simanovskin** mukaan keskuspankki tarkastaa kaikkien pankkien omat pääomat seuraavan kahden vuoden aikana.

Latvian BKT kasvoi 6,1 % vuonna 2002. Talouskasvu kiihtyi vuoden loppua kohden, ja viimeisellä neljänneksellä BKT oli 8,1 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Tuotettu arvonlisä kasvoi viime vuonna nopeimmin kaupan alalla, 13 %. Tehdasteollisuus kasvoi 7 %, rakentaminen 11 % ja maataloussektorin tuottama arvonlisä 4 %. Rahoitusala sekä kiinteistö- ja konsulttipalvelut kasvoivat yli 5 %. Liikennesektori kärsi varsinkin loppuvuonna öljykuljetusten vähenemisestä, ja sen tuottama arvonlisä kasvoi viime vuonna vain 2 %. Palvelualojen osuus BKT:sta oli runsaat 70 %, tehdasteollisuuden osuus 15 % sekä maa- ja metsätalouden vajaat 5 %.

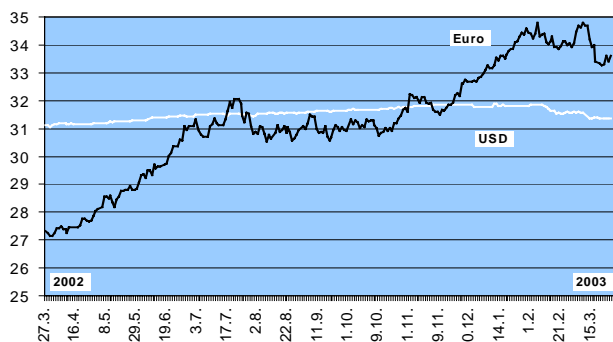
Talouskasvua ylläpiti sekä viennin kasvu että vahva kotimainen kysyntä. Kotitalouksien kulutusta lisäsi nimellispalkkojen ripeä nousu, työllisyyden kohentuminen sekä luottojen kasvu. Kiinteät investoinnit ja tavaravienti lisääntyivät molemmat viime vuonna 12 %. Investoinnit varsinkin teollisuuteen, kuljetus- ja viestintäsektorille sekä kiinteistö- ja konsulttipalveluihin lisääntyivät.

Transneft ei toistaiseksi kuljeta öljyä Latvian Ventspilsin kautta. Venäjän öljyputkistoa hoitava valtiollinen Transneft päätti maaliskuussa, ettei öljykuljetuksia Ventspilsiin jatketa ainakaan kuluvan vuoden toisen nel-

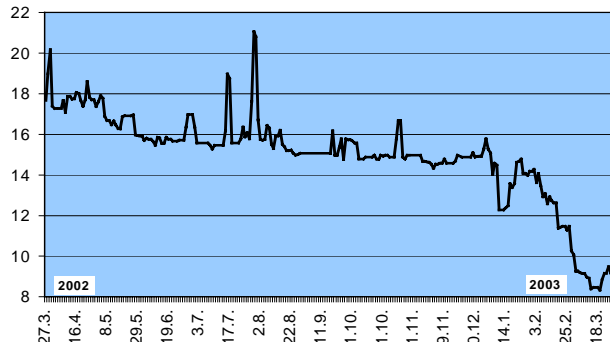
jänneksen aikana. Transneft alkoi vähentää Ventspilsiin kulkevan raakaöljyn määrää jo noin vuosi sitten, ja kuluvan vuoden alussa toimitukset lopetettiin kokonaan. Transneft on perustellut päätöksensä sillä, että öljyä on halvempaa kuljettaa Primorskin öljysataman kautta. Toisaalta öljyputkien kapasiteetti ei Transneftin mukaan riitä palvelemaan sekä Primorskin että Ventspilsin terminaleja. Yleisesti on kuitenkin arveltu, että öljykuljetusten lopettaminen liittyy Transneftin haluun ostaa omistusosuus Ventspils Naftasta. Latvian valtio omistaa Ventspils Naftasta 43 % ja tästä 5 prosentin osuus on varattu yksityiselle Latvijan Nafta Tranzitsille, joka omistaa Ventspils Naftasta nykyisin 47 %. Latvian hallitus suunnittelee valtion omistuosuuden myymistä kuluvan vuoden aikana.

Öljykuljetusten vähenemisen vaikutuksia Latvian talouteen on vaikea laskea. Yleisimmin arvioidaan, että öljykuljetusten suora vaikutus Latvian BKT:hen on 2 – 3 %, mutta myös huomattavasti suurempia arvioita on esitetty. Elinkelpoisuutensa säilyttääkseen Ventspils Nafta aloitti viime vuoden lopulla öljyn rautatiekuljetukset, joista tiettävästi jää enemmän arvonlisää Latviaan kuin putkistossa kuljetetusta öljystä. Tammi-helmikuussa Ventspilsin kautta viedyn öljyn määrä oli kuitenkin yli kolmanneksen pienempi kuin vuosi sitten. Latvian talouden kannalta tilannetta helpottaa se, että muiden suurien satamien – Riian ja Liepajan – kautta kuljetetun rahdin määrä on kasvanut.

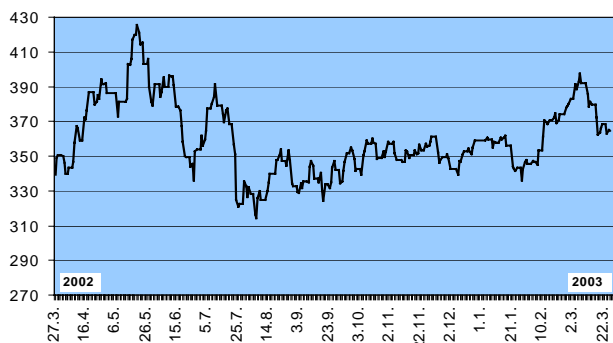
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

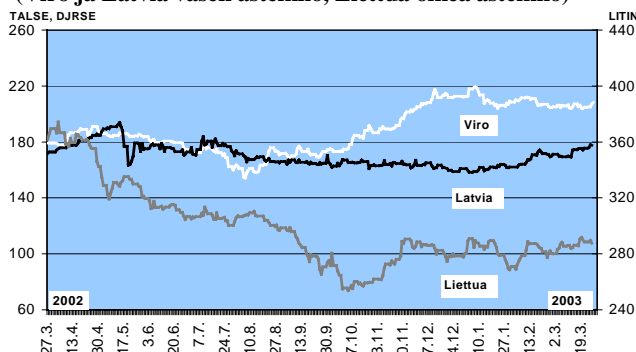
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän vaihtotaseen ylijäämä jatkoi kasvuaan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Keskuspankin ennakkotietojen mukaan ylijäämä oli 11,9 miljardia dollaria, mikä on 75 % enemmän kuin viime vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Kasvu johtui pääosin energian korkeista maailmanmarkkinahinnoista ja lisääntyneistä energian vientimääristä. Kauppataseen ylijäämä nousi 14,6 miljardiin dollariin viennin arvon lisääntyneenä 38 % ja tuonnin arvon 24 % vuotta aiemmasta. Palvelutase pysyi edelleen alijäämäisenä. Alijäämä suureni vuoden aikana 11 prosentilla 2 miljardiin dollariin, sillä palveluiden tuonnin arvo kasvoi niiden viennin arvoa nopeammin.

Venäjä kuoletti julkisia ulkomaisia velkoja vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 1,9 miljardia dollaria, kun taas venäläiset yritykset ja rahoituslaitokset saivat ulkomaista nettoraahoitusta (pääosin lainoja mutta myös suoria ulkomaisia sijoituksia ja portfoliosijoituksia) 4,9 miljardia dollaria. Julkisen sektorin ulkomaiset saamiset kasvoivat 1,4 miljardia dollaria lähinnä erääntyneiden saamisten lisäyksen muodossa. Yritysten ja rahoituslaitosten ulkomaiset saamiset lisääntyivät 4 miljardia dollaria, josta yli puolet oli viennistä saamatta jääneitä tuloja ja toteutumattomasta tuonnista maksettuja maksuja. Tämä erä voi heijastaa valuutan laitonta maastavientiä. Ensimmäisellä neljänneksellä ko. erä oli hieman pienempi kuin viime vuoden vuosineljänneksillä keskimäärin. Maksutaseen tilastovirhe oli -1,3 miljardia dollaria eli jonkin verran vähemmän kuin viime vuoden vuosineljänneksillä keskimäärin. Myös tätä erää voidaan käyttää arvioitaessa rekisteröitymätöntä valuutan vientiä.

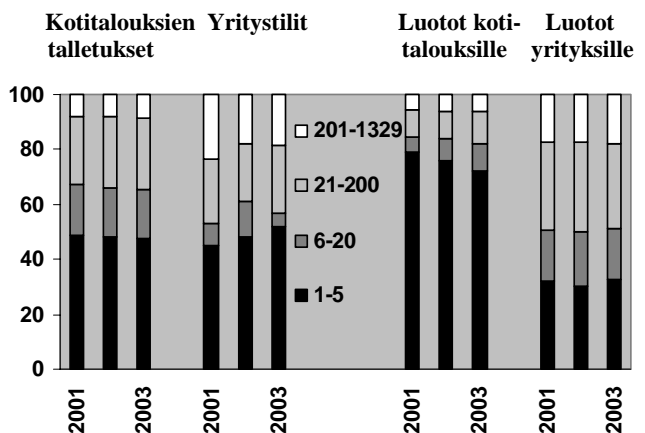
Keskuspankin valuuttavaranto kasvoi ensimmäisellä neljänneksellä ennätykselliset 8,1 miljardia dollaria, kun se koko viime vuoden aikana kasvoi 11,4 miljardia dollaria.

Venäjällä muutoksia vuonna 2002 pankkitalletusten ja -luottojen keskittymisessä. Venäjän keskuspankin tietojen mukaan kotitalouksien pankkitalletusten kanta oli vuoden lopussa reaalisesti yli 30 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Talletukset suurimmassa pankissa, Sberbankissa, kasvoivat tätä hitaammin (21 %) ja pankin osuus talletuksista pieneni kahteen kolmannekseen. Talletukset 19 taseeltaan seuraavaksi suurimmassa pankissa lisääntyivät 80 % ja niiden osuus nousi 15 prosenttiin. Myös pienemmissä kokoluokissa talletusten kasvu oli 40 – 60 %. Yritystililit kasvoivat 10 %; kasvu keskittyi viiteen suurimpaan pankkiin (kasvua lähes 20 %), joiden osuus tileistä nousi kolmannekseen. Yritystililit kasvoivat keskiarvoa nopeammin myös pienimmissä noin 1 280 pankissa.

Pankkien yritysluotokanta oli vuoden lopussa reaalisesti 18 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Sberbankin myöntämät luotot kasvoivat noin 15 % ja sen osuus luotoista laski runsaaseen 30 prosenttiin. Seuraavaksi suurimman 19 pankin yritysluotot lisääntyivät 20 % ja niiden osuus nousi lähes 35 prosenttiin. Pienimmissä noin 1 280 pankissa luotot kasvoivat 23 – 30 % ja niiden osuus koho-

si 23 prosenttiin. Kotitalouksille myönnettyt luotot kasvoivat 30 % – Sberbankin osalta kasvu oli yli 50 % ja pankin osuus nousi 37 prosenttiin. Kotitalouksien luottojen kasvu oli nopeaa (35 – 60 %) myös pienissä pankeissa, joiden osuus nousi 38 prosenttiin.

Venäjällä toimivien 1329 pankin osuudet talletuksista ja luotoista vuoden 2003 alussa, % (pankit taseen koon mukaisessa suuruusjärjestyksessä)

Venäjän kaasusektorin uudistaminen kesken, Gazpromin enemmistöosakkuus valtiolle. Venäjän hallitus on antanut talousministeriölle tehtäväksi verrata kahta kaasualan uudistamisen päävaihtoehtoa ja esittää tulokset toukokuun alkuun mennessä. Epävirallisten tietojen mukaan toinen suunnitelma perustuu markkinoiden vapauttamiseen ja kilpailun edistämiseen, kun taas toinen pohjautuu valtion hintasääntöjen jatkamiseen ja pelkän kaasun kuljetuksen erottamiseen erilliseksi toiminnoksi.

Yleisesti kaasusektorin uudistuksia pidetään vaikeampina toteuttaa kuin rautateiden tai sähkösektorin, joiden uudistamiseen liittyvät lait on jo hyväksytty duumassa. Presidentti Vladimir Putin ei kannata Gazpromin pilkkomista erillisiksi yhtiöiksi. Viime aikoina on keskusteltu erityisesti ns. ring-fence -sääntöjen poistamisesta, joiden takia ulkomaalaiset voivat omistaa yhtiöstä enintään 20 %. Omistus on rajattu ADR-todistuksiin (American Depositary Receipt), jotka mahdollistavat vain epäsuoran omistuksen. Tähän liittyen Gazprom ilmoitti, että valtion välitön omistusosuus yhtiöstä on erilaisin järjestelyin saatu korotettua yli 50 prosentin, mikä takaa valtion sananvallan myös ulkomaisen omistusosuuden mahdollisesti kasvaessa.

Venäjän talousaluehanke Ukrainan, Valko-Venäjän ja Kazakstanin kanssa. Venäjän uusin yhteistyöhanke pantiin alulle Moskovassa helmikuussa. Talousalueen perustamiseen liittyy mm. jäsenmaiden pyrkimys harmonisoida kantojaan Maailman kauppajärjestössä WTO:ssa esiin tuleviin kysymyksiin. Venäjän talousministeri German Gref on jo aikaisemmin vaatinut kaikkia IVY-maita

yhtenäistämään tullikäytäntönsä ennen WTO:hon liittymistä.

Neuvostoliiton hajoamisesta lähtien Venäjä on tehnyt monien eri alojen yhteistyötä entisten neuvostotasavaltien kanssa (pl. Viro, Latvia ja Liettua) *Itsenäisten valtioiden yhteisössä IVY*ssä. Yhteisön konkreettiset saavutukset ovat jääneet vähäisiksi.

Venäjän taloudellista yhteistyötä toteutetaan myös *Euraasian talousyhteisössä EurAsEC*issa (Venäjä, Kazakstan, Kirgizstan, Tadžikistan ja Valko-Venäjä), joka perustettiin toukokuussa 2001 maiden tulliliittosopimuksen pohjalta.

Turvallisuusyhteistyötä Venäjä tekee Armenian, Kazakstanin, Kirgizstanin, Tadžikistanin ja Valko-Venäjän kanssa vuonna 1992 tehdyn *kollektiivisen turvallisuussovimuksen* puitteissa. Lisäksi Venäjä on jäsenenä *Shanghaiin yhteistyöryhmässä*, jonka muut jäsenet ovat Kazakstan, Kiina, Kirgizstan, Tadžikistan ja Uzbekistan. Ryhmän päätaoite on ääri-islamilaisuuden, separatismien ja terrorismin uhkien torjunta.

Viron BKT kasvoi 5,8 % vuonna 2002. Kasvu jatkui tasaisena koko loppuvuoden ajan ensimmäisen neljänneksen notkahduksen jälkeen, ja sitä ylläpiti vahva kotimainen kysyntä. Kotitalouksien kulutus kasvoi viime vuonna 8 % ja kiinteät investoinnit peräti 18 %. Palveluiden vienti lisääntyi 10 % mutta tavaroiden vienti vain 3 %.

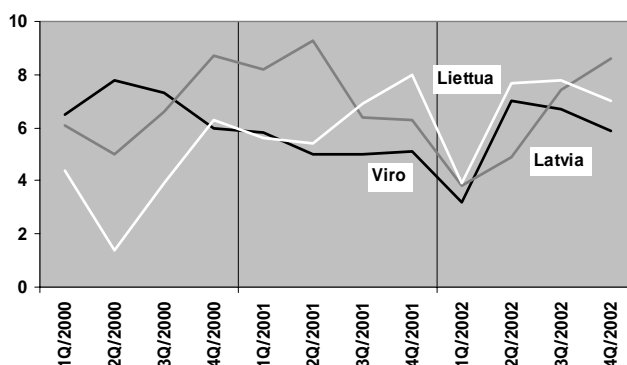
Investointien kasvu näkyi rakentamisen vahvana (15 %) lisääntymisenä. Palvelualoista nopeimmin kasvoivat hotelli- ja ravintolasektori (13 %) sekä kauppa (10 %).

Tehdasteollisuuden tuotanto lisääntyi 10 %, kun taas maataloussektorin tuotanto väheni 5 %.

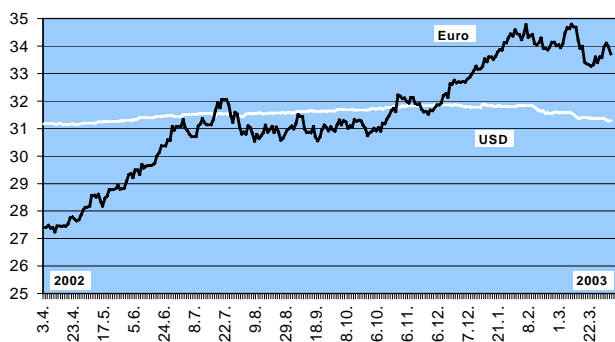
Liettuan BKT kasvoi 6,7 % vuonna 2002. Loka-joulukuussa reaali BKT oli 7,0 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Kaikki palvelualat kasvoivat ripeästi, nopeimmin liikenne- ja viestintäsektori (13 %) sekä rahoitussektori (11 %). Rakentaminen lisääntyi 13 % ja maa- ja metsätalouden sekä tehdasteollisuuden tuotannot molemmat 6 %.

Kysyntäpuolelta kasvua ruokki tavaroiden ja palveluiden viennin kasvu (19 %) sekä kiinteiden investointien lisääntyminen (12 %). Kotitalouksien ja julkisen sektorin kulutus kasvoivat molemmat 4 %.

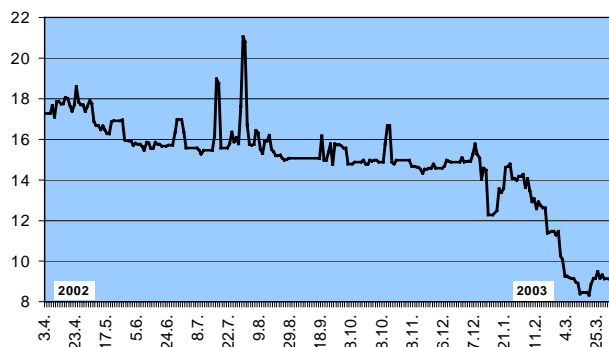
Baltian maiden reaali BKT, %-muutos edellisen vuoden vastaavasta neljänneksestä

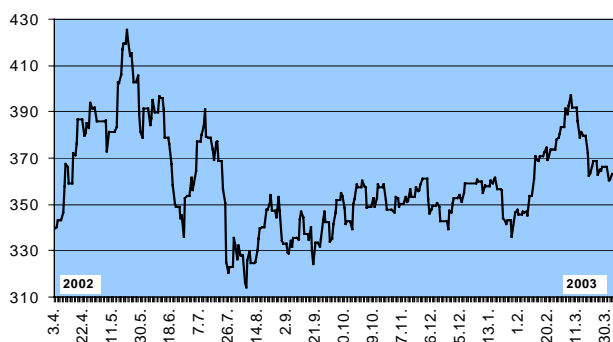
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

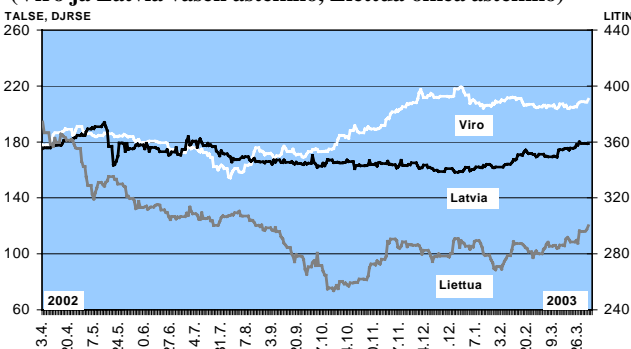

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit

(Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän inflaatio edelleen nopeaa. Kuluttajahinnat nousivat maaliskuussa edellisestä kuukaudesta 1,1 % ja olivat 14,8 % korkeammalla kuin viime vuoden maaliskuussa. Hallituksen tavoitteena on vuosi-inflaation hidastaminen 10 – 12 prosenttiin kuluvaan vuoden lopussa, mutta vuoden alusta maaliskuun loppuun hinnat ovat jo nousseet 5,2 %. Keskuspankin ensimmäinen varapääjohtaja Oleg **Vjugin** totesi alkuvuikolla, että inflaatio on vuoden lopussa 13 – 13,5 %, ellei valtiovarainministeriö kiristä budjettipolitiikkaa keräämällä entistä suuremman osan öljyntuottajien vientituloista valtion rahastoon. Viime viikolla keskuspankin pääjohtaja Sergei **Ignatjev** ehdotti öljyn vientitulien laskentatavan muuttamista siten, että tulli kasvaisi nykyistä jyrkemmin öljyn hinnan ollessa korkealla. Muiden muassa Kansainvälinen valuuttarahasto on ilmaissut huolensa budjetin muiden kuin korkomenojen lisäyksestä. Nämä menot kasvoivat viime vuonna suhteessa bruttokansantuotteeseen yli prosenttiyksiköllä vajaan 14 prosenttiin. Keskuspankki on helmikuusta lähtien antanut ruplan vahvistua nimellisesti lieventääkseen suurten vientitulojen inflaatiota kiihdyttävää vaikutusta, mutta rahapolitiikan välineet eivät ole inflaation hillitsemiseen riittäviä.

IMF alensi Venäjän talouden kasvuennustettaan. Tällä viikolla julkistamassaan World Economic Outlook -katsauksessa Kansainvälinen valuuttarahasto alensi arviotaan Venäjän kuluvaan vuoden BKT:n kasvusta syksyllä ennustamastaan 4,9 prosentista 4 prosenttiin. Ensi vuonna IMF odottaa talouden kasvavan 3,5 %. Järjestö perusteleee alentunutta kasvuodotustaan sillä, että Venäjän talouden kestävä kasvun kannalta tärkeät rakennemuutokset ovat edenneet hitaasti. Useimmat asiantuntijatahot ennustavat Venäjän talouskasvun kuluvaan vuonna olevan 4 – 5 %, mutta myös 6 prosentin kasvua ennustetaan investointien alkuvuoden nopean lisäyksen perusteella.

Duuma hyväksyi 3. käsittelyssä muutokset lakiin valtion asuntopolitiikasta. Edellisten talvien ongelmat asuntojen lämmön- ja vedenjakelussa sekä lähestyvät duuman vaalit vauhdittivat asuntouudistusta duumassa. Lisäksi etenemistä edisti se, että hallitus lykkäsi uudistukseen liittyneen ja paljon keskustelua herättäneen asumiskustannusten täysimääräisen siirtämisen asukkaalle tuleviin vuosiin. Uudistuksen avulla pyritään ennen muuta saamaan käyntiin asuntojen normaali ylläpito- ja korjaustoiminta siinä määrin kuin asukkaiden maksukyky ja asuntoyhtiöiden sekä energia-, vesi- ja kaasulaitosten kannattavuus sen sallivat. Asumisen tukemisessa siirrytään asteittain tarveharkintaisiin asukkaalle maksettaviin tukiin, jotka ohjataan tuensaajille federaation budjetista alue- ja paikallisbudjetien kautta.

Asuntokannan pääosan muodostavat jatkossakin valtion ja kuntien omistamat asunnot. Hallitus säätelee asumiskustannustasoa siten, että vuokria ja kunnallispalveluiden maksuja voidaan muuttaa vain kerran vuodessa bud-

jetinteon yhteydessä. Yleistä vastuuta asuntoasioissa siirretään entistä enemmän paikallistasolle.

Venäjän tuotannonjakosopimuslakia muutetaan. Venäjän hallituksen mukaan ulkomaisten yhtiöiden kanssa tehtäviä tuotannonjakosopimuksia ei Venäjällä enää tarvita. Tuotannonjakosopimuksilla lähinnä Venäjän öljyesiintymiä hyödyntäneet ulkomaalaisyhtiöt ovat 1990-luvun puolivälistä alkaen saaneet tiettyjä verohelpotuksia ja voineet maksaa veronsa Venäjän valtiolle tuotteillaan. Odotettua investointibuumia Venäjän kaivannaisteollisuuteen tuotannonjakosopimukset eivät kuitenkaan tuoneet. Venäläiset öljy-yhtiöt ovat saaneet hallituksen vakuuttuneeksi, että ne ovat itse kykeneviä vastaamaan Venäjän öljyntuotannosta ja että ulkomaalaisyhtiöille ei ole syytä myöntää tuotannonjakosopimusten muodossa kilpailua vääristäviä veroetuja.

Hallituksen duumaan toimittamien lainmuutosehdotusten mukaan öljy-, kaasu- ym. kaivannaishankkeita tarjotaan jatkossa hyödynnettäviksi huutokaupoilla tuotantotoiminnan normaalein veroehdoin. Tuotannonjakoehdoin hankkeita tarjotaan vasta, jos halukkaita ostajia ei muutoin löydy.

Muutosehdotukset ovat herättäneet epäilyjä Venäjän päätösten ennustettavuudesta ja investointi-ilmapiirin mahdollisesta huononemisesta. Varapääministeri Viktor **Hristenko** ilmoitti, että viisi meneillään olevaa tuotannonjakohanketta jäävät joka tapauksessa voimaan.

Venäjän väestö väheni edelleen vuonna 2002. Tilastokomitean alustavien tietojen mukaan Venäjällä oli viime vuoden lopussa 143,1 miljoonaa asukasta, missä oli vähennystä vuoden aikana lähes 860 000 henkeä eli 0,6 %. Myönteinen piirre oli syntyvyyden kasvu ensimmäistä kertaa 10 vuoteen, tuhatta asukasta kohti syntyi 9,8 lasta. Kuolleisuus oli kuitenkin sodanjälkeisen ajan suurin, 16,3 kuollutta tuhatta asukasta kohti. Yleisimmät kuolinsyyt olivat sydän- ja verisuonitaudit (56 % kuolleista), onnettomuudet ja myrkytykset (14 %) sekä syöpäsairaudet (13 %).

Muuttovoitto vuonna 2002 oli lähes 78 000 henkeä. Eniten maahanmuuttajia tuli Kazakstanista (42 000 henkeä), Uzbekistanista (24 000) ja Ukrainasta (16 000), kun pois muuttaneista suurin osa (40 000) suuntasi Saksaan.

1990-luvun alusta Venäjän väkiluku on vähentynyt noin 5 miljoonalla hengellä ja miesten odotettavissa oleva elinikä lyhentynyt 64 vuodesta 57 vuoteen. Samaan aikaan naisten odotettavissa oleva elinikä on lyhentynyt kahdella vuodella 72 vuoteen.

Suorien sijoitusten virta Viroon pieneni, Latviaan ja Liettuaan kasvoi vuonna 2002. Viroon tehtiin ulkomaisia suoria sijoituksia viime vuonna 5,2 miljardin kruunun (330 milj. euroa) arvosta eli 45 % vähemmän kuin vuonna 2001. Toisin kuin Latviassa ja Liettuassa sijoituksista suuri osa oli uudelleen sijoitettuja tuottoja. Investointien määrä väheni useimmilla aloilla. Eniten investoitiin edel-

leen rahoitus- sekä liikenne- ja viestintäsektorille, kauppaan, kiinteistöalalle ja teollisuuteen. Kuten aiempinakin vuosina suomalais- ja ruotsalaisyritykset olivat selvästi suurimmat investoijat. Virosta ulkomaille tehdyt sijoitukset vähenivät 2 miljardiin kruunuun. Sijoitusten virta Latviaan ja Liettuaan jatkui, mutta pääomaa virtasi huomattavasti myös kyproslaisiin yrityksiin.

Latviaan tehtiin ulkomaisia suoria sijoituksia 250 miljoonan latin (410 milj. euroa) arvosta eli yli kaksi kertaa niin paljon kuin vuonna 2001. Pääosa sijoituksista meni kiinteistöalalle ja konsulttipalveluihin. Sijoituksia on aiemmin tehty eniten em. alojen lisäksi kauppaan, viestintäsektorille ja rahoitussektorille. Myös useimmille teollisuudenaloille on tehty sijoituksia ulkomailta. Kuten aiempinakin vuosina eniten sijoituksia tekivät saksalaiset, ruotsalaiset ja tanskalaiset yritykset.

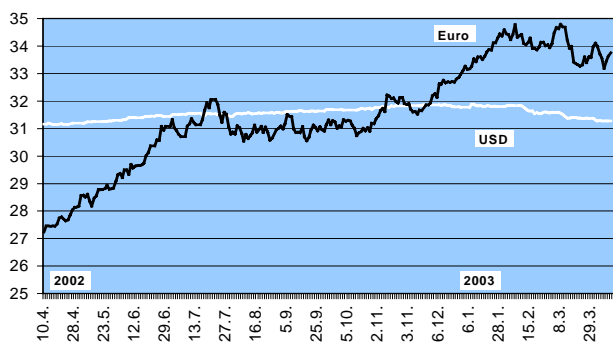
Liettuaan viime vuonna tehtyjen ulkomaisten suorien sijoitusten arvo oli 2,8 miljardia litiä (800 milj. euroa) eli lähes 60 % enemmän kuin vuonna 2001. Suurimmat sijoitukset liittyivät yksityistämishankkeisiin, kuten kaasuyhtiö Lietuvos Dujosiin ja Maatalouspankkiin. Mazeikiu Naftan omistajajärjestelyt moninkertaistivat venäläisen pääoman määrän Liettuassa. Eniten sijoituksia Liettuaan ovat tehneet yritykset Ruotsista, Tanskasta ja Virosta. Virosta tehtyjen investointien taustalla ovat usein kansainväliset yritykset, jotka laajentavat toimintaansa Virosta muihin Baltian maihin. Eniten sijoituksia on tehty kaupan alalle, viestintäsektorille sekä teollisuudenaloista elintarvike-, juoma- ja tupakkateollisuuteen sekä öljynjalostukseen.

Siirtymätalousmaiden maariskisijoituksissa lievää kohentumista. *Euromoney*-lehden arvioissa oli mukana entiseen tapaan 185 maata ja *Institutional Investor* -lehden arvioissa 151 maata. Kuuden kuukauden aikana eniten paransivat sijoitustaan Valko-Venäjä, Slovakia ja Tshekki. Venäjä paransi sijoitustaan Institutional Investorin listalla 6 sijaa.

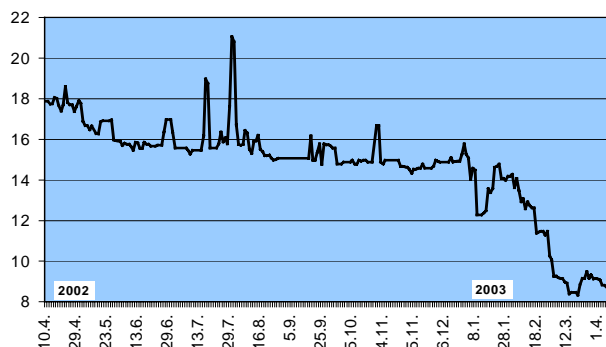
Eräiden siirtymätalousmaiden sijoittuminen maariskiarvioissa maaliskuussa 2003, syyskuussa 2002 ja maaliskuussa 2002

	Euromoney			Institutional Investor		
	3/03	9/02	3/02	3/03	9/02	3/02
Slovenia	30	30	33	30	26	28
Unkari	34	35	36	31	30	30
Tshekki	37	40	37	33	34	35
Puola	41	42	41	37	37	36
Viro	44	45	45	40	38	43
Latvia	50	53	52	53	53	56
Slovakia	52	56	46	52	55	54
Liettua	58	60	62	55	56	58
Bulgaria	71	68	74	67	68	69
Romania	75	73	79	79	79	84
Venäjä	76	77	98	64	70	80
Ukraina	113	103	120	96	99	104
Valko-Venäjä	128	128	144	128	139	134

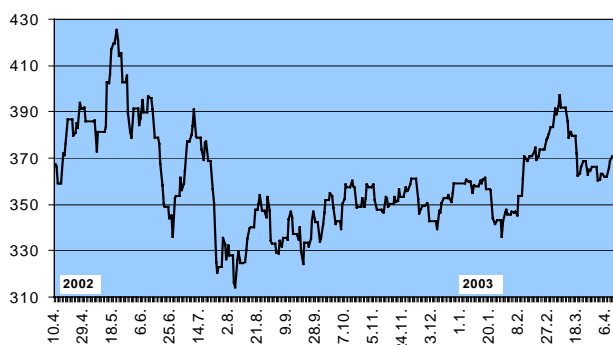
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

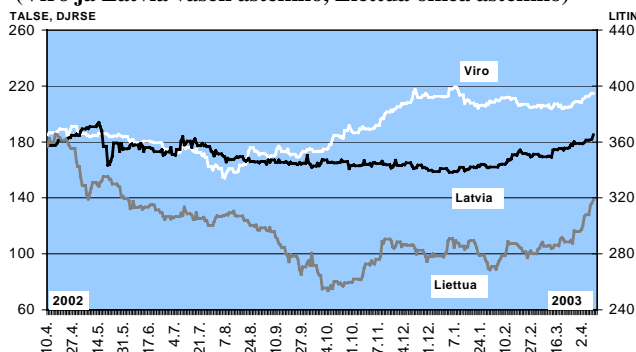

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit

(Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Ruplan ulkoisen arvon vahvistuminen jatkuu. Sen jälkeen kun Venäjän keskuspankki helmikuussa antoi ruplan kurssin muodostua markkinoilla vapaammin ja vähensi dollarin ostoja, on ruplan arvo dollariin nähden kasvanut jatkuvasti. 16. huhtikuuta kurssi oli 31,19 ruplaa dollarilta. Samalla tasolla ruplan dollarikurssi oli viimeksi viime vuoden toukokuussa. Kuluvan vuoden alusta rupla on vahvistunut nimellisesti lähes 2 % dollariin nähden. Rupla on viime aikoina vahvistunut jonkin verran myös euroon nähden, mutta on edelleen vajaan prosentin heikompi kuin vuoden alussa.

Keskuspankin mukaan rupla oli maaliskuussa noin 5 % vahvempi dollariin nähden reaalisesti (eli Venäjän ja USA:n välinen inflaatioero huomioon ottaen) kuin vuoden alussa. Venäjän ulkomaankaupan päävaluuttojen muodostamaan koriin nähden rupla oli reaalisesti vahvistunut samana ajanjaksona 1,6 %.

Valtaosa Venäjän viennistä hinnoitellaan dollareina ja suuri osa tuonnista euroina. Siten ruplan vahvistuminen dollariin nähden on vaimentanut jonkin verran öljyn hinnannousun vaikutusta Venäjän ruplamääräisiin vientituloihin kun taas etenkin viime syksynä jyrkästi vahvistunut euro on nostanut ruplamääräisiä tuontihintoja.

Keskuspankin vähentyneistä dollariostoista huolimatta Venäjän kulta- ja valuuttavaranto on jatkanut kasvuaan. Huhtikuun 4. päivänä varanto oli 55,8 miljardia dollaria, kun se vuoden alussa oli 47,8 miljardia dollaria.

Venäjän WTO-jäsenyysneuvottelujen tiivistetty kierros päättyi. Huhtikuun alkupuolella pidetty kolmas tämän vuoden neuvottelukierros sisälsi monenkeskisiä kokouksia, joissa käsiteltiin terveys- ja kasvinsuojelutoimia, palvelujen pääsyä Venäjän markkinoille, tuonnin tariffikiintiöitä ja maataloutta sekä kahdenvälisiä neuvotteluja tavaroiden ja palvelujen pääsystä Venäjän markkinoille. Lisäksi pidettiin Venäjän WTO-liittymisryhmän yhdeksästoista virallinen kokous. Tuoreimman kierroksen aikana solmittiin ensimmäinen kahdenvälinen sopimus tavaroiden pääsystä Venäjän markkinoille.

Venäjän pääneuvottelijan, varatalousministeri Maksim **Medvedkovin** mukaan neuvottelujen vaikeimpia kysymyksiä ovat edelleen maataloustuki, EU:n vaatimukset Venäjän kotimaisten energianhintojen lähentämisestä maailmanmarkkinahintoihin, pääsy Venäjän televiestintä-, rahoitus- ja kuljetuspalvelujen markkinoille sekä vaatimukset Venäjän liittymisestä vapaaehtoiseen siviili-ilmailukaluston kauppasopimukseen. Medvedkov totesi Venäjän hallituksen antaneen maaliskuussa duuman hyväksyttäväksi viimeisen hallituksen WTO-pakettiin sisältyvän lakiehdotuksen. Liittymistyöryhmän raporttiluonnoksen seuraava versio on tarkoitus saada jakoon toukokuun puolivälissä. Seuraava työryhmän kokous on tarkoitus pitää kesä-heinäkuun vaihteessa.

Irakin tilanteen vaikutukset Venäjän talouteen. Venäjä on ollut niitä harvoja maita, jonka talous on hyötynyt Irakin tilanteen aiheuttamasta epävarmuudesta ja öljyn kalleudesta. Ennen sotaa maaliskuussa öljyn keskihinta oli yli 32 dollaria tynnyriltä ja viimeksi kuluneen viikon aikana hinta on pysytellyt alle 25 dollarissa. Jatkossa hintakehitys riippuu siitä, miten nopeasti tilanne Persianlahden alueella normalisoituu, kuinka OPEC ja muut öljyntuottajat Venäjä mukaan luettuna onnistuvat rajoittamaan öljyntuotantoa Irakin saavuttaessa normaaliin tuotantotason ja milloin maailmantaloudessa tapahtuu käänne parempaan. Vaikka öljyn halpeneminen vaikeuttaa Venäjän talouskehitystä, vasta selvästi alle 20 dollarin tynnyrihintaa aiheuttaa välittömiä sopeuttamis-paineita valtiontaloudessa.

Neuvostoliitto ja sittemmin Venäjä ovat olleet Irakin tärkeitä kauppakumppaneita, mutta jatkossa huonon kilpailukyvyn omaavan Venäjän on vaikea säilyttää entiset asemansa. Venäjän valtiolla on vanhoja Neuvostoliiton aikaisia lainasaamisia Irakilta arviolta 8 miljardin dollarin arvosta, ja Yhdysvallat on jo nostanut esille kysymyksen näiden velkojen anteeksiannosta. Toinen suuri avoin kysymys on venäläisten öljy-yhtiöiden vanhojen sopimusten sitovuus ja ylipäättään venäläisyritysten rooli Irakin jälleenrakentamisessa, sillä tällä hetkellä öljyntuotannon elvyttäminen näyttää lankeavan pääasias- sa amerikkalaisyritysten vastuulle. Näiden asioiden rinnalla GAZ-yhtymän varastossa seisovat Irakiin aiottu 5 000 Volga-henkilöautoa ovat suhteellisen vähäinen ongelma.

Venäjä karsii budjettimenoja ja uudistaa verotusta. Mihail **Kasjanovin** hallitus on jo pitkään painanut hankalaksi osoittautuneen verouudistuksen kanssa. Hallitus käsittelee tällä hetkellä varsinaisen verouudistuksen ohella myös budjettimenojen supistamista. Varapääministeri Aleksei **Kudrinin** johdolla toimiva budjettimenojen optimointikomissio ehdottaa valtion menojen karsimista tänä vuonna 1 miljardilla ruplalla (30 milj. eurolla), ensi vuonna lähes 29 miljardilla ja vuonna 2005 lähes 9 miljardilla ruplalla. Tarkoitus on vähentää valtion suoraa osallistumista tuotantoon. Osa keskusvallan menoista pyritään siirtämään paikallistason kannettavaksi. Supistuksia ei kohdisteta maanpuolustukseen, järjestyksenpitoon, koulutukseen, tieteeseen eikä pienyritysten tukemiseen.

Hallitus pyrkii veroasteen keventämiseen vuodesta 2004 alkaen nykyisestä 35 prosentista kahdella prosenttiyksiköllä suhteessa BKT:hen. Verotulojen kannalta keskeistä arvonlisäveroa on ehdotettu alennettavaksi 20 prosentista 18:aan. Regressiivisen sosiaaliveron maksimia on ehdotettu alennettavaksi 35,6 prosentista 33,6:een ja toisen ehdotuksen mukaan sosiaaliveroksi on ehdotettu kaikille saman suuruista 28 prosentin veroa. Hallitus suunnittelee ottavansa 2004 alusta käyttöön yritysten omaisuusveron sekä perintö- ja lahjaverot. Vuoden 2005

alusta aletaan kerätä yksityishenkilöiden omaisuusveroa ja maaveroa. Omaisuusverot ja maavero on tarkoitus yhdistää 2006 alusta kiinteistöveroksi.

Öljyn kallistuminen nosti Baltian maiden kuluttajahintoja maaliskuussa. Maaliskuussa kuluttajahinnat olivat Virossa 2,4 % ja Latviassa 2,2 % korkeampia kuin vuotta aiemmin, kun taas Liettuassa hinnat olivat 1,1 % alempia kuin vuotta aiemmin. Helmikuusta maaliskuuhun hinnat nousivat Virossa ja Liettuassa 0,3 % ja Latviassa 0,5 %. Öljyn kallistumisen myötä eniten nousivat liikennesektorin hinnat.

Viroon Juhan Partsin johtama keskusta-oikeistolainen hallitus. Koalitionhallituksessa ovat mukana Partsin Res Publican lisäksi Reformipuolue ja Kansanliitto. Hallituspuolueilla on 60 paikkaa riigikogun 101 paikasta. Res Publicalla ja Reformipuolueella on uudessa hallituksessa kummallakin 5 ministeriä ja Kansanliitolla 4 ministeriä.

Painopistealueikseen hallitus on nimennyt mm. koulutuksen ja yleisen turvallisuuden parantamisen sekä tuloverojen vähentämisen. Hallituksen tavoitteena on laskea tuloveroprosentti nykyisestä 26 prosentista 20 prosenttiin asteittain vuoteen 2006 mennessä. Samanlaisesti verovapaan kuukausitulon määrä nostetaan 2 000 kruunuun (128 euroa). Uusi hallitus ei aio myydä valtion omistussuosuuksia strategisiksi katsottuista yrityksistä, kuten Tallinnan satamasta tai energiayhtiöstä.

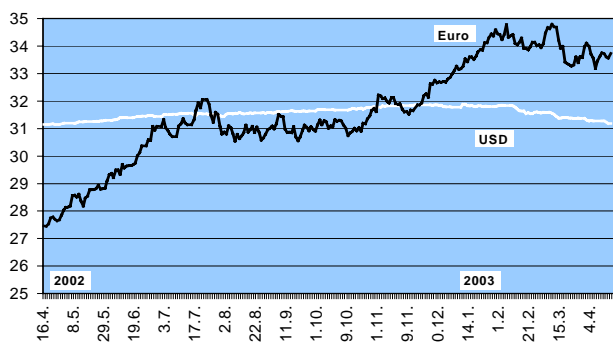
Latvian Säästöpankista huutokaupataan toukokuussa 25 prosentin osuus. Latvian yksityistämisen viranomaiset järjestävät 17. toukokuuta huutokaupan, jossa myydään 25 prosentin omistusosuus Säästöpankista (Latvijas Krajbanka). Valtion omistussuudesta jäljelle jäävä 6 prosentin osuus myydään kevään ja alkukesän aikana pankin entisille ja nykyisille työntekijöille.

Euroopan unioni allekirjoitti 16. huhtikuuta liittymis-sopimukset 10 tulevan jäsenmaan kanssa. Jäsenyydet tulevat kansanäänestysten ja ratifiointien jälkeen voimaan 1. toukokuuta 2004. Unionin tulevaan toimintaan vaikuttavat uusien jäsenmaiden EU:n keskiarvoa alhaisempi tulotaso, päätöksenteon mutkistuminen, paineet unionin budjettia kohtaan sekä mahdollisesti uusien ja vanhojen jäsenmaiden historiallisten taustojen erot.

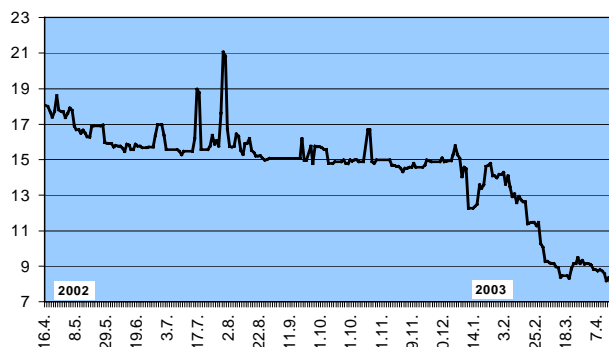
Entisten sosialististen maiden liittyminen unioniin merkitsee sitä, että niiden siirtyminen markkinatalouteen, demokratiaan ja avoimeen yhteiskuntaan on saamassa lopullisen leimansa.

Unionin ulkopoliitikassa tulee nyt keskeiseksi suhde uusiin naapurimaihin, Moldovaan, Ukraina ja Valko-Venäjään. Niiden suhteen on määritettävä uusi lähialuepolitiikka (Proximity Policy). Samalla unionin laajentuminen jatkuu ensi vaiheessa Kaakkois-Eurooppaan. Laajemmalle alueelle – "Murmanskista Marrakeshiin" – kehitetään laajan Euroopan (Wider Europe) ja Euroopan yhteisen talousalueen (Common European Economic Space) nimityksillä kulkevia politiikkakokonaisuuksia.

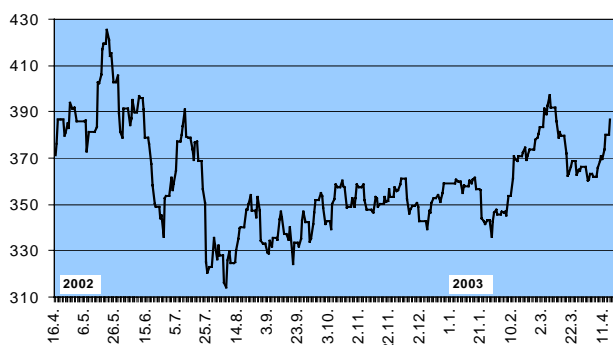
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

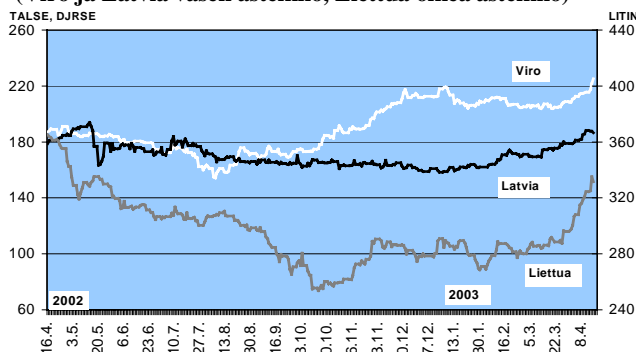
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän talouskasvu edelleen nopeaa. Bruttokansantuotteen kehitystä ennakoiva viiden perustuotannonalan yhteenlaskettu tuotanto oli kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä lähes 7 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Nopeimmin eli 14 % kasvoi rakentaminen, seuraavina tulivat vähittäiskauppa (9 %), rahtiliikenne (7 %) ja teollisuus (6 %). Maataloustuotanto oli prosenttien suurempi kuin vuotta aiemmin. Investointien kasvuvauhti on lisääntynyt merkittävästi: ennakkotietojen mukaan ensimmäisen vuosineljänneksen investoinnit olivat 10 % suuremmat kuin vuotta aiemmin, joskin nopeaan kasvuun vaikuttaa osaltaan viime vuoden alun matala vertailutaso. Investoinnit ovat edelleen kansantalouden kokoon ja investointitarpeisiin nähden pieniä, alle 20 % bruttokansantuotteesta.

Maaliskuussa teollisuustuotannon volyymi oli lähes 7 % suurempi kuin viime vuoden maaliskuussa ja kasvuvauhti on kiihtynyt tasaisesti joulukuusta lähtien. Useat vientialat jatkoivat muita aloja nopeampaa kasvuaan, kun taas kotimarkkinatuotannossa kasvu oli yleisesti ottaen hitaampaa, mikä merkitsee sitä, että tuotantorakenteen monipuolistuminen ei juuri ole edennyt. Tuotannon lisäys oli erityisen nopeaa energiasektorilla, jossa raakaöljyn tuotanto oli 11 % ja kivihiilen 15 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Myönteinen kehityspiirre oli, että koneenrakennus- ja metallituoteteollisuuden tuotannon kasvu nopeutui maaliskuussa 7 prosenttiin. Kevyt teollisuus sen sijaan kasvoi vain vajaan prosentin.

Venäjän hallitus esittää duumalle veroasteen keventämistä. Hallitus päätti 23.4. esittää arvonlisäveron laskemista vuoden 2004 alusta 20 prosentista 18:aan. Regressiivisen sosiaaliveron maksimia, jota maksettaisiin alle 300 000 ruplan (9 000 euron) vuosituloista, hallitus ehdottaa alennettavaksi 35,6 prosentista 26:een vuoden 2005 alusta. Hallitus uskoo, että sosiaaliveron alennuksen myötä entistä suurempi osa palkkatuloista saataisiin verotuksen piiriin. Sosiaaliverolla rahoitetaan pääasiassa eläke-, sairausvakuutus- ja sosiaalirahastoa. Alueiden perimän viiden prosentin myyntiveron hallitus ehdottaa poistettavaksi ensi vuoden alusta. Myöskään maakaasun valmisteveroa ei enää ensi vuonna perittäisi.

Hallitus esittää vastaavasti maakaasun vientiveroa korotettavaksi 5 prosentista 20:een. Myös raakaöljyn ja maakaasun tuotantoa korotetaan. Hallitus laskee esittämiensä verojärjestelyjen keventävän veroastetta ensi vuonna 1,75 prosenttiyksiköllä BKT:sta ja kasvattavan BKT:ta kolmen vuoden aikana 0,5 – 1 prosenttiyksiköllä.

Venäjän keskuspankki pyrkii lisäämään pankkien tiedonjulkaisua keskuspankin välityksellä. Keskuspankki julkisti viime viikolla listan pankeista, jotka julkaisevat vapaaehtoisesti tasetta ja toimintansa tulosta koskevia tietoja keskuspankin verkkosivulla keskuspankin laatiman standardin mukaisesti. Järjestelmä on ollut käytössä viisi vuotta. Keskuspankin on tarkoitus vastedes

julkaista pankkien lista kerran kuukaudessa. Listalla on tällä hetkellä 198 pankkia, joista lähes kaikki julkaisevat tasetietonsa kuukausittain. Venäjän 30 suurimmasta pankista listalla on 15. Puuttuvien joukossa ovat mm. suurin ja toiseksi suurin pankki eli keskuspankin enemmistöomistuksessa oleva Sberbank ja talvella keskuspankin omistuksesta hallituksen omistukseen siirtynyt Vnesh-torgbank.

Venäjän tullilakiluonnos duuman käsittelyssä yli kolmen vuoden tauon jälkeen. Vuoden 1999 lopulla pidetyn ensimmäisen käsittelyn jälkeen luonnoksen jatkotyöstäminen alkoi vuoden 2001 lopulla ja työn kuluessa lakiin tehtiin tuhansia muutosehdotuksia. Duuman 18.4. toisessa käsittelyssä hyväksymässä lakiluonnoksessa on mm. pyritty nykyistä vuodelta 1993 olevaa tullilakia selkeämmin rajaamaan tullin toimivaltuuksia. Lakiluonnos lyhentää pääsääntöistä enimmäistullausaikaa nykyisestä kymmenestä päivästä kolmeen päivään, joskin erityistapauksissa tullaus voi viedä pidempään. Tullausta varten tarvittavat paperit on lakiluonnoksessa lueteltu aiempaa yksityiskohtaisemmin, mutta eräiden asiantuntijoiden mukaan tulli voisi jatkossakin vaatia esitettäväksi myös muita asiakirjoja. Tullitoimintaan liittyvien kaupallisten palvelujen luvanvaraisuus poistetaan uuden lain avulla. Lakiluonnos pyritään saamaan duuman kolmanteen käsittelyyn toukokuun aikana.

Venäläiset öljy-yhtiöt Jukos ja Sibneft sopivat yhdistymisestä. Yritysten pääomistajat ilmoittivat 22.4. sopineensa yhdistymisen periaatteista. Jukos ostaa aluksi Sibneftin pääomistajilta 20 % Sibneftin osakkeista 3 miljardilla dollarilla. Sibneftin pääomistajien yhteensä yli 90 % omistus on sovittu vaihdettavaksi omistusosuuteen yhdistetystä JukosSibneft -yrityksestä. JukosSibneft tekee ostotarjouksen myös Sibneftin pienomistajille ulkopuolisen investointipankin arvion perusteella. Yhdistyminen on määrä saattaa loppuun tämän vuoden loppuun mennessä. JukosSibneftin tuotanto olisi yhteensä noin 2,3 miljoona tynnyriä päivässä, jolla se olisi maailman neljänneksi suurin yksityinen öljy-yritys. Todetuilta öljyvaroiltaan (n. 18,4 miljardia tynnyriä) se olisi maailman suurin ja markkina-arvoltaan (n. 35 miljardia dollaria) seitsemänneksi suurin yksityinen öljy-yritys.

Yhdistymisellä on tarkoitus mm. kasvattaa kilpailukykyä suhteessa kansainvälisiin öljy-yrityksiin sekä luoda paremmat mahdollisuudet laajentua ja investoida sekä Venäjällä että kansainvälisesti. JukosSibneftin on myös tarkoitus kasvattaa velkaantumisasettaan.

Viimeksi helmikuussa brittiläinen BP ja venäläinen Alfa Group ilmoittivat suuren öljyalan yhteisyrityksen perustamisesta Venäjälle.

Venäjän osakemarkkinat nousussa. Huhtikuun alusta Venäjän osakemarkkinoita kuvaava RTS-indeksi on noussut 17,5 % ja päättyi 23.4. arvoon 429, mikä on korkein

sitten vuoden 1997. Tällä viikolla venäläisten yritysten arvostusta kasvatti erityisesti uutinen Jukosin ja Sibneftin yhdistymisestä, ja esimerkiksi öljy-yritys Surgutneftegazin osake kallistui 17 % yhtenä päivänä, kun yhdistymisuutinen tuli julki. Yhteensä venäläisten pörssiyritysten markkina-arvo on noin 123 miljardia dollaria eli noin 33 % maan BKT:sta. Myös osakkeiden vaihto on kasvussa, ja tällä viikolla kirjattu päivävaihto on noussut yli miljardiin dollariin, kun mukaan lasketaan kotimaiset pörssit ja kansainvälisesti listatut ADR-todistukset.

Baltian maiden osakekurssit nousseet vuoden alusta. Tallinnan TALSE-indeksi saavutti suurimman arvonsa (225 pistettä) viiteen vuoteen 16. huhtikuuta. Vuoden alusta huhtikuun 23. päivään mennessä TALSE-indeksi nousi 3 %, Riian DJRSE-indeksi 18 % ja Vilnan LITIN-indeksi 14 %. Useimpien Baltian maiden pörsseissä listattujen osakkeiden arvo on noussut kuluvan vuoden aikana. Syynä osakekurssien nousuun on mm. maiden hyvä talouskehitys, jonka ansiosta yritysten tulokset ovat olleet hyviä. Myös lähestyvä EU-jäsenyys lisää sijoittajien kiinnostusta ja luottamusta Baltian maiden osakkeisiin.

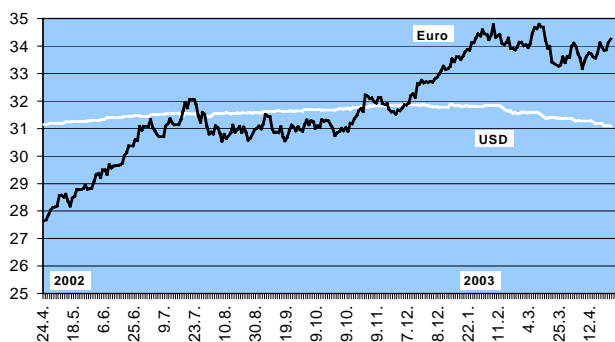
Baltian maiden pörssit ovat edelleen hyvin pieniä nykyisten EU-maiden pörssiin verrattuna. Tallinnan pörssiin listattujen osakkeiden markkina-arvo oli 23. huhtikuuta 2,4 miljardia euroa (35 % BKT:sta). Riian pörssiin listattujen osakkeiden arvo oli 0,8 miljardia euroa (9 % BKT:sta) ja Vilnan pörssiin listattujen osakkeiden arvo 1,7 miljardia euroa (11 % BKT:sta).

Gazprom kasvattaa sijoituksiaan Liettuaan. Venäläinen Gazprom osti Kaunasin lämpövoimalan kunnalliselta Kauno Energijalta. Kauppahinta oli 117 miljoonaa litia (34 milj. euroa). Kauno Energija aikoo käyttää pääosan kauppahinnasta velkojensa maksuun.

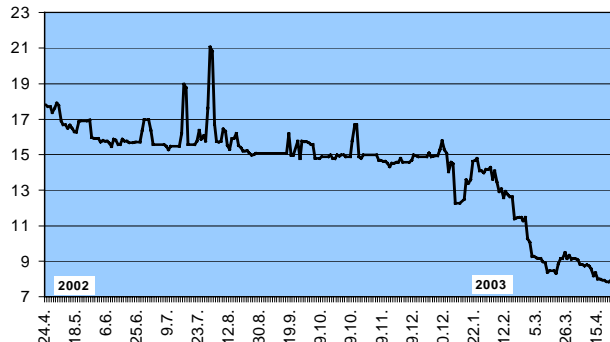
Gazprom jätti lopullisen tarjouksen 34 prosentin osuudesta kaasuyhtiö Lietuvos Dujosissa 11. huhtikuuta. Liettuan hallitus ei kuitenkaan ole vielä päättänyt, hyväksyykö se tarjouksen. Liettuan yksityistämismviranomaiset eivät ole kertoneet tarjouksen sisältöä julkisuuteen. Gazpromin alustava 80 miljoonan litin (23 milj. euroa) tarjous oli liettualaisille pettymys, sillä saksalaiset Ruhrgas ja E.ON Energie maksoivat vuosi sitten toisesta 34 prosentin osuudesta 116 miljoonaa litia. Lisäksi ne sitoutuivat tekemään investointeja Lietuvos Dujosiin vähintään 70 miljoonan litin arvosta seuraavien 6 vuoden aikana.

Kaasun hinta nousee Latviassa. Julkisten palvelujen hintoja säätelevä komissio hyväksyi kaasuyhtiö Latvijan Gazen vaatimuksen kaasunhinnan korottamisesta. Kaasun arvonlisäverotonta toimitushintaa nostetaan kaikkiaan 16,5 % kolmen seuraavan vuoden aikana. Suurin hinnankorotus, 12,5 %, toteutuu heinäkuun alussa. Maan keskuspankin mukaan korotuksen suora vaikutus kuluvan vuoden inflaatioon on 0,2 prosenttiyksikköä. Monopoli-asemassa oleva Latvijan Gaze ehdotti tuntuvaa korotusta kaasun hintaan jo viime vuonna, mutta sääteilykomissio kielsi silloin korotukset. Gazen suurimmat omistajat ovat venäläinen Gazprom, Floridaan rekisteröity Itera sekä saksalaiset Ruhrgas ja E.ON Energie.

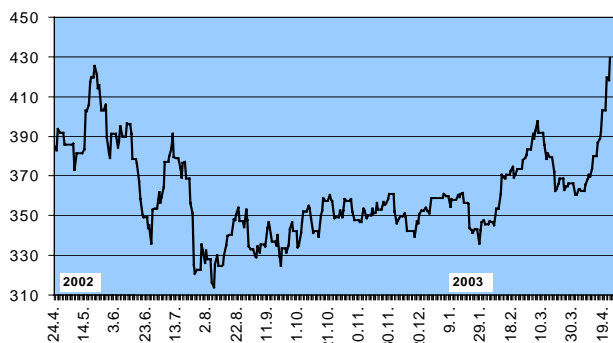
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

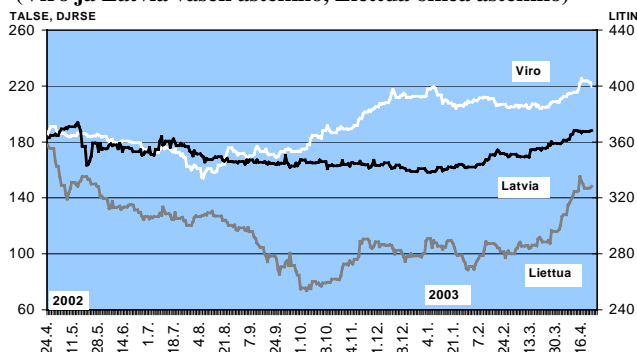
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

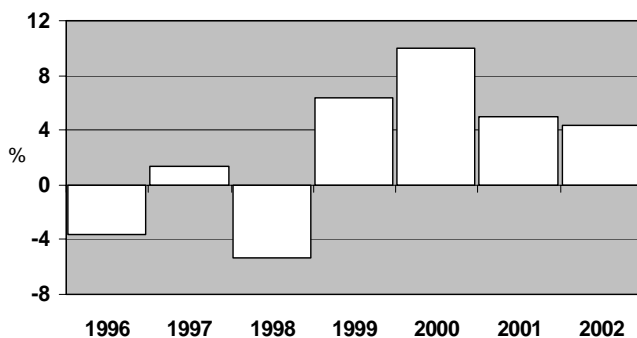

Venäjän tilastokomitea uudisti bruttokansantuotetilatointia. Tilastokomitea julkisti 29.4. vuosia 1995 – 2002 koskevat korjatut sarjat. Metodologian uudistamisen teki mahdolliseksi useiden BKT:n osatekijöiden parantunut tilastointi. BKT:n tilastointiperiaatteiden muutokset koskevat mm. ei-materiaalisen tuotannon mittaamista ja jakamista talouden eri sektoreille. Tarkennuksen seurauksena vuosien 1996 – 2000 BKT:n kasvuluvut muuttuivat jonkin verran. Vuoden 1999 ja 2000 kasvuluvut nousivat yhdellä prosenttiyksiköllä, sillä kiinteiden investointien ja yksityisen kulutuksen kasvulukujen muutokset olivat melko tuntuvia. Uusien tietojen mukaan reaalin BKT oli viime vuonna vajaat 19 % suurempi kuin vuonna 1995 (aiempien tietojen mukaan vajaat 17 %).

Tilastokomitea julkaisi ensi kertaa myös viennin ja tuonnin määrän kehitystä koskevia lukuja. Niiden mukaan Venäjän viennin määrä kasvoi vuosina 1999-2002 lähes 40 % ja viime vuonna kasvu oli 10 %. Vuoden 1998 rahoituskriisin aiheuttaman tuonnin romahtamisen jälkeen tuonnin määrä lisääntyi vuosina 2000-2002 yli 50 %. Viime vuonna tuonnin määrä kasvoi lähes 20 %.

Viime vuoden viimeisellä neljänneksellä BKT kasvoi 5,2 % edellisen vuoden vastaavasta ajasta. Kasvuvauhti kiihtyi tasaisesti vuoden aikana ensimmäisen neljänneksen 3 prosentista. Viimeisellä neljänneksellä yksityisen kulutuksen kasvu oli edelleen runsaat 9 %. Viennin kasvu oli lähes 13 % ja tuonnin kasvu yli 20 %.

Venäjän BKT:n vuosimuutos 1996 – 2002, %

Keskipitkän ajan talousskenaariot Venäjän hallituksen käsittelyssä. Talousministeriö esitteli viime viikolla hallitukselle tarkennetun version vuosien 2004 – 2006 talousohjelmasta. Ohjelman peruseriaatteena on kestävä kasvun saavuttaminen tuotantorakennetta monipuolistamalla ja viennin energiariippuvuutta pienentämällä. Toistaiseksi raakaöljyn maailmanmarkkinahinta on edelleen yksi tärkeimmistä Venäjän talouskasvuun vaikuttavista tekijöistä. Skenaarioiden mukaan vuosina 2004 – 2006 Venäjän talous kasvaa 3,8 – 4,9 % vuosittain sillä edellytyksellä, että öljyn hinta on 18,5 dollaria tynnyriltä. Jos öljyn hinta nousee 22 dollarista tynnyriltä vuonna 2004 asteittain 23,5 dollariin tynnyriltä vuonna 2006,

kasvaa BKT 4,7 – 5,4 % vuodessa. Molemmissa skenaarioissa vuosittainen kasvunopeus kiihtyy 0,3 – 0,7 prosenttiyksiköllä, jos hallituksen suunnittelemat verojärjestelmän muutokset – kokonaisveroasteen alentaminen ja mm. jalostavan teollisuuden verotuksen keventäminen raaka-ainesektorin kustannuksella – pannaan toimeen. Hallituksen on määrä käsitellä ohjelmaa seuraavan kerran kesäkuussa.

Venäjän vuoden 2002 väestönlaskennan alustavia tuloksia. Tilastokomitean julkistamien alustavien tulosten mukaan Venäjän kansalaisia oli vuoden 2002 loka-kuussa hieman yli 145 miljoonaa. Väestö oli vähentynyt edellisestä, vuonna 1989 suoritetusta laskennasta 1,8 miljoonalla hengellä. Väestömäärä oli kuitenkin yli miljoonan suurempi kuin tilastokomitean juoksevan tilaston mukaan vuoden 2002 alussa. Juoksevaa tilastoa enemmän väkeä löytyi laskennassa keskisestä ja eteläisestä federaatiopiiristä, kun taas viidessä muussa federaatiopiirissä laskennan osoittama väestömäärä oli pienempi. Erikoispiirteenä väestönlaskennassa selvisi, että yhteensä 160 tuhannesta maaseututaajamasta noin 17 tuhannessa ei ole kirjoilla yhtään asukasta.

Armeijan uudistaminen Venäjän hallituksessa. Hallitus käsittelee 24.4. puolustusministeriön laatimaa uudistusohjelmaehdotusta vuosiksi 2004 – 2007. Ehdotuksen mukaan ko. vuosina muodostettaisiin 176 000 miehen vapaaehtoisuuteen perustuva palkka-armeija. Uudistuksen kustannukset olisivat puolustusministeriön mukaan 138 miljardia ruplaa (4 mrd. euroa) ja suurin kustannuserä sotilaiden asuntojen rakentaminen. Palkka-armeijan muodostaminen aloitetaan vuosina 2004 – 2005 Pohjois-Kaukasian alueella. Puolustusministeriön mukaan palkka-armeijaan on tarkoitus houkuttaa myös muiden IVY-maiden kansalaisia, jotka kolmen vuoden palveluksen jälkeen saisivat halutessaan Venäjän kansalaisuuden. Pääministeri Mihail Kasjanovin mukaan yleinen asevelvollisuus säilyisi palkka-armeijan rinnalla, mutta asevelvollisten palvelusaika lyhenisi vuodesta 2008 alkaen kahdesta vuodesta yhteen vuoteen. Lopullinen ohjelmaehdotus on esitettävä hallitukselle kesäkuuhun mennessä.

Oikeistovoimien liitto SPS on tehnyt kilpailevan uudistusehdotuksen, jonka mukaan armeijan uudistamiskustannukset olisivat vain 91 miljardia ruplaa (2,6 mrd. euroa). SPS:n ehdotuksessa palkka-armeijalle ei rakennettaisi asuntoja. Puolue moittii puolustusministeriön ehdotusta sen kalleudesta ja siitä, että pääosa kustannuksista muodostuu muusta kuin varsinaisesta armeijan uudistamisesta.

Duuma hyväksyi lain valtion viroista. Presidentti Vladimir Putinin valtionhallinnon uudistamiseen liittyvän lakiehdotuksen kolmas käsittely oli 25. huhtikuuta. Laissa valtion palvelus jaetaan valtakunnallisiin ja alueellisiin

siviilivirkoihin sekä valtakunnallisiin sotilas- ja tuomioistuinvirkoihin. Kaikkia virkoja hoidetaan virkasopimusten pohjalta. Valtion viranhoitajat voivat jatkossakin kuulua poliittisiin puolueisiin, kun puolueisiin kuulumattomuutta ajanut muutosehdotus kaatui duumassa.

Liettua aloittaa sähköyhtiöidensä yksityistämisen. Yksityistäminen alkaa kahden jakeluverkkoyhtiön Rytu Skirstomieji Tinklain (RST) ja Vakarų Skirstomieji Tinklain (VST) myynnillä. Liettuan hallituksen tavoitteena on sopia RST:n ja VST:n yksityistämishojelmasta 18. kesäkuuta, ja kaupat pyritään saamaan päätökseen tämän vuoden kuluessa. Valtion omistusosuus kummassakin yhtiössä on 86 %. Näillä näkymin yhtiöistä myydään enemmistöosuudet. Ostajaehdokkaiden on oltava ulkomaalaisia ja niiden on täytettävä transatlanttiseen integraatioon liittyvät vaatimukset, joten venäläiset yhtiöt eivät voi osallistua tarjouskilpailuun.

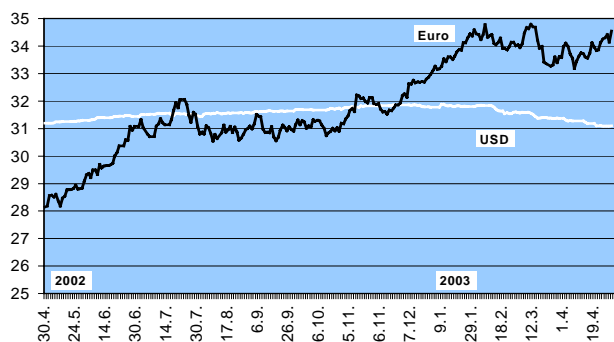
Liettuan sähkösektorin uudelleen järjestely alkoi vuoden 2002 alussa, jolloin monopoliasemassa ollut Lietuvos Energija jaettiin viiteen eri yhtiöön. Sektorin uudistaminen on sopusoinnussa EU-jäsenyyshaatimusten kanssa ja se tähtää Liettuan sähkömarkkinoiden täydelliseen vapauttamiseen kilpailulle vuoteen 2010 mennessä. Nykyisin vain yli 9 miljoonaa kilowattituntia vuodessa käyttävät yritykset saavat vapaasti valita sähköntoimittajansa. Ehdot täyttäviä yrityksiä on 25 ja niiden osuus Liettuan sähkönkulutuksesta on reilu neljännes.

Liettuaassa toimii 13 itsenäistä sähköyhtiötä, joista selvästi suurin on valtion omistama Ignalinan ydinvoimala. Ydinvoimalaa ei ole tarkoitettu yksityistää, ja EU-jäsenyyshuovotteluissa sovittiin, että EU:n vaarallisina pitämät ydinvoimalan kaksi reaktoria suljetaan vuosiin 2005 ja 2009 mennessä. Viime vuosina Ignalina on tuottanut lähes 80 % Liettuaassa kulutetusta sähköstä, ja lisäksi sähköä viedään merkittäviä määriä ulkomaille. Valtion hinta- ja energiakomissio määrää ylärajat Ignalinan tuottaman sähkön hinnalle sekä sähkön siirtohinnalle. Ainoastaan ne sähkönostajat, jotka voivat vapaasti valita mistä sähkönsä ostavat, voivat sopia itsenäisesti sähkön siirtohinnasta siirtoyhtiöiden kanssa.

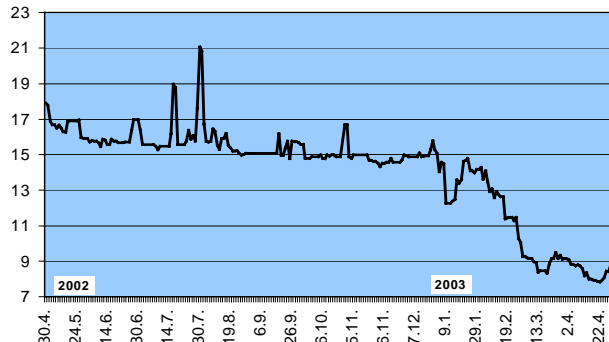
Liettuan lentoyhtiön yksityistäminen takeltelee. Ainut ostajaehdokas SAS ilmoitti viime viikolla, ettei se jätä tarjousta lentoyhtiö Lietuvos Avialinijosista (LAL). Liettuan valtion kokonaan omistamasta LAL:sta oli tarkoitettu myydä ensi vaiheessa 34 %. Liettuaassa pelätään, että ilman strategista sijoittajaa LAL ei selviydy vapaasta kilpailusta, jonka EU-jäsenyyshu tuo Liettuan lentomarkkinoille vuoden kuluttua. LAL:lla on seitsemän lentokonetta ja 820 työntekijää.

Muut Baltian maat ovat yksityistäneet lentoyhtiöitään jo aiemmin. Viron lentoyhtiöstä Maersk Air omistaa 49 %, Viron valtio 34 % ja Baltic Cresco Investment Group 17 %. Latvian lentoyhtiöstä valtio omistaa 53 % ja SAS 47 %.

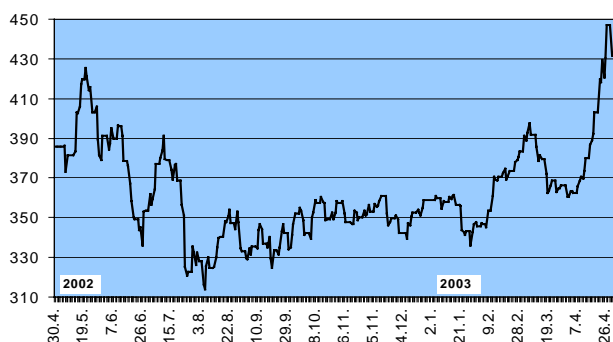
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

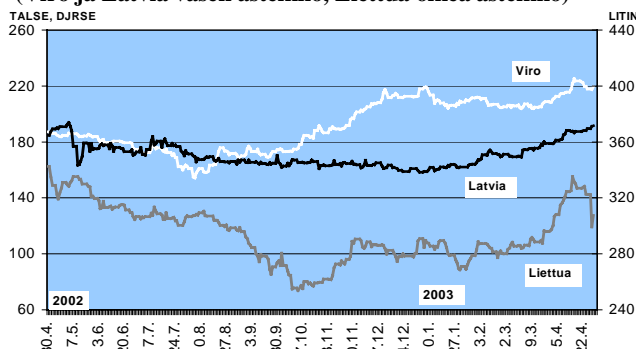
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän inflaatio yhä nopeaa. Huhtikuussa kuluttajahinnat kasvoivat prosentin maaliskuusta ja olivat 14,6 % korkeammalla kuin viime vuoden huhtikuussa. Sekä kuukausi- että vuosikasvu oli saman suuruinen myös viime kuussa. Vuoden alusta hinnat ovat nousseet 6,2 %. Nopeaa kasvua pitää edelleen yllä hallinnollisesti hinnoiteltujen palveluiden (erityisesti kunnallis- ja asumispalveluiden) kallistuminen. Hallituksen politiikan mukaisesti näitä hintoja korotetaan asteittain lähemmäs tuotantokustannuksia. Toinen syy inflaatioon ovat korkeasta öljyn hinnasta johtuvat suuret vientitulot, joita keskuspankki ei riittävässä määrin pysty imemään markkinoilta.

Venäjä pyrkii jatkamaan kireää budjettipolitiikkaa. Koko kevään varsin monivaiheisena jatkunut valtiontalouden linjausten valmistelu edistyi konkreettisesti, kun hallitus huhtikuun lopussa vahvisti budjettisuunnitelman vuosille 2003 – 2005. Suunnitelman mukaan vuosina 2004 ja 2005 federaation menot mitoitetaan siten, että budjetti on tasapainossa, jos venäläisen raakaöljyn maailmanmarkkinahinta on 20 dollaria barrelilta. Koska raakaöljyn maailmanmarkkinahinnan oletetaan olevan tätä korkeampi, suunnitellaan molempien vuosien federaatiobudjettien olevan ylijäämäisiä. Ylijäämän suuruus olisi ensi vuonna 0,6 % BKT:sta ja seuraavana vuonna 0,9 % BKT:sta. Budjettilyijäämät aiotaan siirtää erityiseen budjetin ulkopuoliseen vakautusrahastoon. Finanssiministeri Aleksei **Kudrin** arvioi kuluvan vuoden budjetin ylijäämän kohoavan 1,4 prosenttiin BKT:sta.

Pari viikkoa sitten hallituksessa hyväksytyt veronalennukset (ks. Idäntalouksien viikko 17/2003) yhdessä nyt hyväksytyjen budjettitavoitteiden kanssa merkitsevät tarvetta supistaa budjetin menoja. Federaatiobudjetin muita kuin velanhoidtomenoja, joiden tänä vuonna arvioidaan olevan 13 % BKT:sta, on määrä supistaa suhteessa BKT:een siten, että vuonna 2005 niiden osuus on 11,9 %.

Venäjän pankkisektorin kasvu keskittyi suurimpiin ja pienimpiin pankkeihin vuonna 2002. Keskuspankin tietojen mukaan Venäjän pankkisektorin taseen loppusumma kasvoi viime vuonna reaalisesti 14 % eli samaan tahtiin kuin vuonna 2001. Taseen loppusumma oli vuoden lopussa yli 4 100 miljardia ruplaa (noin 125 miljardia euroa) eli 38 % BKT:sta (60 – 100 % lähes kaikissa EU:hun ensi vuonna liittyvissä siirtymätalouksissa). Tiedot perustuvat venäläiseen kirjanpitostandardiin, joka arvioiden mukaan usein liioittelee jonkin verran pankkien taseiden kokoa länsimaiseen kirjanpitoon verrattuna. Toisaalta Venäjän keskuspankin tiedot eivät kata valtion ulkomaista velkaa hoitavaa Vneshekonombankia edes pankin kaupallisten toimintojen osalta.

Vuonna 2002 Venäjän suurimman pankin, keskuspankin enemmistöomistukseen kuuluvan Sberbankin, tase kasvoi reaalisesti yli 20 % ja oli vuoden lopussa vajaat 34 miljardia euroa. Toiseksi suurimman pankin, hallituksen omistaman Vneshtorgbankin, tase kasvoi pari prosenttia

vajaaseen 6 miljardiin euroon. Seuraavaksi suurimpien kahden pankin eli Alfabankin ja Gazprombankin taseet kasvoivat yli 20 % ja olivat 4,8 ja 4,5 miljardia euroa. Taseiden kasvu oli kokonaisuutena nopeaa myös pienimpien 1 279 pankin muodostamassa ryhmässä, jonka tase oli yhteensä 33 miljardia euroa eli keskimäärin noin 25 miljoonaa euroa pankkia kohden.

Venäjän yksityisten eläkerahastojen toiminta edelleen käytännössä säätelemättä. Uudistettu laki yksityisistä eläkerahastoista tuli voimaan tammikuussa. Lain mukaan yksityiset rahastot pääsevät vuoden 2004 alusta kilpailemaan pakollisen eläkevakuutuksen ns. säästöosan sijoittamisesta. Laki asettaa rahastoille vaatimuksia, jotka koskevat mm. toimintahistorian pituutta yksityisillä eläkemarkkinoilla sekä asiakkaiden ja pääoman määrää. Varatalousministeri Mihail **Dmitrijevin** mukaan lain toteuttamiseksi tarvitaan yli 30 uutta säädöstä, joiden sisällöstä ei tällä hetkellä ole yksimielisyyttä. Dmitrijevin arvion mukaan valtion eläkerahastossa olisi kuluvan vuoden lopussa uuden järjestelmän mukaisesti sijoitettaviksi tulevia varoja noin 85 miljardia ruplaa (2,5 mrd. euroa).

Venäjän yksityisiä eläkerahastoja valvovan viraston johtajan Vjatsheslav **Batajevin** mukaan lähivuosien päätehtävä on saattaa eläkevakuutusmarkkinat vastaamaan uudistettua lakia. Tiukentuneiden vaatimusten myötä eläkerahastojen määrä supistunee nykyisestä n. 300:sta huomattavasti. Ensimmäisiä uuden järjestelmän mukaisia eläkkeitä aletaan maksaa vuonna 2012.

Venäjän ja USA:n maatalousministerit sopivat yhteistyöstä ja hygieniavaatimuksista. Ministeri Aleksei **Gordejevin** ja hänen amerikkalaisen kollegansa Ann **Venemanin** tapaamisessa sovittiin maiden välisistä säännöllisistä keskusteluista, jotka koskevat maatalouspolitiikkaa, alan investointeja ja koulutusta sekä maatalouteen liittyviä taloudellisia ja ekologisia ongelmia.

Samalla sovittiin kiistaa aiheuttaneista broilerin hygieniavaatimuksista. Vuoden 2002 loppupuolella Venäjä keskeytti broilerin tuonnin USA:sta kuukauden ajaksi, koska se katsoi lihan laadun alittavan hygieniavaatimukset. Kiistan seurauksena sovittiin venäläisten asiantuntijoiden aloittavan amerikkalaisten broilerifarmien hygieniatarkastukset, jotka Venäjä nyt ilmoitti lopettavansa heinäkuun alkuun mennessä. Valtaosa farmeista on jo ottanut käyttöönsä venäläisten vaatimat aiempaa tiukemmat hygieniasäädökset. Venäjä ei kuitenkaan suostu luopumaan huhtikuussa voimaan astuneiden naudan-, sian- ja siipikarjanlihan tuontikiintiöistä (ks. Idäntalouksien viikko 5/2003).

Venäjän kaasusektorin ja kaasumonopoli Gazpromin uudistaminen lykkääntynee. Venäjän hallituksessa on saamassa valtaa ajatus lykätä toistaiseksi uudistuksia, jotka vapauttaisivat kaasumarkkinoita ja nostaisivat kaasun kotimaisia hintoja. Gazpromkaan ei lämpene talous-

ministeriön esittämälle uudistussuunnitelmalle. Yhtiön mielestä suunnitelma ei putkistokapasiteetin riittämättömyyden vuoksi johtaisi todelliseen kilpailuun kaasusektorilla.

Talousministeriö ja Gazprom ovat eri mieltä uudistuksen useista osista, mm. kaasuputkiverkon mahdollisesta erottamisesta itsenäiseksi ja pilkkomisesta osiin. Toinen erimielisyys koskee sitä, kuinka paljon putkissa on kulloinkin tilaa Gazpromin ulkopuolisille kaasuntoimittajille; ministeriön mukaan valvonta tulisi olla Gazpromista riippumatonta. Kolmas erimielisyys liittyy talousministeriön ehdotukseen purkaa Gazpromin lähes täysi kaasun tuotannon monopoli.

IMF huolissaan Viron vaihtotaseen vajeesta. IMF:n valtuuskunta vieraili Virossa huhti-toukokuun vaihteessa tapaamassa uutta hallitusta. Valtuuskunta totesi Viron talousnäkymien olevan edelleen hyvät. Viron talous on kuitenkin tullut aiempaa haavoittuvaisemmaksi maailmantalouden heikentyneiden näkymien ja kotimaisen lainakannan nopean kasvun myötä. Nopeaan lainojen kasvuun on IMF:n mukaan kannustanut euroalueen maldatunut korkotasoa, kapeammat korkomarginaalit ja ventunut pankkien välinen kilpailu.

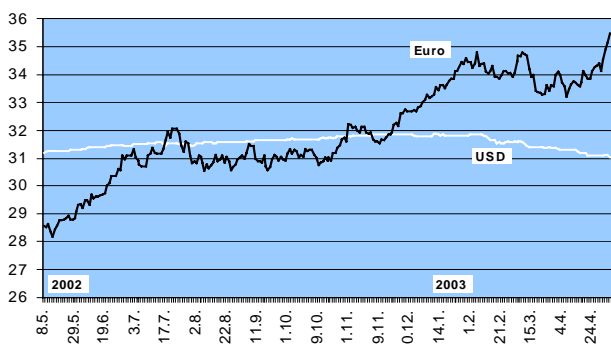
IMF on erityisesti huolissaan Viron suuresta vaihtotaseen vajeesta. Talouden epätasapainojen korjaamisessa

IMF painottaa finanssipolitiikan roolia Virossa, jossa valuuttakatejärjestelmä vähentää keskuspankin toimintamahdollisuuksia. IMF suosittaakin uudelle hallitukselle, että se käyttäisi odotettua suuremmat verotulot ylijäämän kasvattamiseen suunnitellun lisäbudjetin sijaan. Tämä olisi avuksi vaihtotaseen vajeen supistamisessa ja tasoitaisi siirtymää kohti ERM2- ja EMU-jäsenyyksiä. IMF ymmärsi Viron uuden hallituksen pyrkimyksen alentaa tuloveroa. IMF:n mukaan veronkevennykset eivät kuitenkaan saa heikentää budjettitasapainoa, eikä liian suuriin kevennyksiin tulisi sitoutua nyt, kun lähestyvä EU-jäsenyys tuo lisämenoja budjettiin.

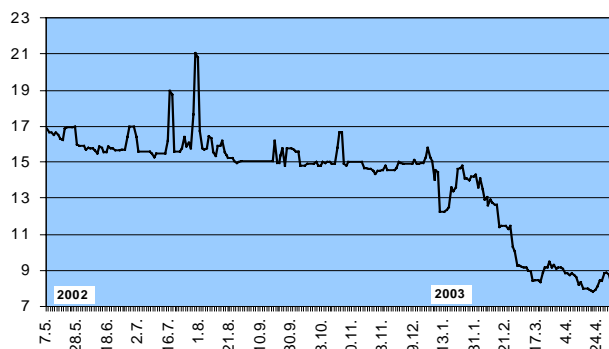
Aiemmin keväällä IMF alensi hieman Viron talouden tämän vuoden kasvuennustetta 4,9 prosenttiin.

Jälleen lisää aikaa Liettuan kaasuyhtiön myyntiin. Liettuan hallitus vaatii venäläistä Gazpromia korottamaan tarjoustaan 34 prosentin omistusosuudesta kaasuyhtiö Lietuvos Dujosista. Aikaa korotetun tarjouksen jättämiseen on 23.5. asti. Gazpromin huhtikuussa jättämä lopullinen tarjous oli tiettävästi 80 miljoonaa litiä (23 milj. euroa). Hallitus taas odottaa kauppahinnan nousevan 116 miljoonaan litiin eli samaan, jonka saksalaisyhtiöt maksoivat toisesta 34 prosentin omistusosuudesta viime vuonna.

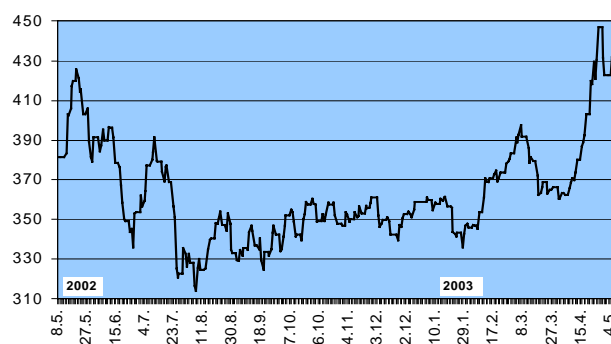
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

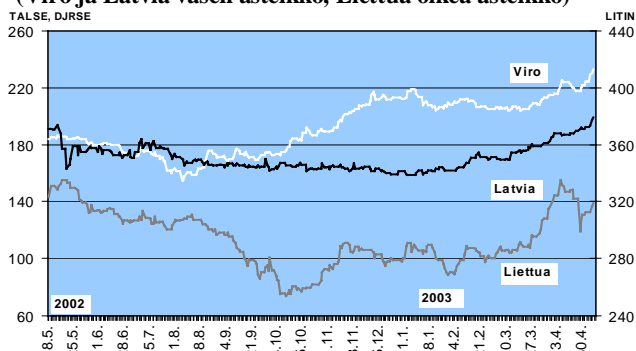
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

IMF kiinnitti huomiota Venäjän talouspolitiikan myönteiseen kehitykseen. IMF painottaa Venäjää koskevassa arviossaan sitä, että hallituksen järkevä talouspolitiikka on edistänyt ratkaisevasti maan talouden viimeaikaista positiivista kehitystä, joskin hyvään tilanteeseen on vaikuttanut myös energian korkea maailmanmarkkinahinta. Venäjän bruttokansantuote on kasvanut nopeasti, vaihtotase ja budjetti ovat ylijäämäisiä, valuuttareservit ovat lisääntyneet ja julkinen velka on pienentyt.

Venäjän talous on kuitenkin edelleen altis uhkille. Talouspolitiikan kahden päämäärän – inflaation hillitsemisen ja valuuttakurssin vakauden – yhteen sovittaminen on vaikeaa, eivätkä tulokset ole olleet riittävän hyviä. Tämän vuoksi IMF pitää tärkeänä, että rahapolitiikan ensisijaisena päämääränä pidetään inflaation hillintää. Tätä varten keskuspankin rahapoliittisia välineitä on kehitettävä edelleen. Valuuttakurssimuutokset tulevat kuitenkin olemaan aiempaa suurempia. Finanssipolitiikka puolestaan on kiristettävä, jotta ruplan ulkoista vahvistumista saadaan hidastettua. IMF varoitti, että viimeaikaiset suunnitelmat verojen alentamisesta saattavat keventää finanssipolitiikkaa liikaa, ellei samalla huolehdita siitä, että veropohjaa laajennetaan ja budjettimenot karsitaan vastaavassa määrin.

IMF esitti pettymyksensä siitä, että talouden rakenneuudistukset ovat hidastuneet. Uudistuksia on nopeutettava, jotta talouskasvun kestävyys pitkällä tähtäimellä – myös energian hinnan laskiessa – varmistuisi. Rakenneuudistusten päätavoitteita ovat investointi-ilmapiirin parantaminen, tuotannon monipuolistaminen, tuottavuuden kasvattaminen ja reaali-palkkojen kasvun jatkuminen.

IMF:n arvio Venäjän taloudesta valmistui toukokuussa. IMF tekee vuosittain arvion kunkin jäsenmaan talouden tilasta.

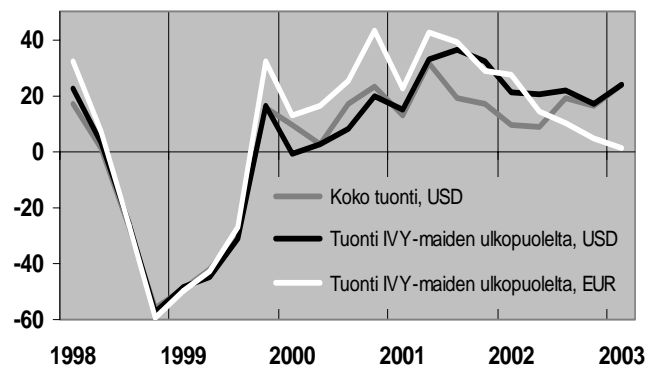
Fitch korotti Venäjän luottoluokitusta. Kansainvälinen luottoluokituslaitos Fitch nosti 13. toukokuuta Venäjän pitkäaikaisten luottojen luokitusta kahdella pykälällä. Fitch perustelee korotusta Venäjän vahvalla talouskasvulla ja johdonmukaisella talouspolitiikalla, joiden seurauksena reaalitytulot ovat kasvaneet ja velkaantuneisuus pienentynyt siinä määrin, että velanhoidon lähiajan riskit ovat hyvin pienet. Fitch odottaa hyvän taloustilanteen ja vahvan kasvun jatkuvan kuluvana vuonna. Venäjän talouden suurimmat uhat koskevat keskipitkän ja pitkän aikavälin kehitystä ja liittyvät talouden rakenteiden heikkouksiin. Kestävän talouskasvun saavuttamiseksi rakenneuudistukset ovat välttämättömiä.

Venäjän kanssa samassa luokassa Fitchin listalla ovat nyt mm. Egypti, Kazakstan ja Filippiinit. Fitchin luokitus on yhtä pykälää korkeampi kuin kahden suurimman luottoluokituslaitoksen, Standard & Poor'sin ja Moody'sin, jotka korottivat Venäjä-luokituksiaan joulukuussa. Fitchin luokitus on enää yhden pykälän ns. investointiluokituksen alapuolella. Lainanottajan saama investoin-

titason luokitus merkitsee sitä, että mm. suuret institutionaaliset sijoittajat kuten eläkeyhtiöt voivat sijoittaa sen liikkeelle laskemiin velkakirjoihin.

Venäjän vientitulot kasvoivat paljon ja tuonnin kasvu vaimeni vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Keskuspankin tietojen mukaan Venäjän tavaravientitulojen kasvu oli tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä peräti 40 % viime vuoden ensineljänneksestä. Osin tämä johtui ulkomaankaupan mittayksikkönä käytetyn dollarin voimakkaasta heikkenemisestä. Lisäksi raakaöljyn maailmanmarkkinahinta oli paljon korkeammalla kuin vuotta aiemmin, ja raakaöljyn vientimäärä Venäjältä on kasvanut. Venäjän tavaratuonti kasvoi ensimmäisellä neljänneksellä noin neljänneksen dollareina mitattuna. Tuonti IVY-maiden ulkopuolelta kasvoi samaan tahtiin, mutta euroina kasvu hidastui vain yhteen prosenttiin.

Venäjän tavaratuonnin kehitys, %-muutos edellisen vuoden vastaavasta neljänneksestä

Pakollinen liikennevakuutus otetaan käyttöön Venäjällä heinäkuun alusta. Venäjän hallitus vahvisti 7.5. pakollisen liikennevakuutuksen maksut. Huhtikuussa 2002 hyväksytty laki pakollisesta liikennevakuutuksesta merkitsee suurta muutosta Venäjän vakuutuskäytäntöön, sillä tähän asti pakollinen vakuutus on koskenut vain 10 prosenttia ajoneuvoista. Nyt vakuutus tulee pakolliseksi kaikille moottoriajoneuvoille ja liikenteessä käytettäville työkoneille. Vakuutuksen puuttuminen tulee rangaistavaksi kuitenkin vasta vuoden 2004 alusta. Vakuutusmaksun suuruuteen vaikuttavat mm. ajoneuvon tyyppi, sylinteritilavuus, pääasiallinen maantieteellinen käyttöalue sekä kuljettajan ikä, ajokokemus ja vahinkoalttius. Keskimääräinen vakuutusmaksu Moskovassa asettunee noin 4 000 ruplaan (110 euroon) vuodessa. Yksittäisen vahingon enimmäiskorvaus on liikennevakuutuksessa rajattu 400 000 ruplaan (11 000 euroon).

Monet duuman edustajat olisivat olleet valmiita lykäämään lain voimaantuloa vuodelle. Vakuutusmaksujen tasoa on pidetty sekä liian korkeana että liian matalana.

Arvostelua on herättänyt myös se, että valtion omistamia ajoneuvoja ei tarvitse vakuuttaa, ja se, että Moskovassa vakuutusmaksut ovat muuta maata suuremmat.

Venäjä poisti Latvian offshore-listaltaan. Keskuspankin päätöksellä Latviaa eivät enää koske vuoden 1999 keväästä voimassa olleet venäläisille pankeille annetut tiukennetut valvonta- ja tiedonantovelvoitteet, jotka kohdistuvat maksuihin offshore-alueen kanssa. Alun perin listalla oli 46 maata tai aluetta.

Latvian inflaatiovauhti Baltian maiden nopeinta. (TK) Vuoden 2000 puolivälistä alkaen kuluvan vuoden huhtikuuhun asti vuosi-inflaatio oli Baltian maista nopeinta *Virossa*. Huhtikuussa Viron vuosi-inflaatio kuitenkin hidastui selvästi 1,3 prosenttiin (maaliskuussa 2,4 %), kun taas *Latviassa* inflaatio kiihtyi 2,5 prosenttiin (maaliskuussa 2,2 %). *Liettuassa* deflaatio jatkui edelleen, kun huhtikuun kuluttajahinnat olivat 1,0 % alempia kuin vuotta aiemmin (maaliskuussa 1,1 %).

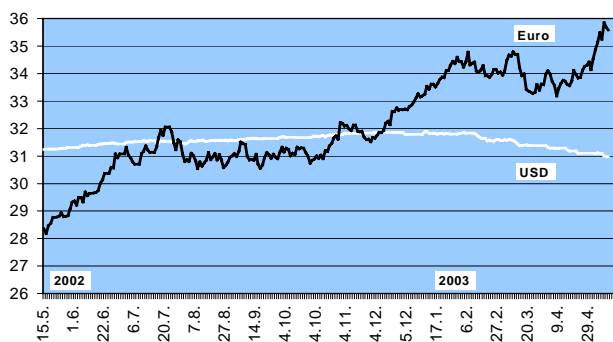
Virossa inflaatiovauhdin hidastuminen johtui mm. siitä, että vuosi sitten toteutettu sähkön hinnan korotus ei

ole enää mukana tarkastelujaksossa. Lisäksi puhelujen ja bensiinin hinnat halpenivat huhtikuussa. *Latviassa* huhtikuun hintatasoa nosti eniten vaatteiden ja asumiskustannusten kallistuminen. *Liettuan* deflaatio johtuu viime vuoden poikkeuksellisten korkeiden elintarvikehintojen korjautumisesta lähelle edellisvuosien tasoa. Lisäksi Liettuan ja Viron tuontihintojen nousua rajoitti maiden euroon sidottujen valuuttojen kallistuminen suhteessa dollariin.

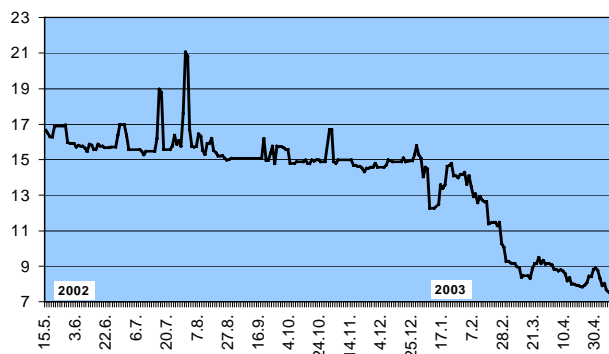
Liettualaiset äänestivät EU-jäsenyyden puolesta. Liettuan kansanäänestyksessä 10. – 11.5. koettiin hienoinen yllätys, sillä ennakkoon alhaiseksi veikkattu äänestysaktiivisuus nousi lopulta 63 prosenttiin, ja EU-jäsenyyttä kannatti peräti 91 % äänestäneistä.

Kymmenestä liittyjämaasta kansanäänestyksen ovat ennen Liettuaa pitäneet *Malta* (kyllä-ääniä 54 %), *Slovenia* (90 %) ja *Unkari* (84 %). Seuraavana äänestysvuorossa on *Slovakia* 16. – 17. toukokuuta. Sitä seuraavat *Puola* ja *Tshekin tasavalta* kesäkuussa sekä *Viro* ja *Latvia* syyskuussa. *Kypros* ei järjestä kansanäänestystä EU-jäsenyydestä.

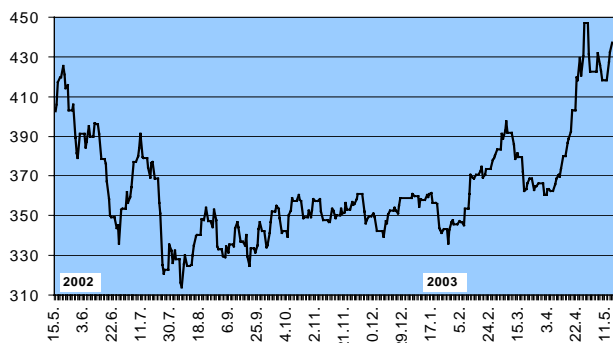
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

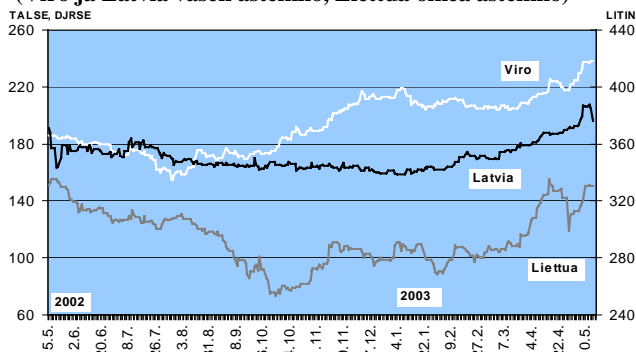
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Teollisuustuotannon nopea kasvu jatkuu Venäjällä. Huhtikuussa teollisuustuotanto oli 7,1 % suurempi kuin viime vuoden huhtikuussa. Kasvu on jatkunut kiihtyvänä joulukuusta lähtien. Tammi-huhtikuussa teollisuustuotanto oli 6,3 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Työpäivien määrällä korjatut kasvuluvut ovat vielä korkeammat, huhtikuussa 8,7 % ja tammi-huhtikuussa 6,7 %.

Teollisuudenaloista tammi-huhtikuussa kasvoivat keskimääräistä nopeammin polttoaineteollisuus, sähkön tuotanto ja metallurgia. Tuotanto väheni kolmella alalla: kevyessä teollisuudessa, kirjapainoteollisuudessa ja mikrobiologisessa teollisuudessa.

Yksittäisistä tuotteista kivihiilen tuotanto lisääntyi tammi-huhtikuussa 15 %, raakaöljyn 11 % ja rautamalmin 10 %. Positiivista on, että myös valtaosin kotimarkkinoita palvelevassa teollisuudessa näkyy kasvun nopeutumista. Esimerkiksi lääketeollisuuden tuotanto lisääntyi 13 %. Kasvu on viime kuukausina nopeutunut myös tietyillä rakennusaineteollisuuden sekä kone- ja laitteollisuuden aloilla (keraamisten laattojen, lattiapäällysteiden, jääkaappien ja linja-autojen tuotanto). Elintarviketeollisuudessa kasvu oli edelleen keskimääräistä hitaampaa eli 4,2 %.

Ulkomaiset sijoitukset Venäjälle kasvussa. Valtion tilastokomitean mukaan Venäjälle tehtiin kuluvaan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä ulkomaisia sijoituksia 6,3 miljardin dollarin arvosta. Määrä on 70 % suurempi kuin viime vuoden vastavana aikana. Valtaosa eli 83 % sijoituksista oli ulkomailta saatuja lainoja ja kauppaluottoja, jotka myös kasvoivat nopeimmin. Ulkomaisten suorien sijoitusten osuus oli vajaat 17 % ja portfoliosijoitusten osuus alle prosentin. Suorat sijoitukset kasvoivat 25 %.

Ulkomaisten lainojen ja luottojen osuus Venäjälle tehtyjen investointien kannasta oli 52 %. Ulkomaisten suorien sijoitusten osuus oli 45 % ja portfoliosijoitusten 3 %. Suurimpia sijoittajia ovat Saksa, Yhdysvallat, Kypros, Iso-Britannia, Ranska, Hollanti ja Italia. Näiden maiden osuus kaikkien ulkomaisten sijoitusten kannasta oli 77 % ja ulkomaisten suorien sijoitusten kannasta 76 %.

Venäjältä tehtiin ulkomaille vuoden ensimmäisellä neljänneksellä sijoituksia 3,1 miljardin dollarin arvosta, mikä oli 29 % vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Venäjän presidentin vuotuinen puhe parlamentille. Puheessaan parlamentille 16. toukokuuta presidentti Vladimir Putin korosti Venäjän yhteiskunnallisen yhtenäisyyden tärkeyttä. Muuten yhteiskunnan kehittämiseen, talouden kasvuun ja hyvinvoinnin lisäämiseen tähtäävät uudistukset voivat presidentin mukaan jäädä toteutumatta. Venäjä on integroitava tiiviimmin kansainväliseen yhteisöön, demokratiaa ja kansalaisyhteiskuntaa on kehitettävä sekä byrokratian purkamista on jatkettava.

Talouden osalta presidentti otti esiin Venäjän yritystoiminnan tukemisen, bruttokansantuotteen kaksinkertaistamisen 10 vuoden kuluessa, ruplan täydellisen vaihdetta-

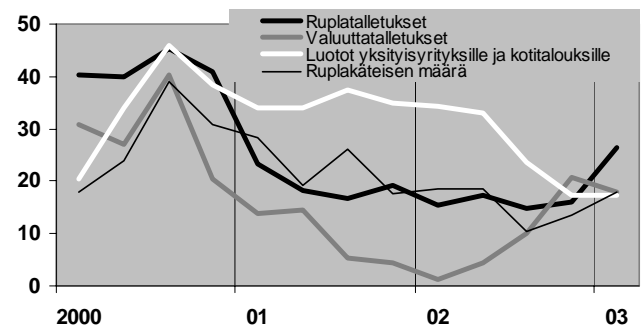
vuoden lähivuosina sekä verotuksen yksinkertaistamisen ja kohtuullistamisen.

Sisäpoliittisena yllätyksenä voitaneen pitää presidentin kannatusta mahdolliselle parlamentin enemmistöön tukeutuvalla hallituksella. Ulkopoliitikassa presidentti oli perinteisempi: tärkeitä ovat kansainvälisen oikeuden noudattaminen, tehokas diplomatia ja maanpuolustus sekä YK:n ja turvallisuusneuvoston aseman korostaminen.

Pankkitalletusten kasvu nopeutui Venäjällä edelleen, luottojen kasvu jatkui melko vilkkaana. Kotitalouksien ja yritysten talletuskanta Venäjällä toimivissa pankeissa kasvoi huhtikuun alkuun mennessä reaalisesti 23 % vuotta aiemmasta. Myös kierrossa olevan ruplakäteisen kasvu nopeutui 18 prosenttiin. Ruplatalletusten kasvu vuotta aiemmasta oli 26 %. Tämä johtui ruplamääräisten aikatalletusten kasvun jatkumisesta nopeana (33 %) ja muiden ruplatalletusten kääntymisestä riipeään kasvuun (20 %). Valuuttatalletusten kasvu jatkui lähes aiempaan tahtiin (18 %). Ruplatalletusten määrä nousi huhtikuun alussa 13 prosenttiin BKT:sta ja valuuttatalletusten määrä oli runsaat 7 %. Ruplakäteisen määrä oli edelleen 7 % BKT:sta.

Kotimaiset pankkiluotot Venäjällä jatkoivat kasvuaan viime vuoden lopun tahtiin: Pankkien saatavat yksityisyrityksiltä ja kotitalouksilta olivat huhtikuun alussa reaalisesti 17 % suuremmat kuin vuotta aiemmin. Pankkien saatavat julkisomisteisilta yrityksiltä kasvoivat aiempaa nopeammin, peräti 38 %, joskin näiden luottojen määrä verrattuna pankkien saataviin yksityiseltä sektorilta on edelleen vain 6,5 %. Pankkien saatavat yksityiseltä sektorilta kasvoivat yli 18 prosenttiin BKT:sta.

Venäjällä toimivien pankkien talletukset, luotot ja ruplakäteisen määrä, reaalin %-muutos edellisen vuoden samasta neljänneksestä

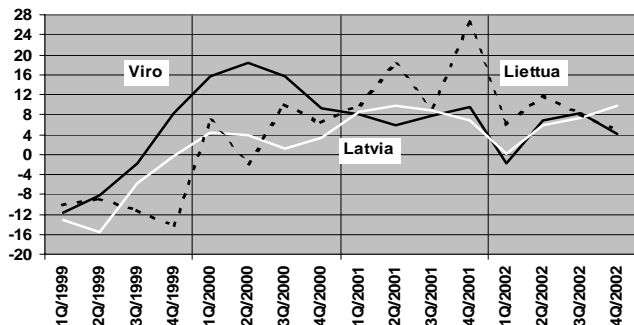

Teollisuustuotannon kasvu jatkui vahvana Baltian maissa. Viron teollisuustuotanto kasvoi tammi-maaliskuussa 11 % viime vuoden vastaavasta ajankohdasta. Tärkeimmistä teollisuudenaloista nopeimmin kasvoivat tekstiiliteollisuus sekä mekaaninen metsäteollisuus. Lisäksi nopeasti lisääntyivät mm. rakennustarvikkeiden, metallien, toimistokoneiden sekä sähköisten koneiden ja laitteiden valmistus.

Latvian teollisuustuotanto oli vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 9 % vuotta aiempaa suurempi. Tuotanto kasvoi lähes kaikilla teollisuudenaloilla. Tärkeä mekaaninen puunjalostus sekä pienemmistä aloista metallituotteiden, huonekalujen, elektronisten koneiden ja laitteiden sekä kumi- ja muovituotteiden valmistus lisääntyi nopeimmin vuoden takaiseen verrattuna.

Liettuan teollisuustuotanto oli tammi-maaliskuussa myynnillä mitattuna 16 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Suurin osa teollisuuden aloista kasvoi nopeasti. Tuotanto lisääntyi kaikilla tärkeillä aloilla: elintarviketeollisuudessa ja öljynjalostuksessa sekä huonekalujen, liikennevälineiden ja koneiden ja laitteiden valmistuksessa.

Baltian maiden teollisuustuotannon kehitys, %-muutos edellisen vuoden vastaavasta neljänneksestä

Baltian maiden vienti Länsi-Eurooppaan kasvaa edelleen. Viron viennin arvo oli tammi-maaliskuussa 7 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Kasvu johtui viennin li-

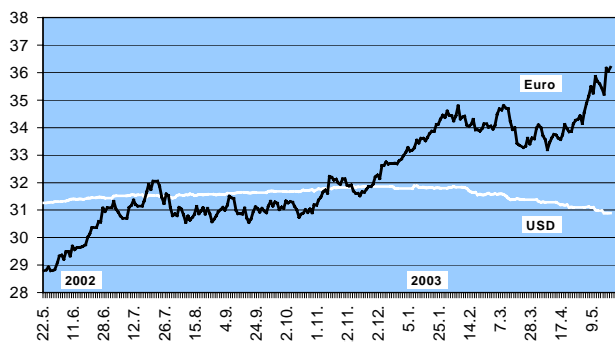
säntymisestä EU-maihin. Sähkölaitteiden ja -koneiden vienti kasvoi 15 % ja huonekalujen vienti 14 %. Myös useiden pienten alojen vienti kasvoi nopeasti. Sen sijaan puun ja puutuotteiden sekä tekstiilien viennin kasvu oli hitaampaa. Tuonti Viroon lisääntyi 16 %. Sitä kasvatti eniten öljyn hinnan nousu sekä autojen tuonnin kasvu.

Latvian vienti oli vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 17 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Metallien ja metallituotteiden vienti kasvoi 45 %, tekstiilien vienti 25 %, kemian tuotteiden vienti 23 % sekä puun ja puutuotteiden vienti 45 %. Vienti EU-maihin kasvoi 22 %. Tuonnin arvo oli 22 % suurempi kuin vuotta aiemmin osittain korkean öljynhinnan seurauksena.

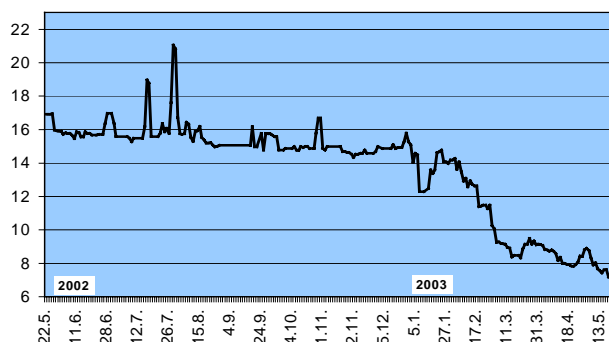
Liettuan vienti kasvoi 21 % ja tuonti 11 % tammi-maaliskuussa edellisvuoteen verrattuna. Jalostetun öljyn vienti lisääntyi 60 %. Myös sähkön, metallien ja metallituotteiden sekä liikennevälineiden ja niiden osien vienti lisääntyi selvästi. Liettuan tärkein vientimaa vaihtui, kun öljynjalostamo siirsi vientitoimituksensa sveitsiläiseen yhtiöön. Samasta syystä EU-maiden osuus Liettuan viennistä putosi 52 prosentista 41 prosenttiin.

Latvian Säästöpankki yksityistettiin. Latvian yksityistämisen viranomaisten 17.5. järjestämässä huutokaupassa myytiin valtion 25 prosentin osuus Säästöpankista (Latvian Krajbanka). Kaupan ainoa ostajaehdokas, brittiläinen Neitsytsaarille rekisteröity DOXA FUND Ltd, sai osuuden lähtöhinnalla 4,1 miljoonalla latilla (6,3 milj. euroa). Vielä valtion haltuun jäävät vajaat 7 % osakkeista myydään pankin entisille ja nykyisille työntekijöille.

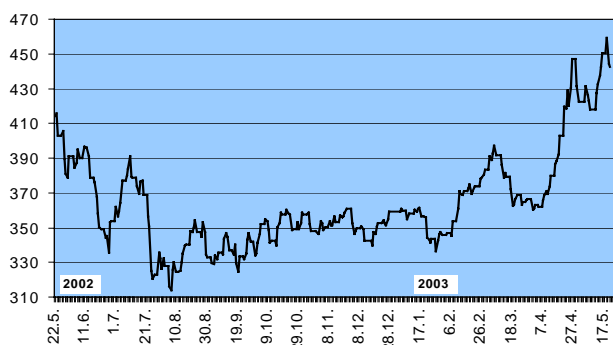
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

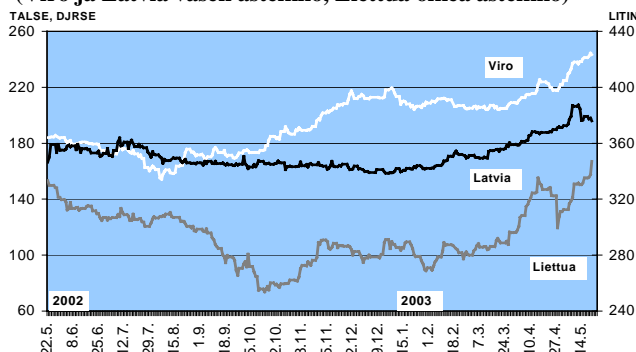
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän hallitus hyväksyi energiaministeriön valmistelemansa pitkän aikavälin energiastrategian. Vuoteen 2020 ulottuva ohjelma korvaa edellisen, vuonna 1999 hyväksytyyn ohjelmaan, jonka oletuksissa ei oltu varauduttu viime vuosina tapahtuneeseen energian maailmanmarkkinahintojen jyrkkään nousuun ja Venäjän energiantuotannon nopeaan kasvuun. Strategian päätavoitteena on lisätä energian tuotannon ja käytön tehokkuutta, joka puolestaan tukee kansantalouden kasvua. Tämä saavutetaan muodostamalla toimivat energiemarkkinat, joilla valtion rooli markkinaosapuolena pienenee, mutta sen rooli markkinoiden säätelijänä kasvaa.

Energiastrategiassa ennustetaan sekä energian tuotannon että viennin kasvavan tulevina vuosina tasaisesti. Vuoteen 2020 mennessä raakaöljyn tuotanto kasvaa 450 – 520 miljoonaa tonniin vuoden 2002 noin 380 miljoonasta tonnista. Kasvun suuruus riippuu maailmantalouden ja Venäjän talouden kehityksestä. Energian viennin odotetaan vuoteen 2020 mennessä lisääntyvän 35 – 56 %, mikä edellyttää uuden kuljetuskapasiteetin rakentamista Venäjän pohjois-, itä- ja eteläosiin. Tämä merkinnee mm. kaikkien tällä hetkellä suunnitteilla olevien öljyputki-projektien toteuttamista.

Strategia ei käsittele yksityiskohtaisesti parhaillaan käynnissä olevia kaasun- ja sähkösektorin reformeja. Myös kysymys kaasun tulevien hinnankorotusten suuruudesta jäi vielä avoimeksi. Hallitus saa täydennetyt version energiastrategiasta kuukauden kuluttua.

Venäjän budjetti edelleen ylijäämäinen vuoden 2003 ensimmäisellä neljänneksellä. Vuoden ensimmäisellä neljänneksellä Venäjän federaation budjettitulot olivat 581 miljardia ruplaa (20,6 % BKT:sta) ja kokonaismenot 490 miljardia ruplaa (17,4 % BKT:sta). Näin budjettiylijäämä oli 91 miljardia ruplaa eli 3,2 % BKT:sta, kun se viime vuoden vastaavana ajankohtana oli 4,6 % BKT:sta. Budjettimenot kasvattivat erityisesti puolustusmenojen ja alueille annettavan tuen lisääntyminen.

Budjettilaissa tämän vuoden kokonaisylijäämäksi on arvioitu 0,6 % BKT:sta. Arvioitua parempi kehitys johtuu mm. siitä, että vuoden ensimmäisellä neljänneksellä talouskasvu on ollut selvästi nopeampaa (pääministeri **Kasjanovin** mukaan 6,4 %) kuin budjettilaissa on arvioitu (4,4 %). Kansainvälinen valuuttarahasto on puolestaan arvioinut Venäjän koko vuoden 2003 budjettiylijäämän olevan 1,5 % BKT:sta, mikäli öljyn hinta on tänä vuonna keskimäärin 25 dollaria tynnyriltä.

Venäjän hallitus pohti hallinnon uudistamista. Hallitus ei ole tyytyväinen ns. *byrokraatiatalkoiden* tuloksiin. Vuonna 2002 tuli voimaan yritystoiminnan edellytysten parantamiseen tähtäävä kolmen lain paketti, joka koskee yritysten rekisteröintiä, valtiollaan yritysvälön rajottamista ja luvanvaraisten toimialojen määrän vähentämistä. Tähänastiset käytännön tulokset ovat kuitenkin olleet riittämättömiä. Esimerkiksi yritysten rekiste-

röinnit veroministeriössä ja pakollisissa rahastoissa eivät ole sujuneet lain edellyttämässä viidessä päivässä eikä rekisteröinnissä ole päästy ns. yhden luokun käytäntöön. Hallitus pyrkii pääministeri Mihail **Kasjanovin** mukaan keskittymään jatkossa hallintoelinten uudelleenjärjestelyyn ja byrokraattien lukumäärän vähentämisen asemesta todelliseen valtiollaan länäolon ja valvonnan vähentämiseen talouselämässä. Suurteollisuutta edustava Venäjän teollisuus- ja yrittäjäläitto RSPP on tehnyt oman uudistusehdotuksensa, jossa se esittää mm. toimialaministeriöiden lakkauttamista ja oikeusasiamiehen viran perustamista valvomaan viranomaisten toimintaa. Viranomaisten toiminnan avoimuutta koskeva laki on hyväksyttävä pikaisesti. Hallituksen esityksen valmistellut talousministeriö on RSPP:n linjoilla mm. viranomaistoiminnan avoimuuden lisäämisessä ja toiminnan arviointikriteerien määrittelyssä.

Duuman helmikuussa ensimmäisessä käsittelyssä hyväksymät *alue- ja paikallishallintojen* uudistukset saanevat myös uutta pontta. Finanssiministeriö toimitti toukokuun puolivälissä asiaan liittyvät budjettilain muutosehdotukset hallitukselle. Budjettilain muutoksilla on tarkoitus uudistaa keskus-, alue- ja paikallishallintotasojen budjettisuhteet sekä sopia velkaantuneiden hallintoalueiden velkajärjestelyjen periaatteista. Alue- ja paikallishallinnoilla on asiantuntijoiden mukaan tällä hetkellä liian vähän mahdollisuuksia päättää omista budjeteistaan eivätkä hallinnot ole budjettiasioissa tasavertaisessa asemassa.

Venäjä, EU ja USA allekirjoittivat 21. toukokuuta sopimuksen Venäjän ydinjäteohjelmasta. Pohjoismaiden aloitteesta syntynyt monenkeskinen MNEPR-sopimus koskee Luoteis-Venäjällä olevan ydinjätteen käsittelyä ja pyrkimystä estää ydinmateriaalin joutumisen asiattomiin käsiin. Luoteis-Venäjällä on noin 100 käytöstä poistettua ydinsukellusvenettä, joissa on yhteensä 300 ydinreaktoria. Sopimuksen teko kesti useita vuosia mm. siksi, että Venäjän viranomaiset halusivat aluksi ulkomaalaisten yritysten maksavan arvonlisäveroa kaikesta Venäjällä tekemästään työstä. Huhtikuussa Venäjä kuitenkin päätti vapauttaa MNEPR-sopimukseen liittyvät työt veroista.

MNEPR-sopimus liittyy maailmanlaajuiseen aloitteeseen joukkotuhohäiden leviämisen estämiseksi, josta sovittiin viime vuonna G8-huippukokouksessa Kanadasa. MNEPR-sopimuksen allekirjoittivat Venäjä, Alankomaat, Belgia, Iso-Britannia, Norja, Ranska, Ruotsi, Saksa, Suomi, Tanska ja USA sekä Euroopan unioni ja EurAtom-järjestö.

Venäjän duuma ratifioi rajasopimuksen Liettuan kanssa. Sopimus sai duuman hyväksynnän vain 5 viikkoa ennen heinäkuun 1. päivää, johon mennessä sopimus oli ratifioitava, jotta Venäjän kansalaisten helpotettu läpikulku Kaliningradin läänin ja muun Venäjän välillä

voidaan aloittaa. Maat allekirjoittivat rajasopimuksen jo lokakuussa 1997 ja Liettuan parlamentti ratifioi sen vuonna 1999. Rajasopimuksen ratifiointin duumassa uskotaan edistävän Liettuan ja Venäjän välisiä poliittisia ja taloudellisia suhteita.

Viron ja Latvian vaihtotaseiden vajeet kasvoivat, Liettuan vaje supistui. Viron vaihtotaseen vaje oli kuukausitietojen mukaan tammi-maaliskuussa ennätysuuri eli 18 % ennakoidusta BKT:sta (vuosi sitten 14 %). Vajetta kasvatti kauppataaseen suuri alijäämä, kun tuonnin kasvu (16 %) oli viennin kasvua (7 %) nopeampaa. Transito-kuljetuksista ja matkailusta hyötyvä palvelutaseen ylijäämä kasvoi hieman. Suorat ulkomaiset sijoitukset rahoittivat vaihtotaseen vajeesta yli puolet. Lisäksi vajetta rahoitettiin Hansapankin liikkeelle laskemalla eurobondilla.

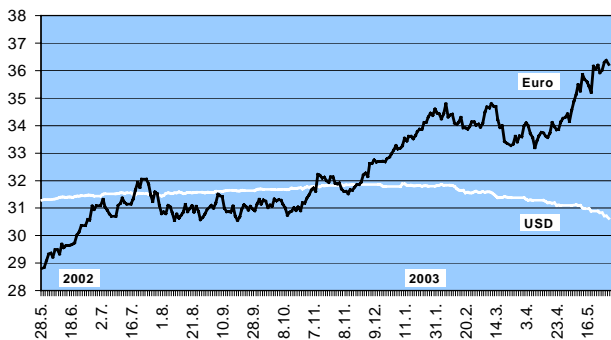
Myös Latvian vaihtotaseen vaje oli suurempi kuin vuotta aiemmin, noin 5 % ennakoidusta BKT:sta (vuosi sitten 3 %). Latvian kauppataaseen vaje kasvoi, kun tuonti kasvoi 22 % ja vienti 17 %. Huolimatta vaikeuksista öljykuljetussektorilla, Latvian palvelutaseen ylijäämä säilyi viime vuoden tasolla. Suorat ulkomaiset sijoitukset kattoivat vaihtotaseen vajeesta 85 %, vaikka niiden määrä hieman väheni viime vuodesta.

Liettuan vaihtotaseen vaje oli tammi-maaliskuussa vain noin 1 % BKT:sta (vuosi sitten 5 %). Kauppataaseen vaje supistui selvästi, kun vienti kasvoi 21 % ja tuonti 11 %. Toisaalta palvelutaseen ylijäämä supistui hieman. Suorien ulkomaisten sijoitusten määrä oli kaksinkertainen vaihtotaseen vajeeseen verrattuna.

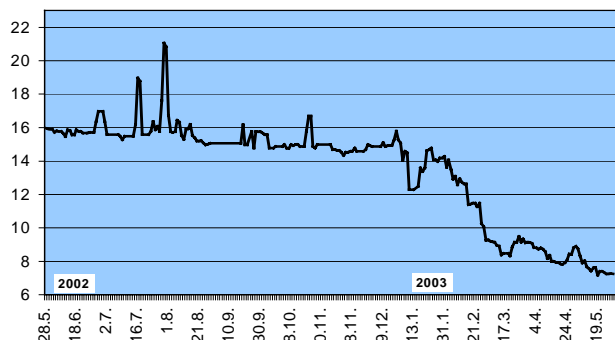
EU-jäsenyys tuo muutoksia Latvian perustuslakiin. Latvian parlamentti hyväksyi 8. toukokuuta maan perustuslakiin EU-jäsenyyden kannalta välttämättömiä muutoksia. Uudistetun lain mukaan osa Latvian hallituksen valtuuksista voidaan siirtää kansainvälisille instituutioille ja tärkeät muutokset maan EU-jäsenyyden ehtoissa pitää hyväksyttävä kansanäänestyksellä.

Muutokset antavat Latvian parlamentille oikeuden asettaa EU-kansanäänestyspäivä ja määrätä sen hyväksymistä koskeva vähimmäisääniraja. Kansanäänestys on sitova ja laillinen, jos yli puolet viime parlamenttivaalien äänestäjistä eli 35,68 % äänioikeutetuista kansalaisista ottaa siihen osaa. EU-jäsenyys voidaan hyväksyä tai hylätä kansanäänestyksen perusteella, jos yli puolet äänestäneistä kannattaa tai vastustaa liittymistä unioniin. Uusimman mielipidetiedustelun mukaan 53,8 % kansalaisista kannattaa liittymistä Euroopan unioniin.

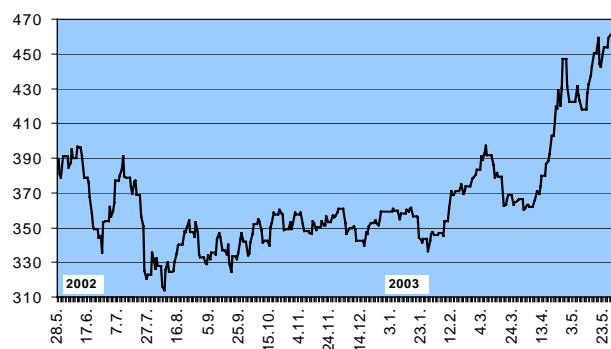
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

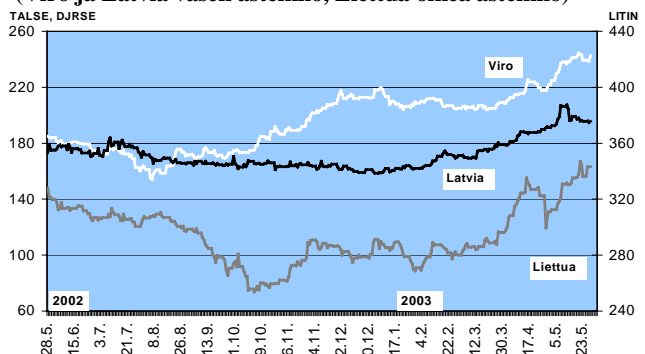
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän talouskasvu kiihtyi edelleen. Viiden perustuotannonalan (teollisuus, maatalous, rakentaminen, rahtikuljetukset ja vähittäiskauppa) yhteenlaskettu tuotanto lisääntyi tammi-huhtikuussa 6,9 % edellisen vuoden vastaavasta ajasta. Huhtikuussa kasvua edellisen vuoden huhtikuusta oli 7,5 %. Venäjän bruttokansantuote kasvoi talousministeriön arvion mukaan tammi-maaliskuussa 6,4 % vuotta aiemmasta.

Valtion tilastokomitean mukaan rakennustuotanto ylitti edellisvuoden tason tammi-huhtikuussa 14 prosentilla, vähittäiskaupan volyymi 9 prosentilla ja rahtikuljetukset 7 prosentilla. Teollisuustuotanto kasvoi 6 % mutta maatalustuotanto vain prosentit. Rahtikuljetuksista nopeimmin lisääntyivät rautatiekuljetukset ja siellä erityisesti öljyn (+16 %) ja kivihiilen (+15 %) kuljetukset.

Kotimainen kysyntä säilyi kiinteiden investointien volyymi oli tammi-huhtikuussa 11 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Huhtikuussa investoinnit lisääntyivät lähes 13 % edellisen vuoden huhtikuusta.

Venäjän hallitus vahvisti kaasun, sähkön ja rautatiekuljetusten hintojen korotukset vuodelle 2004. Päätöksen mukaan kaasu kallistuu ensi vuonna 20 %, sähkö 16 % ja rautatiekuljetukset 12 %. Vastaavat korotukset tänä vuonna olivat 20, 14 ja 12 %. Presidentti Vladimir **Putin** moitti toukokuuisessa linjapuheessaan hallitusta siitä, että mainituilla monopolialoilla hinnat ovat nousseet nopeammin kuin talouden muilla sektoreilla. Nyt päätetyt hintojen korotukset ylittävät hallituksen ensi vuoden inflaatiota-voitteen, joka on 8 – 10 %. Esityksen laatinut talousministeriö perustelee korotuksia tarpeella kompensoida monopolille muiden monopolialojen hintojen nousua (esimerkiksi rautateiden kustannuksia kasvattaa sähkön kallistuminen). Myös verotuksen muutokset ja monopolialojen rakenneuudistukset aiheuttavat niille lisämenoja.

Venäjän sähkömonopolin uudistuksesta yhteisymmärrys. Sähkömonopoli UES:n hallitus päätti 23.5. yksimielisesti siitä, miten ja missä aikataulussa yritys uudistetaan. Uudistuksen viime vaiheiden valmistelu kesti yli vuoden ja aiheutti kiistoja eri osakkeenomistajaryhmien välillä. UES:n hallituksen tekemä päätös toteuttaa duuman helmikuussa hyväksymää lakipakettia energiasektorin uudistuksesta. Uudistuksessa monopolista erotetaan 10 yksityistä keskenään kilpailevaa sähköä tuottavaa tukkuyhtiötä. Sähkön siirron runkoverkko jää täysin valtion omistukseen ja muodostettavat viisi sähkön alueellista siirtoyritystä jäävät osittain valtion omistukseen. Lisäksi UES:stä erotetaan alueellisia itsenäisiä sähköntuottajia, joiden lukumäärästä päättää UES:n hallitus. Uudistusten on määrä olla valmiina vuoteen 2008 mennessä.

Suurimpia kiistoja valmisteluiden aikana herätti se, miten omistus UES:n yksityistettävissä osissa jakautuu nykyisten osakkeenomistajien kesken. Erityisesti portfoliosijoittajat olivat huolissaan omistustensa kohtalosta,

mikä heijastui UES:n osakekurssiin viime vuonna. UES:n hallituksen päätöksen jälkeen sen osakkeiden kurssi on taas noussut. Päätöksen mukaan nykyiset osakkeenomistajat saavat omistusosuuksia tukkuyhtiöissä suhteessa omistusosuuteensa UES:ssä. UES:n hallituksen päätöstä pidetään melko onnistuneena kompromissina eri intressiryhmien välillä. Venäjän valtio on UES:n suurin omistaja 52 prosentin osuudella. Strategiset sijoittajat omistavat 23 % osakkeista, koti- ja ulkomaiset portfoliosijoittajat 18 % ja yksityishenkilöt 7 %.

Venäjän hallitus esittää budjettisektorin palkkoja korotettaviksi lokakuun alusta 33 %. Budjettisektorin yli 15 miljoonan työntekijän (opettajien, lääkäreiden sekä sosiaali-, tiede-, taide- ja kulttuurityöntekijöiden) erittäin alhaisten palkkojen korottaminen ei näin parlamenttivaalivuonna aiheuttane duumassa suurtakaan vastustusta. Korotuksen reaalin arvo on huomattavasti pienempi, koska vuotuinen inflaatio on tällä hetkellä noin 15 %. Korotuksen jälkeen alin taulukkopalkka on 600 ruplaa (17 euroa) kuukaudessa eli virallisen minimipalkan suuruinen. Korotus maksaa varapääministeri, finanssiministeri Aleksei **Kudrinin** mukaan noin 160 miljardia ruplaa (4,5 mrd. euroa). Lähes puolet summasta tulee maksettavaksi federaatiobudjetista.

Venäjän ja Euroopan unionin huippukokous Pietarissa. Presidentti Vladimir **Putin** oli kutsunut Pietarin 300-vuotisjuhlien yhteydessä 31.5. pidettyyn tapaamiseen 15 EU-maan ja 10 liittyjään edustajat. Kokouksen julkilausumassa korostetaan Venäjän ja EU:n yhteistyön syventämistä ja Euroopan yhtenäisyyden lujittamista. Konkreettinen päätös oli osapuolten välisen yhteistyöneuvoston muuttaminen pysyväksi kumppanusneuvostoksi. Euroopan yhteisen talousalueen kehittäminen etenee jatkossa niin, että korkean tason työryhmän on määrä tuoda ehdotuksensa seuraavaan huippukokoukseen marraskuussa. EU toisti lupauksensa edistää Venäjän jäsenyyttä Maailman kauppajärjestössä WTO:ssa. Edelleen osapuolet lupasivat paneutua ongelmiin, joita mahdollisesti syntyy vuoden kuluttua tapahtuvan EU:n itälaajenemisen jälkeen. Venäjän ja EU-maiden välistä viisumivapautta luvataan selvittää pitkällä aikavälillä.

Asiantuntijat luonnehtivat tapaamista pidättelykokoukseksi, jossa erimielisyyksiä ei haluttu nostaa pöydälle. EU halusi näin antaa tukensa länsimieliselle Putinille tämän valmistautuessa ensi kevään presidentinvaaleihin.

Venäjän ja Kiinan huipputapaaminen Moskovassa. Kiinan äskettäin valitun presidentin **Hu Jintaon** ensimmäinen ulkomaanvierailu 26. – 28. toukokuuta suuntautui Venäjälle. Vierailun aikana Hu mm. allekirjoitti presidentti Vladimir **Putinin** kanssa maiden välisen pitkän ajan energiasopimuksen, joka tähtää Venäjän öljyn ja kaasun viennin huomattavaan lisäämiseen. Venäläinen öljy-yhtiö Jukos ja Kiinan kansallinen öljy-yhtiö sopivat jo aiemmin, että Kiina ostaa Venäjältä 700 miljoonaa tonnia öljyä

vuosina 2005 – 2030. Osapuolet ovat selvitelleet öljyputken rakentamismahdollisuuksia Siperiasta Kiinaan jo useita kuukausia. Venäjä selvittelee parhaillaan myös Japanin kanssa öljyputken rakentamista Tyynenmeren rannikolle. Asiantuntijat eivät usko molempien Kauko-Idän putkien rakentamisen olevan mahdollista.

Ventspilsin öljyterminaalien yksityistäminen jatkuu. Latvian yksityistämisviranomaiset päättivät 26.5. myydä 5 % öljyterminaali Ventspils Naftan osakkeista sen suurimmalle omistajalle Latvijan Naftas Tranzitsille (LNT) 4,7 miljoonalla latilla (7,2 milj. eurolla). LNT omistaa kaupan jälkeen enemmistön Ventspils Naftan osakkeista. Latvian valtiolle jäi vielä 38 prosentin omistusosuus, joka on määrä myydä kuluvan vuoden aikana.

Ventspils Nafta on kiinnostanut myös Venäjän valtiollista öljyputkiyhtiötä Transneftiä. Toukokuun alussa Transneft ehdotti järjestelyä, jossa se olisi saanut 50 prosentin osuuden Ventspilsin terminaalista, mikäli investoisi siihen 143 miljoonaa dollaria. Kuluvan vuoden alussa Transneft lopetti öljykuljetukset Ventspilsiin ainakin kesäkuun loppuun asti. Öljyn putkikuljetusten vähenemistä kompensoidakseen Ventspils Nafta aloitti viime vuoden lopulla öljyn kuljettamisen rautateitse.

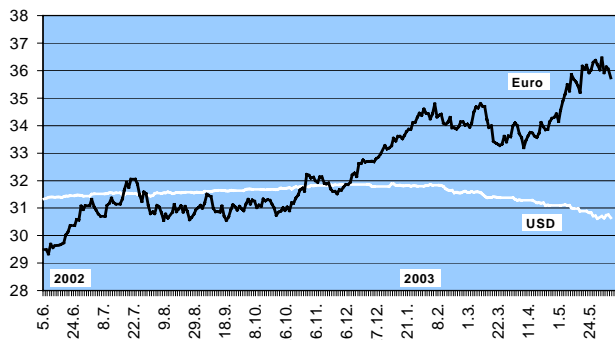
Baltian maiden kuljetussektorit alkuvuonna. Viron suurimman sataman, Tallinnan, kautta kuljetetun rahtin määrä oli kuluvan vuoden tammi-huhtikuussa 13 miljoonaa tonnia, mikä on 1 % enemmän kuin edellisen vuoden vastaavaan aikaan. Rahdista 10 miljoonaa tonnia oli tran-

sitoliikennettä, jonka määrä kuitenkin on laskenut hieman viime vuodesta. Nestemäisen rahtin osuus sataman kuljetuksista oli 64 %. Rautateillä kuljetettavan rahtin määrä kasvoi tammi-huhtikuussa 5 %. Vaatimattomat kasvuluvut johtuvat kovasta talvesta, joka jäädettiin Tallinnan sataman ja häittäsi koko kuljetussektoria.

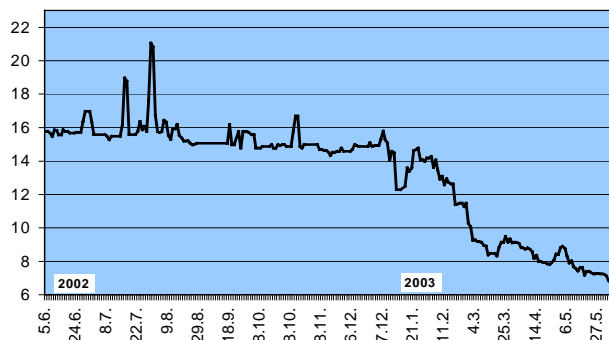
Latvian suurin satama Ventspils kärsi alkuvuonna öljykuljetusten vähenemisestä. Sen kautta kulki rahtia 10 miljoonaa tonnia eli 18 % vähemmän kuin viime vuoden tammi-huhtikuussa. Riian satamassa rahtia käsiteltiin 6 miljoonaa tonnia eli 12 % enemmän kuin vuoden 2002 vastaavana ajankohtana. Liepajan kautta rahtia kulki 44 % enemmän kuin viime vuonna eli yhteensä 2 miljoonaa tonnia. Latvian satamien rahtin kokonaismäärä oli tammi-huhtikuussa 18 miljoonaa tonnia, mikä on 6 % vähemmän kuin vuotta aiemmin. Rahtimäärien vähenemiseen vaikutti Ventspilsin sataman vaikeuksien ohella myös metallikuljetusten siirtyminen osin Latviasta Venäjän satamiin. Latvian rautateillä kuljetettiin rahtia 16 miljoonaa tonnia eli 22 % enemmän kuin viime vuoden tammi-huhtikuussa. Eniten kuljetettiin öljyä. Valtaosa rahdista oli transitoliikennettä, jonka määrä kasvoi edellisestä vuodesta 29 %.

Liettuan Klaipedan satamassa rahtia käsiteltiin kuluvan vuoden tammi-huhtikuussa 7 miljoonaa tonnia, mikä on 12 % enemmän kuin vuonna 2002. Kasvussa olivat varsinkin öljykuljetukset, joista suurin osa oli transitoliikennettä. Myös Liettuan rautatierahdikuljetukset kasvoivat kuluvan vuoden tammi-huhtikuussa ja olivat yhteensä 13 miljoonaa tonnia.

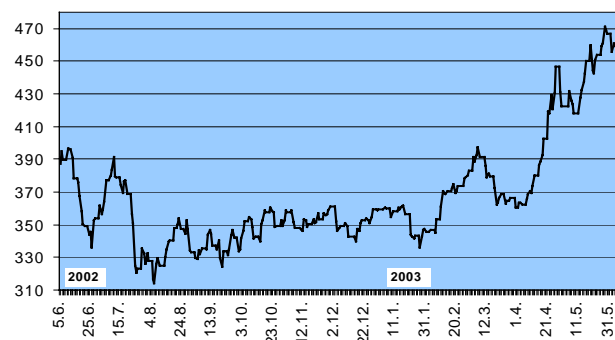
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

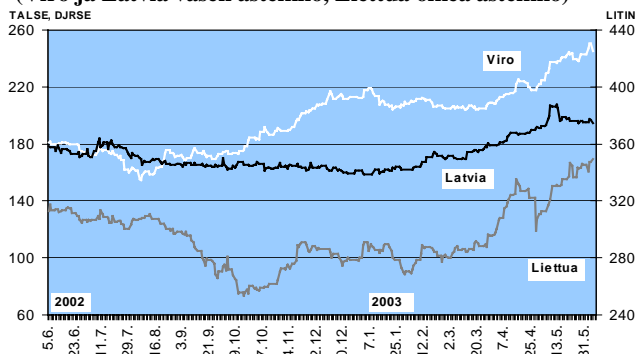
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Presidentti Putinin vuoden 2004 budjettipolitiikkalinjaukset. Presidentin vuosittaisen linjauksen mukaan vuonna 2002 ja kuluvan vuoden alkupuolella budjettipolitiikassa on saavutettu merkittäviä tuloksia, joista tärkeimpiä ovat ylijäämäinen budjetti, suuri finanssireservi, budjettisektorin työntekijöiden palkankorotukset ja valtionvelan supistuminen. Vuoden 2004 budjettipolitiikalla halutaan tukea talouden vakaata kasvua ja väestön elintason nousua.

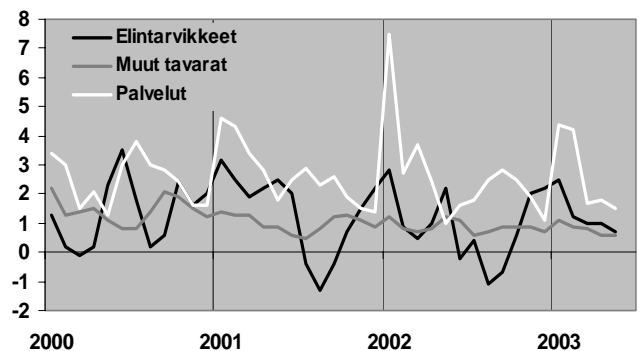
Tavoitteisiin pyritään jatkamalla verojärjestelmän sekä keskuksen ja alueiden välisten suhteiden uudistuksia ja menoja karsimalla. Verouudistuksen lähtökohtana on verotaakan keventäminen, millä pyritään aktivoimaan investointitoimintaa ja luomaan edellytykset talouskasvun jatkumiselle. Presidentti kannattaa arvonlisäveron ja yhtenäisen sosiaaliveron laskemista, omaisuusverotuksen uudistuksia sekä verojärjestelmän hallinnon ja tarkastusten uudelleen organisoimista. Keskuksen ja alueiden välisten suhteiden uudistamista käsittelevät kaksi puitelakia olisi presidentin mukaan saatava hyväksytyksi vielä vuoden 2003 aikana. Lait luovat pohjan alueiden suuremmalle itsenäisyydelle ja toisaalta vastuulle budjettipolitiikassa. Menojen karsimisessa tärkeitä asiakokonaisuuksia ovat valtionsektorin tehtävien inventointi ja sen jälkeinen uudelleenarviointi sekä sellaisten alueille siirrettyjen vastuiden lakkauttaminen, joista ne eivät pysty taloudellisten resurssiensa puitteissa huolehtimaan.

Venäjän hallitus hyväksyi vuoden 2004 budjetin pääparametrit. Budjetin lähtökohtana on arvio, jonka mukaan talous kasvaa 5 %, ruplan keskipursu on 31,9 ruplaa dollarilta ja öljyn hinta 22 dollaria tynnyriltä. Näillä oletuksilla budjetti muodostuu ylijäämäiseksi (0,6 % BKT:sta; budjettitulot 17,7 % BKT:sta ja menot 17 % BKT:sta). Lähes 100 miljardin ruplan (2,8 mrd. euron) suuruinen ylijäämä suunnitellaan siirrettäväksi uuteen vakautusrahastoon, joka korvaisi nykyisen finanssireservin. Suunnitelmien mukaan vakautusrahastoa hallinnoisi finanssiministeriö ja sen varoja käytettäisiin entistä tiukemmin vain ulkomaansuhdanteiden vaikutusten tasoitamiseen. Huhtikuussa 2003 finanssireservissä oli noin 230 miljardia ruplaa (6,4 mrd. euroa). Presidentti Vladimir Putinin linjausten mukaisesti hallitus suunnittelee verotaakan keventämistä 34,4 prosentista 33,5 prosenttiin BKT:sta vuonna 2004. Ulkomaisen velan hoitamiseen käytetään lähinnä kotimaisia rahoituslähteitä, yksityistämistuloja sekä maan ja jalokivien myynnistä saatavia tuloja.

Venäjän inflaatio hidastui hieman toukokuussa. Kuluttajahinnat nousivat toukokuussa 0,8 % huhtikuusta. Inflaation hidastuminen toukokuussa johtui lähinnä elintarvikkeiden hintojen nousun vaimenemisesta. Hintojen nousu vuotta aiemmasta oli toukokuussa alle 14 %. Elintarvikkeet ovat kallistuneet vuotta aiemmasta 10 % ja muut tavarat runsaat 10 %. Palvelujen hintoja korotettiin

toukokuussa edelleen muuta inflaatiota nopeammin ja ne olivat 31 % korkeammalla kuin vuotta aiemmin. Viimeksi kuluneen vuoden aikana asumis- ja kunnallispalvelut ovat kallistuneet 45 % sekä julkinen liikenne, koulutus ja terveydenhoito noin 20 %.

Venäjän kuluttajahintojen %-muutos edellisestä kuukaudesta

Venäjän teollisuusinvestointien rakenteessa hieman muutoksia alkuvuonna. Kokonaisinvestoinnit kasvoivat Venäjällä vuoden ensimmäisellä neljänneksellä noin 10 % vuotta aiemmasta (tosin vertailukohtana olevana alkuvuonna 2002 investoinnit olivat poikkeuksellisen pieniä eräiden investointeihin kytkettyjen veroetujen poistuttua vuoden 2002 alussa). Investoinnit painottuivat aiempaa enemmän teollisuuteen, jonka osuus investoinneista oli puolet. Kaasuntuotannon osuus (7 %) investoinneista nousi huomattavasti samoin kuin elintarviketeollisuuden osuus (vajaat 5 %). Öljyteollisuuden osuus (19 %) sekä mustan metallurgian, kone- ja laiteollisuuden, maatalouden ja tietoliikenteen osuudet laskivat tuntuvasti. Kuljetusalan osuus (15 %) laski hieman ja asuntosektorin osuus pysyi vajaassa 15 prosentissa. Uusia asuntoja valmistui ensimmäisellä neljänneksellä vajaat 60 000 eli 10 % enemmän kuin vuotta aiemmin.

Venäjän uusi tullilaki voimaan vuoden 2004 alusta. Tullilain käsittely vauhdittui huhtikuussa olleen duuman toisen käsittelyn jälkeen ja presidentti Vladimir Putin allekirjoitti lain toukokuun lopussa. Tullilaki mm. lyhentää enimmäistullausaikaa ja määrittää aiempaa selkeämmin tullauksessa tarvittavat asiakirjat (ks. Idäntalouksien viikko 17/2003). Tullikomitean pääjohtajan Mihail Vaninin mukaan uusi laki vähentää komitean valtuuksia antaa tullin toimintaa koskevia säädöksiä, joita on nykyisen lain soveltamiseksi tehty yli 3 000 kappaletta.

G8-ryhmän kokous. Venäjän presidentti Vladimir Putin osallistui kesäkuun alussa johtavien teollisuusmaiden valtionpäämiesten kokoukseen Ranskan Evianissa. Osallistujat mm. hyväksyivät talouskasvua ja vastuullista markkinataloutta tukevan julkilausuman, joka tähtää

maailmantalouden entistä parempaan tehokkuuteen, oikeudenmukaisuuteen ja avoimuuteen. Myös kansainvälistä kaupankäyntiä koskeva G8-maiden toimenpideohjelma hyväksyttiin. Kokoukseen oli kutsuttu tarkkailijoiksi Kiinan ja Intian sekä useiden Afrikan maiden valtionpäämiehet.

Baltian maiden inflaatio toukokuussa. Viron inflaatio on hiipumassa, sillä kuluvan vuoden toukokuussa kuluttajahinnat olivat vain 0,6 % korkeammat kuin samalla ajanjaksolla vuotta aiemmin (vuoden 1. neljänneksellä 1,3 %). Huhtikuusta kuluttajahinnat laskivat 0,3 %, mihin vaikutti erityisesti polttoainehintojen aleneminen. Ainoastaan ruuan hinta nousi hieman.

Latvian kuluttajahinnat nousivat toukokuussa 2,5 % edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Kuluvan vuoden huhtikuusta kuluttajahinnat nousivat keskimäärin 0,2 % (maaliskuusta huhtikuuhun 0,3 %). Eniten nousivat vaatteiden, hedelmien, lääkkeiden ja perunoiden hinnat. Polttoainehinnat puolestaan laskivat.

Liettuaissa jatkui deflaatio, kun kuluttajahinnat laskivat kuluvan vuoden toukokuussa 0,9 % edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna (huhtikuussa -1,0 %). Huhtikuusta toukokuuhun kuluttajahinnat laskivat 0,2 %. Eniten hintojen alenemiseen vaikuttivat liikenne- ja kul-

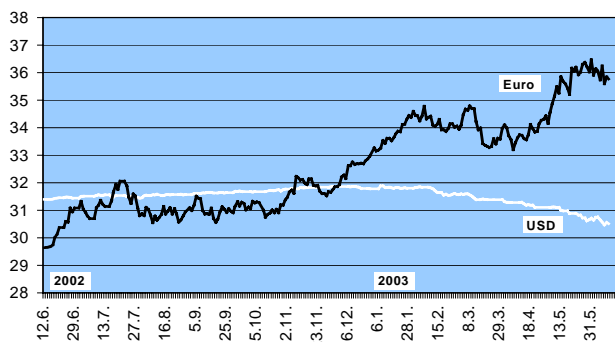
jetuskustannusten sekä ruuan ja alkoholittomien juomien hintojen lasku. Palvelujen hinnat nousivat hieman.

Latvian BKT:n kasvuvauhti ylitti alkuvuonna ennako-odotukset. Latvian reaali BKT kasvoi tammi- maaliskuussa 8,8 % viime vuoden vastaavaan ajankohdtaan verrattuna. Viime vuodesta kiihtyneen talouskasvun taustalla oli varsinkin kotimaisen kysynnän mutta myös viennin nopea kasvu. Kaikki talouden alat kasvoivat. Nopeimmin eli runsaat 17 % kasvoivat kauppa ja rakentaminen. Tehdasteollisuuden tuotanto lisääntyi 10 %. Kuljetus- ja viestintäsektori kasvoi 7 %, vaikka öljykuljetukset vähenivät.

Puolalaiset äänestivät EU-jäsenyyden puolesta. Puolan 7. – 8. kesäkuuta pidetyn kansanäänestyksen osallistumisvilkkaus nousi lähes 59 prosenttiin, ja EU-jäsenyyttä kannatti 77 % äänestäneistä.

EU-jäsenyyden ovat aiemmin hyväksyneet Malta, Slovenia, Unkari, Liettua ja Slovakia. Kesäkuun 13. – 14. kansanäänestys on vuorossa Tšekin tasavallassa, 14. syyskuuta Virossa ja 20. syyskuuta Latviassa. Kymmenes liittymämaa Kypros ei järjestä jäsenyydestä kansanäänestystä.

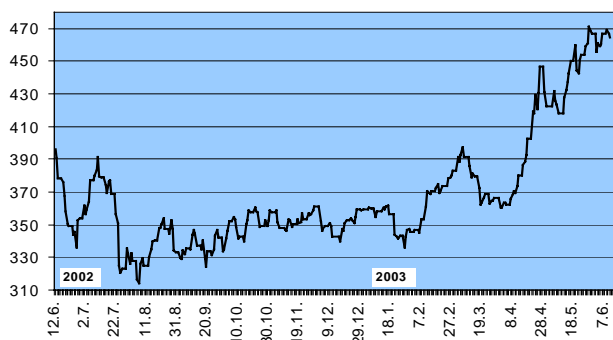
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

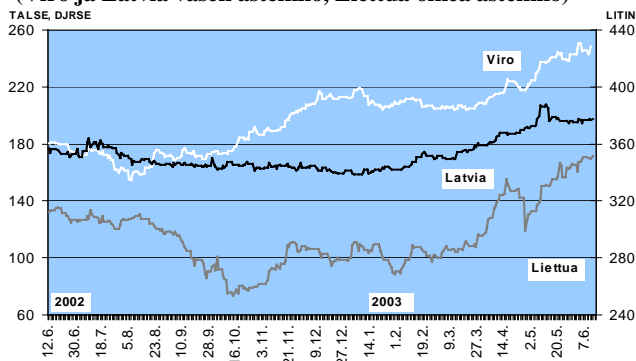
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjä maksanut suuren osan vuoden 2003 velanhoitomenoista. Venäjä on kuluvana vuonna maksanut ulkomaisen julkisen velkansa lyhennyksiä ja korkoja yhteensä 9,5 miljardin dollarin arvosta. Koko vuoden velanhoitomenot ovat runsaat 17 miljardia dollaria. Alun perin Venäjän velanhoitomenot vuodelle 2003 olivat yli 20 miljardia dollaria, ja maan kykyä suoriutua maksuista epäiltiin. Venäjä alkoi kuitenkin pari vuotta sitten lyhentää velkojaan ennenaikaisesti öljyn kohonneen maailmanmarkkinahinnan tuomien lisätulojen turvin, eikä sillä enää ole vaikeuksia hoitaa velvoitteitaan.

Venäjän julkinen ulkomaanvaluuttamääräinen velka oli maaliskuun lopussa finanssiministeriön mukaan 124,8 miljardia dollaria. Venäjän valtio ei ole kuluneena vuonna ottanut uutta ulkomaista lainaa, mutta dollarin heikkene- misen vuoksi Venäjän dollareina ilmaistu julkinen ulkomaanvaluuttamääräinen velka on kasvanut vuoden alun 123,5 miljardista dollarista.

Uudet tuotannonjakoa koskevat säännökset hyväksyty Venäjällä. Duuma ja liittoneuvosto hyväksyivät toukokuussa vero- ja tuotannonjakosopimuslakien muutokset, jotka rajoittavat luonnonvarojen hyödyntämistä tuotannonjakosopimusten perusteella. Muutokset astuivat voimaan 10. kesäkuuta. Tuotannonjakosopimusten perusteella projekteihin osallistuneet ulkomaiset investoijat ovat saaneet verohelpotuksia (ks. Idäntalouksien viikko 15/2003). Nyt tehtyjen muutosten tarkoituksena on saattaa kotimaiset ja ulkomaiset investoijat yhdenvertaiseen asemaan, ja luonnonvaroja hyödyntävien venäläisten suuryritysten arvellaan olleen muutosten alullepanijoina. Uusien määräysten mukaan tuotannonjakosopimuksia voidaan solmia ainoastaan siinä tapauksessa, että normaalien verotussäännösten ehdoin ei kohteelle löydy huutokaupoissa halukkaita hyödyntäjiä. Jo voimassa olevat tuotannonjakosopimukset jäävät voimaan tietyin muutoksin. Lisäksi jotkut esiintymät mm. Venäjän mannerjalustalla ja Kaspiannmeren Venäjälle kuuluvalla alueella sekä kansainvälisiin sopimuksiin perustuvat projektit voidaan ottaa tuotannonjakojärjestelmän piiriin ilman huutokauppane- nettelyä.

Venäjän öljyvienti kasvoi edelleen vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Raakaöljyn vientimäärä kasvoi yli 8 % viime vuoden vastaavasta ajanjaksosta ja öljytuotteiden vienti 6 %. Maakaasun vienti lisääntyi 2 %. Vientitulojen voimakas kasvu johtui kuitenkin ennen muuta korkeista polttoaineiden maailmanmarkkinahinnoista. Venäläisen raakaöljyn dollarihintana oli noin 50 % ja polttoöljyjen hinnat 65 – 70 % korkeammalla kuin vuotta aiemmin. Maakaasun hinnan nousu oli yli 20 %. Raakaöljyn, öljytuotteiden ja maakaasun osuus Venäjän tavara- vientituloista nousi ensimmäisellä neljänneksellä 60 prosenttiin. Viime vuonna moninkertaistunut vehnän vientimäärä 2,6-kertaistui.

Tuonti kasvoi noin neljänneksellä dollareina mitattuna (ja yli 10 %, jos mittayksikkönä käytetään Venäjän keskeisten kauppakumppanimaiden valuuttojen muodostamaa valuuttakoria). Koneiden ja laitteiden sekä kuljetusvälineiden tuonti kasvoi hieman kokonaistuontia hitaammin ja niiden osuus tilastoidusta tuonnista oli 35 %. Elin- tarvikkeiden osuus oli 23 %.

Duuma hyväksyi tietoliikennelain muutokset toisessa käsittelyssä. Jo vuosia duumassa ollutta lakia kannatti sen sisällön kannalta ratkaisevassa käsittelyssä yli 400 edustajaa. Suurin osa ensimmäisen käsittelyn jälkeen tehdyistä muutosesityksistä jäi hyväksymättä ja lakiehdotus vastaa lähes täysin tietoliikenneministeriön alkupe- räistä ehdotusta. Asiantuntijoiden mukaan Venäjän tietoliikennemarkkinoiden tilanne ei tämän lainmuutoksen myötä parane merkittävästi, joskin lupienmyöntämiskäyt- täntö selkiytyy ja kilpailu ja avoimuus lisääntyvät jonkin verran. Toisaalta tilaajille annettu mahdollisuus valita joko kiinteään kuukausimaksuun tai käytettyyn puheai- kaan perustuva palvelusopimus vähentäne operaattorei- den tuloja, joten odotettavissa on puhelumaksujen koro- tuksia.

Ehdotuksen mukaan operaattoreiden on perustettava peruspalvelurahasto, jonka avulla puhelinverkkoa laajen- netaan syrjäseuduille. Jokaiseen taajamaan on asennettava vähintään yksi puhelinautomaatti ja jokaiseen vähintään 500 hengen taajamaan kaikkien käyttöön tuleva inter- net-yhteys. Tällä hetkellä Venäjän puhelinverkko kattaa 46 % asutuista alueista. Rahaston vastustajat pitävät ra- hastomaksuja uutena verona, rahaston hallinnointia epä- selvänä ja rahaston avulla tarjottavia peruspalveluita riit- tämättöminä.

Lakiehdotuksen mukaan ulkomaalaiset voivat omistaa tietoliikenneyrityksiä Venäjän lainsäädännön sallimissa rajoissa. Ehdotus takaa ulkomaalaisille tietoliikenneyri- tyksille samat edut kuin kansallisille yrityksille.

Palkat kohoavat Baltian maissa, ostovoiman kasvu tukee yhä vähittäiskauppaa. Virossa nimelliset brutto- palkat kasvoivat kuluvan vuoden ensimmäisellä neljän- neksellä keskimäärin 11 % edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta. *Latviassa* palkat nousivat keskimäärin 10 % ja *Liettuassa* 3 %. Keskimääräinen kuukausipalkka oli *Virossa* 6 333 kruunua (405 euroa), *Latviassa* 178 latia (271 euroa) ja *Liettuassa* 1 125 litiä (326 euroa).

Virossa palkat olivat korkeimmat rahoitussektorilla, jonka keskikuukausipalkka oli 19 600 kruunua. Rahoitus- sektorilla palkat myös nousivat eniten. Alhaisin kuukau- sipalkka, 3 800 kruunua, oli maataloudessa ja metsästyksessä. *Latviassa* keskipalkat olivat julkisella sektorilla 20 % ja *Liettuassa* 4 % korkeammat kuin yksityisellä sektorilla. Minimipalkka kasvoi *Virossa* 2 331 kruunuun ja *Latviassa* 70 latiin eli molemmissa 17 % vuoden 2002 ensimmäiseltä neljännekseltä. *Liettuan* minimipalkka pysyi ennallaan 430 litissä.

Reaalipalkkojen nousun ansiosta kotitalouksien ostovoima on Baltiassa kasvanut, mikä on jo pitkään tukenut vähittäiskaupan kasvua. Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä vähittäiskaupan kasvu hiukan hidastui mutta oli yhä Virossa 9 %, Latviassa 13 % ja Liettuassa 8 % edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta. Erityisesti moottoriajoneuvojen, vaatteiden ja tekstiilien sekä kodinkoneiden ja huonekalujen myynti on kehittynyt suotuisasti. Kauppojen välinen kilpailu on kiristynyt, mikä on heikentänyt yrityksiä voittoja.

Viron parlamentti hyväksyi lisäbudjetin vuodelle 2003. Budjettimenoja voidaan lisätä, koska tulot ovat alkuvuonna ylittäneet ennakoarvot. Suuruudeltaan 1,1 miljardin kruunun (71 milj. euroa) lisäbudjetti hyväksyttiin hallituspuolueiden äänien turvin. Lisärahoituksella on määrä mm. avustaa koulutussektoria (145 milj. kruunua) ja paikallishallintoa (107 milj. kruunua). Pärnun sairaalan (263 milj. kruunua) ja Koillis-Viron vankilan (87 milj. kruunua) rakentaminen rahoitetaan supistamalla valtion kassavarantoa.

Latviassa pidetään presidentinvaalit 20. kesäkuuta. Nykyisen presidentin Vaira Vike-Freibergan toimikausi kestää kesäkuun loppuun, ja hän on tähän mennessä ainoa vaaleihin ilmoittautunut ehdokas. Tullakseen valituksi ehdokkaana on saatava taakseen yksinkertainen enemmistö Latvian 100-jäsenisessä parlamentissa. Sekä hallituspuolueet että suurin oppositiopuolue ovat ilmoittaneet tukevansa Vike-Freibergan uudelleenvalintaa. Toukokuisen

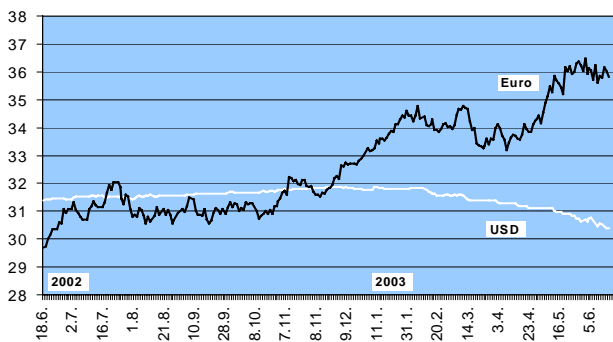
mielipidetiedustelun mukaan 75 % kansalaisista kannattaa nykyistä presidenttiä.

Puolan finanssiministeri Grzegorz Kolodko erosi. Sosiaalidemokraatteja edustavan pääministerin Leszek Millerin hallituksessa 11 kuukautta istunut Kolodko erosi 11. kesäkuuta sen jälkeen, kun pääministeri ilmoitti siirtävänsä Puolan talouden johtamisen finanssiministeriltä talousministeri Jerzy Hausnerille. Uudeksi finanssiministeriksi nimitettiin Puolan EU-jäsenyysneuvotteluissa mukana ollut entinen varafinanssiministeri Andrzej Raczko.

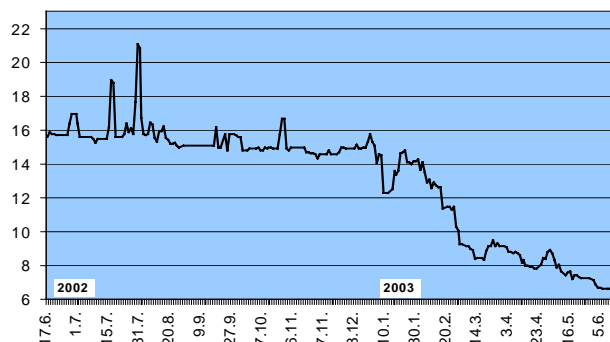
Kolodko pyrki saattamaan Puolan budjettivajeen EU:n talous- ja rahaliittoon liittymisen vaatimalle tasolle niin, että Puola olisi voinut siirtyä euron käyttöön vuonna 2007. Tämä olisi toteutettu supistamalla julkisia menoja, vähentämällä verohelpotuksia ja sosiaalietuja sekä siirtämällä 9 miljardia zlotya (2,4 mrd. dollaria) keskuspankin varoja budjettituloihin. Ministerinvaihdon jälkeen Millerin hallitus sai 460-paikkaisen parlamentin luottamusäänestyksessä 13.6. niukan tuen luvuin 236 – 213. Millerin hallitus on kolme kuukautta toiminut parlamentin vähemmistön turvin.

Puolan ongelmina ovat viime aikoina olleet talouden hidas kasvu, investoijien vähäinen luottamus, lähes 19 prosentin työttömyys ja eräät näkyvät korruptioskandaalit. Pääministeri Miller on luvannut mm. 5 prosentin vuosittaista talouskasvua, työttömyyden pienentämistä, veroleikkauksia ja yritystoiminnan esteiden vähentämistä.

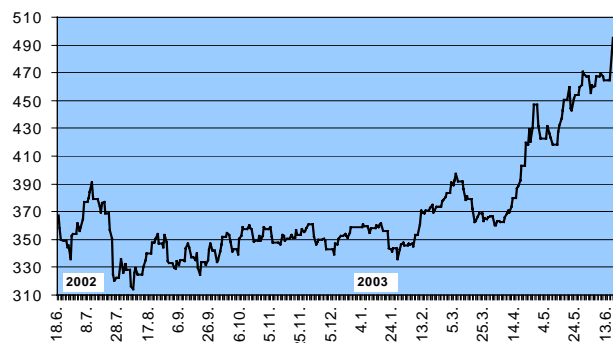
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

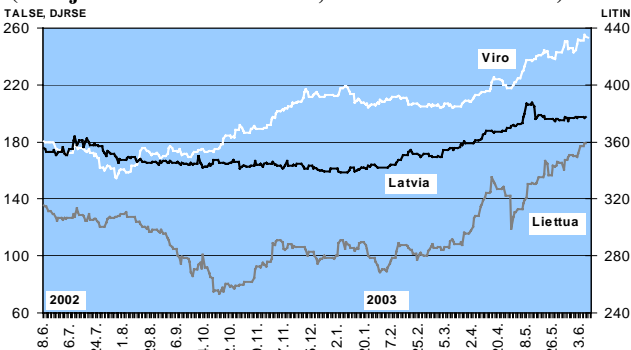
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettuva oikea asteikko)

Venäjän talous yksi nopeimmin kasvavia maailmassa. Valtion tilastokomitean virallisten tietojen mukaan bruttokansantuote kasvoi kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 6,8 % viime vuoden ensimmäisestä neljänneksestä. Kasvu on tämän jälkeenkin jatkunut kiihtyvänä. Viiden perustuotannonalan yhteenlaskettu tuotantovo-lyymi lisääntyi 7,2 prosenttia tammi-toukokuussa viime vuoden vastaavasta ajasta. Toukokuussa viiden perustuotannonalan tuotanto oli 8,5 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Hyvien tulosten perusteella hallitus on nostamassa koko kuluvan vuoden talouskasvuennustetta noin prosenttiyksiköllä nykyisestä 4,5 prosentista. Jotkut taloustutkimuslaitokset puolestaan ennustavat kuluvalla vuodelle jopa 7–7,5 prosentin talouskasvua.

Työpäivien määrällä korjattu teollisuustuotanto lisääntyi kuluvan vuoden tammi-toukokuussa 7,1 % viime vuoden tammi-toukokuusta. Kasvu oli keskimääräistä nopeampaa polttoaineiden ja sähkön tuotannossa sekä väri- ja mustassa metallurgiassa. Myönteistä on koneenrakennuksen ja metallituoteteollisuuden tuotannon 7,5 prosentin ja lääketieteellisuuden 17 prosentin kasvu.

Venäjän keskuspankki alensi jälleenerahoituskorkoa. Korko laski 18:sta 16 prosenttiin 21.6. lähtien. Edellisen kerran keskuspankki alensi jälleenerahoituskorkoa kuluvan vuoden helmikuussa kolmella prosenttiyksiköllä. Korko on nyt alimmillaan koko 11-vuotisen historiansa aikana. Jälleenerahoituskoron merkitys rahapolitiikan välineenä on vähäinen, ja se on huomattavasti pankkien välisten markkinoiden korkoja korkeampi. Pankkien välisillä markkinoilla 8–30 päivän pituisten luottojen korko on kesäkuussa ollut vajaat 6 %.

Venäjän duuma hyväksyi lukuisia muutoksia verolakiin. Kansanedustajat päättivät kevätkauden viimeisessä istunnossaan 21. kesäkuuta laskea *arvonlisäveron* nykyisestä 20 prosentista 18 prosenttiin vuoden 2004 alusta lähtien. Muutamien välttämättömyyshyödykkeiden arvonlisävero säilyy 10 prosentissa. Veronalennuksen arvioidaan leikkaavan federaation budjettituloja 96 miljardia ruplaa (2,7 miljardia euroa), mitä kompensoidaan korottamalla *öljyn tuotantoveroa* sekä ottamalla käyttöön uusi *kaasun tuotantovero*. Kaasunmyynnin valmistevero poistettiin mutta vientivero nostettiin 20 prosenttiin. Duuma hyväksyi myös hallituksen esityksen 5 prosentin *myyntiveron* poistamisesta. Vero on ollut federaation alueille merkittävä budjettitulojen lähde. Hallitus korvaa tulomenetyksiä mm. osoittamalla aikaisempaa suuremman osan yritysten voittoveroista aluebudjetteihin.

Samassa istunnossa duuma päätti nostaa yritysten *omaisuusveron* ylärajan 2,2 prosenttiin. Alueviranomaiset voivat kuitenkin asettaa veroprosentin tätä pienemmäksi. Sosiaali-infrastruktuuri vapautettiin yritysten omaisuusverosta kokonaan. Lisäksi duuma hyväksyi muutoksia kansalaisten varallisuuden kontrollointia koskevaan lakiin.

Uuden lain mukaan pankeilla ja luottolaitoksilla ei ole velvollisuutta ilmoittaa veroviranomaisille kansalaisten suurista hankinnoista tai tilisiirroista.

Verolakimuutokset ovat läpäisseet kaikki kolme duuman käsittelyä ja tulevat voimaan liittoneuvoston hyväksynnän ja presidentin allekirjoituksen jälkeen. Veronalennuspäätösten saaminen läpi duumassa ennen sen kesälo- man alkua mahdollisti sen, että hallitus voi nyt ryhtyä valmistelemaan ensi vuoden budjettia.

Venäjän duuma muutti valuuttalakia. Duuma päätti kauden viimeisessä istunnossaan 21.6. laskea vientitulo- jen pakollisen myyntivelvoitteen rajaa 50 prosentista 30 prosenttiin. Lakimuutoksen mukaan keskuspankki voi päätöksellään alentaa myyntivelvoitetta vielä enemmän. Rajan alentamisen tavoitteena on hillitä inflaatiota ja ruplan arvon vahvistumista dollariin nähden. Alunperin vientitulojen pakollisen myyntivelvoitteen raja oli 75 %, ja se otettiin käyttöön vuoden 1998 taluskriisin jälkeen tarkoituksena tukea heikentynyttä ruplaa ja rajoittaa pää- omapakoa Venäjältä. Viime aikoina rupla on vahvistunut dollaria vastaan Venäjän suurten vientitulojen seuraukse- na, ja lakimuutoksen toivotaan lieventävän osaltaan rup- lan vahvistuspaineita. Laki tulee voimaan liittoneu- voston hyväksynnän ja presidentin allekirjoituksen jäl- keen.

Venäjällä muutokset pankkitalletusten ja -luottojen keskittymisessä jatkuneet alkuvuonna. Kotitalouksien pankkitalletusten kanta oli keskuspankin tietojen mukaan vuoden ensimmäisen neljänneksen lopussa reaaliarvoltaan yli 30 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Talletukset suurimmassa pankissa, Sberbankissa, kasvoivat runsaat 20 %, ja pankin osuus talletuksista oli 66 % oltuaan vuotta aiemmin 70 %. Talletusten kasvu oli keskiarvoa nopeampaa kaikissa muissa pankkien kokoluokissa. Talletusten erityisen nopea kasvu Sberbankin jälkeen taseeltaan neljässä suurimmassa pankissa jatkui (yli 80 %) ja niiden osuus talletuksista nousi yli 5 prosenttiin.

Pankkien yritysluottokanta oli ensimmäisen neljän- neksen lopussa reaalisesti 20 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Sberbankin ja seuraavaksi suurimpien neljän pankin myöntämät luotot kasvoivat runsaat 15 % ja niiden osuus luotoista laski 47 prosenttiin. Luottojen kasvu oli nopeinta (noin 30 %) seuraavaksi suurimman 15 pankin muodostamassa ryhmässä, jonka osuus nousi lähemmäs 20 prosenttia.

Kotitalouksille myönnettyjen luottojen kasvu jatkui vilkkaana ja oli 37 %. Nopeinta (yli 60 %) kasvu oli edelleen kooltaan sijaluvuilla 51–200 olevissa pankeissa ja niiden osuus kasvoi yli 20 prosenttiin. Seuraavaksi nopeimmin (yli 50 %) kotitalouksien luotot kasvoivat viidessä suurimmassa pankissa, joiden osuus luottokan- nasta oli yli puolet.

Venäjä FATFin jäseneksi. OECD:n yhteydessä toimiva kansainvälinen rahanpesua vastustava toimintaryhmä, Financial Action Task Force (FATF), hyväksyi 19. kesäkuuta Venäjän jäsenekseen. Maa poistettiin rahanpesun mustalta listalta viime vuoden lokakuussa ja se saavutti jo aikaisemmin tarkkailijajäsenen aseman ryhmässä. FATFin mukaan Venäjä on merkittävästi uudistanut lainsäädäntöään sekä tehostanut taisteluaan rahanpesua, huume-kauppaa, veronkiertoa ja kansainvälisen terrorismin rahoitusta vastaan. Järjestön mukaan Venäjän on jatkettava uudistuksiaan, joista tärkeimpiä on poistaa kynnys, jota pienempien rahamäärien pesua ei lasketa rikolliseksi toiminnaksi. Jäsenyyden arvioidaan parantavan Venäjän kansainvälistä mainetta ja luottokelpoisuutta. Venäjän lisäksi FATF otti jäsenekseen Etelä-Afrikan.

Latvian presidentti Vaira Vike-Freiberga toiselle kaudelle. Latvian parlamentti valitsi 20.6. presidentti Vaira Vike-Freibergan (65) toiselle neljän vuoden kaudelle. Sadasta edustajasta 88 äänesti Vike-Freibergan uudelleen valitsemisen puolesta, muita ehdokkaita ei vaalissa ollut. Presidentin toinen toimikausi alkaa 8.7.

Latvian parlamentti hyväksyi lisäbudjetin. Latvian parlamentti hyväksyi 20.6. yhteensä 32 miljoonan latin (48 milj. euroa) lisäykset kuluvan vuoden budjettiin. Suurin osa lisäbudjetista, noin 13 miljoonaa latia, menee terveydenhoitosektorille. Myös paikallishallinto (5 milj. latia) sekä valtion moottoritierahasto (5 milj. latia) saavat

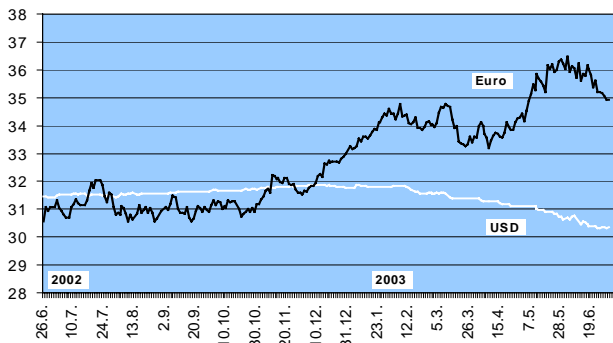
merkittävän osan lisärahoituksesta. 4 miljoonaa latia ohjataan maataloustukeen ja 2 miljoonaa latia metsänviljelyohjelmaan. Opettajien palkkojen nostamiseen puolestaan käytetään 4 miljoonaa latia.

IMF kehuu Liettuan talouskehitystä. IMF:n valtuuskunta vieraili Liettuaan kesäkuun alussa tekemässä säännönmukaisen arvion maan taloustilanteesta. Valtuuskunta kehuu erityisesti taloutta vakauttavaa valuuttakatejärjestelmää sekä määrätietoista finanssipolitiikkaa. Pääosin investointi- ja vientivetoinen talouskasvu on edelleen nopeaa ja inflaatio hidasta.

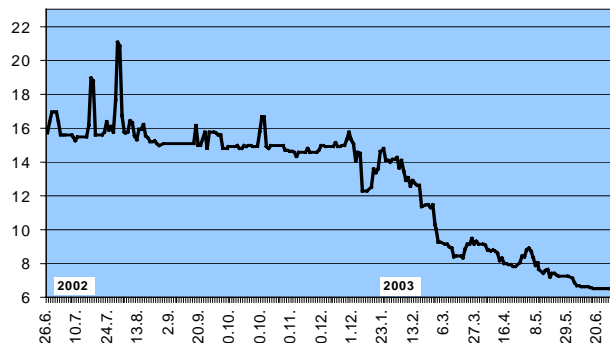
Talouspolitiikan uskottavuuden säilyttämiseksi IMF kehottaa Liettuaa pitämään julkisen sektorin menot kurissa. Euroopan unioniin liittymisen yhteydessä budjettivajetta voidaan kasvattaa, mutta tämän tulisi olla tilapäistä. Kilpailua ja kasvua edistäviä rakennemuutoksia sekä yksityistämistä on jatkettava ja pankki- ja vakuutusvalvontaa tehostettava. Myös julkista hallintoa on tehostettava ja korruptiota vähennettävä.

Uhkakuvina maan taloudelle IMF näkee ulkoiset shokit, korkean työttömyyden sekä väestön ikääntymisen. Valtuuskunta on erittäin huolestunut myös verotulojen BKT-osuuden laskusta, ja kehottaa hallitusta etsimään uusia tulonlähteitä. Mikäli järjestyksessä talouspolitiikka ja rakennemuutokset jatkuvat, Liettuan keskipitkän aikavälin talousnäkymät ovat kuitenkin erittäin hyvät. IMF nosti ennustettaan Liettuan vuoden 2003 talouskasvusta 5,8 prosenttiin.

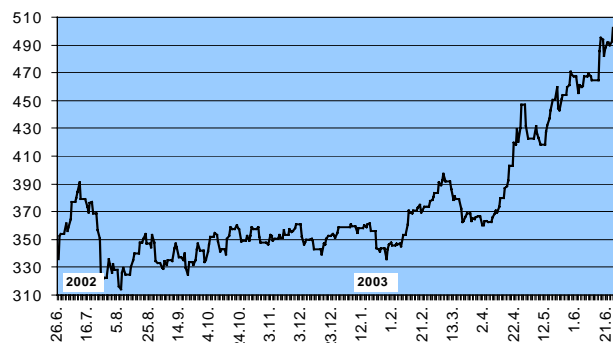
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

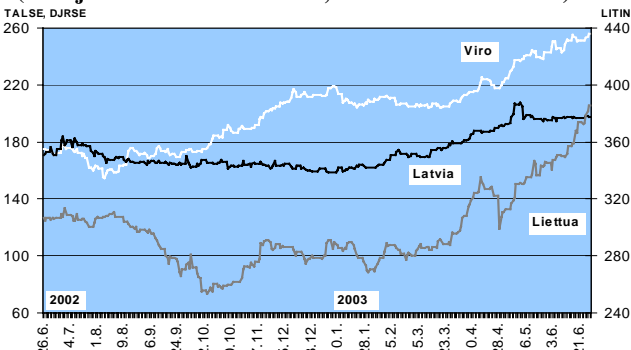
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän hallitus hyväksyi valtion ensi vuoden lainanotto-suunnitelman. Suunnitelma on osa vuoden 2004 budjetin valmistelua. Lainanottopolitiikan yleistavoitteena ensi vuonna on korvata ulkomaista velkaa kotimaisella valuuttakurssiriskien vähentämiseksi, pidentää keskimääräisiä laina-aikoja ja lisätä valtion velkakirjojen tarjontaa kotimaisilla markkinoilla. Viimeksi mainittuun tavoitteeseen on syynä parhaillaan käynnissä oleva eläkeuudistus, jonka mukaan eläkesäästöjä hoitavat rahastot voivat sijoittaa varojaan pääosin valtion velkakirjoihin. Venäjällä on pelätty, ettei riittävää määrää valtion velkakirjalainoja ole markkinoilla saatavissa.

Kesäkuun 26. päivänä hyväksytyyn lainanotto-suunnitelman mukaan valtio lainaa kotimaisilta markkinoilta ensi vuonna nettomääräisesti lähes kolme kertaa enemmän kuin mitä tälle vuodelle on suunniteltu eli noin 145 miljardia ruplaa (4,8 miljardia dollaria). Velanoton kokonaismäärä on 263 miljardia ruplaa, josta 118 miljardia ruplaa käytetään aiempien velkojen kuoletuksiin. Suunnitelma merkitsee tuntuvaa siirtymistä ulkomaisesta velasta kotimaiseen. Kuluvan vuoden maaliskuun lopussa valtion kotimaanvaluuttamääräinen velka oli 674 miljardia ruplaa (22,3 miljardia dollaria) ja ulkomaanvaluuttamääräinen velka 124,8 miljardia dollaria.

Venäjä suojelee teollisuuttaan nostamalla käytettyjen autojen tuontitulleja. Venäjän hallitus päätti 21.6. nostaa yksityishenkilöiden tuomien 3-7 vuotta vanhojen ulkomaisten autojen tulleja. Tariffitaso määräytyy auton moottorin kapasiteetin mukaan. Keskimäärin tullit nousevat lähes kaksinkertaisiksi. Yksityishenkilöiden tuomien autojen tullit nousevat lähemmäksi juridisten henkilöiden tuomien autojen tulleja, jotka ovat tähän asti olleet jopa 2,5-4 kertaa niitä korkeampia. Päätös nostaa yksityisautojen tuontihintoja keskimäärin 10-20 %. Korotuksen tavoitteena on suojella tuontakilpailusta kärsivää venäläistä uusien autojen tuotantoa sekä kannustaa ulkomaisia valmistajia investoimaan autoteollisuuteen Venäjällä.

Venäjän ja Valko-Venäjän rahaliiton eteneminen kangertee. Valko-Venäjän presidentti Aleksander Lukashenko jätti viime hetkillä allekirjoittamatta lain, joka olisi hyväksynyt Venäjän ruplan tilivaluutaksi Valko-Venäjän ruplan rinnalle Valko-Venäjällä heinäkuun alusta alkaen. Maiden maksujärjestelmät ovat valmiit uuteen käytäntöön, ja hanke on saanut Valko-Venäjän hallituksen hyväksynnän. Todennäköistä on, että asiasta käydään vielä valtiotason neuvotteluja Venäjän ja Valko-Venäjän välillä.

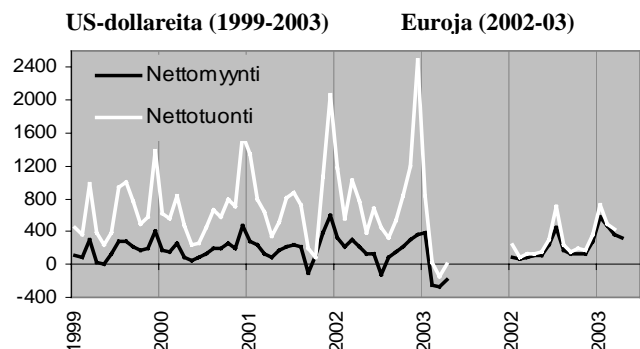
Yhteisen tilivaluutan on tarkoitus olla askel kohti Venäjän ja Valko-Venäjän rahaliittoa. Nykyisten suunnitelmien mukaan Valko-Venäjän rupla sidotaan Venäjän ruplaan vuoden 2004 alusta. Venäjän ruplasta on määrä tulla maiden yhteinen rahayksikkö vuoden 2005 alusta alkaen.

Energiakysymykset esillä Venäjän presidentin valtiovierailulla Iso-Britanniaan. Presidentti Vladimir Putinin valtiovierailu kesäkuun lopulla oli ensimmäinen Venäjän tai Neuvostoliiton johtajan virallinen vierailu Britanniaan sitten tsaari Aleksanteri toisen vuonna 1874 tapahtuneen vierailun. Vierailun aikana presidentti Putin ja pääministeri Blair ilmoittivat Irakin sodan aiheuttamien erimielisyyksien olevan takanapäin.

Taloudellisista aiheista näkyvimmin esillä olivat energiakysymykset. Vierailun aikana allekirjoitettiin yhteistyömuistio, jossa maat sopivat Venäjältä Itämeren ali Länsi-Eurooppaan aiotua kaasuputkea koskevasta yhteistyöstä. Projektin arvo on lähes 6 miljardia dollaria, mutta muun muassa sen rahoitus ja kaasun vientimääriä koskevat kysymykset ovat edelleen auki. Yhteistyömuistiosta huolimatta Britannia ei ole virallisesti sitoutunut kaasuputkiin. Valtiovierailun aikana myös British Petroleum allekirjoitti yksityiskohtaisen sopimuksen, jolla BP ja venäläinen TNK-yhtymä muodostavat uuden öljytuotantoalan suuryhtymän Venäjälle. Kaupasta, jossa BP sijoittaa Venäjälle lähes 7 miljardia dollaria, sovittiin jo helmikuussa (ks. Idäntalouksien viikko 7/2003).

Euron asema venäläisten pankkien käteisvaluuttakaupassa vahvistunut. Keskuspankin tietojen mukaan venäläisten pankkien ja yksityishenkilöiden välisessä käteisvaluuttakaupassa dollareiden nettomyynti pankeista samoin kuin käteisdollareiden nettotuonti pankkien kautta kääntyi tämän vuoden alkukuukausina poikkeuksellisesti negatiiviseksi. Tämä johtui pankkien jyrkästi kasvaneista dollareiden ostoista. Käteiseurojen kasvanut myynti pankeista lisäsi eurojen tuontia tammi-huhtikuussa selvästi viime vuoden samasta ajanjaksosta. Eurojen osuus pankkien käteisvaluutan myynnissä nousi tammi-huhtikuussa 35 prosenttiin ja käteisvaluutan tuonnissa lähes 60 prosenttiin (osuudet olivat 30 ja 20 % koko vuoden 2002 aikana). Taustalla on arvioitu olevan mm. venäläisten kasvava matkailu euroalueelle sekä dollarin kurssin jo viime vuoden keväällä alkanut heikkeneminen euroon nähden.

Venäläisten pankkien käteisvaluutan nettomyynti yksityishenkilöille ja valuutan nettotuonti, miljoonaa dollaria

Pietarin kaupunginjohtaja Vladimir Jakovlev nimitettiin Venäjän varapääministeriksi. Presidentti Putin nimitti Jakovlevin kesäkuussa asunto- ja kunnallispalveluista, kaupunkisuunnittelusta, rakennusteollisuudesta ja kuljetussektorista vastaavaksi varapääministeriksi. Venäjän asunto- ja kunnallispalveluita on yritetty uudistaa jo kymmenen vuotta, mutta tulokset ovat jääneet vähäisiksi. Tarkkailijat odottavatkin Jakovlevin joulukuun duuman vaaleihin ulottuvasta kaudesta työntäyteistä. Pietarin uuden kaupunginjohtajan vaalit pidetään loka-marraskuussa, johon asti tehtäviä hoitaa 1. apulaiskaupunginjohtaja Aleksander Beglov.

Viron BKT:n kasvuvauhti hidastui. Viron reaalin BKT kasvoi tammi-maaliskuussa 5,2 % vuoden 2002 ensimmäisestä neljänneksestä. Nopeimpaan kasvuun ylsivät rahoitusala (17 %), tehdasteollisuus (11 %) sekä sähkön, kaasun ja veden tuotanto (10 %). Viron talouskasvu perustui ennen kaikkea kotimaiseen kysyntään, joka kasvoi 12 %. Kiinteät investoinnit kasvoivat peräti 33 % ja yksityinen kulutus 7 %. Vienti kasvoi 5 % ja tuonti 16 %.

Liettuan BKT:n kasvu vahvaa alkuvuonna. Liettuan reaalin BKT kasvoi vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 9,4 % viime vuoden vastaavasta ajankohdasta. Tuotanto kasvoi lähes kaikilla talouden aloilla. Viime vuoteen verrattuna tavaroiden ja palveluiden vienti kasvoi 15 %,

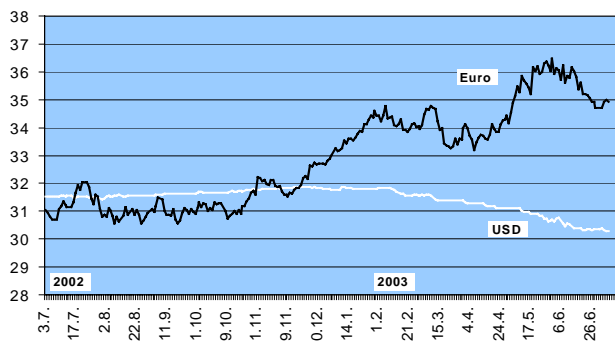
tuonti puolestaan 10 %. Yksityinen kulutus kasvoi 5 % ja kiinteät investoinnit 6 %. Aikaisempia ennusteita nopeampaa talouskasvua vauhditti erityisesti energiasektori, joka kasvoi 27 %. Vahvasti kasvoivat myös rakennusala (18 %) ja tehdasteollisuus (16 %).

Baltian maissa erilaisia arvioita euron käyttöönottoon aikatauluista. Viron keskuspankin pääjohtaja Vahur Kraftin mukaan maa tähtää mahdollisimman nopeaan euron käyttöönottoon. Hänen mukaansa Viron tavoitteena on liittyä ERM-2 -järjestelmään EU:hun liittymisen yhteydessä 1.5.2004. Vaaditun kahden vuoden ERM-kytkennän jälkeen Viro ottaisi euron käyttöön kesällä 2006.

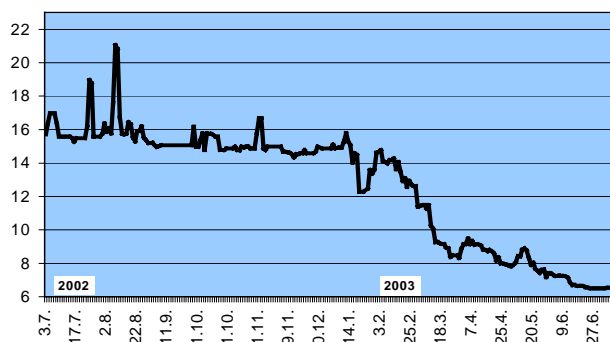
Liettuan keskuspankki tavoittelee euroon siirtymistä hiukan hitaammalla aikataululla. Pääjohtaja Reinoldijus Sarkinas sanoo myös Liettuan todennäköisesti liittyvän ERM-2:een EU-jäsenyyden yhteydessä. Euron käyttöönottoon Liettua pyrkii vuonna 2007.

Latvian keskuspankin pääjohtaja Ilmars Rimsevics ennakoi maan kykenevän ERM-2 -kytkentään vasta vuoden 2005 alussa. Rimsevicsin mukaan maan valmius euron käyttöönottoon on selvillä kesällä 2007, joten realistisin ajankohta yhteisvaluuttaan siirtymiselle on 1.1.2008. Virosta ja Liettuasta poiketen Latvian valuuttaa ei ole sidottu euroon, vaan SDR-valuuttakoriin. Tästä johtuen ERM-2 -järjestelmä aiheuttaa liike-elämälle suurempia muutoksia Latviassa kuin muissa Baltian maissa.

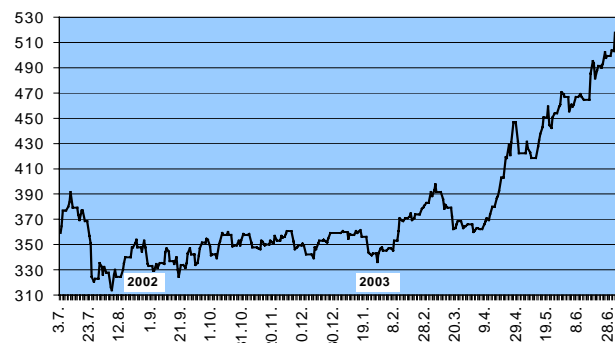
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

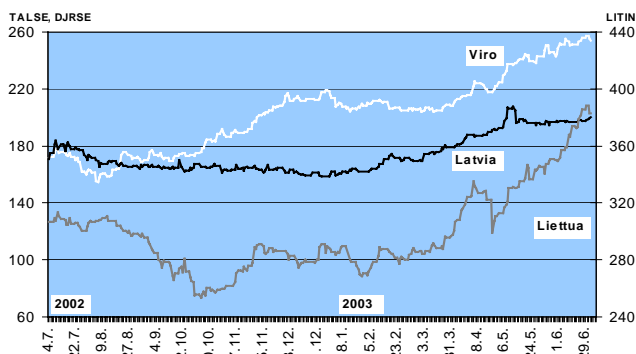
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän inflaatio edelleen nopeaa. Kuluttajahintojen vuosimuutos oli kesäkuussa 13,9 %. Toukokuusta hinnat nousivat 0,8 % eli enemmän kuin viime vuoden vastaavana ajanjaksona (0,5 %). Myös toukokuussa inflaatio oli 0,8 %. Inflaatiovauhtia ylläpiti erityisesti palvelujen ja elintarvikkeiden hintojen nousu. Kesäkuussa kallistuivat varsinkin leipä ja muut viljatuotteet viime vuotta heikompien sato näkymien takia. Entistä epätodennäköisempää on, että hallituksen kuluvan vuoden 12 prosentin inflaatiotavoite toteutuisi. Viime vuonna Venäjän kuluttajahinnat nousivat 15,1 %.

Venäjän keskuspankki asetti vientitulojen myyntivelvoitteen 25 prosenttiin. Keskuspankki käytti 9.7. voimaan tulleen uuden valuuttalain suoma oikeuttaan ja asetti myyntivelvoitteen lain määräämän 30 prosentin maksimin alapuolelle. Keskuspankin varapääjohtajan Oleg Vjuginin mukaan yritykset vaihtavat tällä hetkellä vientituloistaan rupliksi keskimäärin yli 60 %, koska valtaosa yritysten menoista on ruplamääräisiä.

Uusia lakeja Venäjälle. Presidentti hyväksyi heinäkuun alkuun mennessä useita lainmuutoksia: arvonlisäveroprosentti alennettiin 20:stä 18:aan; maakaasun ja raakaöljyn valmisteverot poistettiin ja niiden tuotantoveroja korotettiin; polttonesteiden, alkoholijuomien ja tupakan valmisteveroja korotettiin; 5 prosentin myyntivero lakkautettiin; tehokkaalla moottorilla varustetuille henkilöautoille määrättiin valmistevero; omistusasumisen tukea verotuksessa lisättiin; kansalaisten suuriin ostoksiin kohdistunut veroviranomaisten valvonta lopetettiin; yritysrekisterilaki ulotettiin koskemaan myös yksityisyrittäjiä ja puolueiden, yhdistysten ja vaaliliittojen asemaa valtiollisissa ja kunnallisissa vaaleissa täsmennettiin.

Venäjän pienviljelijöiden asema tarkentui, palstaviljely verovapaaksi. Presidentti Vladimir Putin allekirjoitti kesäkuussa kaksi maatalouslakia, jotka määrittävät uudeen pien- ja osuustoimintatilojen laillisen aseman. Aikaisemmin pientila käsitettiin yhtenäiseksi maataloussubjektiksi mutta yrittäjäksi siinä määriteltiin ainoastaan tilan isäntä, mikä vaikeutti suhteita pankkeihin, veroviranomaisiin ja kauppakumppaneihin. Uudessa *pientilalaissa* määritellään tilan omaisuuden perustuva maatalousyrittäjyys, joka antaa samat oikeudet kuin muillakin maataloustuottajilla muttei juridisen henkilön asemaa. Pientilan saa perustaa yksi tai korkeintaan viisi henkilöä, jotka voivat olla Venäjän kansalaisia tai ulkomaalaisia. *Maatalousosuskuntia koskevan lain* muutokset käsittelevät mm. tilan hallintoa, jäsenyyttä, osuusmaksuja ja omistajussuhteita.

Duuma päätti kevätkauden viimeisessä istunnossaan 21.6., ettei henkilökohtaiseen käyttöön tuottavaa palstaviljelyä lasketa liiketoiminnaksi eikä siitä tarvitse maksaa veroja. Aluelait määrittävät suurimman sallitun pinta-alan yhden henkilön palstaviljelylle, ja päätöksen siitä, mikä viljely lasketaan liiketoiminnaksi, tekevät alue- ja paikallisviranomaiset. Arvioiden mukaan kolmanneksella venä-

läisistä on palstaviljelmää, ja niillä tuotetaan huomattava osa mm. perunoista, vihanneksista, lihasta ja maidosta.

Kotitalouksien tulokehitys Venäjällä tilastoitua hitaampaa. Vaikka valtion tilastokomitean tuottamien tilastojen laatu ja käytettävyys on vuosien mittaan kohentunut, ongelmia on edelleen keskeisissäkin tilastoissa. Yksi toistuvasti esille noussut ongelma on kotitalouksien tulojen tilastointi.

Valtion tilastokomitean mukaan kotitalouksien reaalitytulot kasvoivat kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 16 % edellisvuoden vastaavasta ajanjaksosta. Tämä ei monien venäläistutkijoiden mielestä vastaa reaalipalkkojen (11 %) ja vähittäiskaupan myynnin (9 %) kasvua. Tilastokomitealla ei ole suoria tulotietoja, vaan kotitalouksien reaalitytulot arvioidaan epäsuorasti muun muassa palkka-, säästämis- ja kulutustietojen avulla. Kahden moskovalaisen taloustutkimuslaitoksen (Development Center ja Center for Macroeconomic Analysis) mukaan tilastokomitea käyttää tulojen arvioinnissa virheellisesti väestön valuuttanvaihdon bruttomääräisiä lukuja eikä ota huomioon väestön valuuttatalletusten määrässä tapahtuvia muutoksia, mikä on johtanut kotitalouksien tulokehityksen yliarviointiin kuluvana vuonna. Tutkimuslaitosten omien arvioiden mukaan kotitalouksien reaalitytulot kasvoivat vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 9 - 11 %.

Tilastokomitea on harkinnut muuttavansa tulojen tilastointimenetelmää. Nykyisen tilastointitavan mukaan tammi-toukokuussa venäläisten reaalitytulot kasvoivat 14 % kun taas sekä reaalipalkat että vähittäiskaupan myynti kasvoivat 9 %.

Venäjällä pankkitalletusten ja -luottojen maturiteetit ovat edelleen pidentyneet. Kotitalouksien talletukset olivat niin rupla- kuin valuuttatalletusten osalta maaliskuun lopussa reaalisesti 30 % suuremmat kuin vuotta aiemmin. Valuuttatalletusten osuus talletuskannasta oli ensimmäisen neljänneksen lopussa 37 %. Sekä rupla- että valuuttatalletuksista nopeimmin kasvoivat yli puolen vuoden pituiset talletukset. Yli vuoden pituisten talletusten osuus nousi 39 prosenttiin.

Pankkien yrityksille myöntämien valuuttamääräisten luottojen kasvu oli samalla ajanjaksolla selvästi nopeampaa (reaalisesti lähes 30 %) kuin ruplaluottojen kasvu (alle 20 %). Valuuttaluottojen osuus nousi 35 prosenttiin luottokannasta ensimmäisen neljänneksen lopussa. Kaikkein nopeinta kasvu oli yli vuoden pituisten valuuttaluottojen osalta ja toisaalta lyhimpien eli alle yhden kuukauden valuutta- ja ruplaluottojen osalta. Yli vuoden pituisten luottojen osuus nousi 32 prosenttiin.

Baltian maiden inflaatio kesäkuussa. *Viron* inflaatio hidastui entisestään, sillä kuluttajahinnat olivat kesäkuussa vain 0,3 % (toukokuussa 0,6 %) edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa korkeammat. Toukokuusta kuluttajahinnat laskivat 0,4 % polttoaineiden ja viestintäpalvelujen hinto-

jen laskettua eniten. Alkoholijuomien ja tupakan sekä hotellien ja ravintoloiden hinnat nousivat hieman.

Latviassa kuluttajahinnat olivat kesäkuussa 3,7 % (toukokuussa 2,5 %) korkeammat kuin vuotta aiemmin. Inflaatio oli nopeinta sitten huhtikuun 2000. Toukokuusta hinnat nousivat 0,7 %, mihin vaikutti erityisesti hedelmien ja vihannesten kallistuminen. Myös autojen, lääkkeiden ja useiden palvelujen hinnat nousivat. Vaatteet, liha ja matkahuolintapalvelut sen sijaan halpenivat.

Liettuan deflaatio jatkui, sillä kesäkuussa kuluttajahinnat olivat 0,4 % (toukokuussa 0,9 %) matalammat kuin samalla ajanjaksolla vuotta aiemmin. Toukokuusta kesäkuuhun hinnat kuitenkin nousivat 0,1 %. Eniten kallistuivat elintarvikkeet, alkoholi ja tupakka sekä hotelli- ja ravintolapalvelut. Liikenne- ja kuljetuskustannukset sekä viestintäpalvelujen hinnat puolestaan laskivat.

Baltian maat nousivat YK:n elintasovertailussa. YK:n kehitysohjelman UNDP:n inhimillisen kehityksen indeksin arvo nousi kaikkien Baltian maiden osalta. *Viro* paransi vertailusijoitustaan yhdellä, sijalle 41. *Liettuan* sijoitus parani neljä pykälää sijalle 45 ja *Latvian* kolme pykälää sijalle 50. *Venäjä* putosi kolme sijaa ja on nyt sijalla 63. Tutkimuksessa mitattiin 175 maan elintasoa vuoden 2001 odotetun eliniän, opetuksen ja terveydenhuollon laadun sekä henkilöä kohden laskettujen tulojen perusteella. Selvityksen mukaan maailman kehittynein maa oli edelleen Norja. Suomi oli sijalla 14.

Baltian maista *Viro* pärjäsi hyvin myös kanadalaisen Fraser-instituutin taloudellista vapautta selvittävässä tut-

kimuksessa. Se nousi viime vuodesta peräti 25 sijaa ja on nyt maailman 16. vapain talous. *Latvia* nousi neljä pykälää sijalle 51, *Liettuan* sijoitus putosi yhdellä ja on nyt 69. *Venäjä* nousi kuusi sijaa ja on nyt sijalla 112. Taloudellista vapautta tutkittiin 123 maassa vuoden 2001 tietojen perusteella. Tutkimuksessa mitattiin muun muassa oikeuslaitoksen ja omistusoikeuksien toimivuutta, julkisen sektorin kokoa sekä kilpailun ja kaupankäynnin vapautta. Maailman vapain talous oli Hongkong, Suomen sijoitus oli 11.

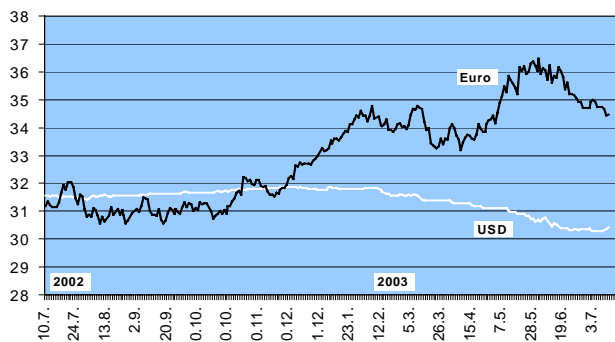
Siirtymätalouksien sijoitukset kehitysindeksivertailuissa

Vuosi	Human Development Index ¹		Taloudellinen vapaus ²	
	2003	2002	2003	2002
Slovenia	29.	29.	73.	77.
Tshekki	32.	33.	39.	43.
Puola	35.	37.	77.	81.
Unkari	38.	35.	35.	52.
Slovakia	39.	36.	77.	70.
Viro	41.	42.	16.	41.
Liettua	45.	49.	69.	68.
Latvia	50.	53.	51.	55.
Valko-Venäjä	53.	56.	-	-
Bulgaria	57.	62.	103.	101.
Venäjä	63.	60.	112.	118.
Romania	72.	63.	116.	115.
Ukraina	75.	80.	117.	118.

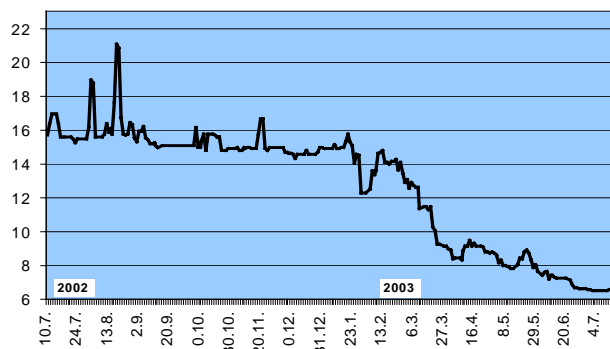
¹Human Development Report, UNDP (2001 ja 2000 tiedot)

²Economic Freedom of the World, Fraser Institute (2001 ja 2000 tiedot)

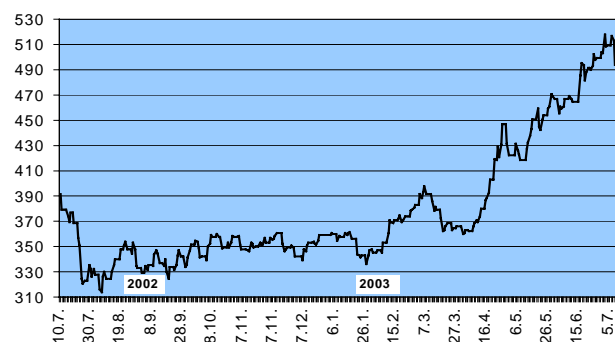
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

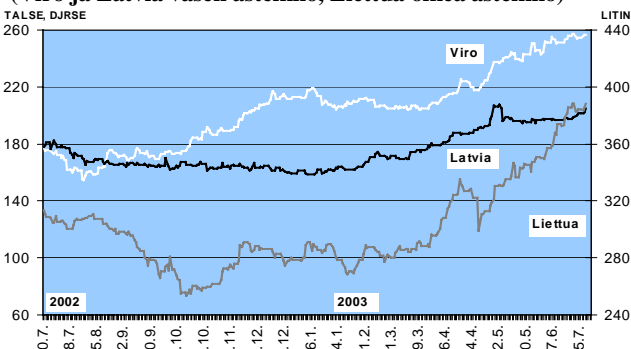

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit

(Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän teollisuustuotannon kasvu jatkui vahvana. Tilastokomitean tietojen mukaan Venäjän teollisuustuotanto oli kuluvan vuoden kesäkuussa 7,0 % ja tammi-kesäkuussa 6,8 % suurempi kuin edellisvuoden vastaavilla ajanjaksoilla. Työpäivien määrällä korjatut kasvuluvut olivat kesäkuussa 5,3 % ja tammi-kesäkuussa 6,8 %. Tärkeimmistä teollisuudenaloista keskimääräistä nopeammin tammi-kesäkuussa kasvoivat vientiin suuntautuvat polttoaineteollisuus (10,0 %) ja metallurgia (9,5 %) sekä koneenrakennusteollisuus (7,6 %), jonka kasvu on etenkin viime kuukausina ollut investointivetoista. Nopeinta tuotannon kasvu oli tammi-kesäkuussa valtaosin kotimarkkinoita palvelevassa lääketeollisuudessa (16,5 %). Tuotanto väheni kolmella alalla: kevyessä teollisuudessa, kirjapaineteollisuudessa ja mikrobiologisessa teollisuudessa. Elintarviketeollisuudessa kasvu oli edelleen keskimääräistä hitaampaa (4,3 %).

Venäjän WTO-jäsenyysneuvottelut jatkuivat. Heinäkuun toisella viikolla pidetty neuvottelukierros sisälsi Venäjän WTO-liittymistyöryhmän 20. virallisen kokouksen, jossa käsiteltiin kolmatta raporttiversiota Venäjän kauppajärjestöön liittymisen ehdoista. Tulevaisuudessa raportin parissa tehtävän työn helpottamiseksi neuvottelukysymykset jaettiin kolmeen ryhmään sen mukaan, kuinka pitkälle niiden käsittelyssä on edetty ja paljonko työtä niiden ratkaisemiseksi on vielä tehtävä. Lisäksi kierroksella käytiin lukuisia kahdenvälisiä neuvotteluja tavaroiden ja palvelujen pääsystä Venäjän markkinoille.

Venäjän pääneuvottelijan, varatalousministeri Maksim Medvedkovin mukaan edistystä on saavutettu etenkin tavara- ja palvelusektoreita mutta myös tuonnin tariffikiintiöitä koskevissa kysymyksissä. Vaikeimpia neuvotteluaiheita ovat edelleen rahoitusmarkkinoita, valuuttakontrollia ja etenkin energiasektoria koskevat erimielisyydet. Medvedkovin mukaan Venäjä ei ole valmis kokonaan aukaisemaan rahoitusmarkkinoitaan ulkomaiselle kilpailulle eikä maa suostu luopumaan kilpailuedustaan energiasektorin kysymyksissä. Venäjä vastustaa yhä WTO-jäsenyyden vaatimusta kotimaisten energiahintojen nostamisesta lähemmäksi maailmanmarkkinahintaa.

Venäjän liittymistyöryhmän seuraava neuvottelukierros pidetään kuluvan vuoden lokakuussa. Medvedkovin mukaan Venäjä pyrkii saamaan neuvottelut päätökseen vuonna 2004 ja voi tavoitella WTO-jäsenyyttä vuonna 2005. Tällä viikolla Venäjä jatkaa neuvotteluja WTO-jäsenyyskysymyksistä EU:n kanssa Brysselissä.

Venäjän eläkejärjestelmän uudistaminen etenee. Venäjän hallitus päätti 30.6. muuttaa yksityisille eläkerahastoille asetettavia vaatimuksia. Kuluvan vuoden tammi-kuussa voimaan tulleen yksityisiä eläkerahastoja koskevan lain mukaan yksityiset yhtiöt saavat kilpailla valtiollisen yhtiön kanssa pakollisen eläkevakuutuksen ns. säästöosan sijoittamisesta. Kesäkuussa tehdyt muutokset mm. poistivat laista yritysten toimintahistorian pituutta kos-

kevan 5 vuoden kokemusvaatimuksen ja nostivat oman pääoman määrävaatimusta 40 miljoonasta 50 miljoonaa ruplaan (1,5 milj. euroon). Kilpailu siitä, mitkä yksityiset yhtiöt saavat hoitaa osaa venäläisten eläkesäästöistä, alkoi 9. heinäkuuta. Kilpailussa valitaan sekä eläkesijoitusyhtiöt että niitä valvova yhtiö. Suunnitelman mukaan kilpailutulokset julkistetaan syyskuun alussa. Valintaan vaikuttavat yksityisten eläkesijoitusyhtiöiden toimintakokemus, pääomien ja asiakkaiden määrä sekä velat.

Kuluvan vuoden heinäkuun aikana venäläiset saavat valtion eläkerahastolta tiedon, kuinka paljon eläkesäästöjä heille on vuoden 2002 loppuun mennessä kertynyt. Kansalaisten pitää 15.10. mennessä valita sijoitusyhtiö, jonka he haluavat hoitavan eläkevakuutuksensa säästöosaa vuoden 2004 alusta alkaen. Muuten sen hallinta siirtyy valtion eläkeasioita hoitavalle Vneshekonombankille, jonka sijoitusmahdollisuudet ovat tiukemmin rajoitetut kuin yksityisillä yhtiöillä.

Presidentti Putin hyväksyi muutokset aluehallintolaikiin. Lainmuutoksella on tarkoitus luoda Venäjälle aluehallintojärjestelmä, jossa alueiden suhde keskushallintoon perustuu yhtenäiseen säädös- ja rahoituspohjaan. Laki tuli voimaan 8. heinäkuuta. Kuitenkin aluehallinnon tehtävien rahoitusta koskevat pykälät tulevat voimaan vasta 1.1.2005 sillä edellytyksellä, että vero- ja budjettilakeihin on siihen mennessä tehty eri hallintotasojen budjettisuhteita koskevat muutokset. Näillä muutoksilla pyritään luomaan alueille mahdollisimman pitkälle niiden omassa hallinnassa oleva, vakaa rahoituspohja. Alueiden edustajien mukaan keskusvalta on viime vuosina muuttanut verotulojen jakautumista alueille epäedulliseen suuntaan, joten asiasta kiisteltäneen duumassa vielä pitkään.

Hallinnonuudistamisen toisen keskeisen lain – paikallishallintolain – muutokset duuma hyväksyi heinäkuun alussa toisessa käsittelyssä. Duuma lykkäsi sen voimaantuloa vuodelle eli vuoden 2006 alkuun. Lain valmistelu jatkuu syksyllä.

Energiayhtiöiden myynti etenee Liettuassa. Liettuan hallitus on hyväksynyt kahden valtion omistaman sähkönjakeluyhtiön, RST:n ja VST:n yksityistämissuunnitelmat. Lähtöhinta 71 prosentin osuudelle RST:stä on 422 miljoonaa litiä (122 milj. euroa) ja hinta 77 prosentin osuudelle VST:stä on 359 miljoonaa litiä (104 milj. euroa). Tarjouskilpailu yhtiöiden yksityistämisestä alkaa virallisesti 21.7., ja ostajaehdokkailla on syyskuun puoliväliin asti aikaa jättää tarjouksensa. Tavoitteena on viedä yksityistäminen läpi tämän vuoden aikana.

Yksityistettävien energiayhtiöiden listalle kuuluu myös sähkövoimala *Mazeikiu Elektrine*, jonka 86 prosentin osakepakettiin myyntihinnaksi on asetettu 15 miljoonaa litiä (4,3 milj. euroa). Tarjoukset on jätettävä syyskuun puolivälissä. Liettuan ainoa öljyjalostamo *Mazeikiu Nafta* on riippuvainen voimalan toiminnasta, minkä takia jalostamon suurinta omistajaa, venäläistä öljy-yhtiö JUKOSia,

pidetään mahdollisena ostajaehdokkaana. Mazeikiu Naf-tasta puolestaan myytäneen 12 prosentin osuus Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankille (EBRD).

Monet Liettuan yksityistämishankkeista takkuilevat.

Liettuan suurimmat yksityistettävät yritykset vuonna 2003 ovat sähkönjakeluverkot *RST* ja *VST* sekä neljä valtion omistamaa alkoholiyhtiötä. Alkoholitehtaiden myynnistä järjestettiin tarjouskilpailu, joka päättyi toukokuun alussa. Sen jälkeen neuvotteluja on jatkettu ostajaehdokkaiden kanssa. Tehtaiden myynti liittyy vahvoja alkoholijuomia valmistavan monopolin päättymiseen. Alunperin monopolin oli määrä päättyä huhtikuun alussa, mutta neuvottelujen pitkittymisen vuoksi takaraja siirrettiin vuoden 2004 alkuun.

Lietuvos Juru Laivinikyste -varustamosta järjestettiin tarjouskilpailu viime talvena. Kolme yhtiötä on ollut kiinnostunut varustamosta, mutta kauppvoja ei ole vielä tehty. Toinen varustamo, *Klaipedos Transporto Laivynas*, myytiin alkukesästä 49 miljoonalla litillä (14 milj. euroa) liettualaiselle rahtiyhtiölle Limarkolle. Se on suurin kuluvana vuonna loppuun saatetuista yksityistämistä.

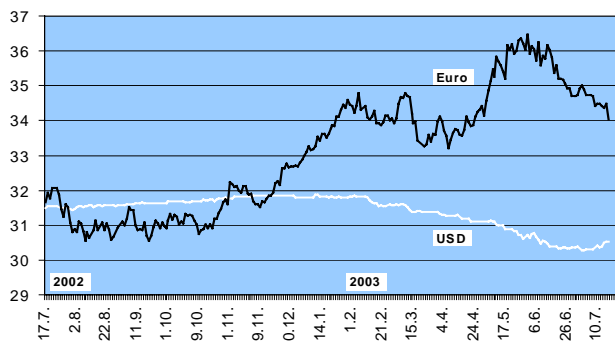
Joidenkin yhtiöiden kohdalla yksityistäminen on osoittautunut erityisen vaikeaksi. Ainoa ostajaehdokka SAS luopui aikeistaan ostaa lentoyhtiö *Lithuania Airlines*. Myös venäläisen Gazpromin pyrkimykset ostaa 34 % *Lietuvos Dujos* -kaasuyhtiöstä ovat pitkittyneet. Alunperin kaupan piti olla valmis viime vuoden loppuun mennessä, mutta kauppahinnasta ei vielääkään ole päästy yhteisymmärrykseen.

Liettuan viranomaisia on arvosteltu huonosta menestyksestä yksityistämisen läpiviennissä. Valtionomaisuusrahan tavoitteena on saada 898 miljoonan litin (260 milj. euroa) tulot vuoden 2003 yksityistämistä. Vuoden ensimmäisellä puoliskolla tulot olivat 109 miljoonaa litää.

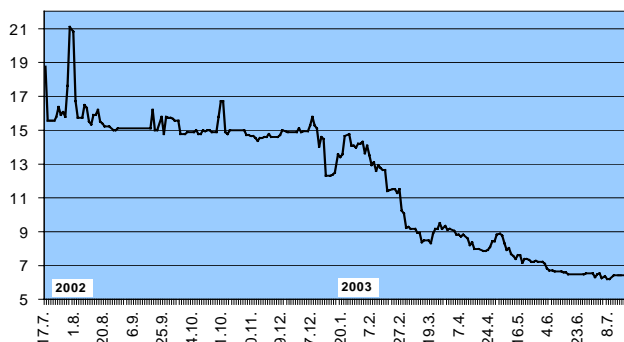
Latvian sellutehdashanketta arvioidaan. Latvian hallitus on päässyt alustavaan sopimukseen Metsäliiton kanssa sellutehtaan rakentamisesta lähelle Jekabpilsia. Kyse on Latvian toistaiseksi suurimmasta investoinnista. Ennen lopullista sopimusta päätetään vielä Metsäliitolle myönnettävien verohelpotusten suuruudesta ja kestosta sekä arvioidaan hankkeen vaikutukset ympäristöön ja Latvian talouteen.

Verohelpotusten lisäksi Metsäliitto haluaa Latvian luovan selkeän metsien kehityspolitiikan ja takuut riittävästä hakkuuoikeuksista valtion metsissä. Lähes miljardin euron sellutehtaan rakentamiseksi Metsäliitto tarvitsee myös esteettömästi sujuvia raaka-ainetoimituksia. Investoinnin suorittavassa Baltic Pulp -yhtiössä olivat alunperin mukana ruotsalainen Södra (33 %), Latvian valtio (33 %) ja Metsäliitto (34 %). Södran vetäytyttyä projektista sen osuus siirtyi Metsäliitolle. Myös valtio suunnittelee luopuvansa osuudestaan, jolloin investointi jää yksin Metsäliiton harteille. Kun lopullinen sopimus on valmis, projektin toteuttamisen tulee hoitamaan Metsäliiton tytäryhtiö Metsä-Botnia.

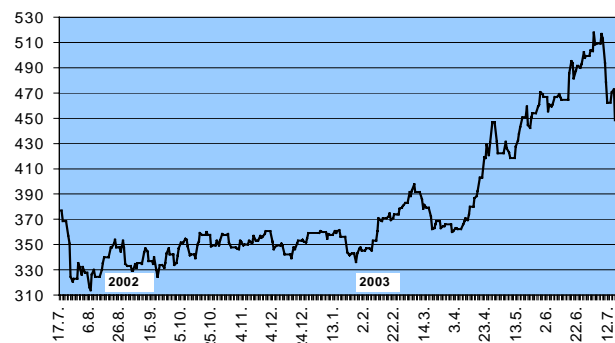
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

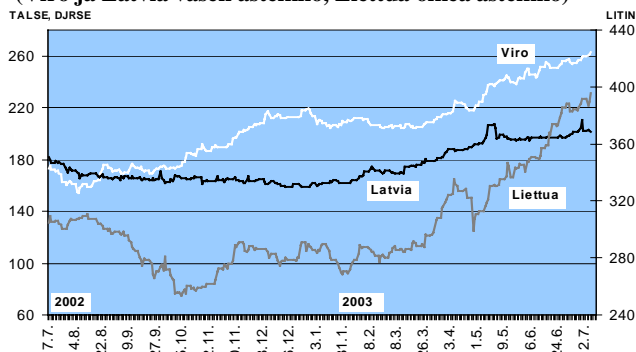
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäläisyritysten tulokset paranivat alkuvuonna. Tilastokomitean mukaan kuluvaan vuoden tammitoukokuussa venäläisten suurten ja keskikokoisten yritysten yhteenlaskettu tulos oli lähes 65 % suurempi kuin viime vuoden vastaavalla ajanjaksolla. Tulokset paranivat erityisesti vientiin suuntautuvalla energiasektorilla, sähköteollisuudessa sekä kaupan alalla. Myönteiseen tulokehitykseen vaikuttivat yksityisen kulutuksen kasvu sekä viime vuotta korkeampi öljynhinta ja alhaisempi korkotas. Vain asumis- ja kunnallispalveluiden tulokset laskivat vuodesta 2002. Voitollisten venäläisyritysten osuus (57 %) oli viime vuoden tasolla.

Vuonna 2002 venäläisten öljy-yhtiöiden liikevaihdot kasvoivat mutta tulokset supistuivat hieman tuotantoverojen ja kuljetuskustannusten nousun sekä edellisvuotta alhaisemman öljynhinnan takia. Lukoilin US GAAP-kirjanpitostandardin mukainen liikevaihto nousi 15,3 miljardiin dollariin edellisvuoden 13,4 miljardista, mutta voitto pieneni 2,0 miljardiin dollariin (2,1 mrd. dollaria vuonna 2001). Jukosin US GAAP-standardin mukainen liikevaihto oli 11,4 miljardia dollaria (9,5 mrd. dollaria vuonna 2001) ja nettovoitto 3,1 miljardia dollaria (3,2 mrd. dollaria).

Kaasujätti Gazpromin kansainvälisen kirjanpitostandardin (IAS) mukainen liikevaihto pieneni vuonna 2002 viisi prosenttia 19,2 miljardiin dollariin. Veronalennusten ansiosta yhtiön nettovoitto kohosi edellisvuoden 373 miljoonasta 857 miljoonaan dollariin, mutta voitto ennen veroja supistui kasvaneiden liiketoimintakustannusten takia. Venäjän suurimman pankin Sberbankin IAS:n mukainen liikevaihto (3,7 mrd. dollaria) ja nettovoitto (970 milj. dollaria) olivat lähes viime vuoden tasolla.

Epäilyt öljy-yhtiö Jukosin ympärillä täsmentyivät. Venäjän syyttäjänvirasto ilmoitti 18. heinäkuuta tutkivansa seitsemää rikosepäilyä, jotka liittyvät Venäjän suurimpaan öljy-yhtiöön Jukosiin ja sen omistajiin. Eräs Jukosin suurimmista osakkeenomistajista, MENATEP-yhtymän johtaja Platon **Lebedev**, on pidätetty epäiltynä Apatit-yhtiön yksityistämisenä vuonna 1994 tapahtuneista väärinkäytöksistä. Lisäksi Jukosin tytäryrityksiä epäillään veronkierrosta. Syyttäjä tutkii myös yhtiön mahdollista osallisuutta viiteen henkirikosjuttuun, jotka liittyvät sen vanhoihin kauppa- ja omistajuusriitoihin. Paljon julkisuutta saaneet yhtiön johtohenkilöiden kuulustelut ja toimitilojen perusteelliset tutkimukset ovat herättäneet epäilyjä yksityistämisen mahdollisesta peruuttamisesta sekä yritysten toimintaympäristön vaikeutumisesta. Tapahtumien takia Moskovan pörssin RTS-indeksi on kahdessa viikossa laskenut noin 13 % ja Jukosin osakekurssi yli 17 %.

Venäjän hallitus on suhtautunut Jukos-skandaaliin riitittaisesti. Pääministeri Mihail **Kasjanov** on korostanut Venäjän yksityistämisestä saamia hyötyjä ja vakuuttanut, ettei sen aikaisiin tapahtumiin enää puututa. Yksityistämisestä vastaavan varaministerin Aleksander **Bravermanin**

mukaan yksittäisiä yksityistämistapauksia voidaan kuitenkin arvioida uudelleen, mikäli niissä todetaan lainvastaisuuksia. Presidentti Vladimir **Putin** ei ole kommentoinut tapahtumia.

Yritystonttien yksityistämisenä Venäjällä suuria ongelmia. Viime vuosikymmenen massayksityistämisen yhteydessä yritysten rakennukset siirtyivät uusille omistajille, mutta tonttimaata jäi valtion omistukseen. Yrityksille myönnettiin tontteihinsa hallintaoikeus toistaiseksi. Loka-kuussa 2001 voimaan tulleen maakoodeksin toimeenpanon mukaan yritysten on lunastettava tonttinsa tai tehtävä niitä koskevat vuokrasopimukset paikallisviranomaisen kanssa vuoden 2004 alkuun mennessä. Tonttien ostohinnan tai vuokran määrää paikallisviranomainen. Lain mukaan hinnat lasketaan suhteessa vuosittain indeksillä korjattavaan maaveroon, eivätkä ne näin ollen ole markkinahintoja. Suuria yrityksiä edustava Venäjän teollisuus- ja yrittäjälaitto RSPP on arvostellut lain kireää aikataulua ja viranomaisia markkinatason ylittävistä hinnoista ja vuokrista. RSPP arvioi, että lunastettavat tontit muodostavat noin yhden promillen Venäjän maa-alasta, mutta niistä maksettava summa vastaa 8 - 10 prosenttia vuotuisesta BKT:sta.

Venäjän hallitus käsitteli tonttikysymystä 10. heinäkuuta ja lupasi pyrkiä saamaan lunastus- ja vuokrasopimusten teolle 1-2 vuotta lisäaikaa, kirjaamaan lakiin uudet tonttihintojen laskentaperusteet ja enimmäisvuokrat sekä pidentämään tonttien kerralla sovittavaa vuokra-aikaa enimmillään 49 vuoteen. Hallitus on myöntymässä myös yritysten vaatimukseen, jonka mukaan tontin lunastushinnan voisi maksaa vähintään esim. viiden vuoden kuluessa.

Tonttikysymysten ratkaisua Venäjällä hankaloittavat maamarkkinoiden kehittymättömyys, maankäyttösuunnitelmien puuttuminen ja monien paikallisviranomaisen pyrkimys hyötyä tilanteesta.

Venäjän hallitus hyväksyi teollisuustuotteiden vientitakuukaton vuodeksi 2004. Venäläiset teollisuustuotteita vievät yritykset saavat vuonna 2004 valtiontakuita enintään 500 miljoonan dollarin ja korkotukea 50 miljoonan dollarin arvosta. Takuiden avulla pyritään kasvattamaan Venäjän vientiä maihin, joiden OECD-luokitus on Venäjän luokitusta alempi tai joilla ei ole lainkaan luokitusta. Tällaisia maita ovat esim. IVY-maat sekä monet Aasian ja latinalaisen Amerikan maat. Valtion takuukeskuksena toimii Roseximbank, jonka johtokuntaa täydennetään finanssi-, talous- ja teollisuusministeriöiden edustajilla.

Venäläisten pankkien on aloitettava valmistelut kansainväliseen kirjanpitoon siirtymiseksi vuoden 2004 alusta. Venäjän keskuspankin julkaiseman tiedonannon mukaan kirjanpitoa on määrä soveltaa siten, että venäläisten säännösten mukainen kirjanpito muunnetaan kansainväliseksi kirjanpidoksi. Keskuspankki julkaisee muuntamissäännökset tämän vuoden aikana. Lisäksi vuo-

den 2004 tilinpäätöksen on oltava riippumattoman tilintarkastajan vahvistama. Pankkien on määrä siirtynyt virallisesti IAS:n mukaiseen kirjanpitoon vuoden 2005 alusta, ja venäläinen kirjanpito säilyy sen rinnalla vuoden 2006 alkuun saakka.

Fitch korotti Latvian luottoluokitusta. Kansainvälinen luottoluokituslaitos Fitch Ratings nosti 21.7. Latvian pitkäaikaisten valuuttaluottojen luokitusta yhdellä pykälällä luokasta BBB luokkaan BBB+. Nousun taustalla ovat maan vahva taloudellinen kehitys, suotuisat rakennemuutokset, pankkisektorin vahvistuminen sekä vakaa ulkomaisten investointien virta. Kielteisesti luottoluokitukseen vaikutti ainoastaan Latvian suuri vaihtotaseen vaje. Fitchin mukaan Latvian talouden tulevaisuuden näkymät ovat vakaat.

Fitchin luokitus Viron pitkäaikaisille valuuttalainoille on A- ja Liettuan luokitus on BBB. Luokituslaitos Standard & Poor's luokittelee Latvian pitkät valuuttalainat luokkaan BBB+ ja Moody's luokkaan A2.

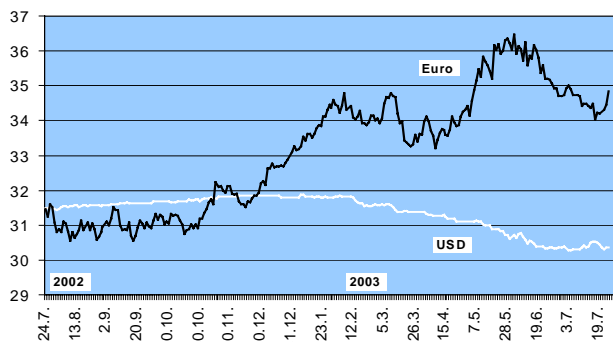
Baltian maiden osakekurssit nousussa alkuvuonna. Tallinnan TALSE-indeksi on noussut noin 22 % vuoden alusta. Indeksillä nousi heinäkuussa yli 260 pisteen ensimmäisen kerran sitten huhtikuun 1998 ja oli 23.7. luke-

massa 261. Riian DJRSE-indeksi puolestaan oli 23.7. noin 30 % vuoden alkua korkeammalla 208 pisteessä. Vilnan LITIN-indeksi oli noussut 23.7. mennessä 397 pisteeseen, eli noin 37 % vuoden alkua korkeammalle. Indeksit on laskettu maiden omissa valuutoissa.

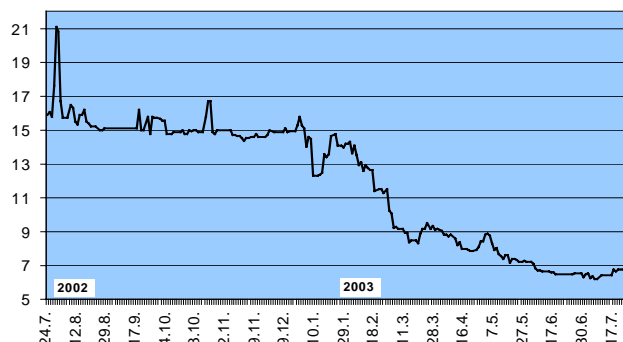
Osakekurssit ovat nousseet mm. Baltian maiden nykyisiä ja tulevia EU-maita selvästi nopeamman talouskasvun ansiosta. Myös EU-jäsenyyden lähestyessä ja suotuisien rakennemuutosten jatkuessa sijoittajien kiinnostus Baltian osakemarkkinoihin kasvaa. Baltian maiden pörssit ovat kuitenkin edelleen suhteessa hyvin pieniä nykyisten EU-maiden pörssiin verrattuna.

Korkotaso jatkaa laskuaan Virossa ja Liettuassa. Viron kolmen kuukauden Talibor-korko oli 18.7. mennessä laskenut vuoden alun 3,47 prosentista lukemaan 2,67 %. Liettuan korkotaso on Viron tavoin laskenut selvästi; kolmen kuukauden Vilibor oli 22.7. lukemissa 2,57 %, kun vuoden alussa korkotaso oli 3,48 %. Latvian korkotaso on puolestaan pysynyt alkuvuoden lähes ennallaan; kolmen kuukauden Rigibor oli 22.7. noussut vuoden alun 3,79 prosentista vähäisen vaihtelun jälkeen 3,82 prosenttiin. Vuoden alusta kolmen kuukauden Euribor on laskenut 2,86 prosentista 2,13 prosenttiin.

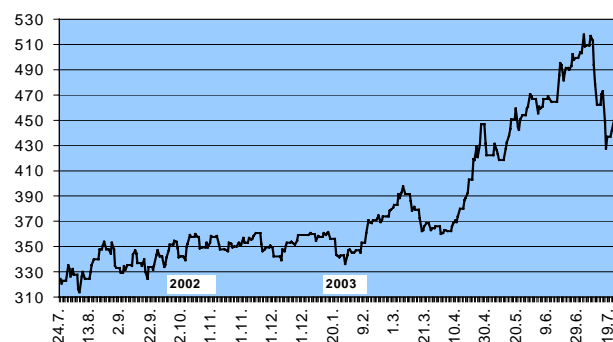
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

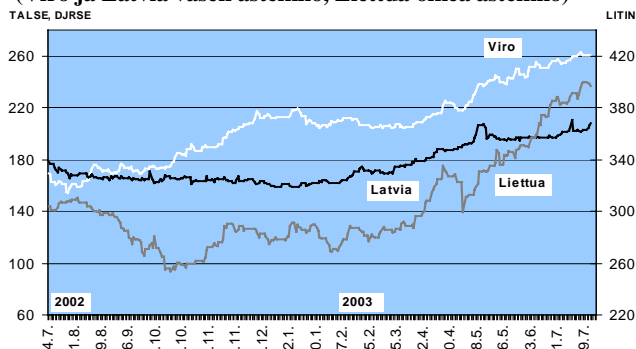
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän osakemarkkinat nousseet ja rupla vahvistunut alkuvuonna. Venäjän osakemarkkinoiden kehitystä kuvaava RTS-indeksi päätyi 30. heinäkuuta 453 pisteeseen eli noin 25 % vuoden alkua korkeammalle. Heinäkuun alussa indeksi ehti käydä jo 518 pisteessä, mutta öljy-yhtiö Jukosiin liittyvien rikosepäilyjen (ks. Idäntalouksien viikko 30/2003) aiheuttaman epävarmuuden myötä RTS laski kahdessa viikossa 17 % käyden alimmillaan 428 pisteessä. Heinäkuun loppupuolella indeksi on jälleen hiukan noussut, mutta sijoittajat ovat edelleen varovaisia ja epävarmuus markkinoilla jatkuu.

Ruplan arvo dollariin nähden vahvistui reaalisesti 11 % kuluvan vuoden ensimmäisen puoliskon aikana. Venäjän ulkomaankauppaosuuksilla painotettuun valuuttakoriin nähden rupla vahvistui reaalisesti 1,5 % saman jakson aikana. Euroa lukuun ottamatta rupla on vahvistunut tärkeimpiä valuuttoja (dollari, jeni, punta) vastaan erityisesti vuoden toisella neljänneksellä.

Venäjän hallitus hyväksyi 17.7. yksityistämishjelman vuosille 2004 - 2006. Ohjelman pääperiaatteen mukaan vuonna 2004 yksityistetään kohteet, joissa valtion omistusosuus on enintään 25 %, seuraavana vuonna ne, joista valtio omistaa 25 - 50 % ja vuonna 2006 ne, joissa valtion osuus on yli 50 %. Ns. strategisten kohteiden yksityistämistä päätetään erikseen. Varayksityistämismministeri Aleksander **Bravermanin** mukaan esim. valtion 7,6 prosentin osakepaketti öljy-yhtiö LUKoilista on tarkoitus myydä vuonna 2004 yhtenä tai useampana osana, jos suhdanteet ovat myynnille sopivat.

Hallitus arvioi saavansa yksityistämisestä federaation budjettiin vuosittain noin 35 miljardia ruplaa (1 mrd. euroa). Hallitus pyrkii saamaan yksityistämisen loppuun pääpiirteissään vuoteen 2008 mennessä. Venäjällä on tällä hetkellä lähes 10 000 valtion liikelaitosta ja yli 4 000 valtion kokonaan tai osittain omistamaa yhtiötä.

Eläkkeitä korotetaan Venäjällä. Presidentti Vladimir **Putinin** kesäkuussa antaman asetuksen mukaan eläkkeiden perus- ja vakuutusosaa korotetaan elokuun alusta 8 % eli keskimäärin 131 ruplaa kuukaudessa. Keskimääräinen vanhuuseläke nousee näin 1890 ruplaan (55 euroa). Korotus lisää valtion eläkerahaston kuukausimenoja 4,5 miljardia ruplaa, minkä rahoittaminen ei kuitenkaan rahaston johtajan Mihail **Zurabov**in mukaan aiheuta ongelmia.

Yritysten toimintaympäristössä suuria eroja Venäjän kaupunkien välillä. Venäläisen tutkimuslaitoksen Ekspert RA:n toukokuussa julkaiseman tutkimuksen mukaan epävakaut olot, monimutkainen lainsäädäntö ja rahoitusmarkkinoiden kehittymättömyys jarruttavat yrityssektorin kasvua. Tutkimusta varten haastateltiin venäläisiä ja ulkomaisia investointi- ja konsulttiyhtiöiden asiantuntijoita sekä yritys-elämän edustajia Venäjän 108 suurimmasta kaupungista. Haastattelujen perusteella kaupungit asetet-

tiin järjestykseen yritystoiminnan kannalta suotuisten olosuhteiden (liikenneyhteydet, poliittinen ja sosiaalinen vakaus, yritys-elämän lainsäädäntö, televiestintäsektorin kehitys, infrastruktuuri, elintaso) sekä liiketoiminnan intensiivisyyden (yrityssektorin ja markkinatalousinstituutioiden kehitys, investoinnit) mukaan.

Pääkaupunki Moskova on Venäjän liike-elämän kiistatun keskus hyvien liikenneyhteyksien ja infrastruktuurin, korkean elintason, viranomaisten läheisyyden sekä monipuolisten liike-elämän palveluiden ansiosta. Ongelmia yrityksille aiheuttavat kuitenkin lainsäädäntö (vasta sijalla 87.), heikko sosiaalinen ja poliittinen tasapaino (88.) sekä – ehkä yllättäen – televiestintäsektorin kehitys (50.). Rahoitusmarkkinat ovat viime vuosina kehittyneet erityisesti raaka-aineteollisuuden keskukaupungeissa, kuten Salehardissa, Surgutissa ja Saranskissa, jotka ovat venäläisten suuryhtiöiden ansiosta onnistuneet houkuttelemaan investointeja, yksityisiä yrityksiä ja alan instituutioita. Tutkimuksessa toiseksi sijoittunut Pietari ei rahoitusmarkkinoiltaan ole edes 20. parhaan venäläiskaupungin joukossa. Pietari on kuitenkin Luoteis-Venäjän liike-elämän keskus ja esimerkiksi lainsäädännöllisesti Moskovaa selkeämpi, tosin myös poliittisesti ja sosiaalisesti epävakaa (sijalla 59.).

Venäjän yritysystävällisimpiä suurkaupunkeja ovat alueiden hallinnolliset pääkaupungit ja liike-elämän keskukset (esim. Krasnodar, Perm, Samara, Jaroslavl, Novgorod ja Nizhni Novgorod). Niissä ja pienemmissä Venäjän kaupungeissa toimintaympäristön eri osatekijät ovat kuitenkin varsin epätasaisesti kehittyneet, mikä heikentää yrityssektorin kasvua. Esimerkiksi monien kaupunkien suhteellisesti kehittynyt infrastruktuuri ei riitä korvaamaan epävakaut yhteiskunnallisen tilanteen aiheuttamia ongelmia. Eteläisen Sotshin vakaat olot taas ovat houkutteleet kaupunkiin moskovalaisia matkailu- ja vakuutusyhtiöitä mutta eivät ole synnyttäneet paikallista yrittäjyyttä.

Venäjän hallitus hyväksyi ohjelman palkka-armeijan siirtymiseksi; presidentti antoi asetuksen siviilipalveluksesta. Hallituksen ohjelman mukaan 80 joukko-osastoon palkataan nelivuotiskautena 2004 - 2007 noin 148 000 sotilasta. Ohjelman kustannuksia karsittiin hallituskäsittelyn aikana lähes puoleen puolustusministeriön alkuperäisestä ehdotuksesta ja ne ovat yhteensä 79 miljardia ruplaa (2,3 mrd. euroa), josta 15 miljardia käytetään taistelukyvyyn parantamiseen ja 64 miljardia asuntoihin, palkkoihin ym. sosiaalisiin menoihin. Ohjelmalla pyritään siihen, että vuoden 2004 jälkeen varusmiehiä ei tarvitsisi lähettää taistelualueille ja että asevelvollisuusaikaa voitaisiin vuoden 2008 alusta alkaen lyhentää puoleen nykyisestä eli vuoden pituiseksi. Samalla halutaan lisätä asepalveluksen kiinnostavuutta ja parantaa palvelusmoraalia.

Presidentti Vladimir **Putinin** 21.7. antaman siviilipalvelusasetuksen mukaan oikeuden siviilipalvelukseen myöntää puolustusministeriö ja palveluspaikat varusmie-

hille järjestää työministeriö. Siviilipalvelusta koskeva laki hyväksyttiin heinäkuussa 2002, ja se tulee voimaan vuoden 2004 alusta. Laki koskee 18 - 27 -vuotiaita miehiä. Siviilipalvelusaika on palvelupaikasta riippuen 1,5 tai 1,75 kertaa varusmiesten palvelusaika. Hallituksen aikanaan esittämästä vastustuksesta huolimatta lakiin jäi siviilipalveluksen kustannuksia huomattavasti lisäävä määräys siitä, että palvelus on normaalisti suoritettava kotipaikkakunnan ulkopuolella.

Venäjän ja Baltian maiden keskuspankkien varannot. Venäjän keskuspankin kulta- ja valuuttavarannon arvo nousi kesäkuun lopussa noin 64 miljardiin dollariin, mikä on 49 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Varanto vastaa noin 9 kuukauden tavaroiden ja palveluiden tuonin arvoa.

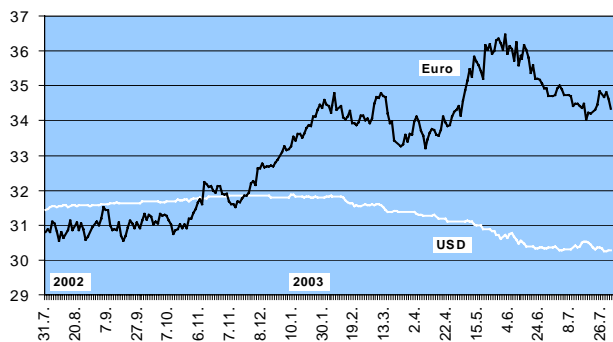
Viron kulta- ja valuuttavarannon arvo oli kesäkuun lopussa noin 980 miljoonaa euroa eli 6 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Varanto kattaa reilun kahden kuukauden tavaroiden ja palvelujen tuonin Viroon. Latvian varannon arvo oli noin 1,7 miljardia euroa, mikä latin nykykurssilla on noin 12 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Latvian varanto kattaa yli neljän kuukauden tuonin. Liettuan varannon arvo oli kesäkuussa noin 26 % suurempi kuin vuotta aiemmin eli 2,2 miljardia euroa. Varanto kattaa reilun kolmen kuukauden tavaroiden ja palvelujen tuonin Liettuaan.

Standard & Poor's nosti arviotaan Latvian ja Liettuan luokituskäymistä. Kansainvälinen luokituslaitos Stan-

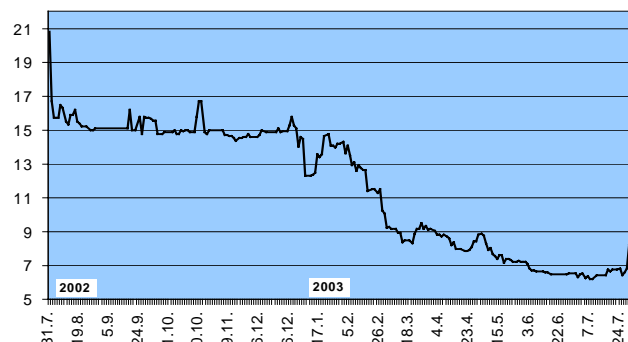
dard & Poor's nosti arviotaan Latvian valuuttaluottojen näkymistä 'vakaasta' 'positiiviseen'. Kaikki luokitukset pysyivät kuitenkin ennallaan. Tärkeä pitkäaikaisten valuuttaluottojen luokitus on BBB+. Luokituslaitoksen mukaan näkymiä tarkistettiin ylöspäin vankan EMU-jäsenyyteen tähtäävän makrotaloudellisen kehityksen ja viranomaisten ajamiin rakennemuutosten myötä. Vahvoina jatkuvien investointien ja lähestyvän EU-jäsenyyden ansiosta kokonaistuotannon uskotaan kasvavan noin 6 % keskipitkällä aikavälillä. Lisäksi julkinen velka ja budjetti ovat terveellä pohjalla. S&P uskoo Latvian olevan valmis EMU-jäsenyyteen jo vuonna 2007, vaikka keskuspankin tavoite on vuosi 2008. Negatiivisesti Latvian luokitukseen vaikutti suuri vaihtotaseen vaje.

Arviota Liettuan valuuttaluottojen luokituskäymistä nostettiin samoin 'vakaasta' 'positiiviseen', mutta varsinaiset luottoluokitukset jätettiin ennalleen. Liettuan pitkäaikaisten valuuttaluottojen luokitus on BBB+. Maan talousnäkömät vaikuttavat lupaavilta alhaisen velkataakan ja vahvan talouskasvun ansiosta. Myös paremman kilpailukyvyyn myötä kasvanut vienti, suotuista investointiympäristö ja melko alhainen vaihtotaseen vaje saivat kiitosta. Talouskasvun uskotaan keskipitkällä aikavälillä olevan 5 - 6 %, pitkälti rakennemuutosten edistymisen ansiosta. EU-jäsenyys ja eläkeuudistus aiheuttavat lisämenoja vuodelle 2004, mutta julkinen velka ja budjettialijäämä pysyvät maltillisina. S&P uskoo Liettuan liittyvän EMUun vuonna 2007 tai 2008.

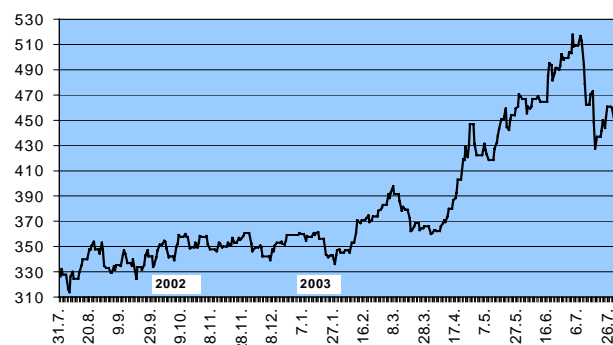
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

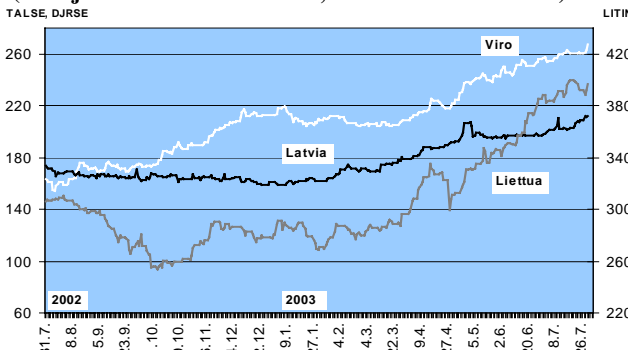
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän talous kasvoi nopeasti vuoden ensimmäisellä puoliskolla. Viiden perustuotannonalan yhteenlaskettu tuotanto oli tammi-kesäkuussa 7,2 % suurempi kuin viime vuoden vastaavana aikana. Eniten eli 14 % lisääntyi rakennustuotanto. Vähittäiskaupan myynti kasvoi 9 % ja rahtikuljetukset ja teollisuustuotanto molemmat noin 7 %. Maataloustuotanto pysyi viime vuoden tasolla.

Kasvun kotimaisina lähteinä olivat sekä investointi-että kulutuskysyntä. Kiinteät investoinnit olivat ensimmäisellä vuosipuoliskolla 12 % suuremmat kuin viime vuoden vastaavana aikana. Myös energian korkeaan maailmanmarkkinahintaan perustuva viennin lisäys edisti talouden kasvua.

Inflaatio ei osoita hidastumisen merkkejä Venäjällä. Kuluttajahinnat olivat heinäkuussa 13,9 % korkeammalla kuin vuotta aiemmin. Hintojen nousunopeus oli sama kuin kesäkuussa ja ylitti hieman toukokuun lukeman. Kuluvan vuoden alusta heinäkuun loppuun kuluttajahinnat ovat nousseet jo 8,7 %, kun hallituksen tavoite koko kuluvan vuoden inflaatiolle vuoden lopussa on 10 - 12 %. Nopeaa inflaatiota pitää osaltaan yllä hintasäätelyn alaisten julkisten palveluiden kallistuminen. Esimerkiksi asumis- ja kunnallispalvelut olivat heinäkuussa 42 % kalliimpia kuin vuotta aiemmin.

Inflaatioon on vaikuttanut myös rahamäärän kasvu, joka on johtunut suurten vientitulojen virtauksesta maahan, luotonannon lisääntymisestä ja finanssipolitiikan asteittaisesta löysentämisestä tämän ja viime vuoden aikana. Kesäkuussa lavean rahan (käsittää kierrossa olevan ruplamääräisen käteisen ja pankkitalletukset) määrä oli 49 % suurempi kuin viime vuoden kesäkuussa. Kasvunopeus on kiihtynyt tasaisesti koko kuluvan vuoden ajan, tammikuussa se oli 32 %. Keskuspankin käytettävissä olevat rahapolitiikan välineet rahamäärän supistamiseksi eivät vielä ole riittävän tehokkaita. Toisaalta rahamäärän kasvu heijastaa myös meneillään olevaa dollarisoitumisen vähenemistä Venäjällä väestön vähitellen muuttaessa talletuksiaan heikentyneistä dollareista rupliin.

Venäjän vaihtotaseen ylijäämä kasvoi vuoden ensimmäisellä puoliskolla. Keskuspankin alustavien tietojen mukaan ylijäämä oli runsaat 21 miljardia dollaria eli noin 11 % BKT:sta, kun se viime vuoden alkupuoliskolla oli vajaat 15 miljardia dollaria (noin 10 % BKT:sta). Kauppataseen ylijäämä kohosi yli 28 miljardiin dollariin, sillä tavaraviennin tulot kasvoivat vuotta aiemmasta 28 %. Korkeiden maailmanmarkkinahintojen ja kasvaneiden vientimäärien johdosta vientitulot raakaöljystä paisuivat yli 40 %, öljytuotteista yli 50 % ja maakaasusta vajaat 30 %. Näiden kolmen osuus tavaravientituloista nousi 57 prosenttiin. Tavaratuonnin menot lisääntyivät yli 20 % vuotta aiemmasta, joskin kasvu johtui osin kauppatilastojen mittayksikkönä käytetyn dollarin arvon laskusta – Venäjän kauppakumppanimaiden valuuttojen muodostamassa valuuttakorissa mitattuna tuonti kasvoi noin 10 %.

Palvelutaseen alijäämä kasvoi hieman 4,5 miljardin dollariin, vaikka palvelutuonnin kasvu hidastui.

Rahoitustaseen vaje pieneni vuoden alkupuoliskolla alle miljardiin dollariin. Venäjän valtionsektorilla nettöpääomavirta ulkomaille oli runsaat 8 miljardia dollaria lähinnä ulkomaisten velkojen kuoletusten vuoksi. Sen sijaan pankkisektorilla pääoman nettotuonti kasvoi lähes 5 miljardiin dollariin. Myös yritysten pääoman tuonti lisääntyi ja oli nettomääräisesti vajaat 3 miljardia dollaria. Tämä johtui yritysten luotonoton kasvusta (yli 4 miljardiin dollariin) sekä lisääntyneistä ulkomaisista suorista sijoituksista Venäjän yrityssectorille (yli 2 miljardia dollaria). Toisaalta viennistä saamatta jääneet tulot ja toteutumattomasta tuonnista maksetut maksut säilyivät suurina (yli 5 miljardia dollaria pääoman ulosvirtausta). Maksutaseen tilastovirhe-erä oli puolestaan yli 4,5 miljardia dollaria negatiivinen eli tuntuvasti suurempi kuin vuotta aiemmin, mikä voi heijastaa maasta ulos suuntautuvien tilastoimattomien pääomavirtojen kasvua. Vaihtotaseen suuren ylijäämän johdosta keskuspankin valuuttavaranto kasvoi vuoden alkupuoliskolla lähes 16 miljardia dollaria. Valuuttavaranto on pysytellyt kesä-heinäkuussa 63 - 64 miljardissa dollarissa, mikä vastaa 8 - 9 kuukauden tuontimenoja.

Kehno sää verottaa Venäjän satoa. Venäjän maatalousministeriön ennusteen mukaan maan viljasato jää tänä vuonna epäsuotuisien säiden takia vain noin 70 miljoonaan tonniin (viime vuonna nettomääräisesti 87 milj. tonnia). Erityisen huonoksi uhkaa jäädä vehnäsato, jonka arvioidaan pienenevän 36 miljoonaan tonniin edellisvuoden 50 miljoonasta tonnista. Maan viljatarpeen arvioidaan tänä vuonna kuitenkin yltävän 72 - 75 miljoonaan tonniin, joten parin edellisvuoden viljan vientimääriä (ks. Idäntalouksien viikko 43/2002) on mahdotonta saavuttaa. Heinäkuun loppuun mennessä viljaa on Venäjällä korjattu yhteensä noin 10 miljoonaa tonnia.

Heikoista satonäkymistä huolimatta Venäjä on luvannut elokuussa toimittaa hätäapuna 200 000 tonnia viljaa Ukrainaan, jota huonot viljelysäät ovat koetelleet Venäjääkin enemmän. Kokonaisuudessaan viljatoimitukset saattavat lähimmän 12 kuukauden aikana nousta yli miljoonaan tonniin, sillä jo sovittu toimitus korvaa vain pienen osan Ukrainan viljavajeesta. Presidentti Vladimir Putinin mukaan Venäjä on valmis toimittamaan Ukrainaan viljaa niin paljon kuin on tarpeen. Asiantuntijat ovat kuitenkin varoittaneet Venäjää sitä itseään uhkaavasta viljapulasta.

Presidentti Putin lopetti valtion turvallisuuselinten uudelleenjärjestelyt toistaiseksi. Presidentin maaliskuussa asetuksellaan aloittamat (ks. Idäntalouksien viikko 11/2003) veropoliisin, rajavartioston, turvallisuuspalvelun ja eräiden muiden turvallisuuselinten uudelleenjärjestelyt vahvistava laki tuli voimaan heinäkuun alusta. Ylimmän upseeriston nimitys- ja palkitsemistilaisuudessa Kremlissä

heinäkuun lopulla puhunut presidentti totesi, ettei enempään järjestelyihin ole tarvetta. Näin ollen mm. presidentin hallinnon varajohtajan Dmitri **Kozakin** kaksi vuotta sitten ehdottama kaikkien eri virastoissa toimivien syyttäjäksi-koiden yhdistäminen yhdeksi virastoksi jää toteuttamatta.

Latvian hallituksen esitys vuoden 2004 budjetista valmistui. Latvian valtiovarainministeriön tuoreen arvion mukaan valtion tulot vuonna 2004 ovat 1,9 miljardia latia (2,9 mrd. euroa) eli 12 % suuremmat kuin kuluvana vuonna. Pääministeri Einars **Repse** vakuutti, että valtion budjettivajetta ei tulla nostamaan yli 2 prosenttiin bruttokansantuotteesta, joten hallitus hyväksyi ensi vuoden budjetin menoiksi 2 miljardia latia. Vuoden 2004 budjettiin esitetään yhtiöverotuksen alentamista 19 prosentista 15 prosenttiin. Hallituksen mukaan NATO- ja EU-integraation edistäminen ovat etusijalla ensi vuoden budjetissa.

Esityksen myötä lähes kaikkien ministeriöiden ja hallituksen elinten tulisi vähentää menojaan 6,5 prosentilla (yhteensä 51 milj. latia). Menoleikkauksilta säästyvät vain puolustusministeriö, kulttuuriministeriö, parlamentti ja tuomioistuimet. Hallitus vie ehdotuksensa vuoden 2004 budjetista Latvian parlamentin *saeiman* käsiteltäväksi syksyllä.

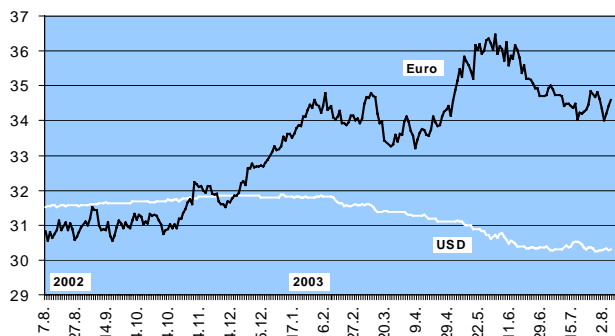
IMF arvioi myönteisesti Viron talouskehitystä, mutta varoitti kasvavasta vaihtotaseen vajeesta. Kansainvälinen valuuttarahasto ennusti Artikla IV:n mukaisen vuotui-

sen konsultaationsa yhteydessä Viron talouden kasvavan tänä vuonna 4,5 % ja ensi vuonna 5,5 %. Inflaation odotetaan vuonna 2004 kiihtyvän kuluvan vuoden 1,1 prosentista 3 prosenttiin lähinnä EU-jäsenyyteen liittyvän verotuksen harmonisoinnin ja voimistuvan vientikysynnän myötä.

Suurimpana uhkana Viron taloudelle IMF näkee kasvavan vaihtotaseen vajeen; se arvioi vajeen nousevan kuluvana vuonna 12,8 prosenttiin BKT:sta ja pysyvän korkeana myös vuonna 2004. Epävarmuutta lisää se, että aiempaa selvästi suurempi osa vajeesta rahoitetaan velkarahalla suorien ulkomaisten sijoitusten sijaan. Kiinteän valuuttakurssijärjestelmän vuoksi vaihtotaseen vajeen kasvua voidaan hillitä lähinnä vain tiukalla finanssipolitiikalla. IMF suosittaakin Viroa luopumaan joistakin kuluvan vuoden lopulle suunnitelluista lisämenoista. Lisäksi ensi vuonna toteutettavaksi aiottu verouudistus ja lapsiperheidensä tukien lisääminen saattavat uhata budjetin tasapainoa, ja niitä voidaan joutua lykkäämään. IMF kehuu Viroa viime vuosien järkevistä ja avoimesta finanssipolitiikasta, ja kannustaa hallitusta jatkamaan samalla linjalla.

Pankkijärjestelmän vakauden säilyttämiseksi IMF kehottaa viranomaisia seuraamaan tarkkaan luotonannon nopeaa kasvua sekä tarvittaessa lisäämään markkinavaltontaa ja reservivaatimuksia. Valtuuskunta myös tukee Viron tavoitetta mahdollisimman nopeasta euron käyttöönotosta.

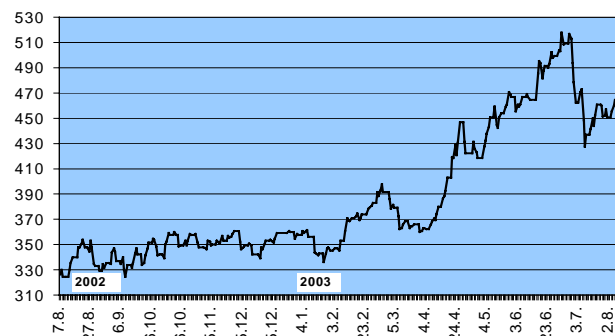
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

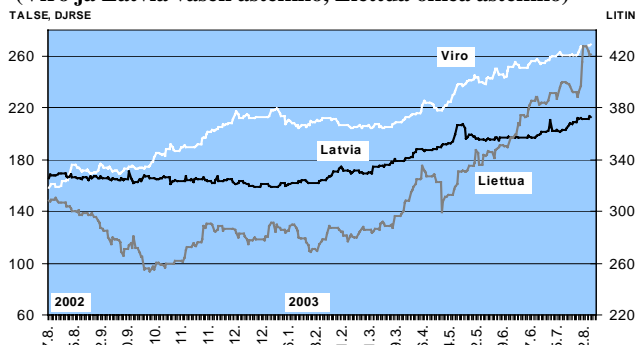
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

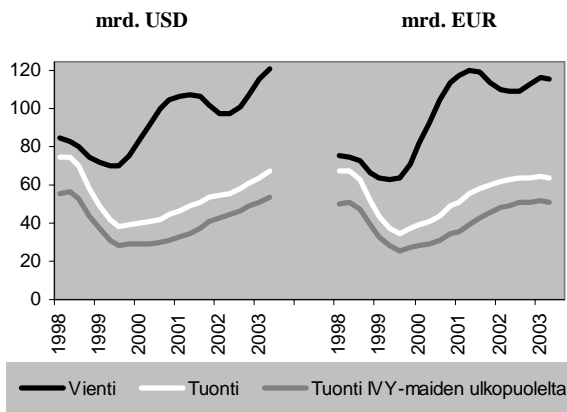
Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän viennin ja tuonnin kasvu vaimeni vuoden toisella neljänneksellä. Keskuspankin tietojen mukaan Venäjän tavaravientitulot kasvoivat tämän vuoden toisella neljänneksellä dollareina mitattuna 20 % vuotta aiemmasta, mikä on kuitenkin selvästi ensimmäisen neljänneksen kasvua hitaampaa. Venäjän tavaratuonti kasvoi toisella neljänneksellä edelleen yli 20 % niin kokonaisuutena kuin IVY-maiden ulkopuolelta tulevan tuonnin osalta. Sen sijaan euroina IVY:n ulkopuolelta tulevan tuonnin kasvu oli ensimmäisen neljänneksen tapaan pysähdyksissä. Venäjän kauppakumppanimaiden valuuttojen muodostamassa valuuttakorissa mitattuna kasvu säilyi noin 10 prosentissa.

Venäjän tavaravienti ja -tuonti, neljän neljänneksen liukuva summa 1Q1998-2Q2003

Venäjän tuottajahintojen nousu on hidastunut viime vuodesta. Kuluvan vuoden alusta kesäkuun loppuun tuottajahinnat kasvoivat noin 5 % kun viime vuoden vastaavana aikana kasvu oli lähes 8 %. Kasvu on ollut nopeaa rautametallurgiassa, jossa tuottajahinnat ovat kesäkuusta 2002 kesäkuuhun 2003 nousseet 47 %. Erityisen paljon ovat kallistuneet putket, mikä viittaa raakaöljyn kuljetusputkistojen voimakkaaseen rakentamiseen. Sähkön tuottajahinnat olivat kesäkuussa 23 % ja värimetallurgian tuottajahinnat 15 % korkeammalla kuin vuotta aiemmin. Rakennusmateriaalien hinnat ovat nopean rakentamisen seurauksena kasvaneet 20 %.

Polttoaineteollisuudessa tuottajahinnat ovat kasvaneet verrattain hitaasti ja osin jopa alentuneet. Maakaasun hinnat olivat kesäkuussa 6 % alempana kuin vuotta aiemmin. Raakaöljyn tuottajahinnat ovat vuodessa nousseet 4 % ja kivihiilen 9 %. Raakaöljyn rauhallisen hintakehitys johtuu tuotannon kasvusta kotimaisen kysynnän lisäystä nopeammin ja siitä, ettei koko kasvanutta tuotantomäärää ole voitu viedä ulkomaille kuljetusputkistojen kapasiteettirajoitusten vuoksi.

Rahtikuljetukset ovat kallistuneet vuoden aikana 16 %. Rautatierahtikuljetusten hinnat ovat nousseet eniten eli 18 %. Seuraavaksi nopeinta (15 %) on ollut putkikuljetusten hintojen nousu.

Venäjällä ruplatalletusten ja -käteisen kasvu nopeutui vuoden toisella neljänneksellä. Kotitalouksien ja yritysten talletusten kasvu Venäjällä toimivissa pankeissa voimistui edelleen hieman vuoden toisella neljänneksellä. Talletuskannan reaalin kasvu kesäkuun loppuun mennessä oli 24 % vuotta aiemmasta. Ruplatalletusten kasvu vilkastui ja oli yli 35 %, sillä ruplamääräisten aikatalletusten kasvu kiihtyi 40 prosenttiin ja muiden ruplatalletusten kasvu yli 30 prosenttiin. Valuuttatalletusten kasvu hidastui huomattavasti (5 %). Kierrossa olevan ruplakäteisen kasvu nopeutui selvästi ja oli reaalisesti lähes 25 % (18 % maaliskuun lopussa). Ruplatalletusten määrä nousi 14 prosenttiin BKT:sta kesäkuun lopussa ja valuuttatalletusten määrä laski 6 prosenttiin. Ruplakäteisen määrä oli lähes 8 % BKT:sta.

Talvella hidastunut kotimaisten pankkiluottojen kasvu vilkastui jälleen toisella neljänneksellä. Pankkien saatavat yksityisyrityksiltä ja kotitalouksilta olivat kesäkuun lopussa reaalisesti 22 % suuremmat kuin vuotta aiemmin. Saatavat julkisomisteisilta yrityksiltä kasvoivat samaan tahtiin. Pankkien saatavat niiltä ja yksityiseltä sektorilta nousivat vajaaseen 20 prosenttiin BKT:sta.

Venäjän rautateistä osakeyhtiö, rautatieministeriö lopetetaan. Presidentti Vladimir Putinin 8. elokuuta allekirjoittama asetus mahdollistaa Venäjän rautateiden yksityistämisen. Hallituksen jo keväällä 2001 hyväksymän ohjelman mukaan rautatieministeriön kaupalliset ja hallinnolliset toiminnot erotetaan toisistaan alan kilpailun ja investointien lisäämiseksi. Kaupallisista toiminnoista vastaa valtion omistukseen jäävä Venäjän rautatiet -osakeyhtiö, joka rautatieministeri Gennadi Fadejevin mukaan aiotaan perustaa vielä kuluvan vuoden aikana. Yhtiön on määrä huolehtia rautateiden operatiivisesta toiminnasta. Myöhemmin perustetaan itsenäisiä, yksityistettäviä tytäryhtiöitä vastaamaan eri sektoreista (esim. rahti- ja matkustajaliikenne). Rautateitä koskevat hallinnolliset toiminnot siirretään varapääministeri Vladimir Jakovlevin mukaan liikenneministeriöön ja rautatieministeriö aiotaan lakkauttaa.

Venäjän hallitus on jo pitkään suunnitellut rautatie- ja liikenneministeriön toimintojen yhdistämistä osana maan hallintouudistusta. Päätöksenteko on kuitenkin hankkeen laajuuden ja lukuisien muutoksien takia siirtynyt useaan otteeseen. Ministeriöiden edustajat ovat esittäneet hankkeen loppuunviemisen aikataulusta varsin erilaisia näkemyksiä. Lopullinen päätös ministeriöiden yhdistämisestä syntynee kuluvan vuoden loppuun mennessä.

Baltian maiden teollisuustuotannon kasvu hidastui. Viron teollisuustuotanto oli kuluvan vuoden toisella neljänneksellä 7 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Ensimmäisellä neljänneksellä kasvuvauhti oli 12 %. Tärkeimmistä tuotannonaloista toisella neljänneksellä nopeimmin kasvoivat sähkön, veden ja kaasun sekä kemianteollisuus-

den, metallien ja tekstiilien tuotanto. Koneiden ja laitteiden valmistus sekä kaivosteollisuuden tuotanto laskivat.

Myös *Latvian* teollisuustuotanto kasvoi huhtikuussa 7 % viime vuoden vastaavasta ajankohdasta. Kansantaloudelle tärkeä mekaaninen puunjalostus sekä pienemmistä teollisuudenaloista huonekalujen ja viestintälaitteiden valmistus kasvoivat voimakkaasti. Kemianteollisuuden ja tekstiilien tuotanto vähentyi viime vuodesta.

Liettuan teollisuustuotanto kasvoi kuluvan vuoden toisella neljänneksellä myynnillä mitattuna 3 % vuotta aiemmasta eli selvästi ensimmäistä neljänneistä (21 %) hitaammin. Laskun taustalla on mm. öljynjalostamo Mazeikiu Naftan huoltokatos, jonka seurauksena öljynjalostusteollisuuden tuotanto kutistui merkittävästi viime vuoden toisesta neljänneksestä. Myös tekstiilien ja perusmetallien tuotanto pieneni. Sähkön, veden ja kaasun tuotanto sekä sähkölaitteiden ja huonekalujen valmistus sen sijaan kasvoivat vahvasti.

Baltian maiden inflaatio heinäkuussa. *Viron* inflaatio kiihtyi hieman, sillä heinäkuussa kuluttajahinnat olivat 0,8 % (kesäkuussa 0,3 %) korkeammat kuin vuotta aiemmin. Kesäkuusta hinnat nousivat 0,2 %, mihin vaikutti erityisesti viestintäpalveluiden kallistuminen.

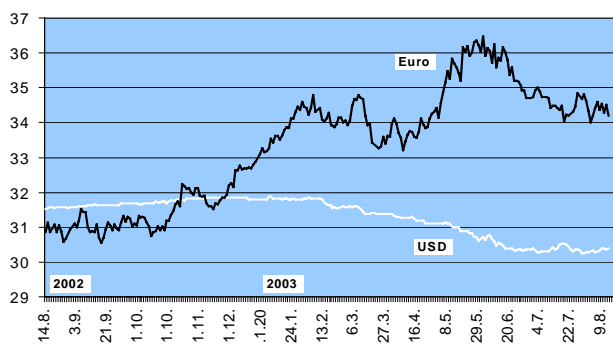
Latviassa tavaroiden ja palveluiden hinnat olivat heinäkuussa 3,8 % (kesäkuussa 3,7 %) vuotta aiempaa korkeammat. Kesäkuusta heinäkuuhun kuluttajahinnat laskivat 0,3 % vaatteiden alennusmyyntien ja ruuan halpenemisen myötä, vaikka heinäkuussa tuli voimaan maakaasun säännellyn hinnan nousu (11 %).

Liettuassa jatkui deflaatio, kun kuluttajahinnat olivat heinäkuussa 1 prosentin (kesäkuussa 0,4 %) viime vuoden vastaavaa ajankohtaa alhaisemmat. Kuukausitasolla deflaatio oli 0,8 %, mihin vaikuttivat vahvimmin elintarvikkeiden ja vaatteiden halpeneminen sekä viestintämaksujen aleneminen.

Ventspilsin öljyputki edelleen kiinni. Venäjän öljyputkistoa hoitava valtionyhtiö Transneft ei toistaiseksi aio jatkaa öljykuljetuksia Latviassa sijaitsevaan Ventspils Naftan (VN) omistamaan öljyterminaaliin. Venäjän varapääministeri Viktor **Hristenkon** mukaan öljyä ei viedä Ventspilsin putken kautta ainakaan kuluvan vuoden kolmannella neljänneksellä. Transneft lopetti toimitukset vuoden alussa vedoten muiden terminaalien (mm. Primorskin) kautta tapahtuvien kuljetusten alhaisempiin kustannuksiin. Todelliseksi syyksi epäillään Transneftin halua painostaa Latvian valtiota myymään sille osuutensa Ventspils Naftasta.

Viime vuoden lopulla VN aloitti öljyn kuljettamisen terminaaliin rautateitse. VN:n toimitusjohtaja Janis **Adams** ei usko Transneftin öljyputken avaamiseen tänä vuonna, minkä vuoksi VN pyrkii lisäämään rautatiekuljetusten määrää ja on jo investoinut yhteyksien parantamiseen. Ventspilsin sataman kautta kuljetetun rahdin kokonaismäärä laski kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla 10 % viime vuoden vastaavasta ajankohdasta. Raakaöljyn toimitukset satamaan laskivat tammi-kesäkuussa 73 % vuotta aiemmasta. Öljytuotteiden toimitukset sen sijaan kasvoivat 29 %.

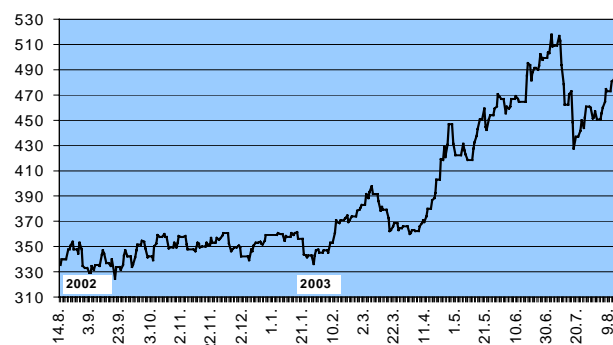
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

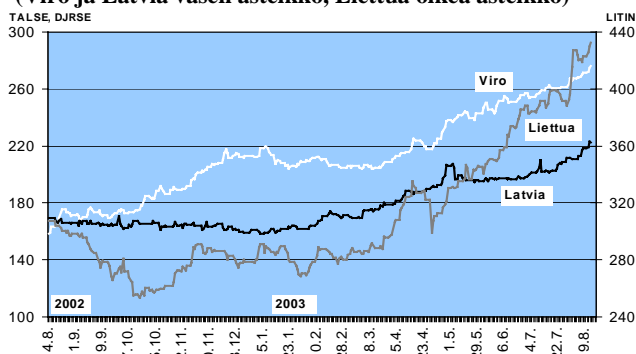
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän hallitus hyväksyi ehdotuksen liittovaltion budjetiksi ensi vuodelle. Budjetin on määrä olla ylijäämäinen viidettä vuotta peräkkäin. Ylijäämätaavoite 0,5 % bruttokansantuotteesta on kuitenkin pienempi kuin aiempina vuosina, ja useat tarkkailijatahot, mm. IMF, ovat viime aikoina varoittaneet hallitusta nykyiseen talouden myönteiseen tilaan nähden liian löysästä finanssipolitiikasta. Budjetin muut kuin korkomenot suhteessa bruttokansantuotteeseen ovat olleet kasvussa viimeisen parin vuoden ajan. Ensi vuonna niiden on määrä olla 12,6 % BKT:sta. Menot kasvavat budjetin painopistealoilla, joita ovat mm. turvallisuus, puolustus, terveydenhoito, kulttuuri ja oikeuslaitos. Budjetin kokonaismenot velanhoito ja sosiaalirahasto mukaan lukien ovat ensi vuonna 17,4 % BKT:sta.

Öljyn ja maakaasun tuotannosta ja viennistä saavat verot ja maksut muodostavat merkittävän osan, tällä hetkellä noin 35 %, liittovaltion budjetin tuloista. Vuoden 2004 budjettiehdotuksen menot on mitoitettu siten, että ne tulevat katetuiksi, kun venäläisen Urals-raakaöljyn maailmanmarkkinahinta on 20 dollaria barrelilta. Tätä korkeammasta maailmanmarkkinahinnasta johtuvat budjetin tulot siirretään uuteen budjetin ulkopuoliseen vakautusrahastoon, jonka tarkoituksena on tasata energian maailmanmarkkinahintojen vaihtelun vaikutuksia budjettiin. Rahaston varoja voidaan käyttää kattamaan menoja vuosina, jolloin energian hinnat ovat matalalla.

Budjettiesitys on rakennettu talouden 5,2 prosentin kasvuarviolle. Kuluttajahintainflaation on määrä hidastua ensi vuonna 8 - 10 prosenttiin.

Duuma käsittelee budjettiehdotusta 19. syyskuuta. Taavoitteena on saada neljä käsittelykertaa vaativa budjetti hyväksytyä duumassa marraskuun loppuun mennessä, jolloin nykyisen duuman kausi loppuu.

Venäjän luonnollisten monopolien hintoja nostetaan tuntuvasti myös ensi vuonna. Vuoden 2004 budjettiehdotuksen käsittelyn yhteydessä 14.8. hallitus päätti ns. luonnollisten monopolien tuottamien tuotteiden ja palveluiden – sähkön, maakaasun ja rautatiekuljetusten – tarifeista ensi vuodelle. Päätöksen mukaan kaasun hintaa voidaan nostaa korkeintaan 20 %, sähkön 13 % ja rautatiekuljetusten 12 %.

Kuluvana vuonna maakaasun hinnankorotus on rajoitettu 20 prosenttiin, sähkön 14 prosenttiin ja rautatiekuljetusten 12 prosenttiin. Erityisesti sähkö on useina vuosina kallistunut hallituksen asettamaa enimmäismäärää enemmän, sillä energian hinnoista päättävät alueelliset komissiot ovat voineet nostaa hintoja itsenäisesti. Nyt niiden toimivaltaa hinnannäilyksessä on rajattu.

Venäjän hallitus haluaa kasvattaa osuuttaan keskuspankin voitosta. Hallitus jätti duumalle yhdessä ensi vuoden budjettiehdotuksen kanssa esityksen keskuspankilain muutokseksi, jonka mukaan vuodesta 2004 lähtien

Venäjän keskuspankin voitosta siirretään 80 % liittovaltion budjettiin. Tällä hetkellä valtion budjettiin ohjataan 50 % keskuspankin vuosittaisesta voitosta. Keskuspankki vastustaa hallituksen esitystä ja pelkää budjettitulojen lisäyksen höllentävän budjettipolitiikkaa ja nopeuttavan inflaatiota. Hallituksen mukaan keskuspankin voittovarot voidaan siirtää vakautusrahastoon, jolloin ne eivät rahoita budjetin menoja.

Venäjän hallitus hyväksyi ensi vuoden yksityistämishojelman, teleyhtiön osakkeiden myynti siirtymässä. Ohjelman mukaan vuonna 2004 yksityistetään lähes kaikki kohteet, joissa valtion omistusosuus on enintään 25 %. Yhteensä ensi vuonna aiotaan yksityistää noin 1 050 liikelaitosta ja yli 600 valtion omistusosuutta osakeyhtiöissä, joista hallitus arvioi saavansa federaatiobudjettiin noin 35 miljardia ruplaa (1 mrd. euroa). Merkittävin kaupoista on valtion 7,6 prosentin osakepaketin myyminen öljy-yhtiö LUKoilista. Yksityistämishojelma menee duuman käsittelyyn hallituksen vuoden 2004 budjettiesityksen liitteenä. Koko yksityistämishojelma pyritään saamaan loppuun vuoteen 2008 mennessä (ks. Idäntalouksien viikko 31/2003).

Kuluvalla vuodelle suunniteltu valtion 25 prosentin omistusosuuden myyminen teleyhtiö Svjazinvestistä on siirtynyt. Hallitus haluaa odottaa suotuisampia suhdanteita, sillä osakepaketista saisi sen mukaan tällä hetkellä korkeintaan 350 miljoonaa dollaria, mikä on kaukana hallituksen miljardin dollarin tavoitteesta. Yleisesti on kuitenkin arvioitu, ettei yksityistämisen siirtäminen auta nostamaan omistusosuuden hintaa vaan pikemminkin hidastaa telesektorin kaipaamia uudistuksia. Vuonna 2004 aiotaan myydä vain valtion pienet omistusosuudet neljässä Svjazinvestin alueellisessa yhtiössä.

Jukos-Sibneft -fuusio etenee. Venäjän kilpailuviranomaiset hyväksyivät 14.8. venäläisten öljy-yhtiöiden Jukosin ja Sibneftin yhdistymisen. Fuusion syntymiselle asetettiin kolme ehtoa: Uusi yhtiö ei saa estää muiden yrityksiä tuloa paikallismarkkinoille, joilla sillä on johtava markkina-asema. Lisäksi Jukos-Sibneftin pitää ottaa jalostamoihinsa käsiteltäväksi myös toisten yhtiöiden pumppaamaa öljyä, mikäli jalostamoiden kapasiteetti sen sallii, ja sen on päästettävä halukkaat yhtiöt osallistumaan uusien öljyputkien rakentamiseen, jos ne osallistuvat rakennus- ja ylläpitokustannuksiin. Jukosin ja Sibneftin huhtikuussa solmiman sopimuksen mukaan fuusion on määrä toteutua kuluvan vuoden loppuun mennessä (ks. Idäntalouksien viikko 17/2003), minkä myötä Venäjälle syntyy tuotantomäärällä mitattuna maailman neljänneksi suurin öljy-yhtiö.

Toinen merkittävä öljyalan fuusio, British Petroleumin ja venäläisen Alfa-Groupin yhteisyritys (ks. Idäntalouksien viikko 7/2003), on sen sijaan vielä hyväksymättä. Venäjän kilpailuviraston oli määrä antaa fuusiosta lausunto elokuun puoliväliin mennessä, mutta käsittelyn vaatavuuteen vedo-

ten se ilmoitti päätöksen viivästyneen. Yhteisyritys on jo saanut muut vaaditut hyväksynyt EU:n ja Ukrainan kilpailuviranomaisilta.

Viron ja Latvian vienti kasvoi, Liettuan vienti väheni.

Sekä Viron vienti että tuonti kasvoivat vuoden toisella neljänneksellä vajaat 9 % vuotta aiemmasta. Tärkeimmän tuoteryhmän, koneiden ja laitteiden, vienti lisääntyi 8 %. Puun ja puutuotteiden vienti lisääntyi 20 %. Metallien ja metallituotteiden vienti kasvoi ripeästi (35 %) uuden Tallinnan satamassa sijaitsevan teräsjalostamon ansiosta. Vienti Venäjälle lisääntyi peräti 41 %, mutta Suomi ja Ruotsi ovat edelleen Viron tärkeimmät vientimaat.

Latvian viennin arvo jatkoi vuoden toisella neljänneksellä vahvaa kasvuaan ja oli 16 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Vienti EU-maihin kasvoi 29 % (osuus viennistä 64 %) ja IVY-maihin 16 % (osuus viennistä 10 %). Tärkeimmän vientituotteen, puun ja puutuotteiden, vienti kasvoi 32 %. Metallien ja metallituotteiden vienti lisääntyi 13 % ja tekstiilien vienti 11 %. Tuonti Latviaan kasvoi 20 %. Eniten arvoltaan lisääntyi öljyn tuonti.

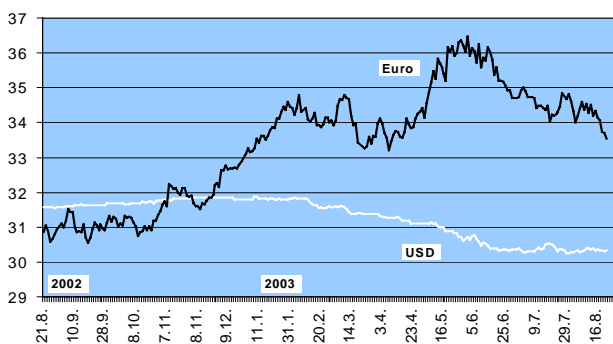
Liettuan vienti supistui vuoden toisella neljänneksellä 8 % vuoden takaisesta lähinnä öljynjalostamo Mazeikiu Naftan huoltokatkon takia. Katkoksen vuoksi Liettuan tärkeimmän vientituotteen, jalostetun öljyn, vienti supistui selvästi. Myös tekstiilien vienti väheni ja lisäksi viennin kasvu hidastui useilla aloilla. Liettuan viennistä 43 % meni EU-maihin ja 17 % IVY-maihin. Vähentyneen raaka-ainekysynnän vuoksi tuonti Liettuaan supistui 2 %.

Baltian maiden vaihtotaseen vajeet edelleen suuria ennakkotietojen mukaan. Viron vaihtotaseen vaje oli vuoden toisella neljänneksellä noin 10 % ennakoidusta BKT:sta. Vaje oli hieman suurempi kuin vuotta aiemmin, mutta pieneni vuoden ensimmäisestä neljänneksestä. Tammi-kesäkuussa vaihtotaseen vaje oli reilut 15 % BKT:sta. Pääsyyinä vajeeseen toisella neljänneksellä oli suuri kauppataaseen alijäämä. Palvelutase pysyi selvästi ylijäämäisenä, kun taas tuotannontekijätase oli yhä negatiivinen. Suorien ulkomaisten sijoitusten nettovirta kattoi vaihtotaseen vajeesta alle kolmanneksen.

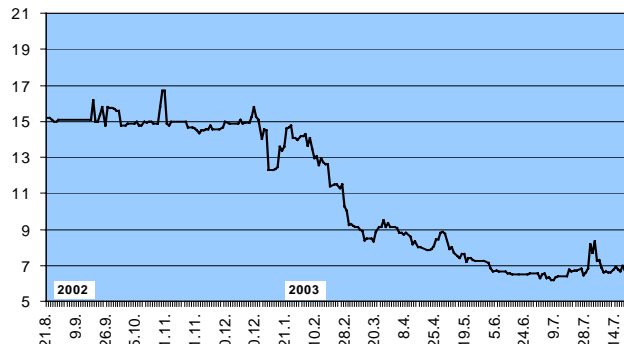
Latvian vaihtotaseen vaje kasvoi viime vuoden vastaavasta ajankohdasta ja oli kuluvan vuoden toisella neljänneksellä 10 % ja tammi-kesäkuussa 8 % ennakoidusta BKT:sta. Suurimpana syynä vajeen kasvuun oli kauppataaseen vajeen kasvu, kun tuonti kasvoi vientiä nopeammin. Lisäksi tuotannontekijätaseen alijäämä kasvoi ja palvelutaseen ylijäämä supistui. Vaihtotaseen vajeen kasvua on toisaalta hillinnyt EU:lta saatujen tulonsiirtojen lisääntyminen. Suorien ulkomaisten sijoitusten virta Latviaan jatkui tasaisena ja ne kattoivat vaihtotaseen vajeesta lähes puolet vuoden toisella neljänneksellä.

Liettuan vaihtotaseen vaje kasvoi vuoden toisella neljänneksellä ja oli 7 % ennakoidusta BKT:sta. Vuoden alkupuoliskolla vaje oli 6 % BKT:sta. Toisella neljänneksellä kauppataaseen vaje kasvoi, kun vienti supistui. Palvelutaseen ylijäämä säilyi viime vuoden vastaavan ajankohdan tasolla ja tulonsiirrot EU:lta kasvoivat. Suoria ulkomaisia sijoituksia tehtiin Liettuaan toisella neljänneksellä vähän ja ne kattoivat vaihtotaseen vajeesta vajaat 30 %.

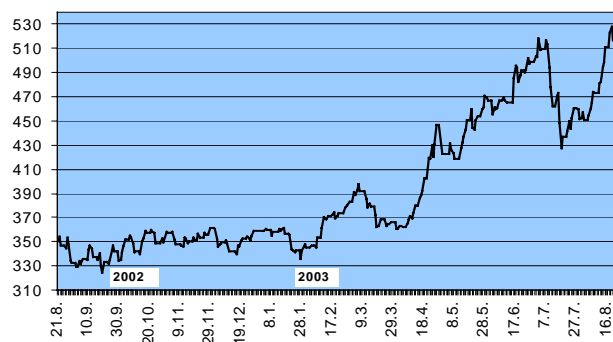
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

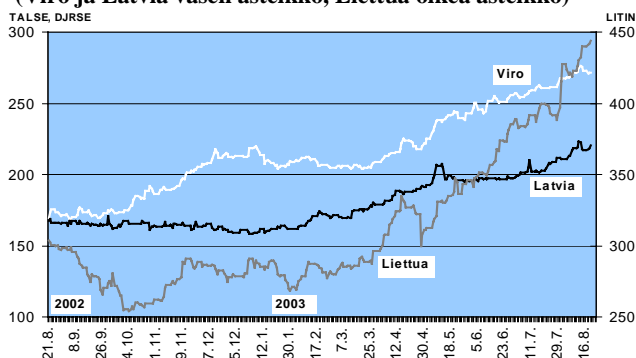
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän teollisuustuotannon kasvu yhä nopeaa. Tilastokomitean tietojen mukaan Venäjän teollisuustuotanto oli kuluvan vuoden heinäkuussa 7,1 % ja tammiheinäkuussa 6,8 % suurempi kuin edellisvuoden vastaavilla ajanjaksoilla. Kasvu hidastui vuoden toisesta neljänneksestä (7,5 %) mutta oli yhä nopeampaa kuin tammi-maaliskuussa (6,0 %). Tärkeimmistä tuotannonaloista keskimääräistä nopeammin tammi-heinäkuussa kasvoivat polttoaineteollisuus (9,9 %), rautametallurgia (9,4 %), koneenrakennusteollisuus (7,5 %) ja lääketieteollisuus (9,9 %). Tuotanto väheni jälleen kevyessä ja mikrobiologisessa teollisuudessa sekä kirjapainoteollisuudessa.

Myös viiden perustuotannonalan vuosikasvu jatkui vahvana. Teollisuuden, rakennusalan, maatalouden, liikenteen ja vähittäiskaupan yhteenlaskettu tuotantovoilyymi oli tammi-heinäkuussa 7,1 % ja heinäkuussa 6,2 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Vahvasti kasvoi erityisesti rakennusala, jonka tuotanto oli tammi-heinäkuussa yli 14 % ja heinäkuussa noin 15 % suurempi kuin edellisen vuoden vastaavina ajankohtina. Vain maatalouden tuotanto supistui. Myös investoinnit kasvoivat voimakkaasti (12 % molemmilla ajanjaksoilla).

Venäjän budjettilyijäämä säilyi tuntuvana vuoden 2003 ensimmäisellä puoliskolla. Federaation budjettitulot olivat vuoden ensimmäisellä puoliskolla 20,6 % BKT:sta ja budjetin menot 17,5 % BKT:sta. Federaation budjetin kautta valtion eläkerahastoon kierrätettävien sosiaaliverotulojen osuus pieneni, joten federaatiobudjetin varsinaiset tulot kasvoivat viime vuoden ensimmäisestä puoliskosta lähes BKT:n prosenttiyksikön verran ja olivat vajaat 18 % BKT:sta. Vastaavat budjettimenot kasvoivat hieman. Budjetin ylijäämä oli 3 % BKT:sta, kun se viime vuoden ensimmäisellä puoliskolla oli 2,6 %.

Federaatiobudjetin tuloista ensimmäisellä vuosipuoliskolla suurimpana eränä säilyi arvonlisävero (vajaat 7 % BKT:sta). Tuloeristä eniten kasvoivat vientitulot (tullitulot viennistä ja tuonnista nousivat 3,4 prosenttiin BKT:sta), verot luonnonvarojen käytöstä (vajaaseen 2 prosenttiin BKT:sta) ja tulot valtionomaisuuden käytöstä. Yritysten voitoista kertyvien verotulojen osuus väheni. Budjetin rahoituserissä yksityistämistulot kasvoivat huomattavasti (lähes 1,5 prosenttiin BKT:sta), mikä johtui valtion osakkeiden mynnistä Slavneft ja LUKoil öljy-yhtiöistä viime vuoden lopulla.

Menoista koti- ja ulkomaisen valtionvelan korkomenot pienenivät. Budjettimenot ilman korkomenoja ja sosiaaliveron siirtoja valtion eläkerahastoon heijastavat budjettipolitiikan keventymistä, sillä niiden osuus kasvoi 0,7 prosenttiyksiköllä BKT:sta viime vuoden ensimmäisestä vuosipuoliskosta. Menojen kasvu johtui menojen lisäyksestä etenkin lain ja sisäisen turvallisuuden valvontaan sekä kasvaneista tulonsiirroista aluebudjetteihin ja lisääntyneistä puolustusmenoista.

Budjettitulot ja ylijäämä ovat tämän vuoden budjetissa ennakoitua tuntuvasti suuremmat, koska öljyn maailmanmarkkinahinta on ollut korkealla ja Venäjän talous on kasvanut ennustettua nopeammin. Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n taholta on kuitenkin suositeltu Venäjää tiukentamaan budjetin menopolitiikkaa, kun talouden verotaakkaa ollaan keventämässä ja kun öljyn maailmanmarkkinahinnat saattavat laskevat nykyistä normaalimmalle tasolle.

Venäjän hallitus käsitteli talousennustetta vuosiksi 2003 - 2006 ja keskuspankin rahapolitiikkaohjelmaa vuodeksi 2004. Talousministeriön ennusteen mukaan BKT:n kasvu hidastuu vuonna 2004 tämän vuoden noin 6 prosentista, jos tänä vuonna korkealla pysytellyt öljyn maailmanmarkkinahinta laskee oletetusti. Kasvun ennustetaan olevan vuonna 2004 noin 5 % ja vuonna 2005 noin 6 %, jos venäläisen Urals-vientiöljyn hinta pysyttelee 22 - 23 dollarissa tynnyriltä. Jos hinta ko. vuosina on 18,5 dollaria tynnyriltä, BKT:n kasvuksi arvioidaan vuonna 2004 alle 4 % ja vuonna 2005 alle 5 %. Investointien kasvun arvioidaan hidastuvan ensi vuonna 7 - 8 prosenttiin tämän vuoden yli 9 prosentista. Talouskasvusta huolimatta työttömyysasteen ennakoitaan pysyttelevän lähivuosina noin 8 prosentissa.

Öljyn hinnan oletetusta laskusta johtuen ja raakaöljyn ja maakaasun vientimäärien kohtalaisesta kasvusta huolimatta Venäjän vientitulojen arvioidaan 22 - 23 dollarin öljyn hinnalla säilyvän ensi vuonna ennallaan. Ruplan nimelliskurssin dollariin nähden arvioidaan säilyvän vuonna 2004 tämän vuoden ensimmäisen puoliskon tasolla tai heikkenevän vain 1 - 2 %. Kuluttajahintainflaatio pyritään vaimentamaan ensi vuonna 8 - 10 prosenttiin ja pitämään ruplan reaalkurssin vahvistuminen Venäjän tärkeimpien kauppakumppanimaiden valuuttojen muodostamaan koriin nähden 3 - 5 prosentissa. Vaikka öljyn maailmanmarkkinahinta pysyisi selvästi oletettua korkeammalla, keskuspankki pyrkii pitämään reaalkurssin nousun alle 7 prosentissa. Tuonnin kasvun arvioidaan hidastuvan noin 10 prosenttiin tai hieman sen alle vuosina 2004 ja 2005, jolloin tuonnin arvo vuonna 2005 olisi 35 - 40 % suurempi kuin vuonna 2002.

Energia-alan yritysfuusio hyväksyttiin Venäjällä. Venäjän kilpailuviranomaiset hyväksyivät 25. elokuuta British Petroleumin sekä venäläisen Alfa Groupin ja Access/Renovan omistaman Tjumen Oilin (TNK) yhteisyrityksen perustamisen. Yhdistyminen vietäneen loppuun syys-lokakuun aikana, sillä se vaatii enää muutaman EU:n ulkopuolisen maan kilpailuviranomaisen hyväksynnän. Yhtiöt ilmoittivat fuusiosta kuluvan vuoden helmikuussa ja allekirjoittivat sopimuksen kesäkuun lopulla (ks. Idäntalouksien viikko 7/2003 ja 27/2003). Kaupassa BP sijoittaa Venäjälle lähes 7 miljardia euroa, mikä tekee siitä yhden Venäjän suurimmista ulkomaisista investoinneista. Asiantuntijoiden mukaan yhteis-

yritys TNK-BP:n öljyvarat ylittävät 5 miljardia tynnyriä ja se tuottaa noin 1,2 miljoonaa tynnyriä öljyä päivässä. Yrityksestä tulee Venäjän kolmanneksi ja maailman kahdeksanneksi suurin raakaöljyn tuottaja.

Virolaisen valtionyhtiön monopoli öljyliuskeen lounhinnassa päättyy. Viron ympäristöministeriö on myöntänyt Merko Ehituksen tytäryhtiölle Merko Kaevandused OU:lle luvan louhia öljyliusketta Ida-Virumaalla vuoteen 2028 asti. Merko on ensimmäinen louhintaluvan saanut yksityinen yritys ja se on ilmoittanut luvan saadessaan investoivansa louhokseen 80 - 150 miljoonaa kruunua (5 - 10 milj. euroa). Koska kahta louhintalupaa samalle alueelle ei voida myöntää, menettää valtion omistama kaivosyhtiö Eesti Polevkivi louhintamahdollisuutensa ko. alueella.

Luvan ehtojen mukaan louhoksen vuosituotannon on oltava vähintään 400 000 tonnia, mutta enintään miljoonaa tonnia. Merkon on määrä aloittaa louhiminen kahden vuoden kuluessa. Öljyliusketta käytetään polttoaineena ja kemianteollisuuden raaka-aineena ja sillä tuotetaan suurin osa Viron sähköstä.

Liettuan pörssi ja arvopaperikeskus yksityistetään. Liettuan hallitus on päättänyt myydä Vilnan pörssistä 44 % ja arvopaperikeskuksesta 32 %. Pörssin mahdollisina ostajaehtokkaina on mainittu Varsovan pörssi ja Helsingin pörssin emoyhtiö HEX, joka omistaa enem-

mistöosuuden myös Tallinnan ja Riian pörseistä. Vilnan pörssin nykyisiä omistajia ovat valtion lisäksi liettualaiset liikepankit ja välittäjäyhtiöt (28 %), muut juridiset henkilöt (15 %) sekä luonnolliset henkilöt (12 %). Arvopaperikeskuksen muut omistajat ovat Liettuan keskuspankki (60 %) ja pörssi (8 %).

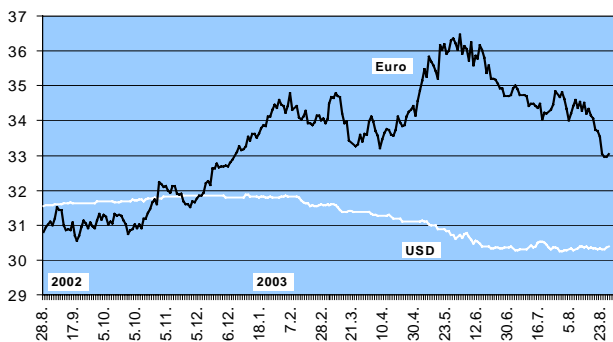
Baltian maat saaneet hieman kiinni EU-maiden tulo-tasoa. Eurostatin tilastojen mukaan *Latvian* ostovoimakorjattu, henkeä kohden laskettu bruttokansantuote on viime vuosina lähestynyt selvästi nykyisten EU-maiden keskiarvoa. *Virossa* ja *Liettuassa* suhteellinen tulo-taso on viimeisten viiden vuoden aikana noussut hitaammin.

Ostovoimakorjattu BKT henkeä kohden, EU-15=100

	1998	1999	2000	2001	2002
Slovenia	67	68	70	72	74
Tšekki	60	59	56	59	60
Unkari	48	49	50	53	57
Slovakia	50	49	46	47	47
Viro	39	39	40	40	41
Puola	38	39	40	40	39
Liettua	37	34	35	38	39
Latvia	28	29	31	34	35
Bulgaria	28	28	26	25	25
Romania	25	24	23	24	25

Lähde: Eurostat

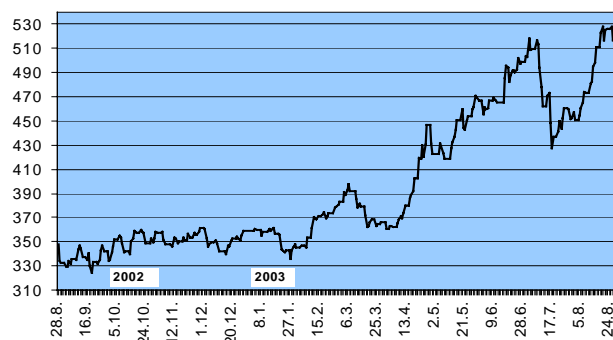
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

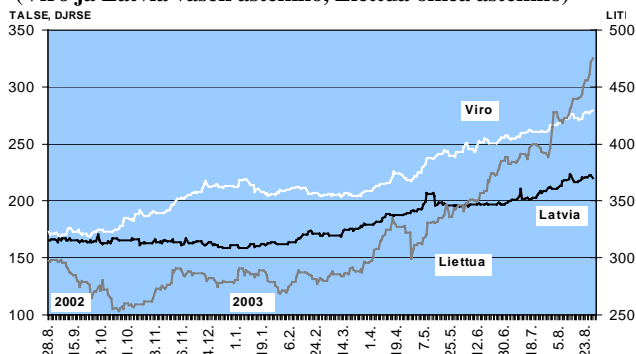
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

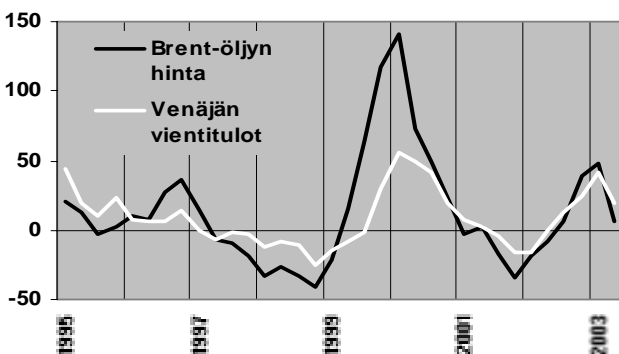

Venäjän polttoaineiden vienti ja kone- ja laitetuonti kasvussa vuoden toisella neljänneksellä. Venäjän tullin tietojen mukaan vientitulojen kasvun hidastuminen vuoden toisella neljänneksellä noin 20 prosenttiin vuotta aiemmasta johtui etupäässä öljyn hinnannousun tasaantumisesta. Venäläisen Urals-raakaöljyn vientihinta oli toisella neljänneksellä vain muutaman prosentin korkeampi kuin vuotta aiemmin. Ensimmäisellä neljänneksellä vastaava vuosimuutos oli noin 50 %. Toisaalta vientitulojen kasvua toisella neljänneksellä auttoi maakaasun hinnan pysyminen noin 35 % korkeammalla kuin vuotta aiemmin. Lisäksi raakaöljyn vientimäärän kasvu kiihtyi toisella neljänneksellä, mikä nosti kasvun koko ensimmäisellä vuosipuoliskolla yli 10 prosenttiin. Öljytuotteiden vientimäärä lisääntyi keskimäärin 7 %. Maakaasun vientimäärä kasvoi kokonaisuutena 2,5 % ja IVY-maiden ulkopuolelle 8 %.

Venäjän tavaratuonnissa kone- ja laitetuonnin kasvu vilkastui hieman toisella neljänneksellä. Koko ensimmäisellä vuosipuoliskolla ko. tuonti kehittyi samaan tahtiin kuin koko tuonti: dollareina mitattuna kone- ja laitetuonti (ml. henkilöautot) kasvoi 23 % vuotta aiemmasta. Euroina tuonnin kasvu jäi hyvin vähäiseksi, kun dollari on heikentynyt merkittävästi viime vuoden ensimmäisestä puoliskosta. Koneiden ja laitteiden (ml. henkilöautot) osuus IVY-maiden ulkopuolelta tulevasta tuonnista kasvoi Venäjän tullin tietojen mukaan 39 prosenttiin ja elintarvikkeiden ja niiden raaka-aineiden osuus pieneni tuntuvasti 23 prosenttiin. Kemian tuotteiden ja tekstiilituotteiden osuus nousi. Tosin osuudet eivät kerro koko tuonnin rakennetta, sillä keskuspankin tietoihin verrattaessa Venäjän tullilta jäi ensimmäisellä vuosipuoliskolla edelleen noin neljännes koko tuonnista tilastoimatta.

Venäjän vientitulot ja raakaöljyn hinta (Brent), dollariarvon %-muutos edellisen vuoden samasta neljänneksestä

Venäläisten yritysten lainanotto ulkomailta kasvussa – suorat sijoitukset Venäjälle lisääntyvät hitaammin. Valtion tilastokomitean tietojen mukaan kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla ulkomaisia sijoituksia tehtiin Venäjälle 12,7 miljardin dollarin arvosta, mikä on 51 % enemmän kuin viime vuoden vastaavana aikana. Dollari-

määräistä arvoa kuitenkin kasvattaa dollarin heikentyminen euroon nähden, kun suuri osa sijoituksista on tehty Euroopasta.

Kahdeksankymmentä prosenttia sijoituksista muodostui lainoista ja kauppaluotoista. Ne olivat myös nopeimmin kasvava sijoitusten muoto ja niiden arvo lisääntyi vuoden alkupuolella 60 % viime vuoden vastaavasta ajasta. Suorat sijoitukset muodostivat 20 % kaikista ulkomaisista sijoituksista Venäjälle ja ne kasvoivat 35 %. Vain 0,3 % ulkomaisista investoinneista tehtiin portfolio-sijoitusten muodossa.

Venäjällä olevien ulkomaisten sijoitusten 48 miljardin dollarin kannasta 36 % on teollisuuden alalla, 35 % kaupan alalla ja 9 % tietoliikenteessä. Suurimmat sijoittajat ovat edelleen Saksa (22 %), Kypros (14 %), Iso-Britannia (12 %), USA (12 %) ja Hollanti (6 %).

Venäjältä ulkomaille tehtyjen sijoitusten kanta oli kesäkuun lopussa 4,4 miljardia dollaria. Eniten eli 16 % investointikannasta oli Kyproksella. Seuraavaksi tärkeimmät investointikohteet olivat Valko-Venäjä (15 %), Iran (13 %), Hollanti (11 %) ja Neitsytsaaret (6 %).

Venäjä korottaa maakaasun vientituloin 30 prosenttiin. Hallituksen elokuuisella päätöksellä maakaasun vientituloin nousee vuoden 2004 alusta alkaen 5 prosentista 30 prosenttiin tullausarvosta. Ensi vuoden alussa poistuu maakaasun valmistevero, jonka korvaa uusi kaasun tuotantovero. Uuden veron suuruus on duuman heinäkuussa hyväksymän lain mukaan 107 ruplaa (noin 3 euroa) 1 000 kuutiometriltä.

Venäjän öljysektorilla merkittävä osakekauppa. British Petroleum (BP) ostaa Tjumen Oililta (TNK) 25 % venäläisen öljy-yhtiön Slavneftin osakkeista ja siirtää ne TNK:n kanssa muodostamansa yhteisyrityksen omistukseen. BP maksaa osakepaketista 1,35 miljardia dollaria, mikä nostaa yhtiön fuusioon sijoittamat varat lähes 8 miljardiin dollariin. Kaupan myötä yhteisyritys TNK-BP:lle siirtyvien Slavneftin osakkeiden osuus nousee 50 prosenttiin ja sen öljyvarat kasvavat lähes 7 miljardiin tynnyriin, mikä vahvistaa BP:n asemaa kansainvälisillä öljymarkkinoilla. Toiset 50 % Slavneftin osakkeista omistaa tuore öljyalan fuusioyritys JukosSibneft, jonka kanssa TNK-BP käy neuvotteluja Slavneftin liiketoimintojen jakamisesta.

Venäjän, EU:n ja Ukrainan kilpailuviranomaiset ovat jo hyväksyneet TNK:n ja BP:n fuusion. Yhteisyrityksen pitää vielä saada Venäjän, EU:n ja Valko-Venäjän viranomaisilta erillinen hyväksyntä Slavneftin osakkeiden liittämiselle TNK-BP:hen.

Baltian maiden rakennustoiminta kasvussa. Virolaisten yritysten rakennustuotanto kotimaassa ja ulkomailta oli kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla 4 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Rakentamisen nimellisarvo oli yh-

teensä 9 miljardia kruunua (580 milj., euroa). Eniten rakennettiin teollisuus- ja liikerakennuksia.

Latviassa rakennustoiminta kasvoi vuoden ensimmäisellä puoliskolla 13 % vuotta aiemmasta. Tuotannon arvo oli 190 miljoonaa latia (300 milj. euroa). Suurinta kasvu oli liikerakennusten, teiden ja asuntojen rakentamisessa.

Liettualaisten rakennusyrityöiden tuotanto kasvoi vuoden ensimmäisellä puoliskolla 26 % viime vuoden vastaavasta ajankohdasta. Rakentamisen nimellisarvo oli 1,5 miljardia litiä (430 milj. euroa). Kasvua oli sekä asuntojen että liikerakennusten rakentamisessa.

Rakennustoiminnan nopeasta kasvusta huolimatta rakennuskustannuksissa ei tapahtunut suuria muutoksia. Vuoden toisella neljänneksellä kustannukset olivat Virossa 4 % ja Liettuassa 1 prosentin korkeampia kuin vuotta aiemmin. Latviassa kustannukset puolestaan laskivat 2 %.

Liettuan ja Puolan sähköverkkojen yhdistäminen etenee. Liettuan ja Puolan valtiolliset energiayhtiöt *Lietuvos Energija* ja *Polskie Sieci Elektroenergetyczne* ovat päättäneet perustaa työryhmän suunnittelemaan maiden sähköverkkojen yhdistämistä. Jo vuosia vireillä ollut hanke on saanut uutta puhtia Euroopan jälleerakennus- ja kehityspankilta (EBRD) mahdollisesti saatavan rahoituksen myötä. EBRD:n teettämän tutkimuksen mukaan myös Viron ja Latvian kannattaisi liittyä hankkeeseen. Tällöin alueelle syntyisivät yhteiset energiamarkkinat, jotka voitaisiin aikanaan liittää Länsi-Euroopan sähköverkkoihin. Tutkimuksen mukaan projektin kokonaiskustannukset nousisivat 430 miljoonaan euroon. Liettuan ja

Puolan pääministerit Algirdas **Brazauskas** ja Leszek **Miller** ovat pyytäneet EU:ta ja EBRD:tä rahoittamaan hanketta 260 miljoonalla eurolla.

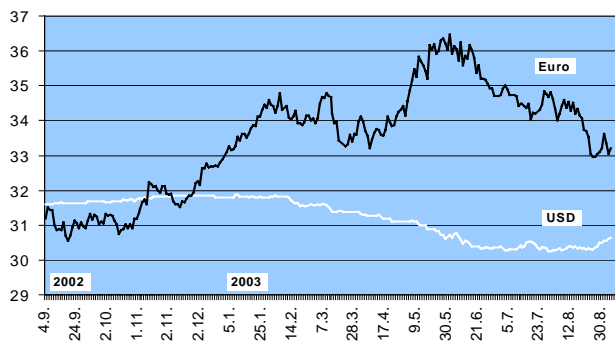
Liettuan ja Puolan välisen kaksisuuntaisen verkon kapasiteetti olisi 1 000 megawattia. Rakennustöiden on tarkoitus alkaa vuoden 2007 aikana. Liettuan on määrä sulkea Ignalinan ydinvoimala vuonna 2009, minkä myötä sen tarve päästä osalliseksi Länsi-Euroopan sähkömarkkinoista kasvaa. Muuten Liettuan energiariippuvuus Venäjästä lisääntyy edelleen.

Myös Suomi, Viro ja Latvia suunnittelevat energia-yhteistyötä. Neuvottelut Suomenlahden alitse kulkevasta sähkökaapelista on tarkoitus saattaa loppuun muutaman kuukauden sisällä. Kaksisuuntaisen kaapelin myötä Viro ja Latvia voisivat viedä sähköä Pohjoismaihin ja toisaalta lisätä sähkötoimitustensa luotettavuutta.

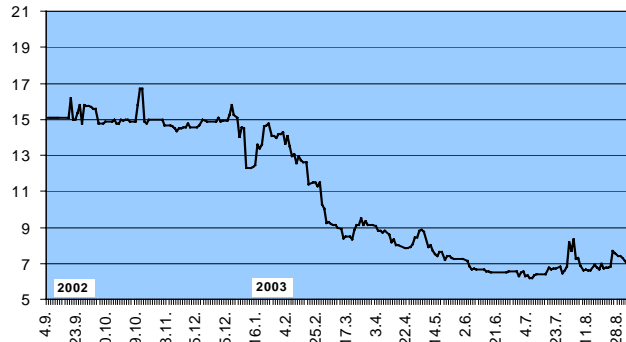
Baltian maiden palkat 2003 toisella neljänneksellä. Keskimääräiset bruttopalkat nousivat Virossa kuluvan vuoden toisella neljänneksellä 9 % viime vuoden vastaavasta ajankohdasta. Keskimääräinen kuukausipalkka Virossa on nyt 6 900 kruunua (440 euroa). Latviassa palkat nousivat paikallisessa valuutassa laskettuna 12 % eli 190 latiin (300 euroa). Liettuan keskimääräinen kuukausipalkka nousi 5 % ja on nyt 1 160 litiä (340 euroa).

Virossa minimipalkka oli heinäkuussa 17 % vuoden takaista suurempi, eli 138 euroa. Myös Latvian minimipalkka nousi 17 %, ja on nyt 108 euroa. Liettuan minimipalkka pysyi ennallaan 125 eurossa.

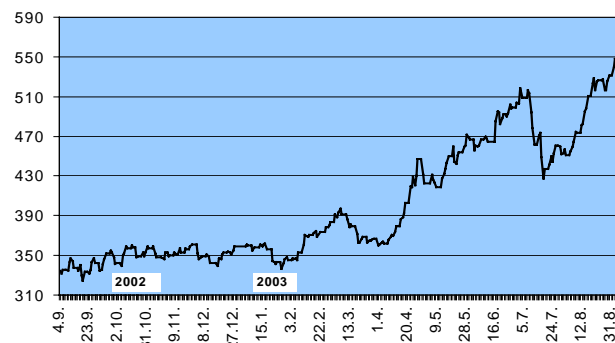
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

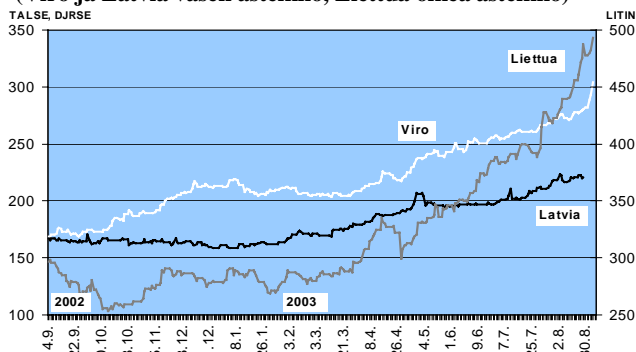
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

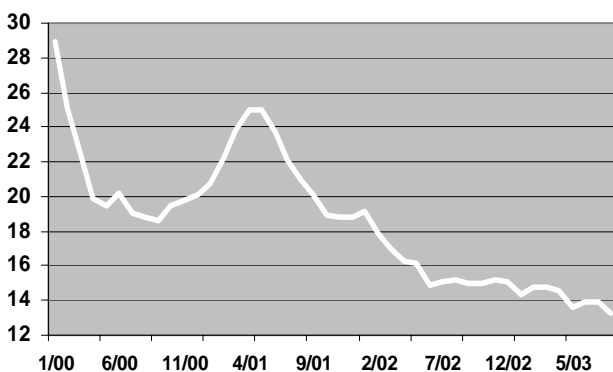

Venäjän talouden kasvu kiihtyi kuluvan vuoden toisella neljänneksellä. Valtion tilastokomitean mukaan bruttokansantuote kasvoi toisella neljänneksellä 7,2 % edellisen vuoden vastaavasta ajasta, kun ensimmäisellä neljänneksellä lisäystä oli 6,8 %. Hallitus ennustaa bruttokansantuotteen lisääntyvän koko kuluvan vuoden aikana noin 6 %. Viime vuonna BKT kasvoi 4,3 %.

Venäjän inflaatio hidastui hieman elokuussa. Kuluttajahinnat olivat elokuussa 13,3 % korkeammalla kuin elokuussa 2002. Nousu oli noin puoli prosenttiyksikköä hitaampaa kuin kesä- ja heinäkuussa. Elokuussa kuluttajahinnat alenivat 0,4 % heinäkuusta. Hintojen lasku oli ensimmäinen sitten vuoden 1997. Hintojen alenemiseen sai aikaan elintarvikkeiden kausiluonteinen halpeneminen. Toisena syynä oli se, että tavallisesti nopeasti kohonneet kunnallispalveluiden hinnat eivät elokuussa nousseet.

Venäjän kuluttajahintojen muutos, % edellisen vuoden vastaavasta kuukaudesta

Venäjän eläkesäästöjä hallinnoivat yhtiöt valittu. Finanssiministeriö julkisti viime viikolla luettelon yksityisistä sijoitusyhtiöistä, joilla on oikeus sijoittaa pakollisen eläkevakuutuksen ns. säästöosasta kertyviä varoja. Yhteensä 60 hakijan joukosta valituksi tuli 55. Valittujen joukossa tunnetuimpia yhtiöitä ovat Troika Dialog, Alfa Capital ja Aton. Yksityisten eläkesijoitusyhtiöiden mukaantulo on osa meneillään olevaa eläkeuudistusta.

Noin 40 miljoonan venäläisen on lokakuun puoliväliin mennessä päätettävä oman säästöosansa luovuttamisesta joko yksityisten sijoitusyhtiöiden tai valtion omistaman Vneshekonombankin sijoitettavaksi. Vneshekonombankin sijoitustoimintaa rajoitetaan tiukemmin, minkä vuoksi säästöosan tuotto saattaa jäädä vähäisemmäksi, mutta toisaalta sijoitukset eivät ole yhtä riskialttiita kuin yksityisissä sijoitusyhtiöissä. Elokuun lopulla eläkesijoitusyhtiöiden toimintaa valvomaan valittiin Vneshtorgbankin alainen yhtiö ODK.

Säästöosasta arvioidaan ensi vaiheessa kertyvän 40 miljardin ruplan (1,2 mrd. euroa) sijoitettava summa.

Vuoteen 2010 mennessä sijoitettavaa uskotaan olevan 1 300 miljardia ruplaa (38 mrd. euroa). Yksityisten eläkesijoitusyhtiöiden toiminnan on suunniteltu alkavan vuoden 2004 alussa. Tutkimusten mukaan noin 5 % työntekijöistä siirtää ensi vaiheessa säästöosansa yksityisten yhtiöiden sijoitettavaksi.

Presidentti Putin puuttui valtiiovallan ja yritysmaailman suhteiden selkiyttämiseen. Presidentin kesällä antamassa asetuksessa hallinnonuudistuksen tärkeimmät tehtävät vuosina 2003–2004 ovat yritystoimintaan kohdistuvien valtiiovallan säätely- ja valvontatoimien vähentäminen, eri viranomaisten päällekkäisten tehtävien karsiminen, valtion yrityksille ja kansalaisille tarkoitettujen palvelutehtävien selkiyttäminen sekä keskusvallan ja alueiden vastuunjako uudistuksen saattaminen päätökseen. Presidentti määräsi perustettavaksi uudistusta valvovan komission, jossa on edustajat presidentin hallinnosta ja hallituksesta, alue- ja paikallishallinnosta sekä yritysmaailmasta. Asetuksen mukaan komission puheenjohtaja, varapääministeri Boris Aljoshin raportoi uudistuksen kulusta suoraan presidentille. Venäjän hallinnon uudistaminen on ollut meneillään jo vuosia, mutta virkamiesten määrä, byrokratia ja korruptio eivät ole vähentyneet toivotulla tavalla.

Venäjän ja Suomen ulkomaankauppatilastot antavat ristiriitaisen kuvan Venäjän tuonnin kehityksestä. Venäjän ulkomaankaupan kehityksen seuraaminen on kuluvan vuoden alkupuolella ollut poikkeuksellisen hankalaa euron ja dollarin suurten kurssivaihteluiden johdosta. Kun Venäjän tullin dollarimääräisten tilastojen mukaan maan tuonti kasvoi tammi-kesäkuussa viidenneksen, euroissa mitaten tuonti väheni pari prosenttia.

Suomalaisten ja venäläisten ulkomaankauppatilastojen vertailu tuo esiin myös muita ongelmia. Suomen tullilaitoksen mukaan Suomen vienti Venäjälle kasvoi kuluvan vuoden alkupuoliskolla 6 % (dollareina mitaten 30 %) runsaaseen 1,5 miljardiin euroon. Vastaavaan aikaan Venäjän tullin mukaan tuonti Suomesta supistui euroina mitaten 6 % noin 700 miljoonaan euroon. Vaikka osa tilastojen eroista johtuu kauppapapahtumien eriaikaisesta kirjaamisesta, valuuttakurssimuutoksista, yksityisten ihmisten ostosten erilaisesta tilastoinnista ja erilaisista tavaroiden alkuperämaata koskevista tulkinnoista, huomattava osa erosta johtunee edelleen venäläistuojujen harjoittamasta tullimaksujen kiertämisestä. Käytäntö on jatkunut jo vuosikautia siitä huolimatta, että viranomaiset ovat yrittäneet puuttua asiaan.

Venäjän vientiä (Suomen tuontia) koskevissa luvuissa erot olivat alkuvuonna huomattavasti pienemmät.

Baltian maiden inflaatio elokuussa. Viron inflaatio kiihtyi hieman, sillä elokuussa kuluttajahinnat olivat 1,3 % korkeammat kuin vuotta aiemmin (heinäkuussa

0,8 %). Heinäkuusta elokuuhun kuluttajahintaindeksi pysyi ennallaan terveydenhoidon sekä alkoholin ja tupakan kallistuessa ja elintarvikkeiden halventuessa.

Latviassa elokuun kuluttajahinnat olivat 3,5 % vuotta aiempaa korkeammat (heinäkuussa 3,8 %). Heinäkuusta kuluttajahinnat laskivat 1,1 %, mihin vaikutti erityisesti elintarvikkeiden ja vaatteiden halpeneminen.

Liettuan deflaatio jatkui, kun kuluttajahinnat olivat elokuussa 1,1 % vuotta aiempaa matalammat (heinäkuussa 1 %). Heinäkuusta deflaatio oli 0,7 %. Eniten laskivat elintarvikkeiden ja vaatteiden hinnat.

Latvian talouskasvu säilyi ripeänä. Latvian reaali BKT kasvoi kuluvan vuoden toisella neljänneksellä 6,2 % viime vuoden vastaavasta ajankohdasta. Vuoden ensimmäisellä puoliskolla kasvua oli 7,5 %. Nopean kasvun taustalla olivat edelleen vahva kotimainen kysyntä ja vienti.

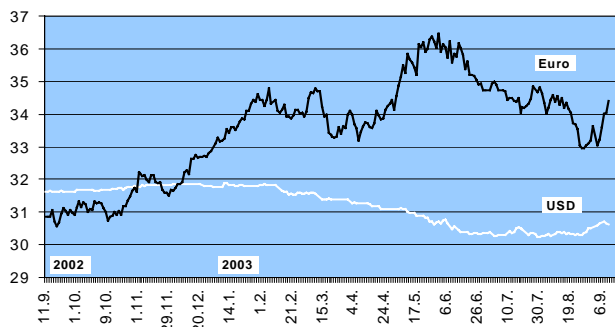
Palvelusektori kasvoi huhti-kesäkuussa 6 %, ja sen osuus Latvian BKT:sta on nyt 72 %. Tärkeistä palvelu-aloista nopeimmin kasvoivat kauppa (9 %) ja liikennesektori (7 %). Myös tehdasteollisuus (8 %) ja rakentaminen (10 %) kasvoivat selvästi vuotta aiemmasta. Maa-taloustuotanto sen sijaan supistui 8 %.

Viro ja Latvia äänestävät EU-jäsenyydestä. *Virossa* järjestetään 14.9. kansanäänestys EU-jäsenyydestä. Syyskuun 8.–10. pidetyssä ennakkoonäänestyksessä äänestysviikkauus oli odotettua suurempi, ja mielipidetutkimukset ennakoivat kokonaisuudessaan noin 70 prosentin osanottoa. Kolmen tuoreen tutkimuksen mukaan EU-jäsenyyden kannatus on 52–69 %. Noin neljäsosa virolaisista ei ole vielä päättänyt kantaansa. Viron kansanäänestys ei ole sitova eikä äänestysprosentille ole vähimmäismäärää.

Latviassa kansanäänestys järjestetään 20.–21.9. Kansanäänestys on hallitusta sitova, ja osallistumisprosentin pitää olla vähintään puolet viime syksyn parlamenttivaalien äänestysprosentista (71,4 %). Mielipidemittaukset ennakoivat, että noin 80 % latvialaisista käyttää äänioikeuttaan. Elokuussa tehdyn tutkimuksen mukaan hiukan yli puolet äänestäjistä kannattaa EU-jäsenyyttä. Vajaa kolmasosa äänestämään aikovista on jäsenyyttä vastaan ja noin 14 % on vielä epävarmoja kannastaan.

Kymmenestä liittyjämaasta Viro ja Latvia äänestävät EU-jäsenyydestä viimeisinä. *Liettussa* jäsenyyttä kannatti 91 % äänestäneistä, ja muissakin maissa on äänestetty jäsenyyden puolesta. Vain *Kypros* ei järjestä EU:hun liittymisestä kansanäänestystä.

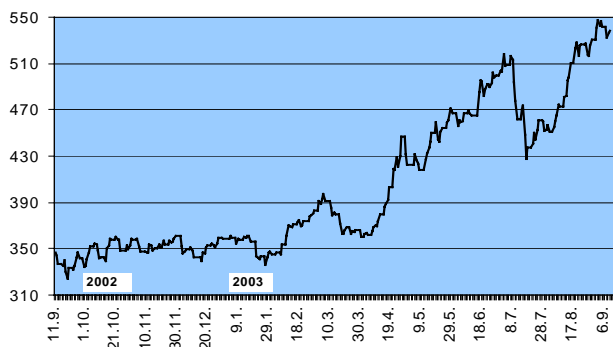
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

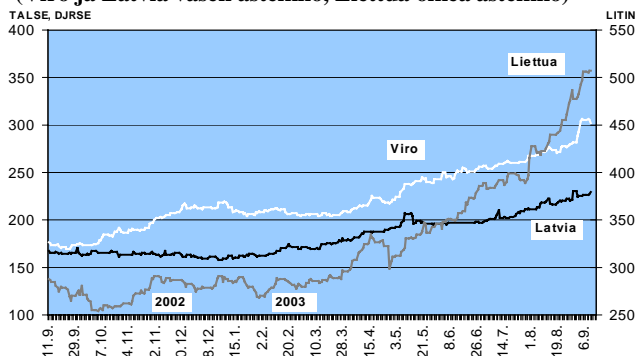
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Investointien rakenteessa hienoisia muutoksia Venäjällä. Valtion tilastokomitean mukaan kiinteät investoinnit kasvoivat kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa 11,9 % viime vuoden vastaavasta ajasta. Investointien rakennetietoja on saatavilla kuluvan vuoden ensimmäiseltä puoliskolta. Ne osoittavat rakentamisen osuuden kaikista kiinteistä investoinneista suurentuneen hieman vuotta aiemmasta: 8 % investoinneista suuntautui asuntorakentamiseen ja 50 % muuhun rakentamiseen. Koneinvestointien osuus oli 34 % ja muiden investointien osuus 8 %.

Aloittain jaoteltuna eniten eli 17 % kokonaisinvestoinneista tehtiin kuljetussektorilla. Seuraavina olivat öljyntuotanto ja -jalostus sekä asuminen ja kunnallistekniikka molemmat 16 prosentin osuudella. Maakaasun tuotannon osuus investoinneista oli 6 %, elintarviketeollisuuden 4 % ja rakentamisen, värimetallurgian ja koneenrakennuksen kunkin 3 %. Viime vuoden alkupuoliskoon verrattuna osuuttaan ovat huomattavimmin kasvattaneet asuminen ja kunnallistekniikka, elintarviketeollisuus ja rakentaminen. Kuljetusten osuu on pienentynyt erityisen paljon.

Venäjälle tyypillinen paljolti yritysten omiin varoihin ja julkisiin budjettivaroihin perustuva investointien rahoitusrakenne on muuttunut jonkin verran viimeksi kuluneen vuoden aikana. Kuluvan vuoden alkupuoliskolla 47 % kiinteistä investoinneista toteutettiin yritysten omin varoin, kun viime vuoden vastaavaan aikaan osuus oli 52 %. Suurin yksittäinen ulkopuolinen rahoituslähde olivat federaation ja alueiden budjetit, jotka vastasivat 18 prosentista investointeja. Kiinteistä investoinneista 14 % rahoitettiin yritysten emoyhtiöiden ja -organisaatioiden varoin. Rahoitussektorin kehittymättömyydestä kertoo se, että pankkilainoin rahoitettiin vain vajaat 5 % investoinneista.

Venäjällä pankkitalletusten ja -luottojen keskittymisen väheni edelleen vuoden alkupuoliskolla. Kotitalouksien pankkitalletusten kanta oli suurimmassa pankissa, Sberbankissa, vuoden ensimmäisen puoliskon lopussa reaaliarvoltaan 20 % suurempi kuin vuotta aiemmin, kun vastaava kasvu koko pankkisektorin (yli 1 300 pankkia) osalta oli 30 %. Kotitalouksien talletusten kasvu oli keskiarvoa nopeampaa kaikissa muissa pankkien kokoluokissa. Nopeinta talletusten kasvu oli edelleen Sberbankin jälkeen taseeltaan neljässä suurimmassa pankissa (yli 85 %). Sberbankin osuus talletuksista oli 65 % eli vajaat 6 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuotta aiemmin. Kooltaan sijaluvuilla 2–50 olevien pankkien osuus talletuksista nousi 20 prosenttiin. Yritysten pankkitileillä olevat varat kasvoivat aiempaa nopeammin (30 %) ja keskittyivät yhä selvemmin viiteen suurimpaan pankkiin, joissa varoista oli kolmannes.

Pankkien yritysluottokanta kasvoi reaaliarvoltaan nopeimmin (37 %) kooltaan sijaluvuilla 6–20 olevassa pankkiryhmässä sekä yli tuhannessa pienimmässä pankissa. Edellisen ryhmän osuus yritysluotoista nousi 20 pro-

senttiin vuosipuoliskon lopussa. Viiden suurimman pankin osuus laski 45 prosenttiin. Sen sijaan kotitalouksille myönnettyjen luottojen kasvu (yli 50 %) keskittyi toisaalta viiteen suurimpaan pankkiin ja toisaalta sijaluvuilla 51–200 oleviin pankkeihin (kummassakin kasvua 65 %). Viiden suurimman pankin osuus luottokannasta oli 55 %.

Venäjän keskuspankki helpottaa S-tilivarojen kotiuttamista. Syyskuun puolivälissä voimaan tullut Venäjän keskuspankin päätös vapauttaa liikepankeissa oleville S-tileille vuoden 1998 valtion velkakriisissä jäädytettyjä ulkomaalaisten saatavia. Varojen kotiuttaminen tapahtuu edelleen siirtotilien kautta, mutta varojen saaminen eteenpäin on lyhentynyt aiemmasta muutaman kuukauden odottelusta pariin päivään.

Pääasiallinen tapa kotiuttaa S-tileillä olevia varoja on ollut valuutan ostaminen keskuspankin tähän tarkoitukseen vuosina 1999–2002 järjestämistä valuuttahuutokau-poista markkinakurssia heikommalla valuuttakursilla. Viimeisissä huutokaupoissa S-tilejä omaavien kiinnostus valuuttaostoihin kuitenkin väheni. Keskuspankki ei odota jäljellä olevien varojen vapauttamisen aiheuttavan merkittävää pääoman ulosvirtausta.

Venäjän duuma aloitti vaalisyksyn istuntokautensa. Duuma hyväksyi 17.9. ensimmäisessä käsittelyssä talletussuojaa koskevan hallituksen lakipaketin, johon talletussuojalain lisäksi kuuluvat muutokset siviili- ja verolakeihin, pankkilakiin, keskuspankkilakiin, luottolaitosten konkurssilakiin ja vakuutuslakiin.

Duuma aloittaa 19.9. vuoden 2004 valtion budjetin käsittelyn, joka on tarkoitus saada neljänteen ja lopulliseen käsittelyyn marraskuun lopulla. Ennen 7.12. pidettäviä vaaleja duuman käsittelyyn on tulossa noin 70 lakiesitystä: mm. alue- ja paikallishallinnon uudistamiseen liittyvät budjettilain muutokset, metsälain saattaminen vastaamaan uudistettua maalakia (mm. metsän yksityisomistus) ja yritystonttien lunastamista koskevat muutokset maalakiin. Lisäksi käsittelylistalla ovat yhtenäinen maatalousvero, muutokset lakiin valtiosääntelystä ulkomaankaupassa, tuontisuoja-laki ja laki kiinteistöjen panttauksesta.

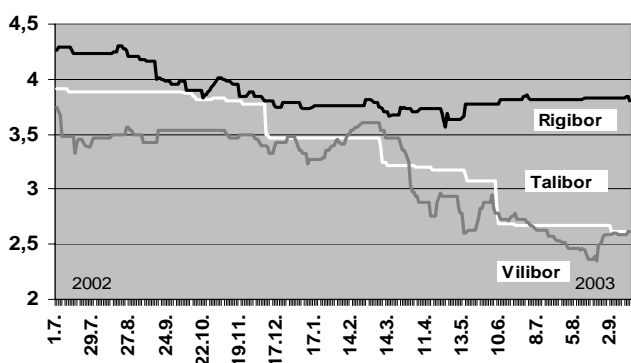
Baltian maiden pankkisektorit kasvavat nopeasti. Pankkijärjestelmän konsolidoitu tase oli heinäkuun lopussa *Virossa* 89 miljardia kruunua (5,7 mrd. euroa), *Latviassa* 4,9 miljardia latia (8,0 mrd. euroa) ja *Liettuassa* 19 miljardia litiä (5,4 mrd. euroa). Vuoden takaiseen verrattuna tase oli kasvanut *Virossa* 17 %, *Latviassa* 31 % ja *Liettuassa* 20 %.

Yksityiselle sektorille myönnettyjen lainojen kanta oli heinäkuun lopussa *Virossa* 24 %, *Latviassa* 42 % ja *Liettuassa* 50 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Sekä lainat kotitalouksille että yrityssektorille jatkoivat nopeaa kasvuaan. Liettuan erityisen nopeaa lainojen kasvua selittävät osaltaan öljy-yhtiö Mazeikiu Naftan suuret luotot. Luot-

tojen kysyntää Baltian maissa on lisännyt alhainen korkotaso. Lainojen korot ovat vuoden aikana alentuneet noin 2 prosenttiyksikköä. Ulkomaanvaluuttamääräisten lainojen korot ovat edelleen keskimäärin 2 prosenttiyksikköä pienempiä kuin kotimaanvaluuttamääräisten lainojen korot. Niinpä lainoista *Virossa* 82 %, *Latviassa* 54 % ja *Liettuassa* 56 % on ulkomaanvaluuttamääräisiä.

Talletukset ovat kasvaneet selvästi luottoja hitaammin. Vuoden takaisesta talletusten määrä oli kasvanut *Virossa* 6 %, *Latviassa* 23 % ja *Liettuassa* 15 % heinäkuun loppuun mennessä. Merkittävä osa talletuksista (30–50 %) on ulkomaanvaluuttamääräisiä.

Baltian maiden 3 kuukauden interbank-korot, %

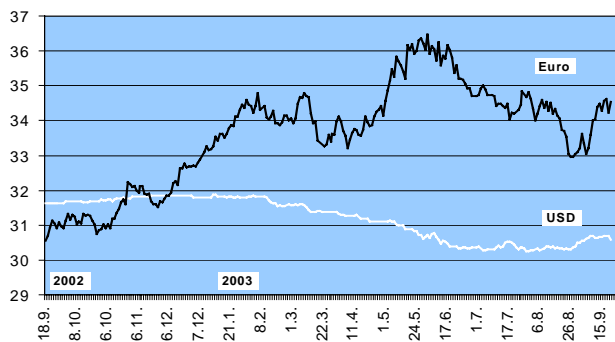

Virossa äänestettiin EU-jäsenyyden puolesta. Viron kansanäänestyksessä 14.9. osanotto oli hieman odotettua alhaisempi, kun 63 % virolaisista käytti äänioikeuttaan. EU-jäsenyyttä kannatti 67 % ja vastusti 33 % äänestäneistä. Eniten jäsenyyttä kannatettiin Tartossa ja Tallinnassa, vähiten Itä-Virumaalla ja maan eteläosassa Võrumaalla. Viron myönteisen äänestystuloksen odotetaan vaikuttavan positiivisesti Latviassa 20.9. järjestettävään EU-kansanäänestykseen.

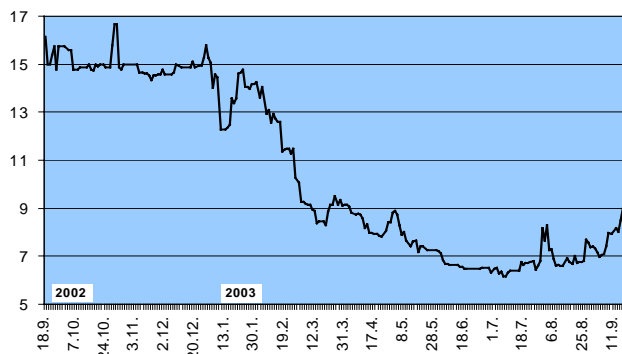
Latvian sellutehdashankkeelle ei valtion tukea. Latvian hallituksen työryhmä on päättänyt olla tukematta Metsäliiton suunnitelmaa rakentaa sellutehdas Jekabpilsin lähelle (ks. Idäntalouksien viikko 29/2003). Sellutehdasprojektia arvioimaan perustettu työryhmä totesi tehtaan mahdollisesti aiheuttavan ympäristöhaittoja, minkä takia valtio ei halua myöntää Metsäliitolle verohelpotuksia investoinnin tukemiseksi. Työryhmän arvioon lienee vaikuttanut myös Metsäliiton päätös olla rakentamatta sellutehtaan yhteyteen paperitehdasta.

Työryhmän päätös ei aseta esteitä sellutehtaan rakentamiselle ilman valtion tukea. Metsäliitto aikoo arvioida hankkeen kannattavuuden ilman tukea toteutettuna ja päättää sellutehtaan kohtalosta myöhemmin. Toteutessaan 900 miljoonan euron sellutehdashanke olisi Latvian suurin investointi.

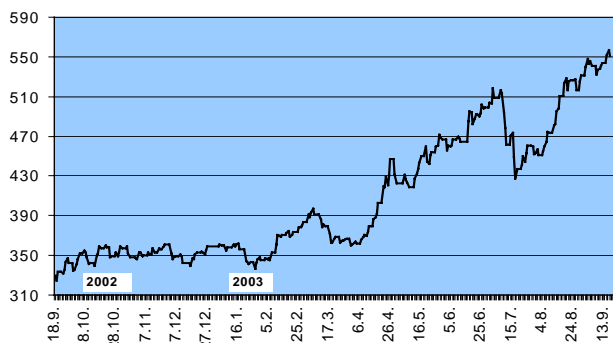
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

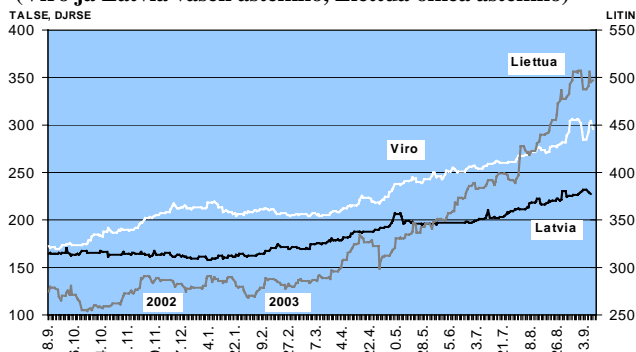

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit

(Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän talouskasvu hidastui hieman. Talouden viiden perustuotannonalan yhteenlaskettu tuotanto oli elokuussa 4,2 % suurempi kuin vuotta aiemmin, kun kasvua heinäkuussa oli 6,2 %. Tammi-elokuussa tuotanto oli 6,6 % suurempi kuin viime vuoden vastaavana aikana. Hidastuviin kasvulukuihin vaikuttaa osaltaan se, että viime vuonna talous kasvoi loppuvuonna alkuvuotta nopeammin, jolloin vertailupohja on vuoden toisella puoliskolla alkuvuotta korkeampi. Lisäksi ruplan ulkoisen arvon reaalin vahvistuminen Venäjän pääkauppakumppanien valuutoista muodostettua koria vastaan on suunnannut kasvun tuontitavariin.

Työpäivien määrällä korjattu teollisuustuotanto lisääntyi tammi-elokuussa lähes 7 % viime vuoden vastaavasta ajasta. Kasvu jatkui nopeana erityisesti energian tuotannossa. Raakaöljyn tuotanto lisääntyi 11 %, kivihiilen 10 % ja maakaasun 4 %. Valtaosin kotimaan markkinoita palvelevista aloista erityisesti elintarviketeollisuus on pystynyt parantamaan asemiaan. Elintarvikkeiden tuotanto kasvoi lähes 5 % tammi-elokuussa, kun taas kevyessä teollisuudessa tuotanto väheni 3 % ja henkilöautojen valmistuksessa 7 %. Myös kaksi viimeksi mainittua alaa palvelevat valtaosin Venäjän kotimarkkinoita.

Kansainvälinen valuuttarahasto IMF nosti syyskuussa Venäjän talouden kuluvan vuoden kasvuennusteensa aiemmasta 4 prosentista 6 prosenttiin eli samaan kuin mitä Venäjän hallitus ennustaa.

Venäjän alue- ja paikallisbudjetit tammi-kesäkuussa 2003. Kuluvan vuoden alkupuoliskolla Venäjän 89 hallintoalueen tulot koostuivat pääosin siirroista federaation budjetista (lähes 27 % tuloista) sekä voittoverosta (19 %) ja tuloverosta (16 %). Menoeristä suurin olivat siirrot paikallisbudjetteihin (25 % kaikista menoista). Teollisuuteen, energiasektorille ja rakennustoimintaan käytettiin 12 % menoista. Vuoden 2002 vastaavaan aikaan verrattuna tulo- ja menorakenne ei juurikaan muuttunut muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Tuloverojen merkitys tulonlähteenä kasvoi ja teollisuuteen, energiasektorille ja rakennustoimintaan suunnatut menot suhteessa BKT:hen kaksinkertaistuivat. Vähäisemmistä tulonlähteistä eniten kasvoivat valmisteverotulot. Kokonaisuudessaan aluebudjetit olivat tammi-kesäkuussa niukasti ylijäämäisiä (0,4 % BKT:sta; tulot 10,9 % ja menot 10,5 % BKT:sta).

Paikallisbudjettien tuloista puolet oli verotuloja ja runsaat 40 % siirtoja federaatio- ja aluebudjeteista. Kuten vuonna 2002 merkittävimpiä verotulojen lähteitä olivat tulovero ja voittovero, jotka yhdessä muodostivat kolmanneksen kaikista tuloista. Menoista noin 70 % käytettiin koulutukseen, asumiseen ja terveydenhoitoon. Menojen rakenne on pysynyt pitkälti samankaltaisena jo vuosia. Viime vuoden tapaan paikallisbudjetit olivat ensimmäisellä vuosipuoliskolla alijäämäisiä (-0,2 % BKT:sta; tulot 6,1 % ja menot 6,3 % BKT:sta).

Venäjän vuoden 2004 federaatiobudjetti läpäisi duuman ensimmäisen käsittelyn. Budjettiesitys hyväksyttiin duumassa äänin 246–180. Ensimmäisessä käsittelyssä päätettiin budjetin tulo- ja menotavoitteista sekä niiden perustana olevista talousindikaattoriarvioista. Vuoden 2004 budjettitulot ovat 2 743 miljardia ruplaa eli noin 80 miljardia euroa (17,9 % BKT:sta) ja menot 2 659 miljardia ruplaa (17,4 % BKT:sta), joten erityiseen vakautusrahastoon siirrettäväksi ylijäämäksi muodostuu 83 miljardia ruplaa (0,5 % BKT:sta). Budjettikäsittelyn yhteydessä hyväksyttiin ensimmäisessä käsittelyssä myös vakautusrahaston toimintaa koskevat lisäykset budjettilakiin.

Budjetin tulopuoli perustuu Urals-öljyn hinta-arvioon 22 dollaria tynnyriltä. Budjetti on tasapainossa, mikäli hinta on 20 dollaria tynnyriltä. Kumpikin arvio alittaa Urals-öljyn nykyisen maailmanmarkkinahinnan. Tällä hetkellä arviolta yli kolmannes budjettituloista saadaan öljyn, öljyjalosteiden ja kaasun myynnistä. Vuonna 2004 BKT:n ennustetaan kasvavan 5,2 % ja inflaation olevan 8–10 %. Ruplan keskikurssiksi arvioidaan 31,3 ruplaa dollarilta. Budjetin toinen käsittely pidetään 17.10. ja kaksi seuraavaa käsittelyä pyritään saamaan päätökseen ennen 7.12. pidettäviä parlamenttivaaleja.

Hallitus hyväksyi asetuksen Venäjän rautatiet -osakeyhtiön perustamisesta. Uuden yhtiön perustaminen on osa rautateiden uudistusta, jossa rautatieministeriön kaupalliset toiminnot yhtiöitetään ja hallinnolliset toiminnot jäävät rautatieministeriölle. Varapääministeri Vladimir **Jakovlevin** mukaan rautatieministeriö siirtyy liikenneministeriön alaiseksi osastoksi vuoden loppuun mennessä. Rautatieministerinä toiminut Gennadi **Fadejev** siirtyi uuden osakeyhtiön johtajaksi.

Täysin valtion omistukseen tuleva rautatieyhtiö perii ministeriöltä rahti- ja matkustajaliikennekaluston lisäksi myös ns. sosiaalista omaisuutta kuten kouluja, hotelleja, sairaaloita jne. Mikäli rautatieuudistus etenee suunnitelmien mukaisesti kaikki muut kuin varsinaisesti rautateiden liiketoimintaan kuuluvat toiminnot yksityistetään. Osakeyhtiö on tarkoitus jakaa myöhemmin itsenäisiin tytäryhtiöihin, jotka vastaavat eri toiminnoista ja joiden osakkeita myydään.

Viron vuoden 2004 budjetti parlamentin käsittelyyn. Viron hallitus hyväksyi budjetin menoiksi 46,6 miljardia kruunua (3 mrd. euroa) ja tuloiksi 46,5 miljardia kruunua. Budjettivaje on alle 0,1 % BKT:sta. Kuluvaan vuoteen verrattuna budjetin tulot kasvavat 17 %. Budjetti rakentuu BKT:n 5,6 prosentin kasvuennusteeseen ja 3,8 prosentin inflaatio-odotukseen.

Suurimpia muutoksia budjetin tulopuolella ovat tuloveron lasku 26 prosentista 24 prosenttiin ja verovapaan kuukausitulorajan nosto 1 400 kruunuun (89 euroa). Näiden muutosten arvioidaan vähentävän verotuloja 1,5 miljardia kruunua. Toisaalta tuet EU:lta lisääntyvät noin 3 miljardilla kruunulla ja mm. alkoholin ja tupakan ar-

vonlisäveroa korotetaan. Budjetin menoja lisäävät eniten pienten lasten vanhemmille ja opiskelijoille maksettavien tukien korotukset sekä koulutus- ja kulttuurialojen työntekijöiden palkkojen nosto.

Samaan aikaan budjettineuvottelujen kanssa hallitus hyväksyi verouudistusta koskevia lainmuutoksia seuraaville vuosille. Viron tavoitteena on siirtää painopistettä työvoiman ja pääoman verotuksesta enemmän kohti kulutuksen verotusta ja näin pyrkiä ylläpitämään nopeaa talouskasvua. Tulovero lasketaan asteittain 20 prosenttiin ja verovapaa kuukausitulo nostetaan 2 000 kruunuun seuraavien kolmen vuoden aikana. Kuntien saamat verotulot eivät kuitenkaan pienene, sillä ne saavat aiempaa suuremman osuuden tuloverosta.

Kuluvan vuoden budjettia laadittaessa budjettivajeen ennakoitiin olevan 0,3 % BKT:sta. Odotettua suurempien verotulojen ansiosta budjetin uskotaan kuitenkin olevan ylijäämäinen (0,4 % BKT:sta).

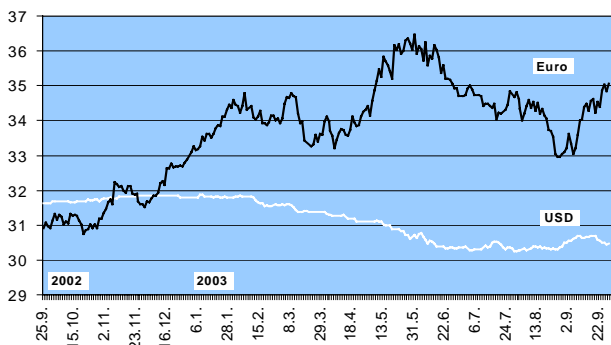
Latvialaiset EU-jäsenyyden kannalla. Latvian EU-jäsenyyttä kannatti 20.9. järjestetyssä kansanäänestyksessä 67 % ja vastusti 32 % äänestäneistä. Äänestysaktiivisuus nousi lähes 73 prosenttiin. Riassa EU-jäsenyyden kannatus jäi 59 prosenttiin, kun taas satamakaupungeissa

Liepajassa ja Ventspilsissä äänestettiin vahvasti jäsenyyden puolesta. Latvian kansanäänestys oli viimeinen ensi keväänä EU:hun liittyvissä maissa järjestetyistä äänestyksistä. Aiemmin tänä vuonna jo kahdeksan kymmenestä hakijamaasta on äänestänyt EU-jäsenyyden puolesta. Kyproksella ei kansanäänestystä järjestetä.

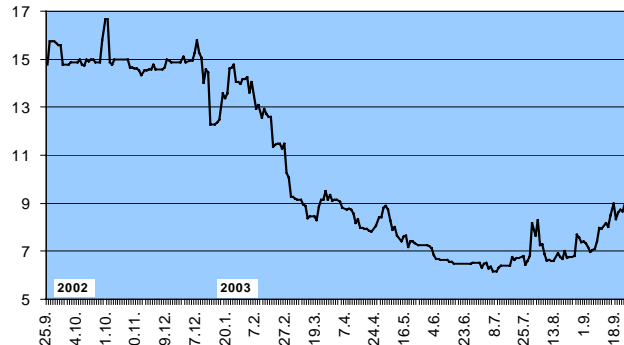
Liettuan sähköyhtiöt kiinnostavat ostajia. Yli kymmenen yhtiötä jätti alustavan tarjouksen enemmistöosuuksista Liettuan itäisessä ja läntisessä sähkönjakeluyhtiössä, RST:ssä ja VST:ssä (ks. Idäntalouksien viikko 29/2003). Viranomaiset ovat valinneet kahdeksan ehdot täyttävää ostajaehdokasta, joiden nimiä ei ole kerrottu julkisuuteen. Ehtoihin kuuluu, että ostajan vuosittaisen myynnin arvon täytyy olla vähintään 450 miljoonaa litia (130 milj. euroa) ja ostajayhtiön kotimaan täytyy olla EU:n, OECD:n, EFTAn tai NATOn jäsen. Lisäksi VST:n ostajalla pitää jo olla liiketoimintaa Liettuassa. Vaikka yksi yritys voi jättää tarjouksen molemmista verkkoyhtiöistä, se voi lunastaa osuuden vain toisesta.

Tarjouskilpailussa jatkoon päässeet yritykset voivat jättää varsinaiset tarjouksensa enemmistöosuuksista 7.11. mennessä. Verkkoyhtiöiden myynti pyritään saamaan päätökseen vielä vuoden 2003 aikana.

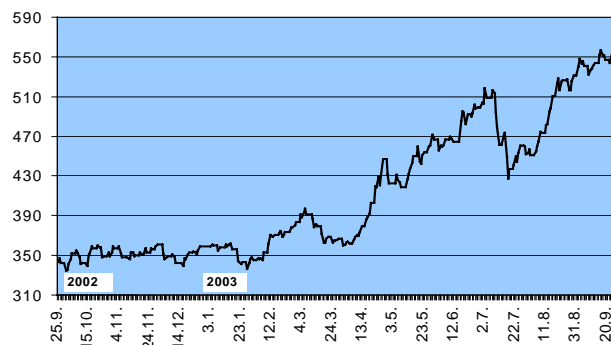
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

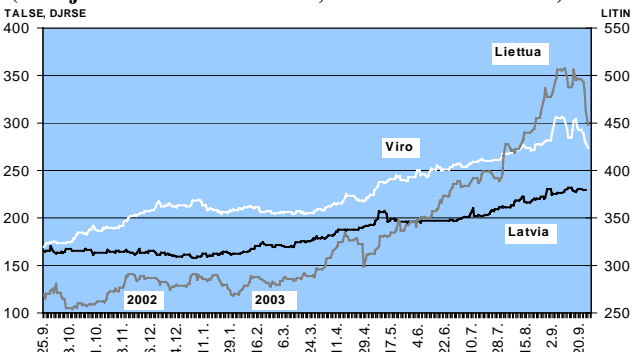
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjä ja Valko-Venäjä pohtivat rahaliittoa ja energiayhteistyötä. Presidentit Vladimir Putin ja Aleksander Lukashenko vahvistivat syyskuussa maittensa pyrkivän edelleenkin yhteiseen rahaan vuoden 2005 alusta alkaen. Valko-Venäjän piti ottaa Venäjän rupla käyttöön tilirahana oman ruplansa rinnalle 1.10., mutta presidentti Lukashenkon esittämien lisäehtojen vuoksi tilirahan käyttöönottopäivää lykättiin jo toisen kerran.

Valtioliiton ministerineuvosto ei päässyt 1.10. yhteisymmärrykseen rahaliittosopimuksesta. Venäläisosapuoli ei ollut valmis hyväksymään Valko-Venäjän vaatimaa 2,1 miljardin dollarin korvausta rahaliiton aiheuttamista epäsuorista kustannuksista eikä sitoutumaan tässä vaiheessa muihin Valko-Venäjän esittämiin ehtoihin.

IMF on todennut, että rahaliiton onnistuminen vaatii 10 miljoonan asukkaan Valko-Venäjältä syvällisiä uudistuksia: tuntuvaa inflaation hidastamista, tiukempaa budjetti- ja rahapolitiikkaa, tietyn asteista verotuksen harmonisointia ja monia mm. energiasektoriin, rahoitusalaan, yritystoimintaan ja maatalouteen liittyviä rakenneuudistuksia. Valko-Venäjän BKT on noin 3 % Venäjän BKT:sta ja vuosi-inflaatio oli vuonna 2002 lähes 35 %.

Venäjä uhkasi korottaa Valko-Venäjälle toimittamansa maakaasun hinnan vuoden 2004 alusta lähtien 30 dollarista 80 dollariin tuhannelta kuutiolt. Pääministeri Mihail Kasjanov kuitenkin ilmoitti 1.10., että Venäjä harkitsee jatkavansa maakaasun myyntiä kotimaan hinnoilla, jos Gazpromin ja Beltransgazin yhteisen putkiyhtiön perustamisneuvottelut etenevät. Maiden energiayhteistyötä on viime viikkoina häirinyt myös Valko-Venäjän puuttuminen venäläisten öljy-yhtiöiden Valko-Venäjällä olevaan omaisuuteen.

Venäjä, Ukraina, Valko-Venäjä ja Kazakstan allekirjoittivat periaatesopimuksen yhteisestä talousalueesta. Jaltassa 19.9. allekirjoitettu sopimus tähtää yhteisen talousalueen muodostamiseen kolmen vaiheen kautta: liikelle lähdetään vapaakauppajärjestelyistä, joita seuraavat yhteinen tulli- ja kilpailulainsäädäntö sekä yhteiset tullitariffit. Kolmannessa vaiheessa toteutetaan tavaroiden, palveluiden, pääoman ja työvoiman vapaa liikkuminen. Yksityiskohtaiset asiakirjat jatkotoimista on tarkoitus saada allekirjoitettaviksi joulukuuhun mennessä. Jäsenistä vastahakoisin, Ukraina, liittyi mukaan saatuaan sopimukseen maininnan eri tasoilla ja eri tahtiin tapahtuvasta integraatiosta. Ukrainan oppositio on todennut talousalueeseen liittyvien ylikansallisten elinten olevan ristiriidassa maan perustuslain kanssa. Ukraina on aiemmin ilmoittanut pyrkivänsä EU:n jäseneksi.

Venäjä, Valko-Venäjä ja Kazakstan kuuluvat myös Kirgisian ja Tadžikistanin kanssa muodostamaansa Euraasian talousyhteisöön. Ukraina puolestaan on mukana Georgian, Uzbekistanin, Azerbaidžhanin ja Moldovan kanssa GUUAM-yhteisössä.

Venäjän duuma hyväksyi paikallishallintolain. Laki on osa laajempaa keskuksen ja alueiden välisten suhteiden uudistusta. Lain tavoitteena on tehokkaasti toimiva paikallishallinto, joka pystyy takaamaan laadukkaat palvelut alueensa asukkaille. Laissa määritellään paikallishallinnon tehtävät ja taataan niille rahoituslähteet. Toistaiseksi sekä alueilla että paikallisella tasolla on huomattava määrä tehtäviä, joita ei pystytä hoitamaan varojen puutteen vuoksi. Laki edellyttää, että paikallishallinnon osuudet federaation veroista määritellään budjettikoodeksissa pitkälle ajanjaksolle, jolloin paikallisbudjetin laatiminen ja tulojen ennakointi helpottuu. Paikallisbudjettien julkistamisella pyritään lisäämään kansalaisten osallistumista paikalliseen päätöksentekoon. Laki tulee voimaan vuoden 2006 alusta.

Venäjän hallitus hyväksyi vuoteen 2020 ulottuvan kalastuksen kehittämisstrategian. Syyskuun alussa hyväksytyyn strategiaan avulla kalastuselinkeino on tarkoitus kehittää niin, että alan työllisyys paranee ja tarjonta markkinoilla lisääntyy. Hallituksen selvityksen mukaan Venäjän kokonaiskalansaalis oli viime vuonna 3,3 miljoonaa tonnia, kun se vuonna 1991 oli 7 miljoonaa tonnia. Ala työllisti viime vuonna 370 000 henkeä, mikä oli 33 % vähemmän kuin vuonna 1991.

Strategian ensimmäisessä vaiheessa 2003–2005 kehitetään lainsäädäntöä, inventoidaan kalavedet, luodaan avoimuuteen perustuva kalavesien jakojärjestelmä, otetaan käyttöön kalastusverotus sekä kehitetään alan suojelutoimia, markkinoita ja kilpailua. Vuosina 2006–2010 on tarkoitus laajentaa kansainvälistä yhteistyötä, tukea kotimaista alusten rakentamista, lisätä kalastusta kansainvälisillä vesillä, kehittää kalankasvatusta ja tehostaa infrastruktuuria. Vuosina 2011–2020 kehitetään valtion suojele-, valvonta- ja säätelymekanismeja sekä otetaan käyttöön uusia kalastusalueita.

Suomen ja Venäjän talouskomission kokous Helsingissä 24.-25.9. Venäjän talousministeri German Gref ja Suomen ulkomaankauppaministeri Paula Lehtomäki keskustelivat mm. Venäjän ja EU:n suhteista, Venäjän WTO-jäsenyysneuvotteluista, Suomen ja Venäjän välisen kaupan ja tulliyhteistyön kehittymisestä, edelleen allekirjoittamatta olevasta investointisuojausopimuksesta, suomalaisten mahdollisesta avusta Venäjän metsälain uudistamisessa, Helsingin ja Pietarin välisestä nopeasta junayhteydestä, Suomen ydinvoimalahankkeesta ja Itämeren laivaliikenteen turvallisuudesta.

Baltian maiden työllisyystilanne parantui edelleen. Kuluvan vuoden toisella neljänneksellä kansainvälisen työjärjestön ILO:n menetelmän tilastoitu työttömyysaste oli Virossa 10,7 %, Latviassa 10,6 % ja Liettuassa 12,9 %. Työttömyys on siten vähentynyt vuoden takaisesta Latviassa ja Liettuassa, mutta noussut Virossa. Viron työttömyysasteen nousu ei kuitenkaan johdu työpaikkojen vä-

henemisestä vaan työvoiman kasvusta. Kaikkien Baltian maiden työssäkäyvien henkilöiden määrä kasvoi viime vuoden vastaavasta ajankohdasta, mutta työllisyyden kasvu hidastui vuoden alusta.

Viron talouskasvu jatkoi hidastumistaan. Viron reaali-
nen BKT kasvoi kuluvan vuoden toisella neljänneksellä 3,5 % vuoden takaisesta. Osittain kasvuvauhdin hidastumista selittää se, että viime vuoden toisella neljänneksellä kasvu oli ennätyksellisen nopeaa (7 %), ja tästä johtuen vuoden takaiset vertailuluvut ovat korkeita.

Vuoden alusta kasvu hidastui useimmilla talouden aloilla. Maataloustuotanto supistui 5 % ja kuljetus- ja tietoliikennesektorit 1 prosentin mm. matkustajamäärien vähetessä ja rahtimäärien vähetessä niin satamissa kuin rautateilläkin. Eniten bruttokansantuotetta vuoden toisella neljänneksellä kasvatti tehdasteollisuuden lisääntyminen 7 prosentilla. Rahoitussektori sekä sähkön, kaasun ja veden tuotanto kasvoivat 17 %. Lisäksi kauppa ja rakentaminen lisääntyivät molemmat 5 %.

Kuljetussektorin vaikeudet heijastuivat myös kysyntäpuolelle, kun palvelujen vienti väheni 13 % vuoden takaisesta. Kun myös tavaraviennin kasvu (3 %) kangerteli, oli kotimaisella yksityisellä kulutuksella (kasvua 6 %) tärkeä rooli talouskasvun kysyntätekijänä. Investointien kasvu hidastui 4 prosenttiin.

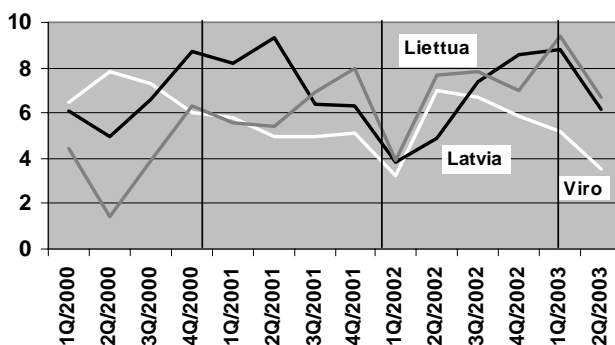
Liettuan BKT kasvoi 6,7 % vuoden toisella neljänneksellä. Vaikka kasvuvauhti ylitti ennakkoarviot, myös

Liettuan talouskasvu hidastui vuoden ensimmäisestä neljänneksestä.

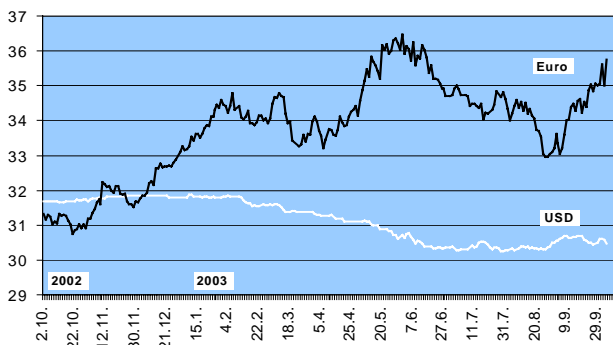
Kasvua tuki toisella neljänneksellä mm. kotitalouksien kulutuksen 8 prosentin ja kiinteiden investointien 14 prosentin lisääntyminen. Sen sijaan vienti kärsi lähinnä Maa- ja metsätalouden huoltokatkoksesta ja väheni 5 %.

Lisääntyneestä kulutuksesta ja investoinneista hyötyivät mm. rakentaminen (kasvua vuoden takaisesta 16 %) ja kauppa (9 %). Lähinnä Ignalinan ydinvoimalan lisääntyneen sähköntuotannon ansiosta Liettuan sähkön, kaasun ja veden tuotanto kasvoi 29 %. Myös maataloussektori pirstyi ja kasvoi 10 % vuoden takaisesta. Tehdasteollisuuden sekä kuljetus- ja tietoliikennesektorin kasvu sen sijaan hidastui 5 prosenttiin.

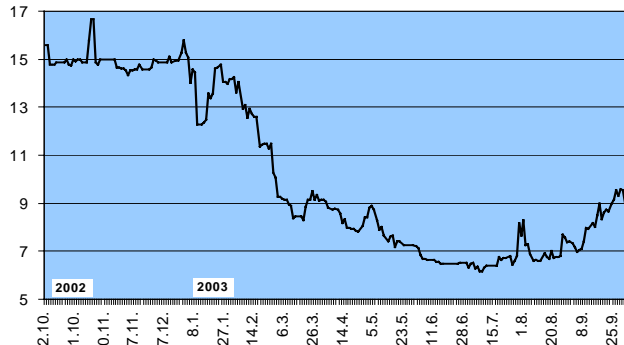
Baltian maiden bkt:t, % -muutos edellisen vuoden vastaavasta neljänneksestä

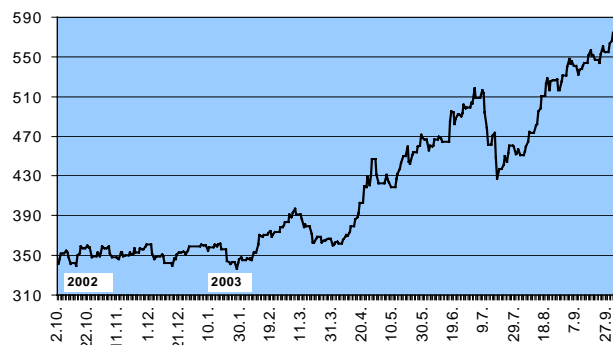
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

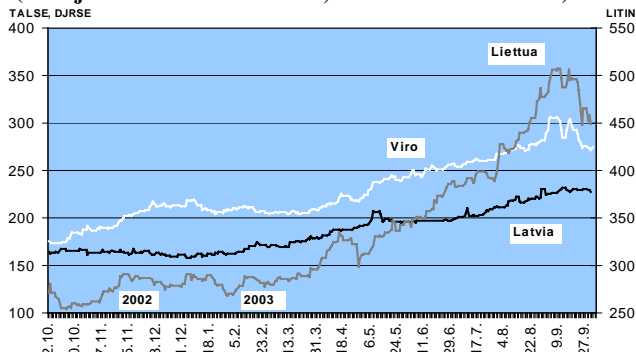
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Moody's nosti Venäjän luottoluokitusta. Luottoluokituslaitos Moody's nosti 8.10. Venäjän luokitusta kaksi pykälää Baa3:een eli ensimmäistä kertaa alimmalle ns. investointitasolle. Monien yllätykseksi Moody's teki korotuspäätöksensä jo ennen maaliskuun 2004 presidentinvaaleja. Kahden muun suuren luottoluokituslaitoksen, Standard & Poor'sin ja Fitchin, ei odoteta nostavan Venäjän-luokituksiaan ennen vaaleja.

Moody's perusteli nostoa Venäjän tuloksellisella budjettipolitiikalla ja velanhoidolla sekä valtion vakautusrahaston muodostamisella. Venäjän valtion ulkomaanvaluuttamääräinen velka on finanssiministeriön mukaan tällä hetkellä 121 miljardia dollaria eli noin 30 % BKT:sta. Moody's totesi Venäjän käyttäneen hyödykseen korkean öljyn hinnan ja vuoden 1998 kriisin jälkeisen devalvaatioedun. Laitoksen mukaan myös Venäjän poliittinen riski on pienentynyt.

Luokituksen nosto investointitasolle avaa Venäjän sijoitusmarkkinat uudelle kansainvälisten sijoittajien joukolle, mm. eläkerahastoille, jotka sääntöjensä mukaan voivat sijoittaa vain luotettaviksi luokiteltuihin maihin. Venäjä ja venäläisyrietykset puolestaan hyötyvät luokituksen nostosta kansainvälisen rahoituksen halpenemisena.

Venäjän osakemarkkinoita kuvaava RTS-indeksi kohosi 8.10. kaikkien aikojen ylimpään arvoonsa 629 pisteeseen. Jo viime viikolla ylittyi edellinen ennätys 572 pistettä, joka oli lokakuulta 1997. Kuluva vuoden alusta RTS-indeksi on noussut 75 %. Myös pörssivaihto on kasvanut, ja esimerkiksi 3.10. rekisteröity vaihto Moskovan RTS- ja MICEX-pörsseissä sekä ulkomailla listatuilla ADR-todistuksilla oli yhteensä noin miljardi dollaria. Viime viikkoina yritysten pörssiarvoja ovat kohottaneet mm. huhut länsimaisten öljy-yritysten kiinnostuksesta venäläisiä yrityksiä kohtaan. Analyttikot ovat varsin erimielisiä siitä, ovatko venäläisten yritysten nykyiset arvostustasot jo liian korkeita. Listattujen yritysten markkina-arvo on tällä hetkellä noin 185 miljardia dollaria eli 45 % BKT:sta.

Venäjän inflaatio hidastui edelleen hienoisesti. Kuluttajahinnat nousivat viime vuoden syyskuusta tämän vuoden syyskuuhun 13,2 %, kun vastaava nousu elokuussa oli 13,3 %. Kuluva vuoden alusta syyskuun loppuun hinnat ovat nousseet 8,6 %. Hallituksen tavoitteena on painaa inflaatio vuoden lopussa 10–12 prosenttiin. Vuoden 2002 kuluttajahintainflaatio oli 15,1 %.

Venäjän vaihtotaseen ylijäämä yhä suuri; pääoman ulosvirtaus kasvoi vuoden kolmannella neljänneksellä. Keskuspankin alustavien tietojen mukaan vaihtotaseen ylijäämä oli tammi-syyskuussa 29 miljardia dollaria eli runsaat 9 % BKT:sta. Viime vuoden vastaavana aikana ylijäämä oli 21 miljardia dollaria (vajaat 9 % BKT:sta). Kauppataaseen ylijäämä kasvoi yli 43 miljar-

diin dollariin, sillä tavaraviennin tulot kasvoivat vuotta aiemmasta lähes neljänneksen. Vientitulot raakaöljystä, öljytuotteista ja maakaasusta lisääntyivät noin 30 %. Muu vienti kasvoi 16 %. Viennin kasvuvauhti hidastui varsin selvästi kolmannella neljänneksellä. Tavaratuonnin arvo kasvoi yli 20 % vuotta aiemmasta niin koko alkuvuonna kuin kolmannella neljännekselläkin. Tosin kasvuvauhti johtui edelleen osaksi siitä, että mittayksikkönä käytetyn dollarin kurssi on ollut paljon alempi kuin viime vuonna. Palvelutaseen alijäämä oli noin 8 miljardia dollaria eli samaa suuruusluokkaa kuin vuotta aiemmin. Venäjän palveluvienti kasvoi lähemmäs 20 % ja palvelutuonti 10 %. Tuotannontekijäkorvausten taseen alijäämä lisääntyi vajaaseen 6 miljardiin dollariin lähinnä venäläisten yritysten korkomenojen kasvun johdosta.

Venäjä vei tammi-syyskuussa pääomaa ulkomaille nettomääräisesti yli 9 miljardia dollaria. Valtionsektorilla nettopääomavirta ulkomaille oli yli 10 miljardia dollaria, mikä johtui etupäässä ulkomaisten velkojen kuoletuksista. Pankkien pääoman nettotuonti oli alle miljardi dollaria, sillä ensimmäisen vuosipuoliskon lähes 5 miljardin dollarin nettotuonti kääntyi kolmannella neljänneksellä lähes 4 miljardin nettovienniksi. Yritysten osalta tilastoitu pääoman nettotuonti oli tammi-syyskuussa yli miljardi dollaria, vaikka virta kolmannella neljänneksellä kääntyiikin lieväksi nettovienniksi. Yritysten ulkomainen luotonotto kasvoi tammi-syyskuussa lähes 10 miljardiin dollariin. Ulkomaisia suoria sijoituksia Venäjän yrityssektorille tehtiin 4 miljardia dollaria. Toisaalta viennistä saamatta jääneet tulot ja toteutumattomasta tuonnista maksetut maksut olivat yli 11 miljardia dollaria. Maksutaseen tilastovirhe-erä oli yli 6 miljardia dollaria negatiivinen eli suurempi kuin vuotta aiemmin, mikä viittaa maasta ulos suuntautuvien tilastoimattomien pääomavirtojen kasvuun.

Vaihtotaseen suuren ylijäämän johdosta keskuspankin valuuttavaranto kasvoi 13 miljardia dollaria tammi-syyskuussa mutta pieneni rahoitustaseen alijäämän vuoksi pari miljardia dollaria kolmannella neljänneksellä.

Venäjän kaasusektorin uudistusohjelman käsittely lykkääntyi. Hallituksen oli tarkoitus käsitellä talousministeriön valmistelemaa ohjelmaa 26.9. Käsittelyä lykättiin nyt jo toistamiseen. Edellinen lykkäys tehtiin viime vuoden joulukuussa. Kaasusektorin uudistuksen arvelaan tulevan hallituksen käsittelyyn vasta duuman ja presidentin vaalien jälkeen.

Talousministeriön ohjelman mukaan kaasusektorin uudistuksen alkuvaiheessa Gazpromista erotetaan kaasun kuljetus omaksi yhtiökseen ja joistakin tuotantoyksiköistä muodostetaan itsenäisiä yhtiöitä. Uudistuksen on myös määrä lisätä Gazpromin toiminnan avoimuutta sekä taata kaikille markkinaosapuolille yhtäläiset putkiverkoston käyttömahdollisuudet ja kaasunkuljetustariffit. Gazprom on vastustanut uudistuksia toteamalla niiden vähentävän kaasun tuotantoa ja alan investointeja.

Presidentti **Putinin** talousneuvonantaja Andrei **Illa-
rionov** on ilmoittanut, että presidentin hallinto on laati-
massa vaihtoehtoista uudistusohjelmaa. Sen mukaan
kaasusektorin vakauden lisäämiseksi olisi luotava ensin
kilpailevia tuotanto-, kuljetus- ja jakeluyhtiöitä ja vasta
sen jälkeen ryhdyttävä Gazpromin uudistamiseen.

Baltian maiden inflaatio syyskuussa. Kuluttajahinnat
olivat syyskuussa *Virossa* 1,4 % (elokuussa 1,3 %) ja
Latviassa 3,1 % (3,5 %) korkeammat kuin vuotta aiem-
min. Kummassakin maassa vuoden aikana kallistuivat
eniten terveydenhoitopalvelut. Myös asumiskustannukset
sekä alkoholijuomien ja tupakan hinnat nousivat. Elintar-
vikkeiden hinnat nousivat Latviassa 2,5 %, mutta laskivat
Virossa 0,3 %. *Liettuassa* sitä vastoin jatkuu deflaatio.
Kuluttajahinnat olivat syyskuussa 0,8 % (elokuussa
1,1 %) alempana kuin syyskuussa 2002, kun mm. ruuan,
vaatteiden ja kenkien sekä puhelujen hinnat laskivat.
Elokuusta syyskuuhun hinnat nousivat *Virossa* 0,2 % ja
Latviassa 0,5 %, mutta laskivat *Liettuassa* 0,4 %.

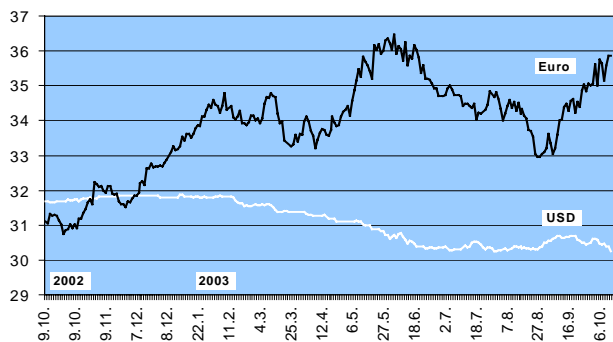
**Rahtimäärien kehitys Baltian maiden suurimmissa
satamissa.** *Viron* suurimmissa satamissa käsiteltiin tam-
mi-syyskuussa rahtia yhteensä 28 miljoonaa tonnia eli
saman verran kuin vuotta aiemmin. Rahdista 77 % oli

kauttakululiikennettä. Sen määrä kuitenkin pieni
hieman vuoden takaisesta, kun tärkeimmän rahtituotteen,
öljyn, kuljetukset vähenivät 3 %. Konttirahdin määrä
kasvoi nopeimmin (11 %), mutta sen osuus rahdista on
pieni, alle 3 %. Matkustajamäärä väheni tammi-
syyskuussa 2 % viime vuoden vastaavasta ajankohdasta.
Eniten (5 %) vähenivät matkustajat reitillä Helsinki-
Tallinna.

Rahdin määrä väheni *Latvian* suurimmassa satamassa
Ventspilsissä tammi-syyskuussa 5 % vähentyneiden
raakaöljykuljetusten vuoksi. Tammi-syyskuussa Vents-
pilsissä käsiteltiin rahtia 22 miljoonaa tonnia, josta 54 %
öljytuotteita, 29 % irtorahtia ja 12 % raakaöljyä. Riian
sataman kautta kulki rahtia tammi-elokuussa 14,5 mil-
joonaa tonnia eli 23 % enemmän kuin vuotta aiemmin.
Tärkeimmän rahtityypin, irtorahtin, määrä kasvoi no-
peimmin, 42 %.

Liettuan satamissa käsiteltiin tammi-elokuussa 22
miljoonaa tonnia rahtia eli 38 % enemmän kuin vuotta
aiemmin. Suurimman sataman Klaipedan rahtimäärä
kasvoi 12 % ja oli 14 miljoonaa tonnia. Rahdista noin
kolmannes oli öljytuotteita, joiden määrä kuitenkin hie-
man väheni. Mazeikiu Naftan omistaman Butingen öljy-
terminaalin läpi kulki 7 miljoonaa tonnia öljyä eli 21 %
enemmän kuin koko vuonna 2002.

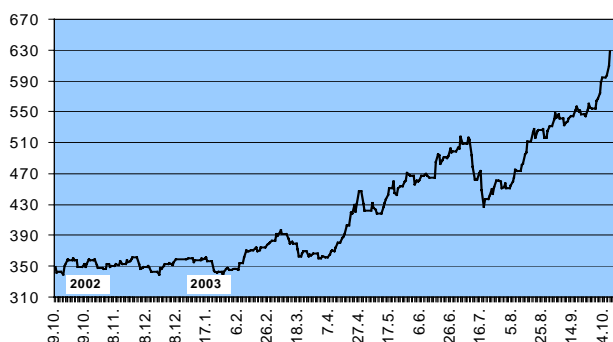
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

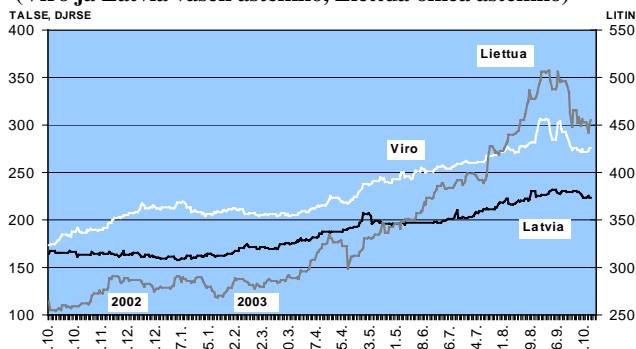
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

**Baltian maiden osakekurssit
(Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)**

Venäjän duuma hyväksyi vuoden 2004 budjetin tulo- ja menorakenteen. Duuma hyväksyi 15.10. federaatiobudjetin toisessa käsittelyssä äänin 236–157. Hyväksymiseen vaadittu yksinkertainen enemmistö ylittyi näin vain kymmenellä äänellä.

Toisessa käsittelyssä päätettiin budjettimenojen jakautumisesta eri luokkien kesken. Eniten varoja kohdistettiin alue- ja paikallisbudjettien tukiin (30 % kaikista menoista). Tähän luokkaan on kuitenkin sisällytetty sosiaaliveronotot, joiden osuus koko menoluokan menoista on yli puolet. Varsinaisten alue- ja paikallisbudjeteille maksettavien tukien osuus kaikista menoista ja arvioidusta BKT:sta on pienempi kuin kuluvana vuonna. Muita keskeisiä menoeriä ovat puolustus (16 %), turvallisuus ja järjestyksenpito (12 %) ja velkojen korkomenot (11 %). Sosiaalipolitiikkaan käytetään 6 % kaikista menoista.

Venäjän duuma ja liittoneuvosto erimielisiä verotuksista. Venäjän duuma hyväksyi lokakuun aikana yritysten omaisuusveroa ja yhtenäistä maatalousveroa koskevat muutokset Venäjän verokoodeksiin. Yritysten omaisuusveron muutokset jäivät kuitenkin hyväksymättä liittoneuvostossa, joka päätti yhdessä duuman ja hallituksen edustajien kanssa perustaa sovittelukomission käsittelemään erimielisyyksiä. Alueiden edustajista koostuva liittoneuvosto oli huolissaan erityisesti siitä, että veromuutokset supistavat alueiden tuloja. Duuman hyväksymän lakiluonnoksen mukaan yritysten omaisuusvero on alueellinen vero, jonka suuruudesta alueet saavat päättää. Vero saa kuitenkin olla enintään 2,2 %. Nykyään yritysten omaisuusvero on 2 %, mutta veropohja on laajempi kuin luonnoksessa.

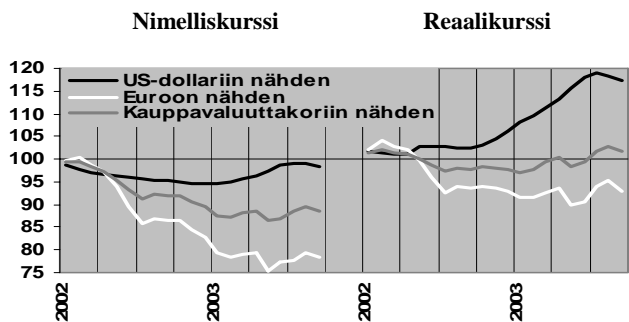
Duuman hyväksymät maatalouden verotusta koskevat muutokset eivät ole vielä tulleet liittoneuvoston käsittelyyn. Muutosten avulla on tarkoitus korjata nykyinen tilanne, jossa maatalouden toimijoita kohdellaan verotuksessa eriarvoisesti. Luonnoksen mukaan siirtyminen 6 prosentin suuruiseen yhtenäiseen maatalousveroon on vapaaehtoista. Veron käyttöön siirtyvän tuottajan on kuitenkin tuotettava itse vähintään 70 % myymiensä maataloustuotteiden raaka-aineista. Vero peritään kuluilla vähennyistä tuloista ja se korvaa useita muita veroja (mm. voitto/tuloveron, yritysten omaisuusveron ja ALV:n).

Venäjän valtion ulkomainen velka pieneni ja yritysten velka kasvoi. Finanssiministeriön tietojen mukaan federaation valuuttamääräinen velka pieneni vuoden puoliväliin mennessä 121 miljardiin dollariin eli noin 30 prosenttiin BKT:sta. Tästä yli 6 miljardia dollaria on hallituksen velkaa keskuspankille. Keskuspankin tietojen mukaan federaation velka ulkomaalaisille pieneni 99 miljardiin dollariin eli 26 prosenttiin BKT:sta. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen otettu velka supistui 43 miljardiin dollariin ja Neuvostoliitolta periytyneet velkat pysyivät 55 miljardissa dollarissa, josta velkaa ns. Pariisin klubin maille oli 41 miljardia dollaria. Venäjän pankkisektorin

ulkomainen velka kasvoi selvästi ja oli vuoden puolivälissä vajaat 19 miljardia dollaria. Yritysten ulkomainen velka kasvoi nopeimmin, vuoden alun 34 miljardista dollarista yli 40 miljardiin dollariin.

Ruplan reaalkurssi suhteellisen vakaa tammi-syyskuussa. Vahvistuttuaan lähes jatkuvasti vuoden alusta ruplan nimelliskurssi heikkeni dollariin nähden elosyyskuun vaihteessa tuntuvasti. Tämä johtui keskuspankin mukaan lähinnä pankkisektorin pääomaliikkeistä. Syyskuun alun jälkeen ruplaan on jälleen kohdistunut jonkin verran vahvistuspaineita mm. jatkuvan vaihtotaseyljäämän vuoksi. Kesän mittaan dollarin vahvistuminen euroon nähden nosti ruplan eurokurssia, mutta syyskuussa rupla heikkeni myös euroon nähden. Tammi-syyskuussa rupla on vahvistunut dollariin nähden 4 %, heikentynyt euroon nähden vajaat 6 % sekä heikentynyt Venäjän tärkeimpien kauppakumppanimaiden valuutoista koostuvaan koriin nähden yhden prosentin. Venäjän hintakilpailukyvyn kehitystä osittain heijasteleva ruplan reaalkurssi, joka muodostuu nimelliskurssista sekä Venäjän ja vertailumaiden inflaatioerosta, on vahvistunut tammi-syyskuussa dollariin nähden runsaat 10 %, euroon nähden pari prosenttia sekä em. valuuttakoriin nähden 4 %.

Ruplan kurssi tammikuun 2002– syyskuun 2003

Vuoden 2004 budjetti Liettuan parlamentin käsittelyyn. Liettuan hallitus hyväksyi ensi vuoden valtion budjetin tuloiksi 11,7 miljardia litiä (3,4 miljardia euroa) ja menoiksi 13,6 miljardia litiä. Budjettiehdotuksen mukaan tulot kasvavat 23 % ja menot 26 % kuluvaan vuoteen verrattuna. Budjettivaje olisi siten 1,9 miljardia litiä (560 milj. euroa) eli noin 3,3 % ennakoidusta BKT:sta. Kuntatason budjetit mukaan luettuina tulot kasvavat 13,3 miljardiin litiin ja menot 15,2 miljardiin litiin. Budjetti perustuu BKT:n 6,2 prosentin kasvuodotukseen.

Eniten muutoksia budjettiin tuo EU-jäsenyys. EU:n budjettiin maksetaan 440 miljoonaa litiä ja sieltä vastavasti saadaan 1,6 miljardia litiä. Investointeihin, joihin EU osittain osallistuu, varataan budjetissa 1,9 miljardia litiä. Maatalouden suorat tuet moninkertaistuvat 580 miljoonaan litiin. Opettajien, kirjastonhoitajien ja terveydenhuollon työntekijöiden palkkojen korotuksiin kuluu 200 miljoonaa litiä. Sosiaali- ja terveyssektorin kulut nousevat yhteensä 860 miljoonalla litillä.

Tämän vuoden ensimmäisellä puoliskolla julkisen sektorin vaje oli 0,6 % BKT:sta. Koko vuoden vajeen odotetaan kuitenkin nousevan lähelle budjetin ennakoimaa 2,4 % BKT:sta.

Liettuan hallitus hyväksyi Gazpromin tarjouksen kaasuyhtiöstä. Venäläisen Gazpromin korotettu ostotarjous 34 prosentin osuudesta kaasuyhtiö Lietuvos Dujosista on 91 miljoonaa litiä (26 milj. euroa). Lisäksi Gazprom maksaa 9 miljoonaa litiä, mikäli Liettua lisää kaasun suurkuluttajiksi luokiteltavien yritysten määrää ja lopettaa suurkuluttajien hintasäännöstelyn. Varsinainen kauppakirja allekirjoitetaan keväällä 2004. Lisäksi Liettuan hallituksen ja Gazpromin on määrä päästä sopuun vuoteen 2015 asti ulottuvista kaasutoimituksista vielä kuluvana vuonna.

Gazprom oli käytännössä ainut ostajaehdokas, sillä yksityistämissäännöt määräsivät saman suuruisen osuuden myynnin länsimaiselle strategiselle sijoittajalle ja venäläiselle kaasun toimittajalle. Neuvottelut omistusosuuden myynnistä Gazpromille kestivät kuitenkin yli vuoden, sillä Liettuan hallitus toivoi myyntihinnan kohoavan lähelle saksalaisyhtiöiden samankokoisesta osuudesta viime vuonna maksamaa hintaa. Saksalaisyhtiöt maksoivat osuudesta 116 miljoonaa litiä. Tämän lisäksi ne sitoutuivat maksamaan 34 miljoonaa litiä, jos pääsevät hallituksen kanssa sopimukseen kaasumarkkinoiden säätelystä.

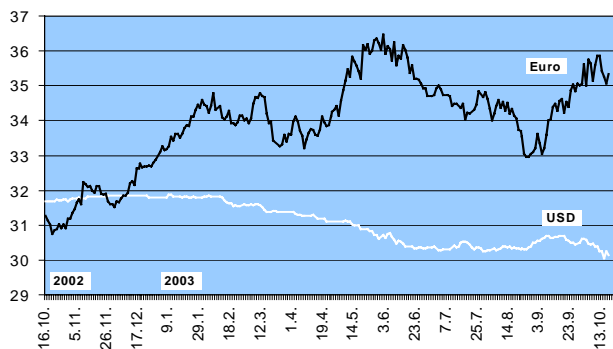
Liettuan kaasumarkkinat vapautettiin kilpailulle jo vuonna 1992. Lietuvos Dujos omistaa pääosan Liettuan kaasuverkoista ja sen osuus kotimaan markkinoista on 22 %. Vuonna 2002 yhtiö tuotti voittoa 57 miljoonaa litiä.

Euromoney ja Institutional Investor arvioivat maariskejä. Euromoney-lehden syyskuun arvioissa oli mukana 185 maata ja Institutional Investor -lehden arvioissa 172 maata. Kuuden kuukauden aikana eniten paransivat sijoitustaan Ukraina, Liettua, Romania ja Bulgaria. Myös Venäjä paransi sijoitustaan. Valko-Venäjän sijoitus huononi kummallakin listalla tuntuvasti.

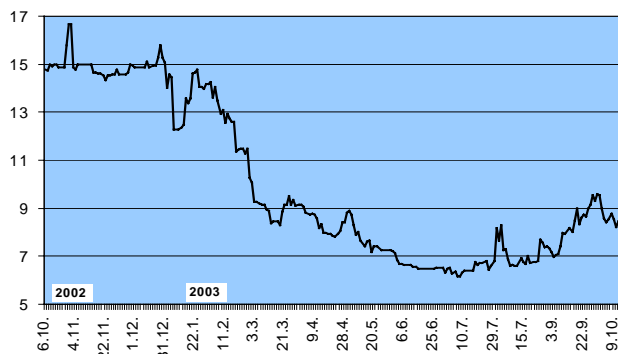
Maariskiarvioita syyskuussa 2003, maaliskuussa 2003 ja syyskuussa 2002

	Euromoney			Institutional Investor		
	9/03	3/03	9/02	9/03	3/03	9/02
Slovenia	28	29	30	27	30	26
Unkari	35	34	35	31	31	30
Tshekki	42	37	40	30	33	34
Viro	44	44	45	38	40	38
Puola	45	41	42	39	37	37
Latvia	47	50	53	56	53	53
Liettua	48	58	60	47	55	56
Slovakia	56	52	56	43	52	55
Bulgaria	66	71	68	60	67	68
Romania	69	75	73	68	79	79
Venäjä	72	76	77	62	64	70
Ukraina	94	113	103	82	96	99
Valko-Venäjä	133	128	128	138	128	139

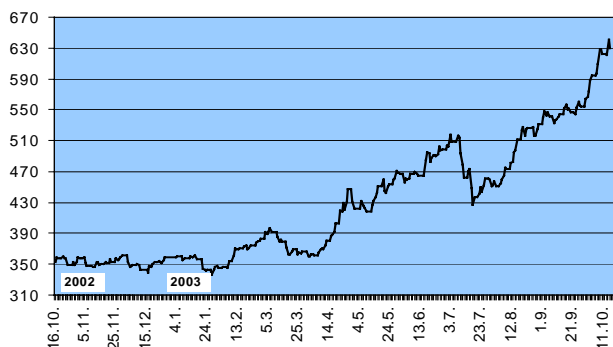
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

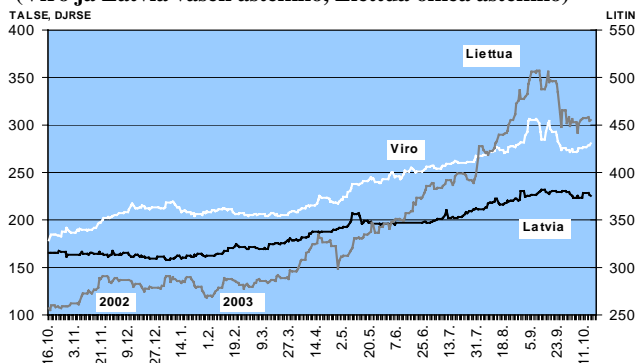
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän talouskasvu edelleen nopeaa. Bruttokansantuotteen kehitystä ennakoiva viiden perustuotannonalan yhteenlaskettu tuotanto nopeutui syyskuussa ja kasvoi 8,3 % viime vuoden syyskuusta. Kuluvan vuoden kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana tuotanto lisääntyi 7 % viime vuoden vastaavasta ajasta. Sekä teollisuustuotanto että rahtikuljetukset kasvoivat 7 %, vähittäiskaupan myynti 8 % ja rakentaminen 14 %, kun taas maatalous-tuotanto väheni 2 %.

Teollisuustuotannosta keskimääräistä nopeammin kasvoivat edelleen mm. raakaöljyn tuotanto (12 %), rautametallurgia (9 %) sekä koneenrakennus ja metallituoteteollisuus (8 %). Lisääntyneen öljytuotannon seurauksena raakaöljyn ja öljytuotteiden kuljetukset kasvoivat rahtikuljetuksista nopeimmin eli 16 %. Maatalouden heikkoon kehitykseen on syynä huonoista sääoloista johtunut viime vuotta pienempi viljasato. Viljaa oli syyskuun loppuun mennessä puitu bruttomääräisesti 65,5 miljoonaa tonnia, mikä on 24 % vähemmän kuin viime vuoden vastaavana aikana.

Venäjän työttömyys viime vuotta suurempaa. Venäjällä oli elokuun lopussa 5,5 miljoonaa työtöntä. Kansainvälisen työjärjestön ILO:n metodologian mukaan laskettuna työttömänä oli 7,7 % työvoimasta kun viime vuoden elokuussa työttömyysaste oli 7,2 %. Työttömien määrä alkoi kasvaa viime vuoden lopulla vähennyttyään sitä ennen kolmen vuoden ajan. Työttömyyden lisääntyminen talouden ripeästä kasvusta huolimatta kertoo talouskasvun keskittymisestä muutamalle harvalle sektorille.

Venäjän duuma päätti lisäbudjetista. Duuma hyväksyi 17.10. suoraan kolmessa käsittelyssä hallituksen esityksen menojen lisäyksistä vuoden 2003 budjettiin. Menoja lisätään loppuvuonna lähes 70 miljardilla ruplalla (noin 2 miljardilla dollarilla eli 0,5 prosentilla bkt:sta). Neljännes lisävaroista kohdistetaan puolustukseen ja turvallisuuteen ja lähes yhtä suuri osa jaetaan alueille budjettitukina. Kansainvälinen toiminta saa viidenneksen lisävaroista. Muita menokohteita ovat mm. tiehallinto, maatalous ja valtion investoinnit. Lisäbudjetista huolimatta valtion tulojen ja budjettilyijäämän ennakoidaan kuluvan vuoden lopulla olevan suurempia kuin vuoden 2003 budjetissa arvioitiin. Lisäbudjetin korjaukset mukaan luettuna tulojen arvioidaan kuluvan vuoden lopussa olevan 2 563 miljardia ruplaa (19,3 % BKT:sta) ja menojen 2 414 miljardia ruplaa (18,2 % BKT:sta). Tästä muodostuva lähes 150 miljardin ruplan ylijäämä on yli kaksinkertainen 2003 budjetissa mainittuun tavoitteeseen verrattuna. Vuonna 2002 budjetin ylijäämä oli 148 miljardia ruplaa eli 1,4 % BKT:sta. Budjettilyijäämä siirretään vakautusrahastoon, jossa arvioidaan vuoden lopussa mennessä olevan noin 170 miljardia ruplaa (5,8 mrd. dollaria). Kuluvana vuonna Venäjä on saanut lisätuloja etenkin ennakoitua korkeamman öljyn hinnan vuoksi.

Presidentti Putin kannusti APEC-maita yhteistyöhön Venäjän itäosissa. Bangkokissa tällä viikolla pidetyssä Aasian ja Tyynen meren maiden talousyhteistyöjärjestön APECin jäsenmaiden johtajien kokouksessa presidentti Putin mm. totesi Venäjän panostaneen varsin paljon Siperian kauttakuljetusjärjestelmään ja olevan valmis auttamaan Aasian ja Tyynen meren alueen energiatarpeiden tyydyttämisessä. Lisäksi Venäjä pyrkii aiemman aloitteen pohjalta kehittämään APEC-maiden värimetallikaupan edellytyksiä. APEC-maiden osuus Venäjän viennistä on 15 % ja tuonnista vajaan 20 %. Venäjän suurimpia APEC-kauppakumppaneita ovat Kiina, USA, Japani ja Etelä-Korea.

Duuman vaalien ehdokaslistojen jättöaika päättyi. Neljänsissä NL:n hajoamisen jälkeisissä parlamenttivaaleissa 7.12. valitaan 450 edustajaa kaksikamarisen parlamentin alahuoneeseen. Edustajista puolet valitaan valtakunnallisilta listoilta, ja duumaan saavat edustajiaan ryhmät, joiden kannatus ylittää 5 prosentin äänikynnyksen. Toiset 225 edustajaa valitaan enemmistövaalilla yhden edustajan piireistä. Gallupien mukaan äänikynnyksen joulukuussa ylittäisivät Kremlin tukeva, keskustaoikeistolainen Yhtenäisyys, kommunistit ja Vladimir **Zhirinovskin** johtamat liberaalidemokraatit. Aiemmissä vaaleissa yhden edustajan piireissä parhaiten ovat menestyneet kommunistit, keskusta-vasemmistolainen Isänmaa - Koko Venäjä ja agraarit.

Asiantuntijat ovat kiinnittäneet huomiota viimeaikaisten aluevaalien alhaisiin äänestysprosentteihin ja odottavat duuman vaalien äänestysviikkokauden jäävän alle 60 prosentin (61,8 % vuonna 1999).

Suurimpien puolueiden kannatus duuman vaaleissa, %

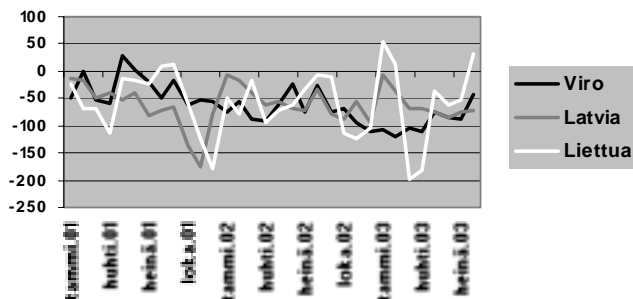
	2003 ennuste (Public Opinion Foundation 16.10.03)	1999 (duuman paikoista)	1995 (duuman paikoista)
Yhtenäisyys	20	16	1)
Kommunistit KPRF	18	25	35
Liberaalidemokraatit	7	4	11
Oikeistovoimien liitto	4	6	1)
Jabloko	4	4	10
Agraari puolue	2	9	4
Isänmaa–Koko Venäjä	2	15	1)

1) ei mukana

Virossa ja Latviassa vaihtotaseen vaje kasvaa edelleen. Vaje oli vuoden 2003 ensimmäisellä puoliskolla suurin Virossa, jossa se nousi 16,5 prosenttiin bruttokansantuotteesta (9,4 mrd. kruunua, 601 milj. euroa). Latviassa vaihtotaseen vaje oli vuoden kuuden ensimmäisen kuukauden aikana 8,2 % BKT:sta (222 milj. latia, 347 milj. euroa) ja Liettuassa 5,9 % BKT:sta (1,5 mrd. litiä, 437 milj. euroa). Vuonna 2002 Viron vaihtotase oli 12,4 % bruttokansantuotteesta, Latvian 7,8 % ja Liettuan 5,3 %.

Vaihtotaseen vaje jatkoi kasvamistaan *Virossa* heinä- ja elokuussa; vuoden kahdeksan ensimmäisen kuukauden aikana vaje oli 11,5 miljardia kruunua (733 milj. euroa). Kauppataseen alijäämä on jatkanut kasvuaan, ja palvelutaseen ylijäämä on pysynyt ennallaan vuoden takaisesta ajanjaksosta. Myös *Latviassa* vaihtotaseen vaje kasvoi edelleen heinä-elokuussa. Vuoden kahdeksan ensimmäisen kuukauden aikana vaihtotaseen vaje oli 315 miljoona latia (492 milj. euroa). Kauppataseen alijäämä on kasvanut voimakkaasti, ja palvelutaseen ylijäämä on pysynyt ennallaan vuoden 2002 vastaavaan ajanjaksoon verrattuna. Toisaalta Latvian saamat suorat tulonsiirrot ovat lisääntyneet selvästi. *Liettua* tammi-elokuun vaihtotaseen alijäämä oli 1,6 miljardia litiä (459 milj. euroa). Liettua vaje oli kuitenkin lähes muuttumaton vuoden 2002 vastaava ajanjaksosta. Vienti on kasvanut nopeammin kuin tuonti, ja kauppataseen alijäämä on pienentynyt.

Baltian maiden vaihtotaseet, milj. euroa

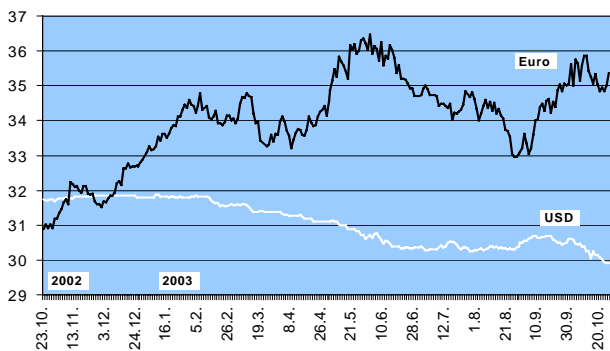

Transparency International listasi maita korrupcioindeksin mukaan. Korrupcioindeksi kuvaa liike-elämän, tutkijoiden ja analyytikkojen käsitystä poliitikkojen ja virkamiesten korrupoituneisuudesta. Ukraina, Puola, Valko-Venäjä ja Venäjä sijoituivat selvästi viime vuotta huonommin. Vertailtavia maita oli tänä vuonna mukana 133 eli 32 enemmän kuin vuonna 2002, mikä selittää osaltaan useimpien maiden muutaman sijan huononnuksia.

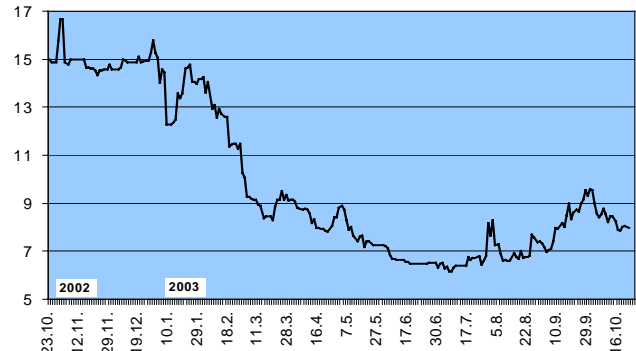
Maiden sijoituksia korrupcioindeksin mukaan lokakuussa 2003 ja elokuussa 2002 (pienin indeksi vastaa vähäisintä korrupcioita)

	10/2003	8/2002
Slovenia	29	27
Viro	33	29
Unkari	40	33
Liettua	41	36
Valko-Venäjä	53	36
Bulgaria	54	45
Tshekki	54	52
Latvia	57	52
Slovakia	59	52
Puola	64	45
Romania	83	77
Venäjä	86	71
Ukraina	106	85

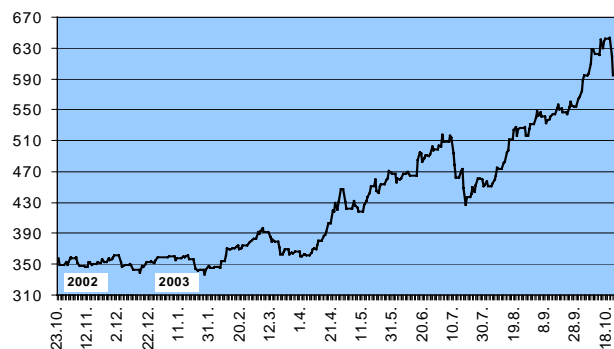
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

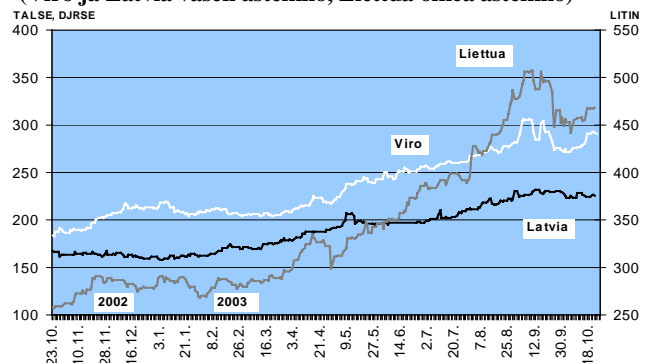

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit

(Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Jukosin pääjohtajan pidätys herättää epävarmuutta Venäjän politiikkaa kohtaan. Lauantaina 25.10. pidettyä Mihail **Hodorkovskia** syytetään mm. veronkierrosta, asiakirjojen väärentämisestä ja kavalluksesta. Osa syytteistä liittyy 1990-luvun puolivälissä tapahtuneisiin suuryritysten yksityistämisiin, joiden yhteydessä Hodorkovski useiden muiden Venäjän suurliikemiesten tapaan loi omaisuutensa. Viranomaisten menettelytavat Jukosin tutkintaprosessin aikana ovat herättäneet kysymyksiä Venäjän olemuksesta oikeusvaltiona, sillä toimia ei pidetä kaikilta osin lainmukaisina.

Venäjän 1990-luvulla tapahtuneet yksityistämiset eivät useinkaan sujuneet lain kirjaimen tai periaatteiden mukaan eli monet suuryritysten yksityistämisiin tuolloin osallistuneet henkilöt voisivat olla samanlaisten syytteiden kohteina. Avoimena on toistaiseksi kysymys siitä, laajennetaanko tutkimuksia muihin yrityksiin ja aletaanko yksityistämisiä mahdollisesti jopa purkaa. Aiemmin syksyllä presidentti **Putin** totesi, että tehtyjä yksityistämisiä ei peruuteta.

Mihail Hodorkovskin pidätykseen voivat joidenkin tarkkailijoiden mukaan olla syynä lähestyvät duuman vaalit, joihin osallistuvia oppositiopuolueita Jukos on tukenut. Toisaalta syynä voi olla tavoite pitää luonnonvarat venäläisessä omistuksessa, sillä Jukos on käynyt neuvotteluja amerikkalaisten öljy-yhtiöiden kanssa huomattavan osuuden myynnistä niille. Luonnonvarojen omistuskysymysten merkitykseen viittaa sisäministeri Boris **Gryzlovin** keskiviikkoinen lausunto, jonka mukaan Venäjän luonnonvarat kuuluvat kaikille kansalaisille. ”Se, että luonnonvaroihin on annettu yksityisille yrityksille käyttöoikeuksia ei tarkoita, että yritykset saisivat pitää niistä saadut voitot.”

Tarkkailijoiden mukaan Jukosin tapahtumat ovat osoitus Kremlin sisällä vaikuttavan ns. voimarakenteiden (turvallisuuspalvelu, armeija) ryhmittymän aseman vahvistumisesta. Ryhmä on presidentti Putinin myötä tullut vastapainoksi **Jeltsinin** kaudella syntyneelle reformiryhmitykselle, johon kuuluu mm. suuryritysten johtajia. Ristiriidoista hallinnon sisällä kertoo se, että Kremlin esikuntapäällikkö Aleksander **Voloshin** on pyytänyt eroa vastalauseena Hodorkovskin pidätykselle.

Hodorkovskin pidätys on heikentänyt Venäjän kansainvälistä mainetta sijoituskohteena ja yritystoimintaympäristönä, jonka parantamiseen presidentti Putin on kaudellaan panostanut.

Pörssikurssit laskivat Venäjällä Mihail Hodorkovskin pidätyksen seurauksena. Maanantaina 28.10. RTS-indeksi laski 10 % ja Jukosin osakkeet halpenivat päivän aikana 17 %. Tiistaina indeksi kuitenkin kääntyi 5 prosentin nousuun, mutta laski taas keskiviikkona vajaat 4 %. Indeksien kehityksen vaikutti vahvasti Jukosin osakekursi.

Rupla heikkeni maanantaina dollariin nähden 17 kopeeckaa 30,08 ruplaan dollarilta, mutta on sen jälkeen

taas vahvistunut. Torstaina Venäjän keskuspankin dollari-noteraus oli 29,86 ruplaa.

IMF:n valtuuskunta kehottaa Venäjää tiukentamaan budjettipolitiikkaa. Venäjällä tavalliseen vuosittaiseen tapaan vierailut IMF:n asiantuntijaryhmä tarkasteli talouden kehitystä ja näkymiä, erityisesti valtion budjettia, ja talousuudistuksia. Ryhmä arvioi Venäjän BKT:n kasvavan tänä vuonna runsaat 6 % ja ensi vuonna noin 5 %, jos öljyn maailmanmarkkinahinta IMF:n oletuksen mukaisesti laskee hieman.

IMF korostaa, että vuodelle 2004 asetetussa inflaatiotavoitteessa (8–10 %) tulisi pyrkiä lähelle alarajaa. Tämä edellyttää rahapolitiikan keskittymistä enemmän inflaatioon, jolloin valuuttakurssin joustavuus voi puolestaan lisääntyä. Lisäksi Venäjän pitäisi tiukentaa budjettipolitiikkaa, koska se on keventynyt tuntuvasti kahden viime vuoden aikana sekä edelleen tänä vuonna budjetin lisämenojen johdosta, eikä vuoden 2004 budjetti merkitse merkittävästi tiukennusta.

IMF-ryhmä ilmaisi huolensa talouden rakenneuudistusten hitaasta etenemisestä tänä vuonna ja erityisesti pankkisektorin, ns. luonnollisten monopolien sekä julkisen hallinnon uudistusten viivästyisestä.

Osittainen kilpailu Venäjän sähkötukumarkkinoilla alkaa 1.11. Pääministeri Mihail **Kasjanov** allekirjoitti 24.10. päätöksen, jonka mukaan sähköntoimittajat saavat siirtymäkauden aikana myydä enintään 15 % tuottamastaan sähköstä vapailla tukumarkkinoilla. Ostajat voivat vastaavasti hankkia vapailta markkinoilta enintään 30 % laskennallisesta kulutustarpeestaan. Siirtymäkausi ulottuu keväällä 2003 voimaan tulleiden lakien mukaan vähintään heinäkuuhun 2005. Siirtymävaiheen järjestelyssä on mukana 60 Venäjän yhteensä 89 hallintoalueesta.

Vähittäiskauppa jatkaa kasvuaan Baltian maissa. Kaupan kasvua Baltian maissa tukee palkkojen nousu, työllisyyden parantuminen ja luotonannon ripeä kasvu. Lisäksi valtion tulonsiirrot ovat hieman lisääntyneet.

Virossa vähittäiskaupan nimellinen arvo kasvoi tammi-heinäkuussa 9 % vuotta aiemmasta. Kasvuvauhti on siten hidastunut viime vuodesta, jolloin vähittäiskauppa lisääntyi 15 %. Moottoriajoneuvojen ja niiden osien myynti on tänä vuonna kasvanut 15 %. Myös vaatteiden ja kenkien myynti on lisääntynyt 15 %. Elintarvikkeiden myynti on kasvanut 14 %.

Latvian vähittäiskaupan arvo oli tammi-elokuussa 12 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Myös Latvian vähittäiskaupan kasvu on hidastunut viime vuodesta, jolloin kaupan arvo oli 18 % suurempi kuin vuonna 2001. Nopeimmin on kasvanut vaatteiden ja kenkien (36 %) sekä huonekalujen, kodinkoneiden ja rakennustarvikkeiden (25 %) myynti.

*Liettua*ssa vähittäiskauppa kasvoi viime vuonna 12 % ja kasvu jatkui yhtä nopeana kuluvan vuoden tammi-

elokuussa. Liettuassa eniten lisääntyi huonekalujen ja kodinkoneiden (45 %), tekstiilien ja kenkien (24 %) sekä moottoriajoneuvojen (18 %) myynti.

Sähkön hintaa korotetaan Latviassa. Latvian säätelyviranomaiset hyväksyivät Latvenergon aloitteen korottaa sähkön hintaa keskimäärin 13 % ensi vuoden alusta alkaen. Kotitalouksien maksama hinta nousee 15 % eli 0,045 lattiin kilowattitunnilta (0,07 euroa). Pienjänniteverkkoon kytkettyjen yritysten sähkön hinta nousee yli 30 %, kun taas suurjänniteverkkoon kytkettyjen yritysten sähkön hinta alenee 22 %. Sähkön hintaa muutetaan nyt ensi kerran sitten vuoden 1998 ja uudet hinnat vastaavat aiempaa paremmin sähkön kustannusrakennetta.

Euroopan komissio säilytti ennusteet liittyjäm maiden talouskasvusta ennallaan. Komissio odottaa liittyjäm maiden talouskasvun kiihtyvän kuluvana vuonna 3,1 prosenttiin. Viime vuonna liittyjäm maiden talouskasvu jäi 2,3 prosenttiin.

Kasvuodotukset säilyivät siten viime maaliskuussa julkaistun ennusteen tasolla. Maakohtaisesti näkymät ovat parantuneet keväästä eniten Liettuassa, jonka reaalisin BKT:n uskotaan nyt kasvavan tänä vuonna 6,6 %, kun vielä keväällä kasvun odotettiin jäävän 4,5 prosenttiin. Myös Puolan ennustetta parannettiin selvästi. Toisaalta mm. Slovenian, Unkarin ja Tshekin ennusteita laskettiin alaspäin.

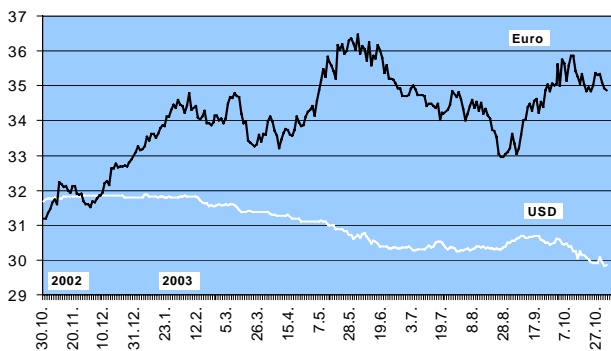
Talouskasvua liittyjämaissa vauhdittaa sekä viennin kasvu että kotimaisen kysynnän lisääntyminen. Kotimaista ostovoimaa ovat lisänneet palkkojen nousu ja inflaation hidastuminen. Lähivuosina kasvun odotetaan hieman kiihtyvän mm. EU-jäsenyyden ansiosta, mikä lisää investointeja. Myös viennin kasvun uskotaan kiihtyvän, kun kysyntä elpyy maailmanlaajuisesti.

Komissio mainitsee liittyjäm maiden suurimpina ongelmia suuret vaihtotaseen vajeet, julkisen talouden alijäämät ja laajan työttömyyden. Komission mukaan työttömyysaste ei lähivuosina laske viime vuoden 14,8 prosentin tasosta.

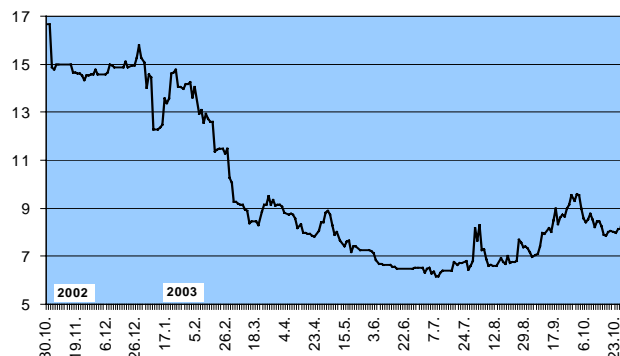
Euroopan komission ennusteet liittyjäm maiden talouskasvusta vuosina 2003-2005

	BKT:n vuosimuutos, %			Inflaatio, %		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Latvia	6,0	5,2	5,7	2,5	3,0	2,9
Liettua	6,6	5,7	6,0	-0,9	2,3	2,6
Puola	3,3	4,2	4,8	0,7	1,9	2,7
Slovakia	3,8	4,1	4,3	8,5	8,2	5,0
Slovenia	2,1	3,1	3,7	5,9	5,2	4,3
Tshekki	2,2	2,6	3,3	0,0	3,3	2,6
Unkari	2,9	3,2	3,4	4,6	6,1	4,1
Viro	4,4	5,6	5,1	1,6	3,9	3,7
Painotettu keskiarvo	3,1	3,8	4,2	2,3	3,7	3,3

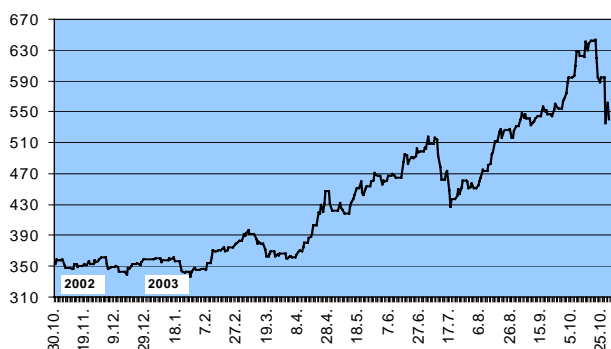
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

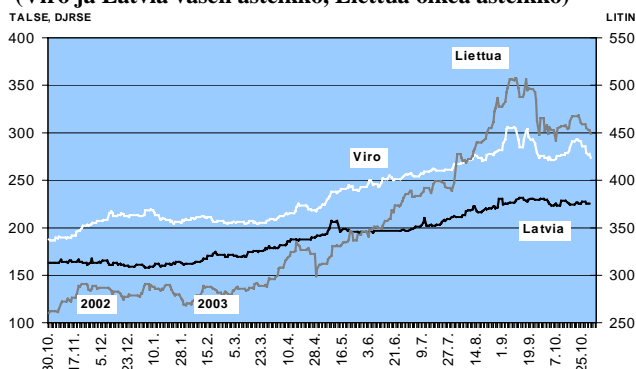
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Jukosin tapahtumat herättävät ristiriitaisia tulkintoja. Öljy-yhtiö Jukosin tilanne on kiristynyt sen jälkeen, kun syyttäjänvirasto 30.10. asetti 44 prosenttia Jukosin osakkeista hukkaamiskieltoon. Vaikka osakkeet ovat kahden ulkomaille rekisteröidyn yhtiön nimissä, ne kuuluvat syyttäjänviraston mukaan käytännössä Mihail **Hodorkovskille**, Jukosin pidätettynä olevalle pääjohtajalle. Jukos-lähteiden mukaan osa jäädytetyistä osakkeista kuitenkin kuuluu muille henkilöille. Jäädytettyjen osakkeiden arvo ylittää huomattavasti niiden vahinkojen arvon, joiden aiheuttamisesta Hodorkovskia syytetään.

Hodorkovski ilmoitti 3.11. luopuvansa Jukosin pääjohtajuudesta suojatakseen yhtiötä itseensä kohdistetuilta syytöksiltä. Uudeksi pääjohtajaksi tuli Simon **Kukes**, joka aiemmin johti Tjumenin öljy-yhtiötä TNK:ta. Kukes ilmoitti nimityksensä jälkeen, että Jukos ei ole etsimässä ulkomaisia kumppaneita. Ennen Hodorkovskin pidätystä Jukos kävi neuvotteluja amerikkalaisten öljy-yhtiöiden kanssa osuuden myynnistä niille.

Jukos-tutkinta sai poliittista lisäväriä presidentti Vladimir **Putinin** hyväksytyä 31.10. hallintopäällikkönsä Aleksander **Voloshinin** eron, jota pidetään vastalauseena Hodorkovskin pidätykselle. Presidentti Putin nimitti Voloshinin tilalle hallinnon apulaispäällikön Dimitri **Medvedevin** (38). Medvedev on pietarilainen juristi eikä omaa tiedustelupalvelutaustaa, mitä havainnoitsijat pitävät merkkinä Putinin tavoitteesta tasapainottaa voimasuhteita Kremlin kahden valtaryhmittymän – voimaministeriöiden ja liberaalipiirien edustajien – välillä. Medvedev on ensimmäisissä lausunnoissaan varoittanut Hodorkovskin pidätyksen mahdollisista haitoista taloudelle. Pääministeri Mihail **Kasjanov** on esittänyt kritiikkiä Jukosin osakkeiden hukkaamiskieltoon asettamisesta. Varatalousministeri Arkadi **Dvorkovitsh** puolestaan kehotti ulkomaisia sijoittajia ottamaan investointeja tehdessään huomioon mahdollisuuden, että venäläisyrittysten taustoja aletaan tutkia.

Presidentti Putin on viime päivinä useissa yhteyksissä vakuuttanut tutinnan koskevan vain Hodorkovskia ja tämän liikekumppaneita eikä Jukosia tai muita suuryrityksiä. Hallituksen luonnonvarainministeri Vitali **Artjuhov** sanoi kuitenkin 5.11., että Jukosin öljynporauslisenssejä voidaan peruuttaa, jos yhtiö ei ole toiminut täysin lisenssi määräysten mukaisesti tai jos se ei nykyoloissa ole siihen kykenevä. Lausunto aiheutti uutta hämmennystä markkinoilla ja Jukosin osakkeiden kurssi laski Moskovon pörsissä. Seuraavana päivänä presidentti Putin ilmoitti suhtautuvansa epäillen Artjuhovin esittämiin toimenpiteisiin.

Venäjän WTO-jäsenyysneuvottelut ehkä päätökseen vuoden kuluttua. Venäjä on jatkanut kahdenvälisiä neuvotteluja useiden WTO:n jäsenten kanssa. USA:n kanssa on neuvoteltu tuontitullien ohella mm. Venäjän tullin toiminnasta, energian kotimaisesta hinnoittelusta, tekijänoikeuksista ja Venäjän lihantuonin tullikiintiöistä, jotka Venäjä pyrkii pääneuvottelijansa, varatalousministeri Maksim **Medvedkovin** mukaan säilyttämään vuoteen 2009

saakka. Kiinan ehdotuslista on talousministeriön mukaan edelleen pitkä. Kirgisian kanssa Venäjä sai kahdenväliset neuvottelut päätökseen.

EU ja Venäjä kävivät lokakuussa tiiviit neuvottelukierrokset talousministeri German **Grefin** ja EU:n kauppakomissaari Pascal **Lamyn** johdolla. Tavaroiden markkinoillepääsystä kriittisimpinä asioina olivat esillä autojen, ilmailukaluston, huonekalujen ja maataloustuotteiden tullit. Lisäksi keskusteltiin tullin toiminnasta, standardeista ja tekijänoikeuksista. Palvelusektorilla Venäjä haluaa ehkäistä ulkomaisten pankkien sivukonttorien pääsyn Venäjälle ja säilyttää Rostelekomin monopolin kansainvälisessä ja kotimaisessa viestintäliikenteessä vuoteen 2009 saakka. Lisäksi neuvoteltiin mm. kuljetus- ja konsulttipalvelujen pääsystä Venäjän markkinoille. Lamyn mukaan sopimukseen Siperian ylilentomaksuista, joita kotimaiset ja Euroopan ulkopuoliset lentoyhtiöt maksavat alempina tai eivät lainkaan, on päästävä joko kahdenkeskisesti tai Venäjän WTO-prosessin yhteydessä. Yhä keskeisemmäksi neuvotteluissa on kuitenkin noussut energiasectori, jossa EU:lla on kuusi vaatimusta siirtymäaikaehdotuksineen: Venäjän kotimaisen kaasunhinnan nostaminen ainakin tuotantokustannukset kattavalle tasolle, kaasun ja öljyn vientitullien poistaminen tai tuntuva alentaminen, kaasun vapaa kauttakulkuliikenne Venäjän putkiverkossa, ulkomaisten yritysten oikeus rakentaa energian kuljetusputkistoja Venäjälle, Gazpromin vientimonopolin poistaminen sekä kaasun vientiin suuntautuvien ja kotimaisten kuljetusten välisen hintaeron poistaminen. Pääministeri Mihail **Kasjanov**in mukaan Venäjä ei tule luopumaan Gazpromin vientimonopolista. Presidentti Vladimir **Putin** on puolestaan todennut, että äkkisiirtyminen energian maailmanmarkkinahintoihin vavisuttaisi maan taloutta eikä Venäjä ole valmis neuvottelemaan asteittaisestakaan hintojen korottamisesta WTO:hon liittymisen yhteydessä. Venäjä ei hänen mukaansa myöskään luovu kaasuputkistoon ja Gazpromiin kohdistuvasta valtion valvonnasta.

Monenkeskisissä tapaamisissa lokakuun lopussa käsiteltiin maatalouden sekä rahoitus- ja televiestintäpalvelujen ohella Venäjän pyytämiä poikkeuksia palvelujen suosituimmuuskohtelusta. Venäjän keskeiset lait ollaan Medvedkovin mukaan saamassa WTO-säännösten mukaisiksi tämän vuoden aikana. Seuraava työryhmän kokous on Medvedkovin mukaan tarkoitus pitää tammi-helmikuun vaihteessa. Hän arvioi, että Venäjä voi saada liittymisneuvottelut päätökseen talven 2004–05 aikana ja päästä WTO:n jäseneksi kahden tai kolmen vuoden kuluessa.

Venäjän kansainvälinen kilpailukyky heikko. World Economic Forumin vuosittaisessa raportissa kilpailukykyä mitataan kahdella indeksillä: maiden kyvyllä saavuttaa kestävä talouskasvu keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä ja maiden yritysten kilpailukyvyllä. Indeksien laskemisessa käytetään sekä tilastotietoja että yrityskyselyjä. Tänä vuonna maita oli 102 (viime vuonna 80), kun mukana oli uusia maita etenkin Afrikasta.

Ensimmäiselle sijalle tänä vuonna kummallakin indeksillä mitattuna nousi *Suomi*. Seuraavina olivat *USA* ja *Ruotsi*. *Venäjä* sijoittuu talouskasvuindeksivertailussa sijalle 70 (66 vuonna 2002) ja yritysten kilpailukykyindeksivertailussa sijalle 65 (58). *Viron* vastaavat sijoitukset olivat 22 ja 28, *Latvian* 37 ja 28 sekä *Liettuan* 40 ja 40.

Venäjää koskevassa erillisessä raportissa maan makrotaloudellista vakautta pidetään hyvänä. Sen sijaan teknologinen kehitys, jota mitataan innovaatioiden ja teknologian siirron määrällä sekä informaatio- ja kommunikaatioteknologian käytön laajuudella, ei ole riittävän korkealla tasolla nykyistä nopeampaa talouskasvua ajatellen. Talouskasvua estävät myös lakien ja sopimusten heikko noudattaminen ja korruption yleisyys.

EU-komission arviot Baltian maiden jäsenyyskelpoisuudesta positiivisia. Komissio julkisti viimeiset seurantaraporttinsa tulevista jäsenmaista 5.11. Vaikka kaikkien 10 maan lait vastaavat pääosin *acquisin* vaatimuksia, jokaisella on vielä parannettavaa lainsäädännössään. Lisäksi mm. valmiutta rakennerahastojen tehokkaaseen käyttöön olisi useimmissa maissa lisäävä.

Viron pitää ennen jäsenyyttään yhdenmukaistaa hoitoalan työntekijöiden pätevyysvaatimukset EU:n vaatimusten kanssa. Myös tasa-arvo- ja työlainsäädäntöä on parannettava. *Viron* talouden suurimpina ongelmina ovat suuri vaihtotaseen vaje ja työttömyys.

Latvian on viipymättä täydennettävä lainsäädäntöään useiden ammattialojen pätevyysvaatimusten osalta. Lisäksi komissio vaatii parannuksia eläintautien valvontaan sekä

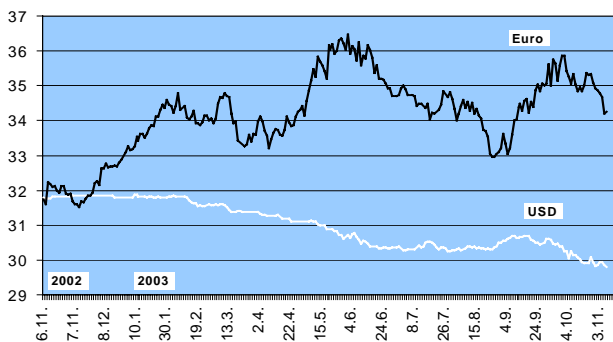
verolainsäädäntöön lähinnä arvonlisäveron osalta. Tehostettavaa on myös tullilaitoksessa ja oikeusjärjestelmässä. Korruption vastaisen toiminnan komissio näkee erityisen tärkeänä. *Latviaa* kehoitetaan parantamaan työmarkkinoiden joustavuutta sekä uusien yritysten toimintaympäristöä.

Liettuan lainsäädännössä on puutteita ammattialojen pätevyysvaatimusten yhdenmukaistamisessa. Kalastuslainsäädäntöä on lisättävä. Komissio kehottaa *Liettuaa* tekemään perusteellisen julkisen talouden strategian. Lisäksi työttömyyden hoitoa, eläkeuudistuksen toteutusta ja korruption vastaisia toimia on tehostettava.

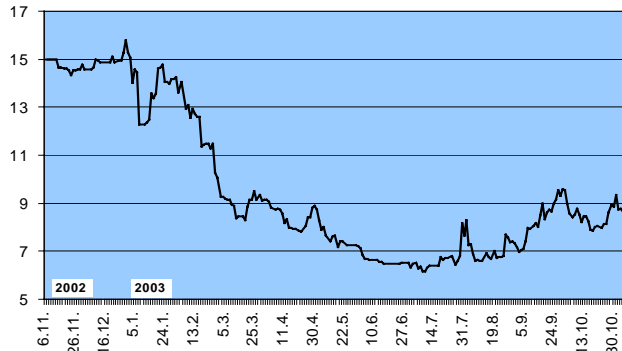
IMF uskoo Latvian talouskasvun jatkuvan nopeana. IMF:n asiantuntijat vierailivat Latviassa lokakuussa tarkastelemassa talouden kehitystä. Lausunnossaan asiantuntijat arvioivat Latvian BKT:n kasvavan tänä vuonna nopeammin kuin viime vuonna, jolloin kasvua oli 6,1 %. Vahvan kotimaisen kasvun käänköpuolena IMF kuitenkin odottaa vaihtotaseen vajeen syvenevän loppuvuotta kohti.

Asiantuntijat kehottavat *Latviaa* pysymään budjettikehyksissä myös vuoden viimeisinä kuukausina. Latvian budjettivaje olisi IMF:n mukaan voitu tänä vuonna suotuisan talouskehityksen ansiosta supistaa alle tavoitteen, joka on 3 % BKT:sta. Hallitus aikoo kuitenkin hyväksyttävä lähiviikkoina lisäbudjetin ja säilyttää vajetta koskevan tavoitteen ennallaan. IMF tukee Latvian tavoitetta supistaa vaje ensi vuonna 2 prosenttiin BKT:sta. IMF:n mukaan Latvian on parannettava varsinkin budjetin menojen priorisointia keskipitkällä aikavälillä. IMF julkaisee laajan analyysin Latvian talouskehityksestä helmi-maaliskuussa.

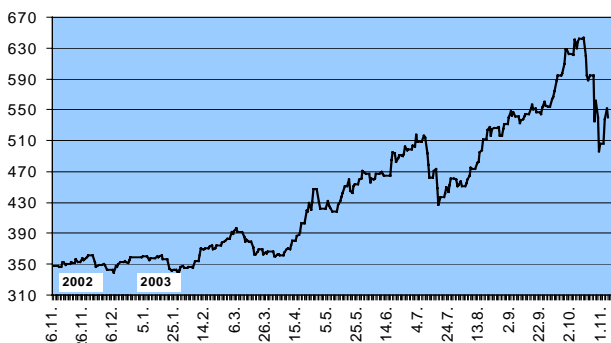
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

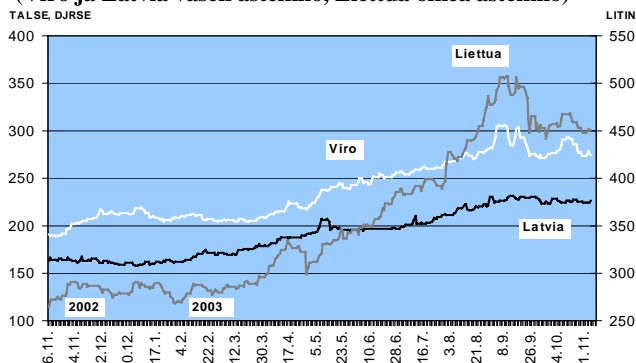
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Jukos heiluttaa Venäjän pörssikursseja. Pörssin yleiskehitystä kuvaava RTS-indeksi oli 12.11. menettänyt 13 % arvostaan verrattuna tilanteeseen ennen Jukosin pääjohtajan Mihail **Hodorkovskin** pidätystä 24.10. Samaan aikaan Jukosin osakkeiden arvo aleni 20 % ja Jukosiin liittymässä olevan Sibneftin osakkeiden arvo 22 %.

Kurskien laskuun ovat vaikuttaneet mm. luonnonvaraministeriön yhdessä syyttäjänviraston kanssa aloittamat selvitykset siitä, kuinka Jukos on noudattanut sille myönnettyjen öljynporauslisenssien ehtoja. Lisenssien tarkastukset ovat normaalia toimintaa kaikkien öljy-yhtiöiden kohdalla, mutta nyt Jukosin kaikki öljylisenssit käydään läpi yhdellä kertaa ja mukana on myös syyttäjänvirasto. Asiantuntijoiden mukaan öljy-yhtiöt eivät suinkaan aina noudata kaikilta osin lisenssisopimuksia, jotka perustuvat epäselvään ja puutteelliseen lainsäädäntöön. Lisenssejä on kuitenkin tähän mennessä peruutettu vain harvoin.

Moskovalainen tuomioistuin ei istunnossaan 11.11. päästänyt Hodorkovskia vapaaksi takuita vastaan vaan hän on pidätettynä ainakin vuoden loppuun asti.

Venäjän hallitus esitteli korruption vastaisen ohjelman. Presidentti **Putin** antoi ensimmäisessä puheessaan Jukosin pääjohtajan Mihail **Hodorkovskin** pidätyksen jälkeen hallituksen tehtäväksi valmistella korruption vastainen ohjelma. Useiden ministeriöiden valmisteleva ja talousministeriön nopealla aikataululla kokoama ohjelma ehdottaa korruption vastaisiin toimiin erikoistuneen komitean perustamista. Ohjelman mukaan talouden säätelyä on vähennettävä ja virkamiesten toimintaa säädeltävä tiukemmin. Ohjelmaan sisältyy kymmeniä erilaisia toimenpiteitä, joiden avulla erityisesti lahjonnalle alttiita hallintoelimia, virkoja ja toimintoja valvotaan. Samalla ministeriöllä tai komitealla ei ohjelman mukaan saisi olla lainsäädännöllisiä ja valvontaan liittyviä tehtäviä. Havainnoitsijoiden mukaan ohjelman toimenpiteet muistuttavat talousministeriön kolmen vuotta sitten valmistelevan hallintouudistuksen toimenpiteitä, joiden käyttöönottoa on lykätty. Vuosi sitten duuman ensimmäisessä käsittelyssä hyväksytty korruptiolaki ei myöskään ole edennyt jatkokäsittelyyn.

Säännellyt hinnat nousivat Venäjällä muita hintoja hitaammin. Lokakuussa kuluttajahinnat nousivat prosentin syyskuusta eli nopeimmin puoleen vuoteen. Kuluttajahintaindeksiä nosti eniten elintarvikkeiden kallistuminen, joka johtui erityisesti viljatuotteiden hintojen noususta. Palveluiden hinnat sitä vastoin nousivat muita hintoja vähemmän. Palveluiden hintojen nousu on hidastunut kesästä lähtien. Koko ensimmäisen vuosipuoliskon ajan palvelut kallistuivat huomattavasti muita hintoja nopeammin, mihin oli syynä asumis- ja kunnallispalveluiden hallinnollisesti asetettujen hintojen nopea nousu. Lähestyvät vaalit ovat saattaneet vaikuttaa säänneltyjen hintojen nousun syksyiseen hidastumiseen.

Kuluttajahinnat olivat lokakuussa 13,1 % korkeammalla kuin viime vuoden lokakuussa. Vuositason hintojen nousu hidastui hieman syyskuusta, jolloin se oli 13,2 %.

EU:n ja Venäjän huippukokous käsitteli mm. yhteistä talousaluetta ja energiakysymyksiä. Roomassa 6.11. pidetyssä kokouksessa todettiin EU:n ja Venäjän yhteistä eurooppalaista talousaluetta koskevan työskentelyn jatkuvan. Asiaa kaksi vuotta hahmotelleen työryhmän väliraportin mukaan päämääränä ovat avoimet markkinat, jotka perustuvat yhteensopiviin säännöksiin ja kattavat tulevaisuudessa lähes kaikki talouden sektorit. Alueen tulee olla yhteensopiva osapuolten WTO-sitoumusten kanssa. Se tulee kattamaan tavaroiden ja palvelujen kaupan, yritysten etabloitumisen ja toiminnan sekä niihin liittyvän henkilöiden liikkumisen. Lukuisiin yhteistyöaloihin ja -instrumentteihin kohdistuneen taustatyön pohjalta työryhmän on tarkoitus laatia toimenpidesuunnitelma vuoden kuluessa.

EU:n ja Venäjän energiadialogin todettiin kohdistuneen mm. EU:n ja Venäjän pitkän ajan energiastategioiden tarkasteluun. Yhtenä tavoitteena on selvittää, millä edellytyksillä EU:n ja Venäjän sähköverkkoja voitaisiin kytkä yhteen. Maakaasusopimusten sisältämien EU:n kilpailulainsäädännön vastaisten aluerajoitteiden poistamisessa on tapahtunut edistystä. EU:n komissio, Gazprom ja italialainen ENI pääsivät syksyllä sopimukseen siitä, että ENI voi Gazpromin kanssa voimassa olevan ostosopimuksen puitteissa myydä kaasua myös muihin maihin. Myös Gazprom voi alkaa myydä kaasua muille ostajille Italiassa. Komissio tutkii myös eräiden muiden EU-maiden ostajien kaasusopimusten osalta aluerajoitteiden poistamisesta sovittiin jo vuonna 2002. Lisäksi Venäjän todettiin tukevan EU:n ehdotusta yksipohjaisten säiliöalusten poistamisesta meriliikenteestä.

Huippukokouksen yhteydessä keskusteltiin myös EU:n laajentamisen taloudellisista ja kaupallisista vaikutuksista. Presidentti Vladimir **Putin** totesi huippukokouksen jälkeen asiantuntijakeskustelujen jatkuvan nykytilanteesta, jossa venäläiset arvioivat Venäjän viennin liittyjämaihin tulevan vähenemään ja EU:n asiantuntijat ovat toista mieltä. Venäjän WTO-liittymisen pääneuvottelijana toimivan varatalousministeri Maksim **Medvedkovin** mukaan Venäjällä ei ole oikeudellista perustaa EU:n laajentamisen haittoihin liittyville kompensatiovaatimuksille, koska Venäjä ei ole WTO:n jäsen.

EU:n ja Venäjän välillä jatketaan keskustelua viisumivapaudesta pitkän aikavälin päämääränä samoin kuin sen edellytyksistä, joihin sisältyvät mm. neuvottelut laittomien pakolaisten palauttamista koskevasta sopimuksesta.

Duuman vaalien valtakunnallisilla listoilla 23 ryhmitymää. Keskusvaalilautakunta on hyväksynyt joulukuussa pidettävien duuman vaalien valtakunnalliset listat. Tarkkailijoiden mukaan oikeusprosessin kohteena oleva öljy-

yritys Jukos ei ole ainoa duumapaikoista kiinnostunut suur-yritys, sillä puoluelistojen ehdokkaista noin 20 prosenttia on puhtaita liike-elämän edustajia. Tilanne kuvastaa asi-antuntijoiden mukaan duuman vahvistunutta roolia Venäjän päätöksenteossa, kun presidentti **Putinin** kaudella valtaa on siirretty alueilta Moskovaan. Tosin liike-elämän edustajien halua päästä duumaan saattaa lisätä myös se, että duuman edustajat ovat syytesuojan piirissä.

Baltian maiden kuluttajahinnat lokakuussa. Viron vuosi-inflaatio hidastui lokakuussa 1,0 prosenttiin (syyskuussa 1,4 %). Syyskuusta lokakuuhun kuluttajahinnat nousivat 0,2 %. Inflaatiota hidasti eniten ruuan halpeneminen.

Latviassa kuluttajahinnat olivat lokakuussa 3,3 % (syyskuussa 3,1 %) korkeammat kuin vuotta aiemmin. Syyskuusta hinnat nousivat 0,9 %. Inflaatio on selvästi kiihtynyt kuluneen vuoden aikana. Vuoden aikana eniten ovat kallistuneet asuminen ja terveydenhuolto.

Vaikka Liettuan kuluttajahinnat nousivat syyskuusta lokakuuhun 0,1 %, ne olivat lokakuussa 1,4 % alempana kuin vuotta aiemmin (syyskuussa -0,8 %). Vuodessa ovat halventuneet mm. puhelut, kodinkoneet ja huonekalut, elintarvikkeet ja virvokkeet sekä vaatteet ja kengät.

Sekä Viron että Liettuan tuontihinnat ovat viime vuodesta laskeneet, kun niiden euromonnettuun valuutta on kallistuneet suhteessa dollariin.

Teollisuustuotanto kasvaa yhä vahvasti kaikissa Baltian maissa. Viron teollisuustuotanto kasvoi tammi-syyskuussa 9 % vuoden takaisesta. Metall-, kumi- ja muo-

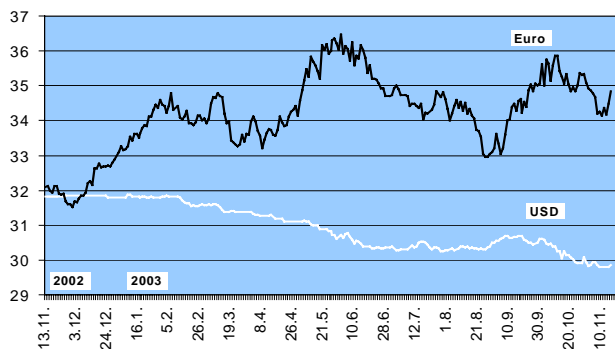
vi- sekä kemiantuotteiden valmistus lisääntyi koko jakson ajan nopeasti. Sähkön tuotantoa on kasvattanut mm. vienti Latviaan. Tärkeiden elintarviketeollisuuden sekä puutavaran ja puutuotteiden tuotanto on sen sijaan pysynyt viime vuoden tasolla. Tekstiili- ja huonekaluteollisuudessa kasvuvauhti on selvästi hidastunut vuoden kuluessa.

Myös Latviassa teollisuustuotannon kasvuvauhti on kuluvana vuonna pysynyt tasaisena. Tammi-syyskuussa tuotanto oli 7 % suurempi kuin vuosi sitten. Puutavaran ja puutuotteiden tuotanto lisääntyi 16 %, kumi- ja muovituotteiden tuotanto 8 %, elintarvikkeiden ja virvokkeiden sekä huonekalujen tuotanto 7 %. Tärkeän tekstiiliteollisuuden tuotanto sen sijaan supistui 5 %.

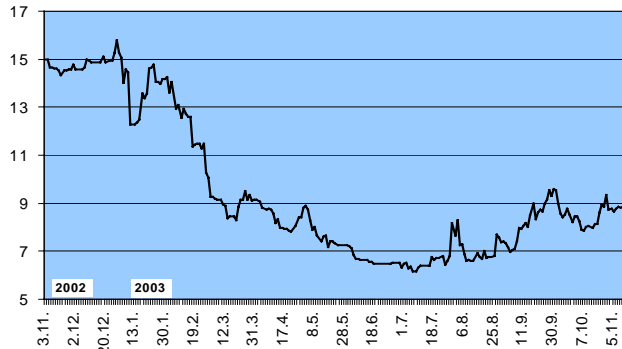
Liettuan teollisuustuotanto kääntyi taas nopeaan kasvuun vuoden kolmannella neljänneksellä, kun huoltokatkos Mazeikiu Naftan öljynjalostamossa päättyi. Tammi-syyskuussa Liettuan teollisuustuotanto oli 15 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Tärkeimmistä aloista nopeimmin kasvoivat huonekalujen (28 %) sekä elintarvikkeiden ja virvokkeiden valmistus (10 %). Öljyä koko jakson aikana jalostettiin saman verran kuin vuotta aiemmin. Kuten muissakin Baltian maissa tekstiilisektori kärsi kysynnän supistumisesta Länsi-Euroopassa.

Baltian maita käsittelevä seminaari Säätytalolla torstaina 27.11. klo 9.00–12.00. Suomen Pankin Siirtymätalouksien tutkimuslaitoksen (BOFIT) järjestämässä seminaarissa tarkastellaan Baltian maiden toteutumassa olevan EU-jäsenyyden vaikutuksia. Ohjelma ja ilmoittautuminen <http://www.bof.fi/bofit/>.

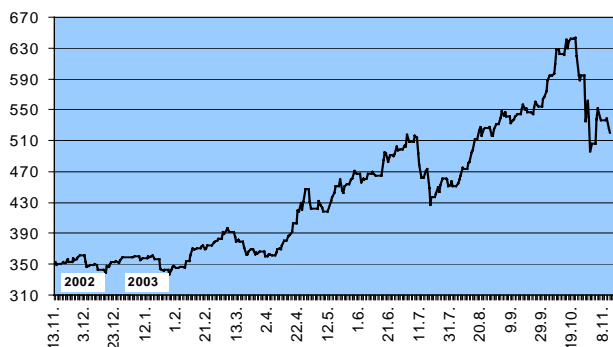
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

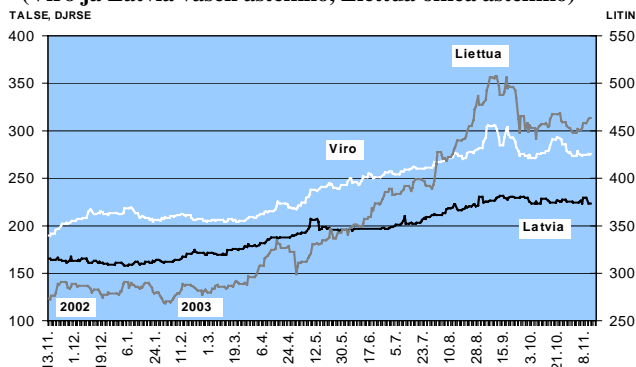
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

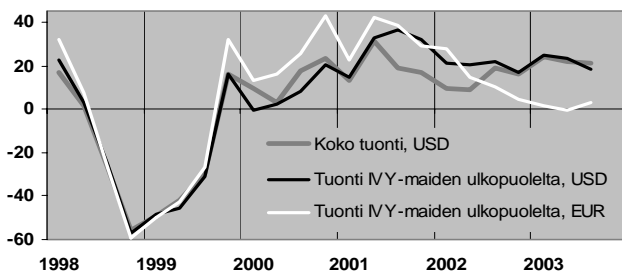
Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän viennin ja tuonnin kasvu kohtalaista vuoden kolmannella neljänneksellä. Venäjän *tavaravientitulot* lisääntyivät keskuspankin tietojen mukaan tämän vuoden kolmannella neljänneksellä dollareina mitattuna lähes 20 % vuotta aiemmasta eli samaan tahtiin kuin vuoden toisella neljänneksellä. Venäjän *tavara tuonti* kasvoi toisella neljänneksellä edelleen runsaat 20 %, johon sisältyen IVY-maiden ulkopuolelta tuleva tuonti kasvoi vajaat 20 %. Euroina IVYn ulkopuolelta tulevan tuonnin kasvu oli ensimmäisen vuosipuoliskon kaltaisesti pari prosenttia ja Venäjän kauppakumppanimaiden valuuttojen muodostamalla valuuttakorilla mitattuna kasvu säilyi runsaassa 10 prosentissa.

Venäjän tavara tuonti, %-muutos edellisen vuoden vastavasta neljänneksestä

Duuma hyväksyi budjettikoodeksiin uutta vakautusrahastoa koskevia lisäyksiä. Duuman toisessa käsittelyssä hyväksymän lakiluonnoksen mukaan uuteen vakautusrahastoon siirretään budjettitulot, jotka muodostuvat lähinnä öljyn ja öljytuotteiden vientiveroista ja öljyn kaivannaisverosta Urals-öljyn hinnan ylittäessä 20 dollaria tynnyriltä. Rahaston varoja voidaan käyttää budjettivajeen kattamiseen, kun öljyn maailmanmarkkinahinta on alhainen. Varoja voidaan käyttää myös muihin tarkoituksiin, mikäli rahastoon on kertynyt yli 500 miljardia ruplaa (17 mrd. dollaria). Vaikka vakautusrahastosta säädetään budjettikoodeksissa, kunakin vuonna rahastosta käytettävien varojen suuruus määritellään federaatiobudjetissa. Venäjän hallitus raportoi vakautusrahastoon kertyneiden varojen määrästä, sijoittamisesta ja käytöstä neljännesvuosittain. Uusi vakautusrahasto otetaan käyttöön vuoden 2004 alusta, mikäli budjettikoodeksin muutokset on saatu hyväksytyä kolmannessa käsittelyssä ennen sitä.

Venäjän hallitus käsitteli rahoitusmarkkinoiden kehittämistä. Viime viikolla pidetyssä hallituksen kokouksessa alustanut talousministeri German Gref totesi Venäjän rahoitusmarkkinoiden kehittymisen edellyttävän markkinoiden sääntelyn uudistamista mm. siten, että nykyisen yleisluonteisen lainsäädännön ja lukemattomien viranomaissäännösten sijasta laeista tehdään paremmin suoraan sovellettavia ja rahoitussektorin eri lohkojen sääntöjä yhtenäistetään. Nykyisten kuuden valvontaviranomaisen toiminnan koordinaatiota tulisi parantaa lähiaikoina ja myöhemmin mahdollisesti yhdistää yhdeksi rahoitus-

markkinoiden valvontaviranomaiseksi. Lisäksi rahoitusinstrumenttien verotusta tulisi alentaa (esimerkiksi poistaa rahoitusinstrumenttien kauppooja koskeva ALV ja alentaa arvopapereiden liikkeeseenlaskuveroa) sekä keventää alan viranomaismenettelyjä ja pienentää varantovaatimuksia. Rahoitusinstrumenttien kehittämiseksi tulisi mm. yksinkertaistaa vakuuksien realisointimenettelyä ja kilpailun lisäämiseksi luopua valtionomistuksista rahoitus alalla. Valtion arvopaperikomissio suositteli keskuspankin osakeomistusten rajaamista laissa määrättyihin poikkeuksiin. Grefin mukaan Venäjällä toimivia rahoitusalan ulkomaisia investoijia syrjivät säännökset tulisi poistaa.

Hallitus antoi rahoitusalan viranomaisille tehtäväksi laatia tarkempi toimenpidesuunnitelma kuukauden kuluessa. Hallitus haluaa parin kuukauden kuluessa myös uuden pankkisektorin kehittämisstrategian sekä ehdotuksen siitä, tulisiko keskuspankin osakkuutta Moskovan valuuttapörsissä (MICEX) jatkaa.

Vaalikyselyjen mukaan Yhtenäinen Venäjä -puolue tekemässä eroa kommunisteihin. Duumaan pyrkii joulukuun 7. päivän vaaleissa valtakunnallisilta listoilta yhteensä noin 1 500 ehdokasta, jotka edustavat 18 puoluetta ja 5 vaaliliittoa. Lisäksi yhden edustajan piireihin on ilmoittautunut noin 3 000 ehdokasta.

Suurimpien puolueiden kannatusennusteita duuman vaaleissa 7.12.2003, % äänioikeutetuista

	16.11. VCIOM-A ¹⁾	5.11. FOM ²⁾	28.10. VCIOM-A ¹⁾
Yhtenäinen Venäjä	23	21	21
Kommunistinen puolue	16	16	16
Liberaalidemokraatit	6	6	5
Oikeistovoimien liitto	5	4	4
Jabloko	5	4	4

¹⁾ VCIOM-A = VCIOM Analytic Agency

²⁾ FOM = Public Opinion Foundation

Viron hallituspuolueet erimielisiä tuloveron alentamisesta. Koalitionhallituksessa mukana olevan Kansanliiton edustajat äänestivät 19.11. riigikogussa hallituksen esitystä vastaan laskea tulovero 26 prosentista 24 prosenttiin. Äänestyksen jälkeen pääministeri Juhan Parts teki hallituspuolueille kompromissiesityksen tuloveroasteen laskeamisesta yhdellä prosenttiyksiköllä kaavaillun kahden sijaan. Parts antoi puolueille lisää aikaa lauantaihin asti miettiä hallitusyhteistyön tulevaisuutta. Tuloveron alentaminen on yksi viime keväänä kirjoitetun hallitusohjelman pääkohdista. Verokysymyksen ohella hallituspuolueet ovat olleet erimielisiä vanhempainrahan määrästä.

Baltian maiden vienti jatkoi kasvuaan. Viron ulkomaankauppavaje kasvoi edelleen kuluvan vuoden kolmannella neljänneksellä, kun tuonnin vuosittainen kasvu (13 %) ylitti viennin kasvuvauhdin (8 %). Tammi-syyskuussa Viron tuonti kasvoi 13 % ja vienti 9 %. Tuonti

on kasvanut lähes kaikilla sektoreilla. Nopeimmin vientiään lisäsivät tammi-syyskuussa perusmetallit ja niistä tehdyt tuotteet (23 %), huonekalut (15 %), puutavara ja puutuotteet (12 %) sekä koneet ja laitteet (11 %). Tekstiilien vienti sen sijaan supistui. Vienti EU-maihin kasvoi 10 % ja IVY-maihin 34 %. Tosin IVY-maiden osuus viennistä on vain 6 %.

Myös *Latvian* kauppataaseen vaje on tänä vuonna kasvanut nopean tuonnin kasvun seurauksena. Tammi-syyskuussa Latvian vienti kasvoi 13 % (heinä-syyskuussa 9 %) ja tuonti 20 % (21 %). Vienti EU-maihin lisääntyi 22 % ja IVY-maihin 14 %. Kaikkien kolmen tärkeimmän alan vienti kasvoi: puutavaran ja puutuotteiden vienti kasvoi 26 %, perusmetallien ja perusmetallituotteiden vienti 18 % sekä tekstiilien ja tekstiilituotteiden vienti 15 %. Tuontiaan kasvattivat eniten mineraalituotteet sekä koneet ja laitteet.

Liettuan kauppataaseen vaje sen sijaan supistui tammi-syyskuussa, kun vienti kasvoi 8 % ja tuonti 5 %. Vuoden kolmannella neljänneksellä sekä vienti että tuonti lisääntyivät 7 %. Tammi-syyskuussa huonekalujen vienti lisääntyi 39 %, sähköisten koneiden ja laitteiden vienti 19 % ja lannoitteiden vienti 15 % vuoden takaiseen verrattuna. Tärkeimmän vientituotteen, jalostetun öljyn, vienti kasvoi 11 %. Vienti lisääntyi lähes kaikkiin tärkeisiin vientimaihin, mutta Venäjän-vienti supistui 11 %.

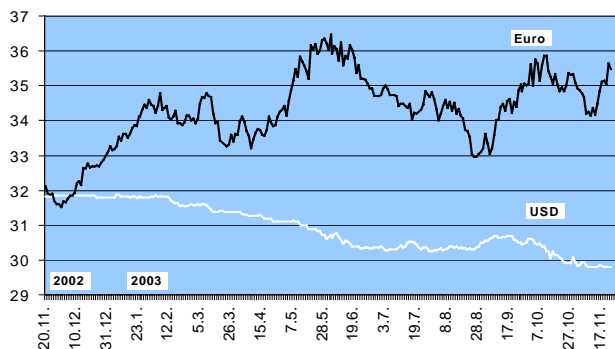
Latvian parlamentti hyväksyi ensi vuoden budjetin ja kuluvan vuoden lisäbudjetin. Vuoden 2004 budjetti perustuu BKT:n 6,1 prosentin kasvuarvioon ja se ennakoii

julkisen sektorin vajeen supistuvan 2 prosenttiin BKT:sta. Sekä budjetin tulot että menot kasvavat ensi vuonna 13 %. Menoja, jotka nousevat 2,1 miljardiin latiin (3,2 mrd. euroa), kasvattavat eniten EU- ja NATO-jäsenyydet. Latvia maksaa EU-budjettiin erilaisina maksuina 50 miljoonaa latia (80 milj. euroa). Latvian rahoittama osuus EU-hankkeista on 30 miljoonaa latia ja lisäksi jäsenyys kasvattaa hallintokuluja noin 10 miljoonalla latilla. NATO-jäsenyys velvoittaa maata nostamaan puolustusmenojen osuuden 2 prosenttiin BKT:sta. Sen sijaan terveydenhoitoon kuluu ensi vuonna vain 3 % enemmän kuin tänä vuonna, eikä koulutusmenoja lisätä lainkaan. Verotuksen suurin uudistus on yritysten voittoveron lasku nykyisestä 19 prosentista 15 prosenttiin.

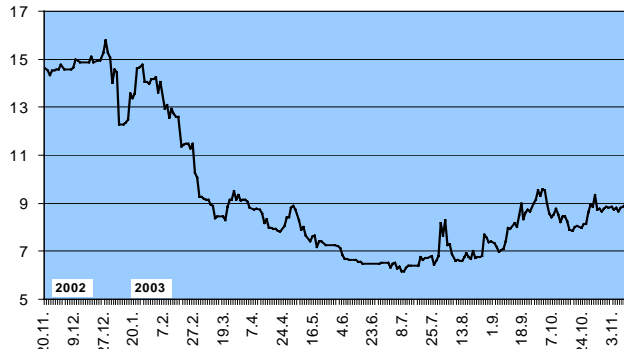
Marraskuussa hyväksytty lisäbudjetti on kuluvana vuonna järjestyksessään toinen. Se lisää valtion menoja 19 miljoonalla latilla (30 milj. euroa) eli noin 1 prosentilla. Lisäbudjetti kasvattaa mm. maanviljelijöille maksettavia satokorvauksia ja kunnille maksettavaa tukea koulujen, sairaaloiden ja teiden kunnostusta varten. Vaikka julkisen talouden vaje lisäbudjetin myötä hieman kasvaa, alennettiin arvioita vajeen koosta 2,8 prosenttiin BKT:sta (aiemmin 2,94 %) odotettua nopeamman talouskasvun ansiosta.

Kuluvana vuonna suotuisa talouskehitys on nostanut valtion ja kuntien verotuloja selvästi. Niinpä julkinen talous oli odotetusta poiketen hieman ylijäämäinen tammi-syyskuussa. Latvian julkisen talouden vaje tavallisesti kuitenkin kasvaa selvästi vuoden lopulla.

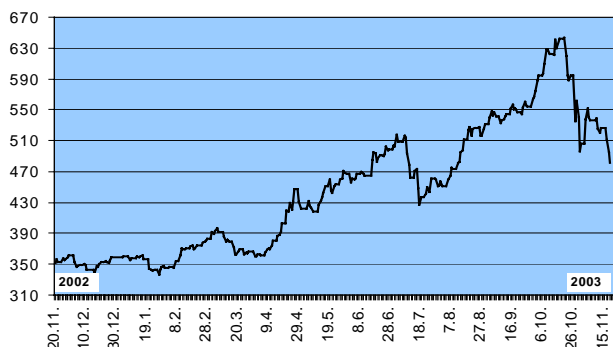
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

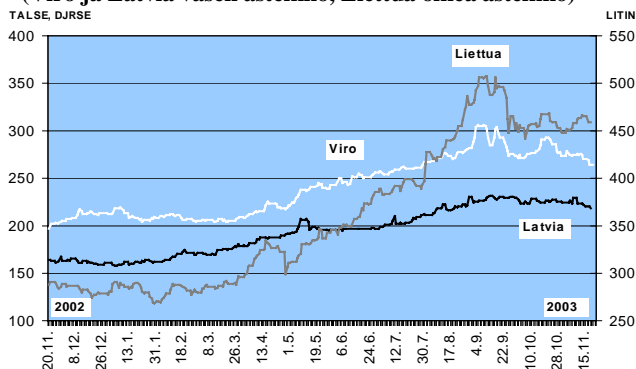
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän talouskasvu jatkui nopeana lokakuussa. Bruttokansantuotteen kehitystä kuvastava talouden viiden pääsektorin yhteenlaskettu tuotanto kasvoi lokakuussa 8,5 % vuotta aiemmasta eli yhtä nopeasti kuin syyskuussa. Koko tammi-lokakuun aikana tuotanto lisääntyi lähes 7 % viime vuoden vastaavasta ajasta. Rakentaminen kasvoi lähes 15 %, myös lokakuussa. Vähittäiskaupan myynti lisääntyi 8 %, joskin kasvu on ollut loppukesästä hiukan hitaampaa (noin 7 %). Teollisuustuotanto ja rahtikuljetukset kasvoivat 7 % ja lokakuussa jopa hieman ripeämmin. Maataloustuotanto lisääntyi hieman syys- ja lokakuun nopean kasvun ansiosta.

Teollisuudessa keskimääräistä nopeammin tammi-lokakuussa kasvoivat etenkin raakaöljyn tuotanto (11 %), rautametallurgia (9 %) sekä koneenrakennus ja metallituoteteollisuus (yli 8 %), johon vaikutti mm. rautatietavaravaunujen tuotannon kaksinkertaistuminen. Rakennusmateriaalien tuotannon kasvu on nopeutunut viime keväästä lähtien. Lisääntynyt öljyntuotanto on kasvattanut putkikuljetusten ohella erityisesti raakaöljyn ja öljytuotteiden rautatiekuljetuksia (16 %). Kesän heikkoa kehitystä maataloudessa on paikannut se, että muiden viljelykasvien kuin viljan sadot ovat kasvaneet tuntuvasti. Viljasato koheni hieman lokakuussa mutta viljaa oli lokakuun loppuun mennessä puitu 23 % vähemmän kuin viime vuoden vastaavana aikana.

Venäläisten yritysten lainanotto ulkomailta ja suorat sijoitukset Venäjälle kasvaneet tänä vuonna. Valtion tilastokomitean tietojen mukaan kuluvan vuoden tammi-syyskuussa Venäjälle tehtiin ulkomaisia sijoituksia (pl. pankkisektorille tehdyt sijoitukset) vajaan 21 miljardin dollarin arvosta. Tämä on yli 60 % enemmän kuin viime vuoden vastaavana aikana, joskin osa dollarimääräisen arvon kasvusta johtuu dollarin huomattavasta heikentyemisestä euroon nähden. Ulkomaisista sijoituksista noin 16 miljardia dollaria muodostui lähinnä yritysten ottamista luotoista, jotka lisääntyivät tammi-syyskuussa 60 % viime vuoden vastaavasta ajasta. Suorat sijoitukset Venäjälle olivat alle 5 miljardia dollaria, mutta ne kasvoivat 77 %. Portfoliosijoituksia Venäjälle tehtiin vain 80 miljoonaa dollaria.

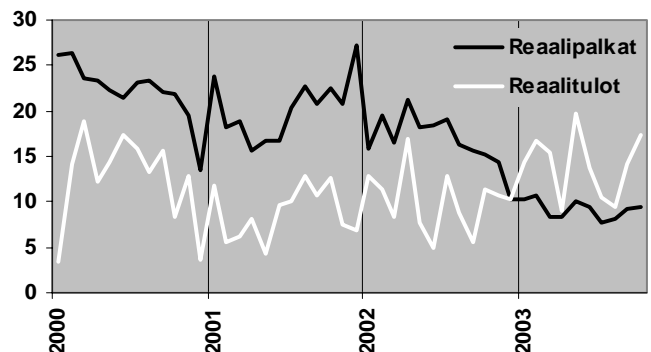
Venäjälle tammi-syyskuussa tehdyistä ulkomaisista sijoituksista lähes 45 % meni kaupan alalle, johon sisältyen neljännes ulkomaankauppasektorille. Runsas kolmannes meni teollisuuteen. Venäjälle tehtyjen suorien sijoitusten kanta oli syyskuun lopussa vajaat 25 miljardia dollaria. Eniten investointikannasta oli USA:sta ja Kyprokselta (kummankin osuus oli 19 %). Seuraavaksi tärkeimmät suorien sijoitusten lähdemaat olivat Hollanti, Iso-Britannia ja Saksa (kunkin osuus 10–11 %).

Venäjällä palkkojen nousu hidastunut viime vuodesta. Venäjän tilastokomitean tietojen mukaan kotitalouksien reaalitytulot kasvoivat tammi-lokakuussa 14 % vuotta aiemmasta. Vuoden kolmannella neljänneksellä kasvu

hidastui 11 prosenttiin mutta nopeutui jälleen lokakuussa. Reaalityulojen kasvu on todellisuudessa kuitenkin todennäköisesti ollut tänä vuonna tilastoitua hitaampaa (ks. lähemmin Idäntalouksien viikko 28/2003). Tähän viittaa myös tilastoitu reaalitypalkkojen ja yksityistä kulutusta heijastavan vähittäiskaupan kehitys. Tilastoidut reaalitypalkat nousivat tammi-lokakuussa 9 % vuotta aiemmasta ja viime kuukausina nousuvauhti on ollut samaa luokkaa.

Tilastoidut nimellispalkat olivat lokakuussa 24 % korkeammalla kuin vuotta aiemmin ja suuruudeltaan runsaat 5 700 ruplaa (runsaat 160 euroa) kuukaudessa. Teollisuudessa keskipalkka oli syyskuussa 200 euroa, joskin teollisuuden palkat vaihtelevat öljyn- ja kaasuntuotannon 550–650 eurosta tevanake-teollisuuden 90 euroon. Muilla sektoreilla tilastoitu keskipalkka vaihtelee myös melko paljon ja oli esimerkiksi rahoitus- ja vakuutusosalalla 360 euroa, kuljetussektorilla 230 euroa sekä kaupan alalla samoin kuin julkisen terveydenhuollon ja koulutuksen piirissä 90 euroa kuukaudessa.

Reaalitypalkat ja reaalitytulot, %-muutos edellisen vuoden vastaavasta kuukaudesta

Presidentti Putin hyväksyi verokoodeksin muutokset.

Verokoodeksin toiseen osaan lisättiin yritysten omaisuusveroa koskeva luku, joka tulee voimaan vuoden 2004 alusta. Veropohjaa supistettiin ja siihen ei jatkossa lasketa yritysten tavaravaraa, rakennusinvestointeja eikä aineetonta omaisuutta. Veropohjan supistaminen korvattiin nostamalla veron yläraja 2 prosentista 2,2 prosenttiin. Veroprocentin saavat määrät alueet ja se voi vaihdella veronmaksaja- ja omaisuusyryypin mukaan.

Toinen muutos koskee maataloustuottajien verotusta. Vuoden 2004 alusta alkaen maatalousyrytykset, yksityisyrittäjät ja pientilat voivat halutessaan siirtyä yhtenäiseen 6 prosentin maatalousveroon, joka tällöin korvaa tulo/voitto-, omaisuus- ja arvonlisäverot sekä yhtenäisen sosiaaliveron. Yhtenäisveroon siirtyvät maatalousyrytykset maksavat jatkossakin tullikoodeksin mukaisen arvonlisäveron tavaratuonnista. Niillä maatalousyrytyksillä, jotka eivät siirry yhtenäisveroon, voittovero nousee vuoteen 2015 mennessä asteittain nollassa yleiseen 24 prosentin tasoon.

Venäjälle perustettiin korruption vastainen neuvosto.

Presidentin perustaman neuvoston on tarkoitus toimia presidentin tukena julkishallinnon uudistamiseen ja Venäjän kansainvälisen julkisuuskuvaan parantamiseen tähtäävässä korruption kitkemisessä. Erittäin arvovaltaiseen neuvostoon kuuluvat pääministeri sekä parlamentin kummankin kamarin ja kaikkien kolmen korkeimman oikeuden puheenjohtajat. Neuvoston alaisuuteen perustetaan korruptiokomissio ja eturistiriitakomissio. Erät asiantuntijat kuitenkin arvelevat perustettujen elinten olevan vailla riittäviä vaikutusmahdollisuuksia ja jäävän Venäjän nykyoloissa varsin hampaattomiksi.

Venäjän hallitus esitteli alkukuusta noin 100 pidemmän tai lyhyemmän aikavälin toimenpidettä sisältävän korruption vastaisen ohjelman. *Transparency Internationalin* kuluvan vuoden korruptoituneisuuslistauksessa Venäjä sijoittui 133 maan joukossa sijalle 86, ja 62 % Venäjän asukkaista pitää maan poliittista järjestelmää hyvin korruptoituneena.

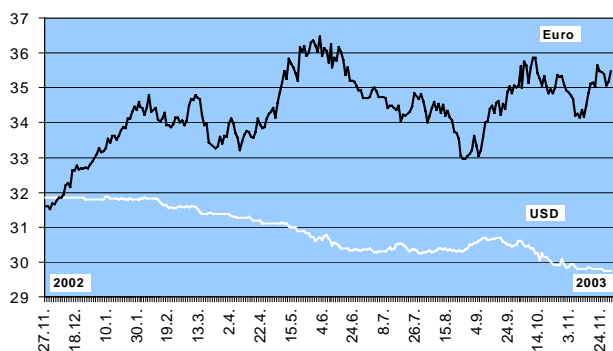
Baltian maiden vaihtotaseiden vajeet. *Viron* vaihtotaseen vaje oli vuoden kolmannella neljänneksellä 14 % ja tammi-syyskuussa 16 % ennakoidusta BKT:sta kuukausitilastojen mukaan. Viime vuotta selvästi suurempi vaje johtui lähinnä suuresta kauppataseen vajeesta, kun tuonti on kuluvana vuonna kasvanut vientiä nopeammin. Palvelujen vienti ei puolestaan ole lisääntynyt kuljetus- ja

matkailusektoreiden vähäisen kasvun vuoksi. Vaihtotaseen vajetta lisäsivät myös ulkomaille maksettavien tuotannon tekijäkorvausten kasvu. Ulkomaisia suoria investointeja on Viroon tehty tänä vuonna selvästi viime vuotta enemmän ja niiden nettomäärä kattoi tammi-syyskuussa 55 % vaihtotaseen vajeesta. Loppu on rahoitettu mm. pankkien ulkomaisella lainanotolla.

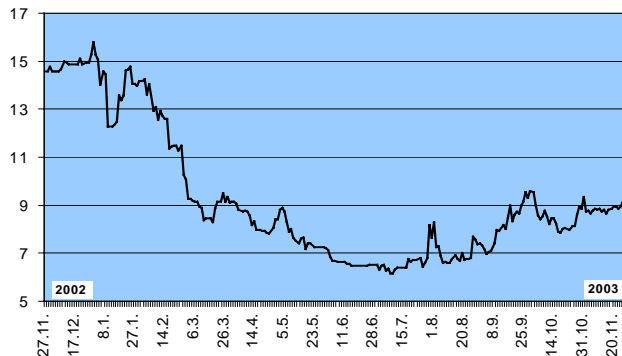
Latvian vaihtotaseen vaje oli ennakkotietojen mukaan vuoden kolmannella neljänneksellä 10 % ja tammi-syyskuussa 9 % BKT:sta. Myös Latvian kauppataseen vaje kasvoi viime vuodesta, kun tuonti lisääntyi vientiä nopeammin. Vaihtotaseen vajeen kasvua toisaalta hillitsi palvelutaseen ylijäämän ja Latviaan tehtyjen vastikkeettomien tulonsiirtojen kasvu. Suoria ulkomaisia sijoituksia on tehty Latviaan kuluvana vuonna vähemmän kuin viime vuonna. Ne kattoivat vaihtotaseen vajeesta tammi-syyskuussa alle 40 %. Niinpä vaihtotaseen vajetta rahoitettiin pankkien velkaantumisella ulkomaille.

Liettuan vaihtotaseen vaje oli kolmannella neljänneksellä 3 % ja tammi-syyskuussa 5 % BKT:sta ennakkotietojen mukaan. Kauppataseen vaje pieneni tammi-syyskuussa viime vuoden vastaavasta ajankohdasta, kun tuonnin kasvu pysyi hitaana. Palvelutaseen ylijäämä pieneni hiukan. Suorat ulkomaiset investoinnit vähenivät viime vuodesta selvästi. Ne kattoivat vaihtotaseen vajeesta vajaat 60 %. Loppu vajeesta katettiin lähinnä valti-
on velkakirjoilla.

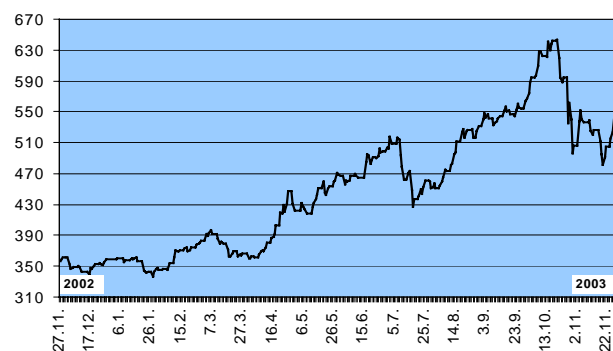
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

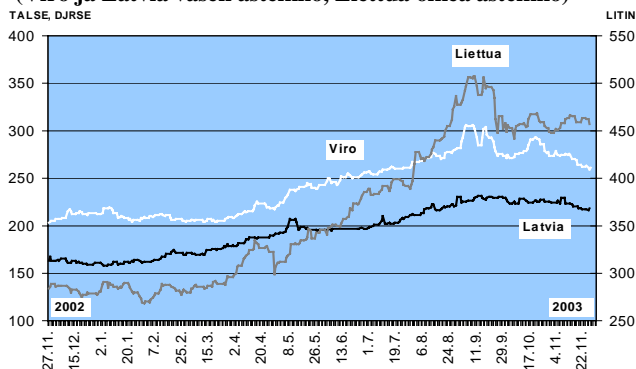

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit

(Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Jukos- ja Sibneft-öljy-yhtiöiden fuusio pysähdyksissä. Sibneft ilmoitti marraskuun lopussa, että sen keväällä Jukosin kanssa sopiman fuusion toteutus keskeytetään. Syyksi mainittiin yritysten erimielisyys muodostettavan yhtiön johtopaikkojen miehityksestä. Sibneftin ilmoitus tuli yllätyksenä markkinoille, joilla nyt arvioidaan fuusion peruuntuvan kokonaan. Joidenkin tarkkailijoiden mukaan Sibneft ei halua liittyä vaikeuksissa olevaan ja markkina-arvoaan menettäneeseen Jukosiin. Toiset taas viittaavat huhuihin Sibneftin takana olevien tahojen, mm. Roman Abramovitshin, yrityksestä vallata Jukos. Liikkeellä on myös huhuja Kremlin mahdollisesta osuudesta tapahtumiin. Fuusion keskeytys otettiin markkinoilla vastaan uutena osoituksena yritysten toimintaympäristön epävarmuudesta Venäjällä. Yhdistynyt JukosSibneft olisi ollut tuotannoltaan maailman neljänneksi suurin öljy-yhtiö.

Duuma hyväksyi yksityishenkilöiden pankkitalletussuojaa koskevan lain. Hallituksen jo helmikuussa antamaan lakiluonnokseen kertyi duuman kolmen käsittelyn aikana useita muutoksia. Yksityishenkilöiden tileillä olevat varat kussakin pankissa korvataan täysimääräisesti 100 000 ruplaan (noin 2 800 euroon) asti, jos keskuspankki peruuttaa pankin toimiluvan tai asettaa pankille maksukiellon. Laki ei kata mm. haltijalle asetettuja talletusdistuksia eikä ilman yhtiömuotoa toimivien yrittäjien liiketilejä.

Korvauksia varten perustetaan talletustakuurahasto, jota ryhtyy hoitamaan uusi virasto. Pankit maksavat rahastoon neljännesvuosittain talletusten kokoon suhteutetun summan, josta uusi virasto päättää. Summa on normaalisti korkeintaan 0,15 % suojan kattamilla pankkitileillä olevista varoista (tilapäisesti korkeintaan 0,3 %). Yläraja laskee 0,05 prosenttiin, kun rahaston koko ylittää 5 % tileistä, ja maksut lakkaavat kokonaan, kun rahaston koko ylittää 10 % tileistä. Alussa pankkien uudelleenjärjestelyvirastosta ARKOsta siirretään rahastoon 2 miljardia ruplaa (summa vastaa 0,15 prosenttia yksityishenkilöiden tämän hetkisistä pankkitalletuksista) ja miljardi ruplaa uuden viraston toimintaa varten. Rahaston mahdolliset vajeet katetaan federaation budjetista. Talletussuojajärjestelmään osallistuminen vaatii pankilta useiden sen toimintaa koskevien, keskuspankin valvomien kriteerien täyttämistä.

Siirtymäjärjestelynä pankit, joissa keskuspankki on osakkaana, säilyttävät nykyisen, ylärajasta vapaan talletussuojan vuoden 2007 alkuun saakka. Niiden maksut talletussuojarahastoon pidetään erillisellä tilillä siihen asti, kunnes niiden osuus kaikista yksityishenkilöiden pankkitileistä laskee 50 prosenttiin, tai enintään vuoden 2007 alkuun. Käytännössä tämä koskee lähinnä keskuspankin enemmistöomistamaa Sberbankia.

Venäjän valuuttavaranto edelleen suuri. Venäjän keskuspankin ilmoituksen mukaan maan kulta- ja valuuttavarannon arvo oli kuluvan vuoden alussa 47,8 miljardia dollaria. Varanto kasvoi jo alkukesään mennessä noin 65

miljardiin dollariin ja oli 28. marraskuuta 68,1 miljardia dollaria. Keskuspankki alkoi syksyllä julkaista tietoja varannon koostumuksesta kuukausittain. Marraskuun puolivälissä 3,7 miljardia dollaria (5,6 %) koko varannosta oli sijoitettuna kultaan. Valuuttamääräisestä varannosta oli dollareina 69 %, euroina 26 % ja puntina 4 %. Loput 1 % muodostui useista muista valuutoista. Venäjän keskuspankki on viime aikoina kasvattanut euron osuutta valuuttavarannosta dollarin kustannuksella. Euron arvon vahvistuminen dollariin nähden kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla on osaltaan lisännyt Venäjän valuuttavarannon dollarimääräistä arvoa. Merkittävimpänä tekijänä varannon kasvussa ovat kuitenkin korkeasta öljyn hinnasta johtuvat suuret vientitulot.

Venäjän duuma hyväksyi federaatiobudjetin 2004, vakautusrahasto käyttöön vuoden 2004 alusta. Duuma hyväksyi viimeisessä istunnossaan ennen 7.12. pidettäviä parlamenttivaaleja sekä vuoden 2004 budjetin että budjettikoodeksin muutokset, jotka mahdollistavat uuden vakautusrahaston käyttöönoton ensi vuoden alusta. Budjetti on edellisvuosien tapaan ylijäämäinen. Aiemmista vuosista poiketen ylijäämä kuitenkin siirretään vakautusrahastoon. Budjetin keskeiset menoerät ovat puolustus (16 % menoista), aluetuet (14 %), turvallisuus ja järjestyksenpito (12 %) sekä velkojen korkomenot (11 %).

Vuoden 2003 ja 2004 federaatiobudjetit
miljardia ruplaa (% BKT:sta), ellei toisin mainita

	2004	2003
Tulot	2 743 (17,9)	2 418 (18,5)
Menot	2 659 (17,4)	2 346 (17,7)
<i>joista korkomenot</i>	(1,9)	(2,1)
Ylijäämä	83 (0,5)	72 (0,6)
Keskikurssi (rpl. dollarilta)	31,3	33,7
Inflaatio (% vuoden lopussa)	8–10	10–12
Urals-öljyn keskihinta (dollaria tynnyriltä)	22,0	21,5
BKT	15 300	13 050

Venäjän alueilta poistettiin oikeus verohelpotusten antamiseen. Verokoodeksiin marraskuun lopulla hyväksytty muutos poistaa alueilta oikeuden myöntää yrityksille verovapaus voittoveron alueellisesta ja paikallisesta osasta. Oikeus otettiin käyttöön vuonna 2001 ja se poistuu vuoden 2004 alusta. Edun maksimaalisesti saanut yritys on maksanut voittoveroa 24 prosentin sijasta vain 6 prosenttia.

Alun perin tarkoituksena oli lisätä yritysten kiinnostusta investoida alueille. Todellisuudessa yritykset ovat rekisteröityneet eniten verohelpotuksia myöntäville alueille, mutta investoineet muualle. Verohelpotuksia on myöntänyt parikymmentä aluetta. Noin 90 % verohelpotusten yhteenlasketusta arvosta on myönnetty Mordoviasa, Kalmukiassa ja Tshukotkassa. Erityisesti kotimaiset öljy-yhtiöt, mutta myös ulkomaisessa omistuksessa olevat

yrietykset ovat käyttäneet etua hyväkseen. Nyt alueiden ratkaistavaksi jää, miten kompensoida edun menetys yrietyksille, joille oli alun perin luvattu verohelpotusten jatkuvan vielä useita vuosia.

Viron tuloveron alentamista lykätään. Viron Res Publican, Reformipuolueen ja Kansanliiton muodostama koalitiiohallitus päätti 27.11. jatkaa hallitusyhteistyötä. Hallituspuolueet ajautuivat erimielisyyksiin, kun Kansanliitto vastusti parlamentissa 19.11. hallituksen esitystä laskea tuloveroa ensi vuonna 2 prosenttiyksiköllä (kts. Idäntalouksien viikko 47/2003). Nyt tuloveron alentamista myöhennetään vuodella, ja hallitusohjelmassa kaavailtu tuloveroasteen lasku 26 prosentista 20 prosenttiin toteutetaan vuosina 2005–2007. Näin verotulot kasvavat ensi vuonna noin 0,7 % BKT:sta. Verovapaan kuukausitulon nosto 1 000 kruunusta 1 400 kruunuun toteutuu suunnitellusti ensi vuonna. Vuoden 2004 budjettiehdotus muuttuu siten, että koulutukseen, aluekehitykseen, kulttuuriin ja perhuteikkiin käytetään rahaa aiemmin aiottua enemmän. Puolueet päättivät myös asettaa ylärajan vanhempainrahalle. Tukea voidaan maksaa enintään kolme kertaa keskimääräisen kuukausipalkan verran.

Eläkerahastot suosittuja Liettuassa. *Liettuan* eläkejärjestelmää uudistetaan ensi vuoden alussa ottamalla käyttöön vapaaehtoiset eläkerahastot. Uusien rahastojen rinnalla toimintaansa jatkaa nyt voimassa oleva järjestelmä, jossa nykyiset työntekijät maksavat nykyisten eläkeläisten edut. Ensi vuoden alusta alkaen halukkaat maksavat 2,5 %

palkastaan valtion sosiaalivakuutusrahaston sijaan itse valitsemaansa eläkerahastoon. Rahastoon kartutettava osuus palkasta nousee tasaisesti niin, että se vuonna 2007 on 5,5 % palkasta.

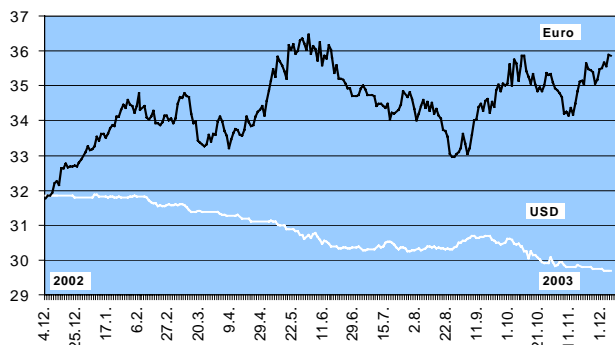
Määräaikaan joulukuun alkuun mennessä eläkerahaston kartuttajiksi rekisteröityi yli 420 000 työntekijää. Rahastojen suosio ylitti selvästi ennakoarviot. Valtiolla eläkeuudistuksen arvioidaan tuovan lisäkuluja ensi vuonna 60 miljoonaa litia (17 milj. euroa). Varat uudistukseen otetaan valtion vararahastosta.

Virossa vastaavat rahastot aloittivat toimintansa tämän vuoden alussa. Niihin oli kesäkuun alkuun mennessä liittynyt 238 000 työntekijää. *Latviassa* eläkerahastojen kartuttaminen on pakollista nuorille työntekijöille.

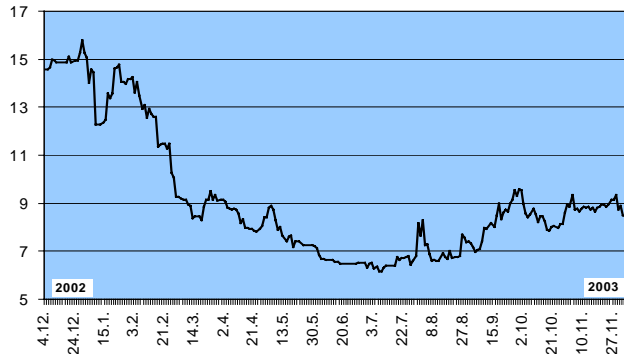
Liettua aloitti neuvottelut toisen sähköyhtiönsä yksityistämistä, toisen myynti keskeytettiin toistaiseksi. Läntisestä sähköverkkoyhtiöstä VST:stä jätti lopullisen tarjouksen kaksi liettualaista ostajaehdokasta. Tarjouskilpailun voitti VP Market, joka on Baltian maiden suurin vähittäiskauppaketju. Sen omistaa yhdeksän liettualaista liikemiestä. VP Marketin tarjous 77 prosentin omistusosuudesta oli 539 miljoonaa litia (156 milj. euroa), kun osuudelle asetettu lähtöhinta oli 359 miljoonaa litia. Neuvottelut kauppaehtoista VP Marketin kanssa on aloitettu.

Yksityistämismisvirasto päätti yhdessä hallituksen kanssa keskeyttää ainakin toistaiseksi itäisestä sähköverkkoyhtiön RST:n myynnin. Tiettävästi vain virolainen Eesti Energia jätti täydellisen tarjouksen yhtiöstä.

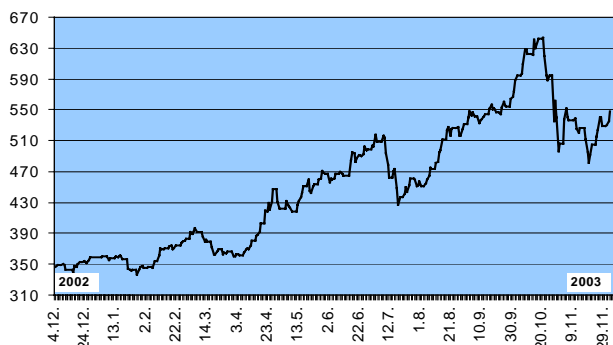
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

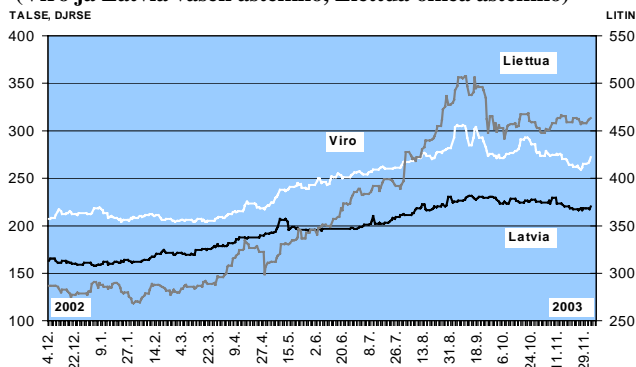
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Presidenttiä tukeville puolueille voitto duuman vaaleissa 7.12. Presidentti Vladimir **Putinin** tukipuolue, sisäministeri Boris **Gryzlovin** johtama keskustalainen Yhtenäinen Venäjä (YV) keräsi 37 % eli käytännössä edeltäjänsä (Yhtenäisyys ja Isänmaa – Koko Venäjä) vuonna 1999 saaman äänipotin. YV saanee duumaan yli 220 edustajaa. Vladimir **Zhirinovskin** Liberaalidemokraattinen puolue kaksinkertaisti edellisten vaalien äänisaaliinsa lähes 12 prosenttiin (40 edustajaa). Suurin yllättäjä oli lähinnä kommunistien kilpailijaksi muodostettu Sergei **Glazjevin** kansallismielinen Synnyinmaa, joka keräsi ensi yrittämällä 9 % valtakunnallisten puolueistojen äänistä. Suurimman oppositiopuolueen kommunistien (Gennadi **Zjuganov**) suosio jää tällä kertaa vajaa 13 prosenttiin eli 50 edustajaan (24 % ja yli 80 edustajaa vuonna 1999). Tarkkailijoiden mukaan uusi duuma vahvistaa presidentti Putinin ja ns. voimarakenteiden asemaa. Toisaalta uusien kansanedustajien joukossa on runsaasti suuryritysten ja vahvojen aluejohtajien edustajia.

Puoluelistoilta, joilta valitaan puolet duuman 450 jäsenestä, pääsi duumaan vain neljän puolueen edustajia, kun oikeistoliberaaliset Jabloko (Grigori **Javlinski**) ja Oikeistovoimien liitto (Boris **Nemtsov**) eivät onnistuneet sopimaan vaaliyhteistyöstä ja jäivät alle 5 prosentin äänikynnyksen. Nämä puolueet saavat kuitenkin duumaan muutamia edustajia, koska toinen puoli duuman jäsenistä valitaan yhden edustajan vaalipiireistä. Keskusvaalilautakunnan alustavan tiedon mukaan äänestysvilkkaus oli noin 50 %.

Pienten puolueiden asema vaikeutuu entisestään, kun vuoden 2007 vaaleissa äänikynnys nousee 7 prosenttiin.

Perustuslain mukaan hallituksen ei tarvitse erota duuman vaalien yhteydessä ja hallitus vaihtuneekin vasta maaliskuun presidentinvaalien jälkeen.

Venäjällä käytiin 7.12. myös 11 kuvernöörinvaalit ja 6 alueparlamenttivaalit. Yhtenäistä Venäjää edustava Moskovan kaupunginjohtaja Juri **Luzhkov** valittiin uudelleen tehtävänsä lähes 75 prosentin kannatuksella. Kuuden läänin kuvernöörit valittiin uudestaan ensimmäisellä kierroksella, mutta neljän läänin päämiehet joutuvat toiselle kierrokselle.

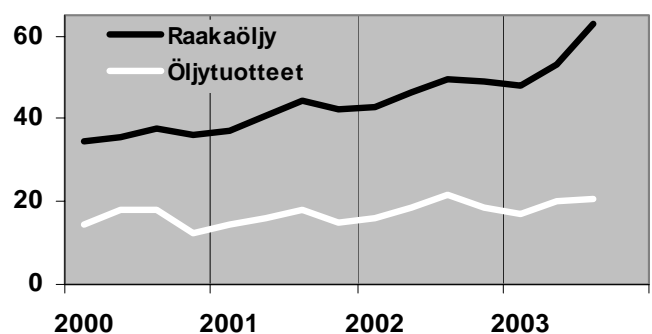
Venäjän inflaatio hidastui. Marraskuussa kuluttajahintojen vuosinousu oli 12,4 %, kun se lokakuussa oli 13,1 ja syyskuussa 13,2 %. Näyttää siltä, että vuoden loppuun mennessä inflaatio saadaan lähelle hallituksen kuluvalle vuodelle asettamaa 10–12 prosentin tavoitteen ylärajaa. Tavoitteen saavuttaminen vaikutti vielä pari kuukautta sitten epätodennäköiseltä. Inflaatiota on duuman ja presidentinvaalien lähestyessä hidastanut erityisesti asumis- ja kunnallispalveluiden säänneltyjen hintojen aiempaa huomattavasti rauhallisempi nousu. Syksyyn asti nämä palvelut kallistuiivat paljon keskimääräistä nopeammin.

Venäjän parlamentti hyväksyi valuutansäätelylain. Duuman ja liittoneuvoston hyväksymän lain mukaan mm. valuuttatulojen 100-prosenttinen kotiutusvelvoite säilyy ennallaan. Laki vahvistaa valuuttatulojen pakollisen myynnin osuudeksi enintään 30 % ja keskuspankin oikeuden päättää tätä pienemmästä osuudesta (myyntivelvoite on nykyään 25 %). Keskuspankki voi hallituksen suostumuksella asettaa valuuttatuloja ja -menoja koskevia talletusvelvoitteita tiettyjen enimmäisrajojen puitteissa. Useat lain pääomanliikkeitä koskevista säännöistä, mm. valuutan myyntipakko, ovat voimassa vuoden 2007 alkuun. Laki astuu voimaan kuusi kuukautta sen julkaisemisen jälkeen.

Venäjän öljynviennin kasvu nopeutui vuoden kolmannella neljänneksellä. Venäjän vientitulojen kasvu vuoden kolmannella neljänneksellä noin 20 prosentilla vuotta aiemmasta johtui etenkin lisääntyneestä raakaöljyn viennistä. Raakaöljyä vietiin kolmannella neljänneksellä 27 % enemmän kuin vuotta aiemmin ja koko tammi-syyskuun osalta vastaava vuosimuutos oli 18 %. Öljytuotteiden vienti kasvoi tammi-syyskuussa vain 3 %. Venäläisen Urals-raakaöljyn vientihinta oli toisen neljänneksen tapaan kolmannella neljänneksellä vain muutaman prosentin korkeampi kuin vuotta aiemmin. Maakaasun vientihinta oli sen sijaan edelleen 23 % korkeammalla kuin vuotta aiemmin. Maakaasun vientimäärä kasvoi tammi-syyskuussa kokonaisuutena alle 2 % ja IVY-maiden ulkopuolelle 6 %. Lisäksi useiden metallien vientihinnat ovat nousseet viime keväästä ja eräiden metallien vientimäärät ovat kasvaneet.

Venäjän tavaratuonnissa kone- ja laitetuonti (ml. henkilöautot) kasvoi tammi-syyskuussa samaa tahtia kuin muu tuonti eli 22 % vuotta aiemmasta dollareina mitattuna. Euroina tuonnin kasvu jäi muutamaa prosenttiin. Koneiden ja laitteiden (ml. henkilöautot) osuus Venäjän tullin kirjaamasta IVY-maiden ulkopuolelta tulevasta tuonnista kasvoi lähes 40 prosenttiin. Elintarvikkeiden ja niiden raaka-aineiden osuus pieneni 22 prosenttiin.

Venäjän raakaöljyn ja öljytuotteiden vienti, miljoonaa tonnia per vuosineljännes

Viron keskuspankki ryhtyy toimiin luotonkasvun rajoittamiseksi. Keskuspankki pyrkii yhteistyössä Viron hallituksen ja rahoitusvalvontaviraston kanssa hillitsemään nopeasti kasvavaa luotonantoa, joka on osasyynä maan suureen vaihtotaseen vajeeseen. Keskuspankki aikoo kehottaa pankkeja seuraamaan tarkasti luottojen laatua. Luottolaitosten reservivaatimusta ei alenneta nykyisestä 13 prosentista, eikä pankkien käteisrahaa enää hyväksytä osaksi pakollisia reservejä. Tiedotteessaan keskuspankki painottaa myös tasapainoisen tai ylijäämäisen budjettipolitiikan merkitystä talouspolitiikan uskottavuuden kannalta. Lisäksi keskuspankki suosittaa valtion luotto- ja vientitakuurahaston KredExin pysyttelemistä poissa asuntoluottomarkkinoilta. Nykyisen käytännön mukaan KredExin takauksella normaalisti vaadittava 34 prosentin omarahoitusosuus voidaan asuntolainoissa pudottaa 10 prosenttiin. Keskuspankin mukaan tällaista tukea asuntoluottomarkkinoilla ei nykyisellä korkotasolla tarvita. Pankin mukaan tässä tilanteessa myös asuntolainojen koroista tehtävät verovähennykset lisäävät markkinoiden vääristymää.

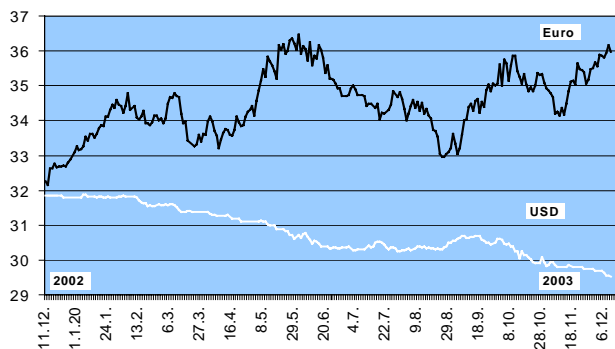
Lokakuun lopussa kotitalouksille myönnettyjen luottojen määrä oli 47 % ja yrityksille myönnettyjen luottojen määrä 16 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Samaan aikaan kotitalouksien pankkitalletukset kasvoivat vain 10 %.

Lainojen nopea kasvu on osaltaan lisännyt kotimaista kulutusta ja tuontia. Tuonin vahva kasvu yhdessä vientisektorin heikohkon menestyksen kanssa on johtanut vaihtotaseen vajeeseen, joka tammi-syyskuussa oli peräti 16 % BKT:sta. Viron keskuspankin toimia tilanteessa rajoittaa valuuttakatejärjestelmä, joka estää korkojen käytön rahapolitiikan välineenä.

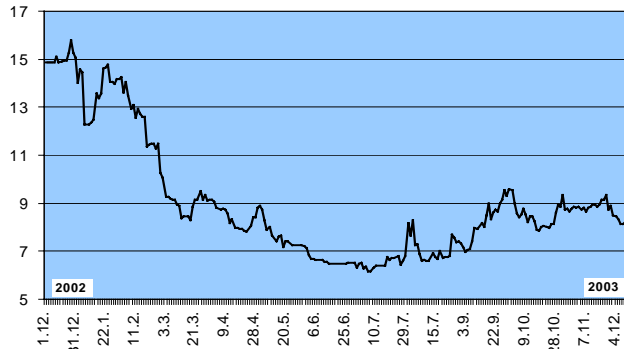
Marraskuun lopulla julkaisemassaan ennusteessa keskuspankki ennakoii talouskasvun kiihtyvän ensi vuonna 5,2 prosenttiin. Keskuspankki kuitenkin varoitti kasvun hidastumisesta 2,5–3,5 prosenttiin, mikäli vienti ei kasva odotusten mukaisesti eikä ulkoista tasapainoa saada korjattua.

Latvian talouskasvu jatkui heinä-syyskuussa vahvana. (TK) Latvian reaalin BKT kasvoi vuoden kolmannella neljänneksellä 7,3 % ja tammi-syyskuussa 7,4 % viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Kasvu jatkui kaikilla tärkeimmillä aloilla nopeana. Tammi-syyskuussa kauppa lisääntyi 11 % ja tehdateollisuus 9 %. Liikenne- ja viestintäsektori (kasvua 8 %) hyötyi rautateillä ja satamissa käsitellyn rahdin sekä matkustajamäärien kasvusta. Rakentaminen kasvoi 16 % ja hotelli- ja ravintola-ala 17 % vuoden takaisesta. Vain maataloustuotanto supistui (5 %) vuoden 2002 tammi-syyskuusta.

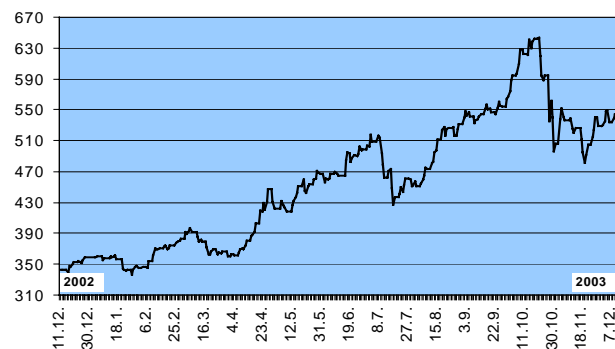
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

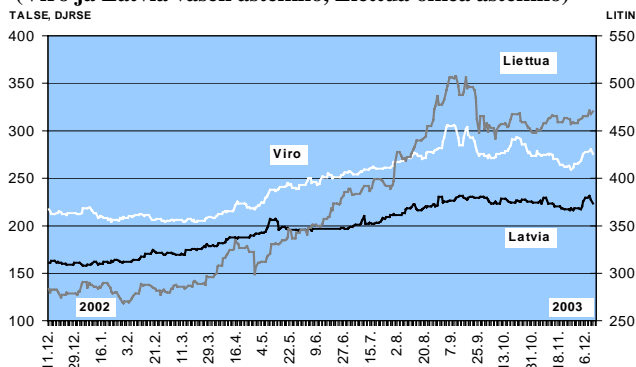
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän talouskasvu pysyi nopeana kolmannella neljänneksellä. Goskomstatin alustavien tietojen mukaan bruttokansantuote kasvoi kolmannella neljänneksellä 6,2 % edellisen vuoden vastaavasta ajasta. Tammi-syyskuussa BKT oli 6,7 % suurempi kuin viime vuoden tammi-syyskuussa.

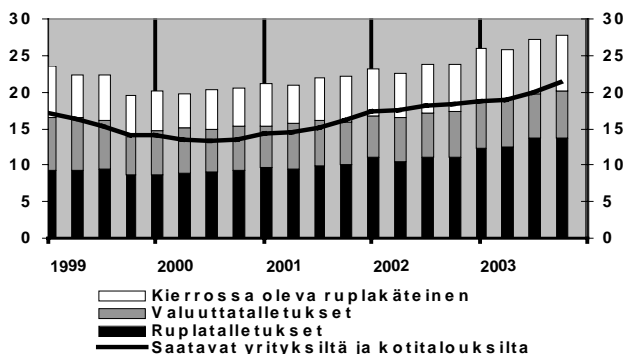
Talous on jatkanut nopeaa kasvuaan neljännellä neljänneksellä. Marraskuussa teollisuuden tuotanto oli 7,1 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Tammi-marraskuussa teollisuustuotannon lisäys vuotta aiemmasta oli 6,8 %. Teollisuustuotannon kasvua johtivat polttoaineteollisuus, rautametallurgia sekä koneenrakennus- ja metallituoteteollisuus, joiden kaikkien tuotanto lisääntyi noin 9 %.

Uuseimmat asiantuntijat odottavat koko vuoden bruttokansantuotteen kasvun olevan vajaat 7 %.

Venäjällä pankkitalletusten ja -luottojen kasvu vilkastui edelleen vuoden kolmannella neljänneksellä. Kotitalouksien ja yritysten talletusten kanta Venäjällä toimivissa pankeissa kasvoi reaalisesti syyskuun loppuun mennessä 25 % vuotta aiemmasta. Ruplatalletusten kasvu hidastui kolmannella neljänneksellä mutta kasvu vuotta aiemmasta oli edelleen lähes 35 %. Valuuttatalletusten kasvu elpyi selvästi ja oli 14 %. Kierrossa olevan ruplakäteisen kasvu hidastui mutta oli yli 25 %. Ruplatalletusten osuus oli syyskuun lopussa vajaat 14 % BKT:sta. Valuuttatalletusten määrä nousi lähemmäs 6 prosenttia. Ruplakäteisen määrä oli edelleen noin 7,5 % BKT:sta.

Kotimaisten pankkiluottojen kasvu voimistui entisestään kolmannella neljänneksellä. Pankkien saatavat yksityisyrityksiltä ja kotitalouksilta olivat syyskuun lopussa reaalisesti lähes 30 % suuremmat kuin vuotta aiemmin. Saatavat julkisomisteisilta yrityksiltä kasvoivat 20 %. Pankkien saatavat yrityksiltä ja kotitalouksilta nousivat runsaaseen 21 prosenttiin BKT:sta.

Venäjällä toimivien pankkien talletukset ja luotot sekä ruplakäteisen määrä, % BKT:sta

Venäjän federaatiobudjetin ylijäämä säilyi vahvana tammi-syyskuussa 2003. Goskomstatin tietojen mukaan tulot olivat 19,5 % BKT:sta (20 % BKT:sta tammi-syyskuussa 2002) ja menot 17,1 % BKT:sta (16,8 %). Koska bruttokansantuotteeseen suhteutetut tulot vähenivät

ja menot kasvoivat, federaatiobudjetin ylijäämä supistui vuoden 2002 vastaavasta ajasta ja oli kuluvan vuoden syyskuun lopussa 2,5 % BKT:sta. Selvästi eniten tuloja federaatiobudjettiin tuli arvonlisäverosta, jonka osuus kaikista tuloista oli kolmannes. Tullien ja muiden ulkomaankaupan maksujen osuus oli 17 % ja valmisteverojen 10 %. Viime vuoden tammi-syyskuuhun verrattuna BKT:een suhteutettu arvonlisäverojen osuus supistui, kun taas tullien ja ulkomaankaupan maksujen osuus kasvoi selvästi. Federaatiobudjetin menot keskittyvät aluetukiin (19 % kaikista menoista), puolustukseen (15 %) ja sosiaaliseen sektoriin (12 %). Bruttokansantuotteeseen suhteutettuna kasvoivat eniten sosiaalisen sektorin menot, järjestyksenpitoon liittyvät menot ja aluetuet.

Venäjän hallitus hyväksyi luonnollisten monopolien investointiohjelmat vuodelle 2004. Kaasumonopoli Gazprom voi vuonna 2004 käyttää investointeihinsa hallituksen päätöksen mukaan 230 miljardia ruplaa (6,4 mrd. euroa), sähköyhtiö UES 21,5 miljardia ruplaa (0,6 mrd. euroa) ja vastikään perustettu Venäjän rautatieosakeyhtiö 130 miljardia ruplaa (3,6 mrd. euroa). Summiin ei sisälly monopolien tytäryhtiöiden investointeja. Gazpromin investoinnit kohdistuvat etenkin kaasuputkien ja UES:n investoinnit sähkövoimaloiden rakentamiseen. Venäjän rautatiet puolestaan investoi kansainvälisten liikenneyhteyksien kehittämiseen, rautateiden rakentamiseen Luoteis-Venäjälle ja vaunujen uusimiseen.

Investointiohjelmien rahoitus perustuu pitkälti hallituksen aiemmin hyväksymiin luonnollisten monopolien tariffien korotuksiin, joiden mukaan kaasun hintaa voidaan vuonna 2004 nostaa korkeintaan 20 %, sähkön 13 % ja rautatiekuljetusten 12 %. Pääministeri Mihail Kasjanovin mukaan luonnollisten monopolien on kuitenkin jatkossa suuntauduttava entistä enemmän luotonottoon.

Energiakysymykset pääministeri Kasjanovin Japanin-vierailun ykkösaiehe. Pääministeri Kasjanov totesi kuluvan viikon Japanin-vierailullaan, että Japanin tukema öljyputken rakentaminen Siperian Angarskista Nahodkaan ei ole vaihtoehto Kiinan tukemalle öljyputkelle Kiinan Daqingiin. Asiasta ei kuitenkaan ole vielä virallisesti päätetty ja asiantuntijat pitävät epätodennäköisenä, että molemmat projektit voitaisiin toteuttaa. Venäjällä Angarsk-Nahodka -vaihtoehtoa tukevat mm. Venäjän öljyputkistoa hoitava valtiollinen Transneft ja valtion öljy-yhtiö Rosneft. Japani on luvannut rahoittaa öljyputken rakentamista ja Etelä-Siperian öljykenttien kehittämistä. Daqingiin suuntautuvan öljyputken vahvin kannattaja on öljy-yhtiö Jukos.

Maiden pääministereiden tapaamisessa osapuolet sopivat lisäksi pyrkivänsä nopeuttamaan maiden välisen, toisen maailmansodan rauhasopimuksen allekirjoittamista, joka on lykkääntynyt neljän Kuriilien saaren hallintaa koskevien erimielisyyksien vuoksi. Pääministerit korostivat myös maiden välisen kaupan ja investointien lisäämi-

sen merkitystä ja päättivät perustaa asiaan erikoistuvan organisaation.

Latviassa edelleen Baltian maiden nopein inflaatio. Kuluttajahinnat olivat *Virossa* marraskuussa 1,0 % korkeampia kuin vuosi sitten. Vuoden aikana eniten ovat nousseet terveydenhuollon, puhelujen sekä alkoholijuomien ja tupakan hinnat. *Latviassa* kuluttajahinnat olivat marraskuussa 3,6 % korkeampia kuin vuotta aiemmin. Latviassa säännellyt hinnat, kuten terveydenhuollon ja asumisen kustannukset, kallistuivat eniten. Elintarvikkeiden hinnat nousivat 2,7 %. *Liettuassa* deflaatio jatkui. Marraskuussa kuluttajahinnat olivat 1,0 % alempia kuin vuosi sitten. Deflaation taustalla oli elintarvikkeiden halpeneminen (1,3 %), tuontihintojen aleneminen ja lisääntynyt kotimainen kilpailu.

Viron vuoden 2004 budjetti tasapainoinen. Riigikogun 17.12. hyväksymässä budjetissa tulot ja menot ovat 48 miljardia kruunua (3 mrd. euroa). Noin 20 prosentin kasvu budjetissa johtuu lähinnä EU-jäsenyydestä. Hallituksen marraskuussa tekemän uuden esityksen mukaisesti verovapaan kuukausitulon määrä nousee ensi vuoden alussa 1 000 kruunusta 1 400 kruunuun, mutta tuloveron asteittainen alentaminen alkaa vasta vuonna 2005 (ks. Idäntalouksien viikko 49/2003). Budjetti perustuu BKT:n 5,6 prosentin kasvuennusteeseen.

Liettuan parlamentti hyväksyi vuoden 2004 budjetin. Ensi vuoden budjetti on pitkälti hallituksen esityksen mu-

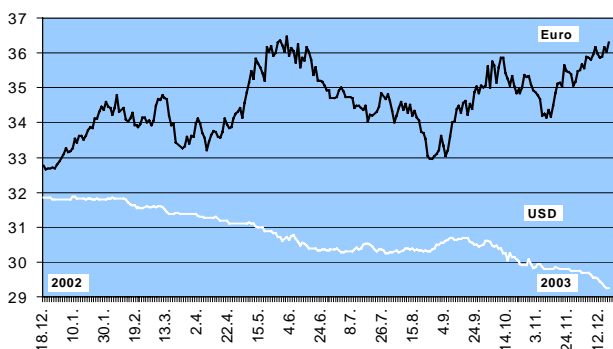
kainen (ks. Idäntalouksien viikko 42/2003). Parlamentin käsittelyssä eniten lisärahaa suunnattiin sosiaaliturvaan (90 milj. litiä eli 26 milj. euroa) sekä eläkeuudistukseen (45 milj. litiä).

Valtion ja kuntien yhteenlasketut tulot kasvavat ensi vuonna 13,5 miljardiin litiin (3,9 mrd. euroa) ja menot nousevat 15,3 miljardiin litiin. Lähinnä tuleva EU-jäsenyys aiheuttaa sen, että sekä menot että tulot ovat ensi vuonna runsaan viidenneksen kuluvaan vuotta korkeammat. Liettuan julkisen talouden vaje pyritään pitämään ensi vuonna alle 3 prosentissa BKT:sta, mikä on EMU-jäsenyydelle asetetun Maastrichtin vajakriteerin yläraja. Budjetti ennakoii BKT:n kasvavan 6,2 % vuonna 2004.

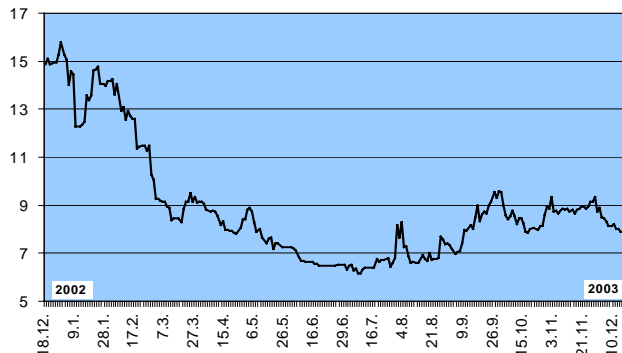
Luottoluokituslaitos Moody's korotti Liettuan luokitusta. Liettuan julkisen talouden hoidon vahvistumiseen ja budjettivajeiden pienentymiseen viitaten Moody's korotti Liettuan kotimaan ja ulkomaan valuuttamääräisten pitkäaikaisten luottojen luokitusta yhdellä pykälällä vähäisen luottoriskin luokkaan A3. Moody'sin tiedotteen mukaan luokitusta paransi myös rahoitussektorin säännösten vahvistaminen, liiketoimintaympäristön parantuminen, suotuisa talouskehitys sekä lähestyvä EU-jäsenyys. Latvian luokitus A2 on astetta ja Viron luokitus A1 kahta astetta Liettuan luokitusta parempi.

Hyvää uutta vuotta 2004! Vuoden alusta BOFITin viikkokatsaus siirtyy Venäjän ohella seuraamaan Kiinan taloutta ja Baltian maiden seuranta jää pois.

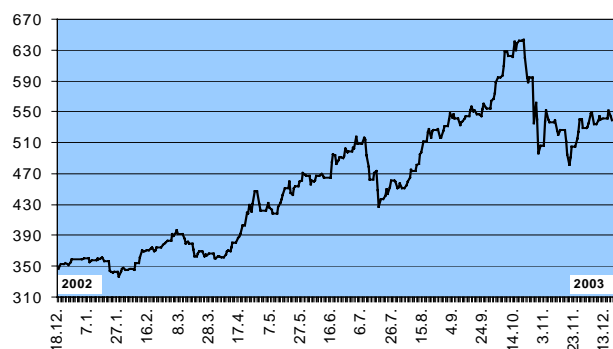
Venäjä: Euron ja dollarin ruplakurssit (CBR)

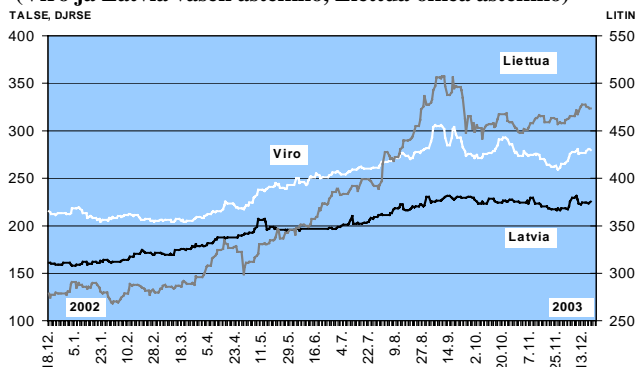
Venäjä: 31-90 päivän korko (Mibor), % p.a. (CBR)

Venäjän pörssikurssi (RTS)

Baltian maiden osakekurssit (Viro ja Latvia vasen asteikko, Liettua oikea asteikko)

Venäjän keskuspankki

Valuuttakursseja vuosi 2003

Lähde: http://www.cbr.ru/eng/currency_base/dynamics.asp

	USD	Euro
1.1.	31.78	33.27
5.1.	31.78	33.15
6.1.	31.78	33.18
9.1.	31.88	33.26
10.1.	31.88	33.54
11.1.	31.83	33.43
14.1.	31.83	33.61
15.1.	31.84	33.61
16.1.	31.81	33.52
17.1.	31.81	33.64
18.1.	31.82	33.79
21.1.	31.82	33.87
22.1.	31.80	33.85
23.1.	31.81	34.12
24.1.	31.81	34.12
25.1.	31.80	34.31
28.1.	31.80	34.44
29.1.	31.80	34.37
30.1.	31.80	34.60
31.1.	31.82	34.44
1.2.	31.83	34.43
4.2.	31.85	34.24
5.2.	31.84	34.42
6.2.	31.84	34.78
7.2.	31.84	34.31
8.2.	31.84	34.38
11.2.	31.82	34.42
12.2.	31.78	34.09
13.2.	31.71	34.04
14.2.	31.66	34.13
15.2.	31.64	34.30
18.2.	31.64	33.92
19.2.	31.55	33.92
20.2.	31.58	33.86
21.2.	31.55	33.97
22.2.	31.55	34.14
26.2.	31.59	34.14
27.2.	31.61	34.01
28.2.	31.58	34.05
1.3.	31.57	33.94
4.3.	31.60	34.08
5.3.	31.58	34.48
6.3.	31.59	34.68
7.3.	31.59	34.63

	USD	Euro
8.3.	31.56	34.79
12.3.	31.51	34.70
13.3.	31.44	34.69
14.3.	31.38	34.22
15.3.	31.38	33.92
18.3.	31.39	33.99
19.3.	31.41	33.42
20.3.	31.40	33.36
21.3.	31.38	33.32
22.3.	31.38	33.28
25.3.	31.38	33.32
26.3.	31.38	33.61
27.3.	31.38	33.40
28.3.	31.38	33.62
29.3.	31.38	33.59
1.4.	31.38	33.98
2.4.	31.32	34.11
3.4.	31.29	34.00
4.4.	31.29	33.71
5.4.	31.28	33.57
8.4.	31.28	33.19
9.4.	31.28	33.46
10.4.	31.28	33.64
11.4.	31.28	33.75
12.4.	31.28	33.73
15.4.	31.23	33.61
16.4.	31.19	33.56
17.4.	31.19	33.73
18.4.	31.18	34.12
19.4.	31.19	33.97
22.4.	31.10	33.84
23.4.	31.10	33.86
24.4.	31.10	34.13
25.4.	31.10	34.26
26.4.	31.10	34.30
29.4.	31.10	34.42
30.4.	31.10	34.14
1.5.	31.10	34.55
6.5.	31.11	34.88
7.5.	31.12	35.14
8.5.	31.10	35.49
9.5.	31.10	35.25
13.5.	31.01	35.85
14.5.	30.98	35.69
15.5.	30.98	35.59
16.5.	30.98	35.43
17.5.	30.89	35.20
20.5.	30.89	36.16
21.5.	30.89	36.04
22.5.	30.89	36.19
23.5.	30.83	35.92
24.5.	30.83	36.01
27.5.	30.72	36.30

	USD	Euro
28.5.	30.72	36.37
29.5.	30.62	36.22
30.5.	30.67	36.02
31.5.	30.71	36.47
3.6.	30.64	35.91
4.6.	30.74	36.14
5.6.	30.76	36.05
6.6.	30.65	35.73
7.6.	30.57	36.24
10.6.	30.46	35.60
11.6.	30.56	35.85
12.6.	30.51	35.77
17.6.	30.46	36.18
18.6.	30.38	36.03
19.6.	30.38	35.81
20.6.	30.38	35.36
21.6.	30.38	35.60
22.6.	30.32	35.21
23.6.	30.32	35.21
24.6.	30.35	35.17
25.6.	30.35	35.06
26.6.	30.32	34.91
27.6.	30.34	34.93
28.6.	30.35	34.71
29.6.	30.35	34.71
30.6.	30.35	34.71
1.7.	30.38	34.72
2.7.	30.33	34.93
3.7.	30.28	35.00
4.7.	30.28	34.90
5.7.	30.29	34.73
6.7.	30.29	34.73
7.7.	30.29	34.73
8.7.	30.30	34.70
9.7.	30.36	34.43
10.7.	30.42	34.48
11.7.	30.36	34.49
12.7.	30.38	34.42
15.7.	30.50	34.37
16.7.	30.53	34.49
17.7.	30.52	34.05
18.7.	30.49	34.23
19.7.	30.43	34.21
22.7.	30.36	34.25
23.7.	30.30	34.32
24.7.	30.35	34.46
25.7.	30.36	34.85
26.7.	30.32	34.75
29.7.	30.25	34.67
30.7.	30.25	34.82
31.7.	30.26	34.63
1.8.	30.28	34.34
2.8.	30.30	34.01

	USD	Euro
5.8.	30.33	34.20
6.8.	30.28	34.42
7.8.	30.30	34.58
8.8.	30.34	34.37
9.8.	30.40	34.55
12.8.	30.38	34.29
13.8.	30.35	34.50
14.8.	30.38	34.21
15.8.	30.33	34.33
16.8.	30.35	34.15
19.8.	30.32	34.06
20.8.	30.33	33.73
21.8.	30.31	33.70
22.8.	30.33	33.54
23.8.	30.31	33.05
26.8.	30.30	32.97
27.8.	30.36	32.95
28.8.	30.39	33.04
29.8.	30.50	33.09
30.8.	30.50	33.20
2.9.	30.55	33.63
3.9.	30.55	33.34
4.9.	30.60	33.04
5.9.	30.64	33.22
6.9.	30.68	33.61
9.9.	30.70	34.01
10.9.	30.64	34.04
11.9.	30.63	34.40
12.9.	30.66	34.47
15.9.	30.66	34.29
16.9.	30.70	34.57
17.9.	30.70	34.63
18.9.	30.68	34.24
19.9.	30.59	34.54
22.9.	30.56	34.40
23.9.	30.49	34.87
24.9.	30.50	35.03
25.9.	30.45	34.83
26.9.	30.47	35.06
29.9.	30.50	35.00
30.9.	30.61	35.08
1.10.	30.61	35.60
2.10.	30.57	35.00
3.10.	30.47	35.76
6.10.	30.44	35.65
7.10.	30.46	35.15
8.10.	30.38	35.60
9.10.	30.38	35.87
10.10.	30.24	35.86
13.10.	30.24	35.42
14.10.	30.06	35.24
15.10.	30.23	35.08
16.10.	30.12	35.33

	USD	Euro
17.10.	30.13	35.04
20.10.	30.07	34.83
21.10.	30.02	34.96
22.10.	29.93	34.83
23.10.	29.92	35.00
24.10.	29.92	35.38
27.10.	29.92	35.32
28.10.	30.08	35.34
29.10.	29.93	35.09
30.10.	29.82	34.93
31.10.	29.86	34.87
3.11.	29.95	34.80
4.11.	29.94	34.68
5.11.	29.86	34.21
6.11.	29.81	34.26
10.11.	29.81	34.14
11.11.	29.81	34.38
12.11.	29.80	34.18
13.11.	29.81	34.49
14.11.	29.86	34.85
17.11.	29.82	35.12
18.11.	29.80	35.13
19.11.	29.80	35.05
20.11.	29.80	35.65
21.11.	29.81	35.48
24.11.	29.80	35.45
25.11.	29.74	35.40
26.11.	29.74	35.06
27.11.	29.74	35.18
28.11.	29.74	35.47
1.12.	29.74	35.50
2.12.	29.70	35.66
3.12.	29.70	35.57
4.12.	29.70	35.90
5.12.	29.70	35.87
6.12.	29.63	35.82
9.12.	29.55	35.95
10.12.	29.55	36.16
11.12.	29.54	35.99
12.12.	29.44	35.87
16.12.	29.39	35.90
17.12.	29.30	36.16
18.12.	29.25	36.02
19.12.	29.25	36.30
20.12.	29.25	36.34
23.12.	29.27	36.29
24.12.	29.25	36.28
25.12.	29.25	36.30
26.12.	29.25	36.43
27.12.	29.25	36.47
30.12.	29.45	36.69
31.12.	29.45	36.82